

PAUL GOMA

J U R N A L I I

Jurnal de
CĂLDURĂ MARE
1989

Acest volum a apărut la Nemira, în 1997, ca al II-lea al
Jurnalului I-II-III

Varianța de față este ediția a II-a

2 0 0 4

Ante-Scriptum

- 7 mai 2004 -

În ziua de 28 iunie 1989, la orele 14,00 (vezi **Jurnalul** de față) Monica Lovinescu mi-a telefonat, întrebându-mă dacă nici pe mine nu mă contactase Nedelcovici, în vederea...

Am răspuns negativ.

Între 28 iunie și 11 iulie (1989) Monica Lovinescu - nu m-a slăbit cu "complotul" pus la cale de Țepeneag și de Breban (sub forma unei "Uniuni a Scriitorilor alcătuită la Paris") ce avea drept scop înlăturarea lor, a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca, atît de la microfonul Europei libere, cît mai ales din fruntea exilului cultural.

Firește, m-am solidarizat (și eu) cu ei.

Abia acum, în februarie 2004 (după 15 ani) am aflat, din memoriile lui Dan Culcer că... lucrurile stătuseră altfel - astfel:

Înainte de 28 iunie 1989 Dan Culcer îi propusese Monicăi Lovinescu - prin ea, lui Virgil Ierunca - să participe la alcătuirea unei Asociații a Scriitorilor, la Paris. Monica Lovinescu a răspuns că ei doi sunt legați în scris față de americani, deci nu pot face parte din nici o asociație.

Culcer a mai spus că, vorbind cu Țepeneag, acesta îi comunicase că Monica Lovinescu îi dăduse și lui răspunsul-cu-Americanii.

Concluzie: Monica Lovinescu mă mințise, pretinzînd - la 28 iunie 1989 - că nu știa nimic de Asociația (sau Uniunea) pusă la cale de Țepeneag și de Breban, prin Nedelcovici; că aflase despre ea abia în 28 iunie, cînd mi se plînsese de "complotul" pus la cale de Țepeneag și de Breban...

De ce a făcut asta?

De ce m-a mințit?

De ce m-a manipulat, de ce mi-a jucat scena panicii, a isteriei, a ameninței - în taină ! - cu detronarea?

De ce m-a împins să-i atac pe toți ceilalți?

Nu-i somez să dea răspuns la aceste întrebări pe cei care, în 1997, la apariția **Jurnalului I-II-III** la Nemira, m-au atacat în corpore, în grup, în haită, pentru "calomnie", la semnalul dat de însăși Monicăi Lovinescu prin clasicul:

"Îmi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Goma":

D.C. Mihăilescu, Alex Ștefănescu, Pruteanu, Manolescu, Ioana Pârvulescu, Pleșu, Adameșteanu, Tudoran, Liiceanu, Bianca Marcovici, Paler, Bianca Marcu-Dumitrașcu-Balotă, A. Cornea, Gabriel Andreescu, Groșan, Gabriel și Georgeta Dimisianu, C. Teodorescu, Alexandru George, Țoiu, Buduca, Grigurcu, Zăciu, Iorgulescu, Tudoran, Paruit, Angela Marinescu, Barbăneagră, Mircea Martin (în 1999)... Fiindcă ei m-au atacat *în perfectă necunoștință de cauză: nu citiseră ceea ce puneau pe rug.*

Nu o invit nici pe Monica Lovinescu să explice de ce m-a mințit.

Nu-și mai aduce aminte.

“Termometrul spune la umbră 33° Celsius”.

“În tot ce urmează, persoanele toate păstrează un calm imperturbabil, egal și plin de dignitate”.

“D.: A! Atunci feciorul e un stupid!... Mersi!...Întoarce, birjar!”

(Caragiale - **Căldură mare**)

I.

Miercuri 28 iunie 1989

**1. În care se povestește o căldură-mare la Paris,
precum și pricina ei: o convocare de taină - la care
povestitorul nostru nu a fost convocat.**

Teribilă căldură, monșer. Căldură mare - ne-am crede acasă, la noi, în Caragiale, la București - e-he, acasa noastră...

Ora 14: telefonează Monica Lovinescu - mă întreabă:

- Ai fost convocat la Nedelcovici? Pentru 5 iulie? În vederea constituirii Uniunii?

- Care Uniune?, mă trezesc eu întrebînd-răspunzînd în stilul rusului, când întreabă el: «Care capră?»

- A Scriitorilor, ce Dumnezeu!

A-ha! A, ha. A Scriitorilor, deci - deci, vorba mea, în continuare: De ce, Uniune?

Cobor-lin din norii lunii (iunie, pe sfârșite). Cad pe pavèlele Parisului, însă nu foarte-foarte rău: bună, la casa omului, căldura mare, ea amortizează efectele nefaste ale universalei, în general, în particular ale, zi-i pe nume: unirii, aglomerării, conglomerării scriitorilor români, oriunde s-ar găsi ei pe glob, altfel numai Dumnezeu și trenul de aterisaj, ne-scos, al meu ar putea povesti câte și cum vînatăi mi-ar fi pricinuit convocarea nedelcă; ce bolfe, Uniunea cu reprezentativul scriitor român mai sus numit: pipîpăie din pipîpă, mașină din mașină (șofează, citat din Breban), fular din acela, fulargenic, are, ce-i mai trebuie ce nu are? - (ce evoluție, ce progres cultural, ce înaintare pe culmi: prin 54-55, “viitorii scriitori” de la Eminescu, fabrica de poezi pe care o am frecventat și eu doi ani și; așa, vreo două luni, însă ca prozator - erau convinși că un adevărat inginer al sufletului omenesc trebuie musai să bea strașnic și să poarte ochelari cu multe dioptrii, altfel nu capătă talent - ei, da, pe-atunci ne aflam abia în preistoria scriitorului cel din gura cititorului).

Răspund în cele din urmă că nu; că nu fusesem - cum îi zice, cum îi zice: “convocat”? Nu, n-am fost “la Nedelcovici” - e grav, că n-am, asta, fost?, nu trece nici dacă urmezi-cu-mușețel? La fel: nu și pentru “5 iulie”. Neant.

Monica se miră. Și se bucură: credea că eu fusesem (la 5 fix, nu ora, luna), atât că nu-i spusese. Se convinge însă că eu nu sînt ea.

Îi repet: nu, n-am fost - "convocat"; dealtfel nici nu știam că există o convocare; tot dealtfel: adineauri vorbisem la telefon cu Lucian Raicu: nu pomenise de vreo convocare-la-Nedelcovici; dac-ar fi fost să fie, el ar fi fost printre primii (convocați la Nedelcovici), fiindcă Raicu este un foarte important critic literar, iar Nedelcovici umblă cu pipă și mașină cu fular fluturând în vânt, romantic-foc, deci știe mult mai bine decât oricare muritor prozator cum se, pașnic, ba de-a dreptul armonios coabitează cu critica (literară).

Monica îmi zice că nu sânt la obiect.

Eu răspund că ba sunt, la obiectul meu - să nu-și facă griji.

Monica zice că situațiunea este, ea, îngrijorătoare, ba de-a dreptul critică: O Uniune a Scriitorilor, la Paris și să nu fim înștiințați și noi, măcar de formă?

Ei zic: o fi un zvon - defăimător la adresa lui Bujor - dac-ar fi fost să fie ceva-ceva el ne-ar fi anunțat și pe noi, cu drag, ne-ar fi consta'... - nu: conspi'... - nici, am vrut să spun: convocat (el pe noi, nu? acum e mai bine spus?). Dacă nu ne-a, carevasăzică nici pe alții nu i-a - nu? Deci nu există convocarea!

Monica Lovinescu îmi atrage atenția: nu-i de glumă; convocarea există, ea a aflat adineauri; și a dedus că e o ceva extrem de serios și de neliniștitor. Că pe noi nu ne-a anunțat de Uniune. Dar Alain Paruit? El o fi fost convocat?

Îi spun că și cu Alain vorbisem la telefon, tot azi. Chiar după Raicu. Nici el nu știa de confiscare; de contestare, de con'... - dacă Alain ar fi știut, mi-ar fi spus că se pune la cale o constituționare mare-mare de tot - la Nedelcovici, nu altunde, nu la altcine'...

Vorbesc, vorbesc, vorbesc - așa-i pe căldură-mare. Într-un târziu mă scutur și o întreb:

Dar de ce întreabă ea (Monica Lovinescu)? Ea-ei a(u) fost sau ba - con-vo-cat? Ei doi, Monica și Virgil: au fost, de către Bujor Nedelcovici? La 5 iulie? În vederea a, asta, zi-i pe nume, a comportativei? A cioclopedicei? A epitropiei?

Monica mă oprește și-mi recomandă să nu-l mai ironizez pe Liiceanu, care-i cel mai tânăr filosof la români, cum bine spune Virgil Ierunca. Are dreptate, dar și eu am. Mă invită să fiu, totuși, serios, fiindcă nu-i momentul (are dreptate, totdeauna are: nu-i; niciodată nu-i momentul) să fiu, ca de obicei, neserios taman când nu e momentul acela. Care e grav - tot de moment vorbește: adineauri, la telefon, Oana Orlea, zisese, ca și cum ar fi fost ceva de la sine înțeles, de mult timp aranjat:

«Dealtfel, mai discutăm la Bujor, unde ne întâlnim pe 5 iulie...»

Căldura-mare nu-mi îngăduie - necum faciliteze - deslușirea vreunei cauze a efectului. De aceea zic și eu, ca omul:

- Întâlniți-vă. Discutați-vă.

Am spus-o în treacăt și cu profund respect (după două decenii de când ne cunoaștem, mă adresez, în continuare, cu “dumneavoastră”, cu “Doamna Lovinescu”, nu cu “tu”, nici cu “dumneata-Monica” precum turcul de serviciu, Berindeiul nostru, național, altfel Mihnea), însă Monica se supără:

- Dar nu-nțelegi că pe noi nu ne-au convocat? Au început să convoace de acum două sau trei zile, dacă nu și mai demult! Ce înseamnă asta? Că noi nu trebuie să știm că se face o Uniune! Înseamnă că pe noi ne lasă pe dinafară - pe Virgil, pe mine, pe dumneata, pe Raicu, pe Sonia, pe Alain, pe...

- Cred că nu trebuie să ne pripim, fac eu, pentru întâia oară în viață pe moderatul-moderator (deși costumul ăsta îmi șade ca unul din tablă galvanizată). Să fim pe pace, o să primim și noi con'..., în vederea ședinței Uniunii, acolo Bujor are să adune cotizațiile.

- Cotizații?

- Eh, d-ale noastre, internele. Puțintică răbdare, e-he, până la plebicist, mai este, să tot batem depeșa ceea: Tră-dare! Trădare! - de trei ori trădare, dar să știm și noi, iscălită curajos și anonim. Căci noi, Românii, cu țărișoară cu tot...

Cine știe cât aș fi ținut-o așa - căldură mare, domnule!, dacă Monica nu m-ar fi adus la ordine cu «Stimabile! Onorabile!» mai ales cu: «Venerabile!». Îmi repetă: nu e momentul de Caragiale.

Eu îndrăznesc să corectez: Momente; și să adaug: de Caragiale momentul e totdeauna: ai, n-ai treabă.

Monica nu se lasă: spune că lor le scrisese Negoșescu de la München că Țepeneag, în trecere prin Germania, anunțase că a venit timpul să ia el conducere trebilor culturale în exil și că Monicii trebuie dați la o parte.

- Țepeneag?, mă mir. A ieșit din labirint?

- De o săptămână, chiar două. Așa ne-a scris Nego, că Țepeneag umblă să facă el o Uniune a Scriitorilor, în care vor avea dreptul să intre numai membrii Uniunii de la București.

- Copilărisme țepenege, zic, râzând. Oricum, draguț din partea lui că, ieșind din bortă, ia conducerea! Ce s-ar fi făcut ne-condusa fără de conducerea înțeleaptă a Oniricului Suprem? Și mie mi-a scris Nego despre intenția lui Țepeneag de a ne uni, dar credeam că e un banc.

- Ce banc! Nego i-a atras atenția că există în exil mulți scriitori ne-membri ai Uniunii actuale de la București: Horia Stamatu, Vintilă

Horia, Ștefan Baciuc, Cazaban, noi... Dacă mai trăia bietul Mircea, nici el n-ar fi fost acceptat de Țepeneag! Ne-a mai scris Nego că a trebuit să se lupte mult timp cu el, să pledeze cauza noastră, a vechilor exilați, în cele din urmă Țepeneag a făcut această concesie, derogare, a zis: Bine, noi, membrii Uniunii din țară o să discutăm cooptarea ne-mem-brilor - ca Ieruncii. Ce zici de asta?

- Ce-am mai zis!, mint eu, de surpriză. Concesivă! Derogativă! Cooptativă!

- Lasă bancurile, te rog!

Monicăi Lovinescu nu-i arde de bancuri, în general, de ale mele în special: că nu-i momentul. Îi aduc la cunoștință că mie îmi arde: doar și mie îmi scrisese Nego că "se face o Uniune a Scriitorilor", la inițiativa ("incitantă, binevenită", întărea el) a lui Țepeneag; era sigur că și eu am să fiu de acord cu binevenita. Nu mi-a scris nimic de derogări-cooptări...

- Fiindcă și dumneata și el sunteți membri de la București!

- Pardon! De la București nu mai sânt membru din... 11 aprilie... Nu: din 14 aprilie 1977 - am scris în **Culoarea curcubeului** cum anume am fost exclus de colegii mei din Comitetul Uniunii: Manolescu, Bănulescu, Sorescu, Blandiana, Doinaș, Fănuș, Țoiu - sub semnătura lui Hobană...

- Bine-bine, ai mai spus asta.

- Bine-bine, am mai spus-o și-am s-o mai spun, chiar dacă nu vă face plăcere să auziți numele protejaților dumneavoastră.

- Zău, lasă-te de glume.

-Nu sunt glume. Nici organizatorii nu mai sunt membri, au fost des-membrarișiți de cum au rămas în Occident. Chiar și derogativul nostru prieten Țepeneag nu e membru - dar se pregătește să coopteze - ori ba - pe alții. Chiar așa: cum ar fi rezolvat rezolvatorul cooptativ "cazul Eliade"?

- L-ar fi pus în discuție, ar fi pus cazul la vot - și, cu derogare, l-ar fi cooptat! Ce-am ajuns: de peste patruzeci de ani în exil, am făcut și noi câte ceva pentru literatura din țară, însă un lucru n-am putut: să fim membri ai Uniunii Scriitorilor de acolo. Și Țepeneag...

Simt că trebuie să-țin-pe-loc; nu știe de ce, simt că trebuie:

- Ideea cu Uniunea e veche, mă precipit. Nu-i a lui Țepeneag, parcă Dan Culcer a fost cel care a reactivat-o; și eu m-am amestecat, la cafenea, după masa rotundă din 16 mai, în apărarea "Celor 13 de la București". Ce contează că Nedelcovici a plimbat-o prin târg, dînd-o drept a lui?; ce contează că s-a trezit și Țepeneag din onirismu-i somnatic, a auzit ce va fi auzit, a înțeles ce n-a-nțeles, în concluzie a

decretat: «Și pe-asta am inventat-o! - nu am inventat eu onirismul universal?» - s-a iscălit cu cosorul pe ea, și gata! Cine să se fi gândit să breveteze genialnica idee? Contează că ideea constituirii unei Societăți, a unei Amicale a scriitorilor din exil e “incitantă și bine-venită” - am citat din clasicul Nego.

- Bineînțeles că e incitantă și binevenită, zice Monica, atât că nu sunt de acord cu denumirea: “Uniune...” De parcă n-am avea și alte cuvinte, necompromise de comuniști. Dar Nego ne-a scris că Țepeneag ține morțiș să se cheme așa, “Uniune”, fiindcă el vrea o contra-Uniune: cea de la București nu-și face datoria. Când o fi descoperit Țepeneag că cea de la București nu-și face datoria? Alaltăieri?

Monica e tare amărâtă - un eufemism. Ar avea motiv - dacă povestea cu contra-Uniunea Țepeneagă ar fi adevărată.

Zice, în continuare: Denumirea (Uniune, Asociație, Societate) e o chestiune secundară față de maniera în care Țepeneag a imaginat-o și a început să materializeze constituirea ei. Vasăzică așa au ajuns ei, Monica și cu Virgil, după atâtea decenii de exil... Nu vor fi liberat România de comunism, dar ceva-ceva au făcut, ca să întrețină memoria, speranța scriitorilor de acolo - și nu doar a scriitorilor. Iar când, în sfârșit, se face o organizație a scriitorilor din exil, ei sunt lăsați la o parte!; ne-anunțați; ne-convocați, ne-invitați, în cel mai bun caz: uitați. Noroc cu Nego, mai zice Monica, el s-a luptat ca un leu, dar în cele din urmă i-a zmulș lui Țepeneag derogarea, concesia: or să fie și ei membri - după cooptare.

- Bine-am ajuns!, exclamă ea. Ce va fi cerînd Țepeneag pentru a ne coopta?: certificate de bună-purtare? Atestate de anticomunism? Diplome de... scriitori? Nu cumva adeverință de refugiat politic? Apoi secretul în care se desfășoară - de ce, în secret? De ce nu ne-au anunțat și pe noi? Ce va fi secret în constituirea unei asociații a scriitorilor din exil?

De acord întru totul; întru toate.

- Vasăzică prietenul nostru Nedelcovici... - mai ales al dumitale, dumneata l-ai editat la Albin Michel, dumneata l-ai cooptat în PEN Club, dumneata i-ai făcut rost și un premiu. Deși nu mureai de iubire pentru el, ziceai că e antipatic, fiindcă face parte din clanul scenariștilor de cinema ca Titus Popovici, Sălcudeanu... Când am insistat noi, ai lăsat la o parte antipatia, i-ai acceptat manuscrisul, l-ai editat, l-ai făcut om - și el nu te anunță nici pe dumneata! Să zicem că pe mine e supărat fiindcă am zis ce am zis de..., în fine, de persoana aceea, nepoata Getei Dimisianu, cu care trăiește el - dar dumneata?

- Oi fi zis și eu ceva de persoană.

- ...De ce nu te-a anunțat de constituire? De ce nu te-a convocat?
- Mi-o fi pierdut numărul de telefon, încerc eu.
- Asta-i bună! Ești singurul dintre noi, oricum, din puținii care figurează în cartea de telefon - de ce n-a căutat?
- N-o fi găsit o carte de telefon - se întâmplă.
- Deci, pe dumneata nu te anunță. Pe Raicu: nu. Pe Alain, după cum spui: nu, pe noi nici atât - atunci pe cine a anunțat domnul Bujor, în afară de Fetele din Picardia, Oana și Rodica? Ele n-au nici o vină, sărăcuțele, credeau că toți scriitorii au fost anunțați - sau urmează să fie. Ce să mai spun de secretul convocării...
- Să nu exagerăm, spun eu, fără convingere.
- ...Și când mă gândesc că domnul Bujor a fost cu noi la masa rotundă; cu noi, la cafenea, unde s-a relansat ideea unei asociații în exil - și asta după ce dumneata constataseși, după numărul semnăturilor de pe Protest, că ne-am făcut mulți în exil, aproape o sută de scriitori, și el, Nedelcovici a zis: «Încât am putea face o Uniune!», și dumneata ai zis: «Păi s-o facem!», și eu am zis: «E-hei, de când a vrut Virgil să o facă...» Ei, da, suntem mulți scriitori în exil, poate prea mulți pentru o țară ca România, dar domnul Bujor face Uniunea numai cu Țepeneag, cu Damian Necula, cu Dan Culcer - ei constituie “nucleul”. Să constituie - dar noi? Noi nu existăm? Nu crezi că e o lume pe dos? N-am nimic împotriva celor din nucleu, Doamne ferește, dar spune și dumneata; să așteptă, Virgil și cu mine să ne verifice Țepeneag dosarele, apoi să ne coopteze? Dacă am ajuns aici, de ce “comisia de cooptări” n-ar fi condusă de Breban?

Tac. Nu am argumente. Și nici de glumă nu-mi arde. Abia acum aflu nume, nume, nume de “complotiști” - Monica încă nu a rostit cuvântul, dar vine, vine, îl simt, pe drum... Chiar dacă va fi exagerând, pe ici, pe colea... Cine ar rămâne “obiectiv” într-o asemenea împrejurare, unde nu e vorba de nerecunoaștere, ci de-a dreptul de nerecunoștință? - totul pornind din necunoaștere, din ignoranță a ceea ce e pe lumea scriitorilor din exil. Fiindcă ce mai ține minte Țepeneag, din martie-aprilie, 1978, când s-a supărat și s-a despărțit de noi, cei rămași cât de cât activi? Dar Nedelcovici - venit în Franța prin 84? Dar Culcer, prin 86-87? Ceva-ceva suspect tot este vorba ungurului de serviciu: Asztalos? Sütő? Kovács? - nu contează, “opera” le e colectivă: “Vântul nu se stârnește din senin”? Pe românește: “Foc fără fum nu se pomeneste”. Or așa de fum care începe a-mi supăra nările nu-mi miroase a bine. Chiar pute.

Însă datoria mea, în acest moment este să minimalizez, să dedramatizez, să încerc a prezenta lucrurile (care lucruri?: cele pe care nu le

cunosc? - și pe care o să le aflu tot de la Monica, dar cu țârâita?) mai ușure: N-o fi făcut-zis Țepeneag chiar ce a scris Nego - numai Monicilor - că ar fi zis și făcut; Nedelcovici nu ne evită, nu ne-a uitat pe noi, doar a uitat să ne telefoneze - are s-o facă, dacă nu azi, atunci mâine sau la anul, mai avem timp berechet, n-au intrat zilele-n sac, nici Turcii în sat, potrivit înțelepciunii noastre mioritice - o-ho, mai este timp până la cinciul iulie fatidic...

Încep să demontez construcția îngrijorată, de-a dreptul panicată a Monicăi, dînd vina pe Căldura-Mare la Români, pe lăsătorismul structural al Bujorului (tot la român) - despre el știm cu toții că e băiat bun când nu ai de a face cu el, oricum, el, în România făcea parte din cercul conducerii Uniunii, din acea aristocrație care avea ca blazon: pipa și mașina (fularul fiind un accesoriu), cel puțin o dată la trei ani dădea lovitura cu un scenariu de film (că doar nu era să-și cumpere mașina din romane; nici tutunul de pipă); e suficient să zici: «Nedelcovici», ca să vizualizezi, conceptualizezi: «Manolescu și Țoiu», dar și “băieții de la Cinematografie”, cei care decid - sau nu decid soarta-destinului a zeci, chiar sute de mii de lei (milioanele fiind rezervate lui Titus Popovici și lui Eugen Barbu)... Pe scurt: Bujor este și el ‘telectual subțire, șovăielnic (când nu uită să fie șovăielnic)...

Ba chiar profetesc:

- Diseară la orele 20 post meridiane trecute fix o să fim și noi oameni! Scriitori adevărați! Căci și noi suntem români! O să fim și noi convocaționați! Prin vocea lui Bujor, Nedelecoviciul nostru! Ce chef o să-i tragem la mănăstiri-maici-chestii - pe chestia intrării în Europa și a noastră.

Monica nu gustă umorul meu din cale-afară de special. Zice că Bujor ca Bujor, băiat-bun, uituc-foc - dar oare numai din uitucenie nu ne-a dat un telefon? Cum se face că uitarea s-a așternut numai peste noi, cei pe care Țepeneag e supărat, pentru că, neavînd noi ce face, ne apucasem de treaba grea a scoaterii scriitorului din literatură pe activist - în sensul necomunist - din istorie. Și dacă Țepeneag a ieșit din labirint - așa-i zice el văgăunii, gropii, peșterii, șanțului - însă numai cu picioarele, cum se spune? În acest caz lucrurile sunt limpezi; uitarea lui Nedelcovici este tactica-și-strategia lui Țepeneag - deci, nu “uitarea” subalternului (a “micului telegrafist” ar zice Mitterrand dacă ar fi și el român și scriitor și exilat la Paris), ci programul plutonierului Țepeneag, superior-șef al căprarului Bujor.

- Să mă ierte Dumnezeu, dar nu mă mai pot bucura de “ieșirea” lui Țepeneag, zice Monica. S-a supărat pe noi în 1978 - dreptul lui cel mai sfânt; a trăit ultimii zece-unsprezece ani, nu doar izolat de noi, priete-

nii lui, care aşteptam să-i treacă hachițele de copil răzgâiat, dar refuzînd cu violență să afle ce se mai petrece în România, măcar cu scriitorii români... Şi uite-l sărind din labirint drept în fruntea maselor largi de scriitori exilați!, cum spui dumneata. Foarte bine că Țepeneag a revenit în lume - dar de ce împotriva noastră?

- Cum, împotriva dumneavoastră? De unde până unde?

- Atunci cum se explică faptul că numai pe noi nu ne-a convocat bunul dumitale prieten Bujor?

- Ba pardon! Bujor nu mi-a fost prieten în România, nu mi-a devenit aici. Dumneavoastră mi l-ați... Să nu zic: băgat pe gât, dar călduros-recomandat. Motivînd că e prieten cu Niki Manolescu! Ei, dacă e prieten cu însuși Niki... La insistențele dumneavoastră și ale lui Cristovici i-am luat manuscrisul, i l-am citit, l-am recomandat-o, am susținut editarea în colecția mea - alături de Miloș. Deci, cu prietenia am lămurit-o. Cu ceastălată, convocarea... Nu ne-a încă - anunțat, pentru că a uitat, a șovăit, ca orice intelectual român fumînd pipă. Nici nu și-o fi dat seama că ne-a lăsat la o parte - nu numai pe dumneavoastră, ci și pe Alain, rămas în termeni foarte buni cu Țepeneag. Eah! Bujorism fără gravitate, țoism, ca să nu zic: nedelcovicism. Puțintică răbdare, vorba Clasicului, ne convoacă! Numai de n-ar uita că ne-a uitat!

Monica nici nu ia în seamă umorul meu. Își continuă oful:

- Fetele picarde știau de o săptămână; Bujor a fost alaltăieri la Europa liberă: am vorbit de toate - dar nu despre asta. Nu e uitucenia lui Nedelcovici, e tactica lui Țepeneag.

Pentru că Monica se plînge, în continuare, eu trebuie, nu doar să-i consolez pe obidiți, dar și să relativizez acțiunea obiditatorilor:

- Tactică!, zic. Țepenegisme obișnuite, cine le mai ia în seamă! Amicul a dormit unsprezece ani, s-a trezit adineauri și a luat-o cu tactica lui de șahist infantil, răzgâiat, de unde o lăsase în '78. Aceleași bombăneli, aceleași acuzații, de parcă ar fi trecut cinci minute, nu unsprezece ani. Pentru că îi va fi spus cineva mai treaz că, între timp, trecuse... timp, ca să-și motiveze "retragerea" a reactivat acuzația idioată: «Ieruncii și Goma m-au scos din istorie și din literatură!» Ca și cum l-ar putea cineva - altcineva - băga-scoate în istorie, în literatură. Auzi: istorie! Dar asta presupune că a fost în istoria aceea, înainte de a fi fost expulzat de Ierunci și de Goma...

- Ei, ei, te rog! - e rîndul Monicăi Lovinescu să sară în apărarea orfanului-văduvei-invalidului...

- ...ca și cum, dacă în '78 a zis: «Mă retrag - ca Cioran», acum, în '89, a ieșit - tot ca Cioran...

- Parcă altfel îi spuseseși atunci, cu... retrasul - Monica rămâne mare amatoare de cancanuri și de vorbe-rele - la adresa altora.

- Pe-atunci eram rău, îi zisesem: «Te retragi ca măgarul pe vac'».

- Dar se spune: “Ca văcarul pe sat...”, mă corectează Monica - (uite, și din această pricină o iubim noi). Și hai să nu-l mai bârfim pe Țepeneag, doar ținem la el.

Fac o pauză. Am nevoie de pauză. Să slòbod ce gândesc? Să-mi tai cheful de a spune adevărul meu? Eu greu să taci - mai ușor să:

- Eu unul nu mai țin la el. Am așteptat, din '78 până prin '85. Știam de la Alain că e bolnav - nu era bolnav, ci supărat - ca băgarul...

Șapte ani am așteptat, deși nu-i sânt Penelopă personală. După unsprezece ani de absență voită al lui, sânt în drept să-mi declar independența; să nu-l aștept până la Judecata de Apoi pe Godot al onirismului româno-transnațional; să nu mai îndur acuzațiile, minciunile, invențiile, țepenegismele, găsindu-i justificare: «Săracul Țepeneag, așa-i el - când îl doare capul...» A început să mă doară pe mine capul de când tot zice că l-am trădat, atunci când am cerut azil politic; că l-am părăsit, l-am abandonat - atunci când nu l-am ajutat - eu pe el! - să obțină direct, fără a mai trece prin zilul politic, naturalizarea franceză!

- Nouă tot asta ne reproșează: că n-am protestat energic, cu adunare de semnături, cu manifestații de stradă - ca să-i dea cetățenia franceză; să se poată duce la Berlin, să se bucure de bursa Humboldt...- când calea cea mai dreaptă, cea mai cinstită ar fi fost să ceară azil. Dar el, nu: că le-arată el “celor de la București” - necerînd azil politic... Altceva era îndărătul ne-cerutului...

- ... se supără, mă acuză că el făcuse totul pentru mine, eu nimic pentru el - uită că încă înainte de arestarea mea de la 1 aprilie, el, plictisit vă lăsase “să vă descurcați și singuri, ca niște băieți mari...”

- Da, dar în vară s-a întors, a scris **Le Dossier Goma...**

- Adevărat pe jumătate: el a avut inițiativa, el a publicat volumul în colecția lui... dar Tănase și cu Marie-France au lucrat cu adevărat. Mă întorc la azilul-politic. Nu este adevărat că îl cerusem fără a mă consulta cu el - ba mă “consultasem”, însă el nu fusese de acord, zicea: «Nu trebuie să cerem nici o favoare francezilor!». Eu: «Favoare e cetățenia pe care o ceri tu, direct, nu azilul politic al meu, acoperit de Convenția de la Geneva». Și el: «Nu trebuie să le dăm nici o satisfacție celor de la București, cerînd azil politic! Să-i ținem în șah cu necerutul!» Iar eu: «Dacă îți închipui că ăsta e raportul de forțe între ei și noi, între călăi și victime: de a nu te împotrivi, pe față, de a-i lăsa în așteptare... Tu ai declarat tot timpul că nu faci politică, că tu faci doar lite-

ratură - te-au băgat ei, în 1975 în politică atunci când ți-au luat cetățenia...» Dar el nu și nu! Că el nu a scris “literatură politică”, așa cum am făcut eu; că el nu vrea să facă... politică, deci; nu cere azil politic! Acum povestește peste tot că nu-l încunoștiințasem de intenția de a cere azil - el confundă refuzul meu de a-i da ascultare cu neîncunoștiințarea...

- Cum să ceară el azil politic? Are familie mare...

- ... și uite; după doisprezece ani, eu tot cu pașaport albastru, de refugiat umblu, pe când Țepeneag e francez. Foarte bine, opțiunea lui! Fiind francez, socrii i-au venit la Paris de câte ori au dorit, Mona se duce la București, la părinți, în vacanțe, de câte ori poate, băiatul lui cel mare Pițurcă la fel... Ceea ce nu e cazul cu “trădătorul” de mine: socrii mei n-au primit nici măcar răspunsul: “Nu se aprobă” la multele cereri de pașaport, bătrânul Năvodaru a murit fără să-și vadă nepotul...

Mă opresc singur.

Mă opresc, auzind prin telefon, tăcerea Monicăi Lovinescu.

2. În care povestitorul regretă că a adus vorba despre tot felul de cetățenii, despre diferite pașapoarte, varii călătorii - și despre o revistă:

Les Cahiers de l'Est.

Cer iertare Monicăi, nu lui Țepeneag...

Ce m-a apucat? Nu se face să-l acuzi că X are mai multe drepturi decât tine - în măsura în care obținerea unui pașaport este un drept și nu (ceea ce este cu adevărat, în România) o favoare.

Sigur că nu-se-face - dar de la ce pornise supărarea lui Țepeneag, dacă nu de la statutul de refugiat politic? El l-a ales pe cel de emigrant (Virgil Ierunca îi spune: “schimbător de domiciliu”). A fost naturalizat, a evitat “rușinea-politică” a azilului politic, pentru ca familia lui să nu sufere, să nu fie tratată de “dușmană”, să poată călători înapoi... Ce anume nu-se-face-să-fac? Să re-aduc pe tapet *cheia* conflictului dintre noi? El m-a acuzat - și mă acuză - că în 1978 l-am părăsit, n-am vrut să-l ajut... Ce îmi cerea să fac? Să ies în stradă, să cer guvernului francez să-i dea urgent prietenului meu cetățenia! - eu avînd, nu-i așa, îndreptățirea să somez guvernul, doar aveam... azilul politic... I-am răspuns atunci: îmi cere mie, care mă hrănesc numai cu mămăligă să cer, în stradă, pentru el, dreptul la... cozonac? El nu a înțeles paralela - altfel culturală - mi-a răspuns prin întrebări: ce, vreau ca el să nu poată beneficia de bursa Humboldt? Mi-am înghițit cuvintele, nu am

spus că, desigur, în joc era și bursa lui, dar mai ales “pașaportul” socrilor, mai ales al tovarășului popă și deputat care, înainte călătorea ca vodă prin lovodă: în 1971 fusese trimis cu misia de a pune mâna pe biserica de la Paris. Însă de când ginerele se trezise făcând detestata “politică” prin drepturile omului, nu mai primise autorizații de la Marea Adunare Națională unde era deputat al poporului...

Firește, nu exista un efect de balanță: eu nu am necazuri din pricină că el are bucurii; nu este bine să compari cu altul - dar om sânt: nu-mi ieșea din cap “tratamentul” aplicat de Securitate lui socru-meu: mult mai sever decât cel folosit cu fiica lui Pacepa, securistul lor, cel care îi trădase pe ei, securiștii; individul-tovarăș-de-încredere care vânduse secretele lor, ale securiștilor-de-încredere - Pacepa fiind (și prin pana lui Păunescu, cel mereu-gata nu numai cu limba pe la curul lui Ceaușescu, ci și cu biciul peste curul celor desemnați a fi “biciuiți”), totuși, un trădător al lor-dar eu ?

[Fiindcă tot vorbesc la telefon cu Monica Lovinescu: în 1984, când a izbucnit scandalul cu Gustav Pordea, “deputat european” pe lista lui Le Pen - în fapt, plătit de Securitate cu o jumătate de milion de dolari prin alt tovarăș de nădejde: colonel? general?ul sec tovarășul Costel Mitran, la Viena... În procesul “de calomnie” pe care l-a intentat virgin(al)ul Pordea (în primul moment sprijinit puternic de Ion Rațiu-de-la-Londra și de C. Mareș - precum și de alți aburiți) ziarului *Le Matin*, ca martor al apărării (și alături de noi și-ai noștri: Monica Lovinescu, Mihnea Berindei, Dinu Zamfirescu, Krisztof Pomian) - ...ar fi trebuit să apară și Pacepa. Pacepa însuși!

Însuși-ul venise la Paris în acest scop dar, în ultimul moment, s-a răzgândit (americani îl vor fi, cu siguranță, răzgândit), așa că n-a mai apărut la proces, a depus doar mărturie scrisă, ceea ce făcuse și în America... Oricum: atunci, în timpul sejurului său parizian, securistul Pacepa îi dădea telefon doamnei Monica Lovinescu! «Săru-mîna, doamnă Monicuța...» - exagerez cu diminutivarea, dar nu prea-prea: Pacepa, în ciuda originii cel puțin mari-burgheze, cum se tot laudă, este, structural (în afară de structura de securist), țoapă; neam-prost-de-București...

Așadar, se prezantă la telefon, și după ce-i spune ca, nu-i așa, “semn de recunoaștere” : «Știți, doamna Monica, eu am supervizat chestia aceea din noiembrie '77, dar le-am dat ordin să nu vă omoare de tot!», generalul Pacepa se invită la Monica acasă! - «Să mai stăm și noi de vorbă»... Biata Monica Lovinescu nu l-a trimis la plimbare, de la primele cuvinte, însă a refuzat politicos, statul-de-vorbă, cu prilejul eventualei vizite. Ceea ce nu l-a împiedicat pe Pacepa să-i mai

telefoneze o dată, solicitînd statul-de-vorbă, ca între vechi luptători anticomuniști, de ce nu ?

Băgare de seamă: Pacepa se laudă - ori recunoaște - față de victimă că el a condus “operația” (este vorba, desigur, despre atacarea Monicăi Lovinescu, în 18 noiembrie 1977, la Paris, de către doi palestinieni trimiși de Securitate - «s-o prefacă în legumă - să nu moară, dar să nu mai poată vorbi niciodată la Europa liberă), ceea ce dovedește fie un cinism inconstient, fie o prostie cât casa... Dacă în interviurile date - în principal ziarului *Le Matin* - Pacepa atinge și această chestiune (sau operație împotriva Monicăi Lovinescu), în cartea **Orizonturi roșii** - am citit numai editia franceză, din 1988 - nu mai pomeniște nimic de “supervizarea operațiunii”...]

Ce m-a apucat să zic de rău de Țepeneag ? Niciodată pînă acum nu-mi ieșiseră pe gură atîtea flăcări cu venin (bifurcate, se-nțelege)! Să fie de vină doar căldura-mare ? Bătrânețea (-crețea) ? Sațiul - că, slavă Domnului, pînă adineauri Țepeneag a zis și a tot zis, eu (mai mare mirarea, la mine...) mulțumindu-mă să-l scuz, căci pe el, pe bietul Puiu Țepeneag îl doare cel cap - cînd nu-l doare capul pe bietul Țepeneag?

O aud pe Monica, a reluat firul:

- Să admitem, în continuare, că nu e vorba de ce a tot zis el despre noi, “trădătorii” - vorba e însă de ceea ce face, acum, împotriva noastră...

Schimbăm iar rolurile - azi îmi șade mai bine în mantia de apărător al detractorilor-onirici-invalidi - și migrenetici. Zic, rîzînd:

- Nu cred că ne dă atîta importanță încît să proiecteze, apoi să supravegheze îndeaproape lucrarea lui împotriva noastră. Îi va fi ajuns la ureche “ideea” cu Uniunea, a sărit pe ocazie - am mai spus-o? Nu-i nimic, repet: se va fi gîndit că o asemenea ,“structură” i-ar permite să reactiveze *Les Cahiers de l'Est*...

- Și noi am auzit că vrea să scoată iar revista - dar cînd faci ceva, faci, nu desfaci. Vrea să realizeze o uniune punînd la cale, întîi, dezuniunea ? Ca să aibă pe cine exclude?

- Ei, și dumneavoastră, doamnă..., mă alint eu, ca s-o fac pe Monica să se mute cu gîndul la ceva mai puțin... exclusivist...

- Și eu ! Doar ți-am spus cum a fost cu *Les Cahiers de Est*..

- Mi-ați spus, știam și de la Sanda Stolojan, dar acum este vorba de altceva.

Bineînțeles, acum, este vorba de altceva. Numai că e ușor să recomanzi altora să-și mute gîndul, ție însă...

Printre primele și cele mai violente șocuri dinspre Țepeneag a fost

acela venit prin poetul canadian Marteau: în toamna lui 1978 - la recomandarea lui Țepeneag! - Societatea scriitorilor canadieni de limbă franceză m-a invitat și pe mine la un congres al lor, ținut la Montréal (au mai fost Milan Kundera și Toma Pavel.) Acolo și atunci l-am cunoscut pe Marteau și mi-a plăcut. Pînă cînd... La banchetul care a închis congresul, m-a luat pe după umeri și m-a întrebat, de altfel cu prietenie, cu mai degrabă participare decît reproș rece:

«Spune, de ce-ai vrut să-i iei lui Țepeneag revista? Vorbesc de revista lui, făcută de el, *Les Cahiers de l'Est*, pe care tu, abia venit din România, vrei să i-o subtilizezi».

Multe secunde n-am scos un cuvînt. Fiindcă nu pătrunsesem cuvintele lui Marteau. Un singur lucru înțelesesem: că nu era o glumă. În cele din urmă am spus că nu este adevărat și nu poate fi adevărat, să-l întrebe pe Țepeneag, doar mă cunoaște...

«De la Țepeneag știu», a venit răspunsul.

Am încercat o altă “manevră”: am avansat presupunerea că Țepeneag va fi glumit, atunci cînd i-a spus ce-i spusese.

«Deloc», a zis Marteau. »Prima oară mi-a făcut cunoscută această temere a lui încă înainte ca tu să fii expulzat, prin aprilie '77...»

Am precizat pe dată că nu fusesem expulzat, plecasem din România cu un pașaport turistic, în Franța cerusem azil politic.

Noroc că această discuție a avut loc la sfîrșitul șederii mele printre canadieni - am încercat să-i spun poetului că nici prin gînd nu-mi trecuse una ca asta, să-i fac o asemenea măgărie unui prieten? Și încă unuia ca Țepeneag, care făcuse atîtea și atîta pentru mine? Încercam să introduc această... nuanță:

«Dar cum se face că mie nu mi-a reproșat niciodată că... am avut de gînd să-i iau... revista? Și cum se face că, deși mă aflu de un an în Occident, n-am auzit niciodată de la altcineva această... zisă a lui Țepeneag? Cum se face că abia acum, în octombrie 1978 și numai aici, la Montréal, aud ce aud ?

Marteau nu știa și nici nu-l interesa de-ce-ul meu. Simțeam: voia să mă creadă și pe mine, dar cum adevărul e unul...

Am plecat de acolo bolnav - nu vreau să spun că sîngerările (la propriu) s-au datorat acestei “temeri” a lui Țepeneag - dar sigur este că și ea a dat o mîna de ajutor.

Cînd, mai apoi, la Paris, l-am întrebat pe Țepeneag, el a negat cu vehemență, a răsucit degetele mîinii drepte lîngă tîmplă - că adică eu sunt nebunul, că n-am înțeles eu...

- ...doar ți-am spus cum a fost cu *Caietele*..., o aud pe Monica. Mi-a spus, abia acum vreun an:

Cretzianu, din partea Comitetului Național Român, încredințase Sandei Stolojan o sumă de bani, ca să scoată “o bună revistă, care să prezinte francezilor cultura și literatura română”. Cum Sanda Stolojan era prinsă cu alte activități, a “trecut” banii și proiectul Monicăi Lovinescu și lui Virgil Ierunca, ei fiind nu doar cei mai avizați din exil, dar și cei care aveau o îndelungată experiență în materie de periodice.

Iată însă că Monica și cu Virgil au avut o și mai bună idee: oricât de la zi s-ar fi ținut cu mersul culturii, al literaturii din România, ei erau, vrînd-nevrînd, din “generația de la ‘48” (firește: 1948), or, de la venirea lor în exil, se scurseseră două decenii și jumătate... Și-au zis că ar fi bine ca “cei noi” să facă o revistă românească, nu ? Se gîndeau la Tepeneag, pe atunci el făcea naveta între București și Paris (cu toții speram că starea aceea avea să dureze, în ciuda Tezelor lui Ceaușescu), își crease o sumă de relații printre scriitori, editori, jurnaliști francezi, germani, canadieni de limbă franceză... Sanda Stolojan, consultată, a găsit că alegerea este bună, și-a dat acordul și banii de la Comitetul Național Român.

Tepeneag a făcut revista, i-a pus în colegiul redacțional pe Sanda Stolojan, pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca (acum fiind vorba doar de cei care primiseră banii, direct sau “din a doua mînă”) - și cu asta, gata: își făcuseră datoria față de... România. Bineînțeles, revista a fost bună, dar, măcar pentru că banii cu care o făcea erau românești, normal ar fi fost ca, într-o publicație internațională, partea românească să fi fost cel puțin egală cu cea consacrată polonezilor; cehilor; ungurilor; și dacă dintre ne-români publica și exilați, să fi publicat și exilați români... Firește, Tepeneag a publicat cu precădere producțiile oniricilor. Ceea ce nu e o vină - mai toți șefii de publicații promovează pe cine cred ei că merită, nu?

Eu n-am avut a mă plînge: pentru un număr consacrat Revoluției Maghiare, în 1976, *Les Cahiers*... mi-au publicat un text, iar în 1977, Tepeneag și cu Tănase, firește, ajutați de toți cei care, pe atunci “erau una”, **Le Dossier...**

[**Dossier Paul Goma - l'écrivain face au socialisme du silence**, présenté par Virgil Tănase, Editions Albatros, 1977, 194 pag. Traduceri din română și de Serban Cristovici, Marie-France Ionesco, Yvonne Krall, Alain Paruit]

Foarte tîrziu (prin 1985) a aflat că despre un, “conflict deschis” n-a fost vorba, deși Tepeneag, de al doilea număr, i-a tratat pe Sanda Stolojan, pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca ca pe niște colaboratori ocazionali, ei neavînd nici un cuvînt de spus în alcătuirea suma-

relor : nu erau convocații (iată: nici atunci!), nu erau înștiințați asupra viitorului număr...Cum zic eu (ei n-au zis niciodată): ei, ceitreii, își făcuseră datoria: îi înmînaseră lui Țepeneag banii și... numele lor în caseta ta colegiului redacțional...

Prin 1977 (sau mai tirziu? banii de la Comitetul Național s-au isprăvit, așa că “seria a doua” a fost scoasă cu subvenții de la Centrul Național (francez). Oricum, purtarea lui Țepeneag față de... cei care-l scosese din istorie și (chiar) din literatură (încă o dată: Virgil Ierunca ar fi putut să folosească acei bani ca să scoată încă o revistă, dirijată de el ; sau s-o “întărească” pe existența, atunci: *Limite* - ei bine, i-a oferit lui Țepeneag, iar Țepeneag...) a fost incalificabilă.

Cît despre spaima lui că am să-i iau revista... Manifestată, după spusele lui Marteau, pe cînd eu eram, nu doar departe, în România, ci jos, în “România profundă” (adică la Securitatea de pe Calea Rahovei). De unde se va fi ivit?

Dacă aș fi rău, aș zice: m-a judecat pe mine, după sine - altfel cum?

Continuu convorbirea telefonică:

- Sunt convins că Țepeneag nu s-a gîndit chiar în primul rînd la viitoarele excluderi - ar fi nu doar o măgărie, ci o idioțenie - el e obsedat de revistă: vrea neapărat să o scoată iar și, ca s-o reînvie, după cum îl cunosc (sper să nu m-mă înșel), ar fi în stare să facă “uniune” cu oricine, dovadă: singurele nume care au apărut pînă acum: Necula, Culcer...

-...Breban, zice Monica.

- Mă gîndeam la cei din exil - cu Breban a fost prieten...

- Sunt, în continuare, prieteni, s-au întîlnit la München. Vezi că am avut dreptate, cu Breban? N-ar fi exclus ca îndărătul acestei... uniuni să se afle Breban...

- A, nu! Adică Breban să-l manipuleze pe Țepeneag?, rîd eu. Încă nu s-a născut brebanul acela care să-l manipuleze pe Țepeneagul nostru național! Doar el este adevăratul autor al răzvrătirii lui Breban împotriva lui nen-su Ceaușescu, în vara lui ‘71. Mi-ați povestit, mi-a povestit Țepeneag însuși... A făcut din Breban ce-a vrut : l-a pus să protesteze împotriva “tezelor ceaușiste”, l-a pus să dea interviuri.

- A fost mai complicată povestea: Breban nu s-a lăsat manevrat așa cum îți închipui, s-a mai codit, s-a mai... răzvrătit, ba în anume chestiuni s-a opus - de pildă atunci cînd Țepe l-a sfătuit să ceară azil politic... Breban zicea că el... nu poate, nu poate, că i-i frică să nu-l omoare Ceaușescu, dar nici o clipă nu i-a dat prin cap să-l întrebe: «Dar tu? Tu de ce n-ai cerut azil politic?».

- Pe scurt: Țepeneag vrea revistă, nimic altceva decît revistă.

Probabil i s-a spus că, pentru a colecta fondurile necesare (eh ! unde-i Cretzianu ? Unde-i Sanda Stolojan ? Și unde-i Monica Lovinescu ?), are nevoie de o structură, de o “gazdă” și cum careva, să zicem Nedelcovici, care tocmai participase la masa rotundă a rostit: “uniune”, el a prins ideea din zbor și uite-l dându-i carne...

- Împotriva noastră...

- Da de unde! Eu cred că nuanța de introdus ar fi următoarea: nu împotriva, ci în ciuda... noastră.

- Să admitem, admite Monica. Nu are de gând să facă Uniunea aceea împotriva noastră, doar în ciuda... - atunci cum se explică secretul în care se desfășoară manevrele?

- Manevrele! Si dacă nu-i nici manevră, nici secret, doar uitare? Uitarea prietenului nostru al tuturilor, Bujorul cu același nume? Și dacă, în timp ce noi vorbim la telefon, temându-ne de cine știe ce diabolice și țepenege manevre, viceverse și alte comploturi, bietul Bujor se dă de ceasul morții să ne contacteze telefonic pentru ca să ne convoace și pe noi? Să facă pînă și din noi noi oameni printre oameni - dar nu poate, fiindcă noi vorbim și vorbim și vorbim...

- Crezi că trebuie să ne oprim, ca să ne poată el telefona?- Monica e îngrijorată, se liniștește: Ar fi avut tot timpul, doar l-am căutat eu, i-am lăsat și un mesaj pe repondeur...

- Și dacă abia adineauri va fi găsit mesajul? zic. Dacă, în clipa de față, săracul Bujor trudește la șaiba telefonului - i se va fi scurtat degetul telefonător de cît a încercat să formeze numrul - telefonul lui o fi cu disc, au cu butoane?

- Trebuie să fie cu butoane!, rîde Monica. Deci, să înțeleg că mai ai speranța că are să ne convoace și pe noi.

- Ce s-ar face omul fără speranță, trag eu iute-iute cugetarea adîncă. Atîta ne-a rămas în viață - o nuanțez. Speranța mea, nebună-nebună : în cele din urmă, Marele Bujor, trimisul pe pămînt al și mai Marelui Dumitru, cel cu iscarea din senin a onirismului la Român, se va milostivi și de mine - căci și eu îs om; și, în cele din urmă, are să mă introducă pînă și pe mine, prin fraudă, se-nțelege, în cercul strîmt al membrilor viitoare Uniuni - fie și cu derogare-cooptare - ca să fiu și eu cot la cot cu scriitorul Necula.

- Bine, atunci te las sperînd, îmi urează Monica Lovinescu. Așa că sper (și nu am teamă...)

3. În care povestitorul povestește cum șade el; șade și așteaptă să fie convocat la Nedelcovici; șade, așteaptă și-și aduce aminte tot felul de aduceri-aminte.

Ora 14,30 : Șăd și sper ; șăd ș-aștept cu sufletul la gură; cu urechea lungă, lungită în calea telefonului: țîr-îie ? nu țî-rîie ? - în fine: țîrîie el, telefonul cel binevoitor, într-o bunăvestire, spre liberare, ca facere-de-om și din mine, care și eu sunt român și băiat-bun și posed chiar un băiat-mărisor?

Căldură-mare, domnule! Pe o astfel de caniculă (unde mai pui: pariziană! - și să mai pretindă vânzătorii de patrie că Bucureștiul nostru nu e Micul Paris !), ar fi normal să exagerezi, să o iei razna, să vezi armăsari în loc de țipari ; e aproape normal să cazi la bănuială de lăsare-pe-margine, să te temi de niscai sabotagiu din partea răilor, să miroși urmă sigură de, asta, zi-i pe nume... A, da : de excludere !

Din ce, excluderea? Din nimic, din senin, ar zice ungurul amintit, dar oare ce este neincluderea în includere decît o excludere sadea?

Și de aceea: face el, telefonul: țîr ! pentru ca să fiu și eu inclus? Sau nu face el țîr ! - telefonul ? - desigur, vorbesc de cel mult-așteptat și bujornedelcoviciat - astfel, lăsîndu-mă de izbeliște, orfan de Uniune, vădov de breaslă, făr-de-frați, făr-de-surori, numa' ghimpi în loc de flori - mări Leano !?

Și nu face. Deloc. Nu dă veste.

Și căldura, domnule: mare, tare, ba chiar lată; topitoare, fierbătoare - și adînc așteptătoare : mă țîr!, Nedelcovici, pentru ca să mă convoace și pe mine, becisnicul ? Sau... încă-nu, ca la Poșta Redacției ? Păi, încă-nu-prea : taman acum vorbește la telefon) cu Monica. Nici chiar el, Bujor, nu poate vorbi la telefon și cu Monica și cu mine - încă nu, dar mîine, cel mai tîrziu poimîine, de ce n-ar?

Cald, cald; și Gheorghe nu mai vine, vorba literaturii române clasice... Aș putea să-i trag o adaptare, o actualizare, să zic de Nedelcovici că nu mai vine cu telefonu-ăla, numai că nu se poate: îl cheamă nu Gheorghe, ci ba chiar din contra, cum zicea un tovarăș.

După socotelile mele, dacă Nedelcovici vorbește la telefon cu Monica, vorbește de vreo jumătate de ceas. Așa că mai am de așteptat Bunăvestirea încă o eternitate.

Eternitate, neeternitate, eu nu mă las! Nu cedez nici o palmă de timp ! Aici rămîn, pe poziție; călare pe telefon! Garda piere, dar i se filfiie, nu se predă, că-i moartă; cu dric la poartă - și scriitori mascați (Ecaterino-mamă !).

Dom'le : am, n-am treabă, ori că ninge, ori că plouă, am canadiană

nouă și nu mă mișc de pe poziție, aștept ca Bujor el însuși să mă convoace și pe mine, fiindcă, am mai spus-o, o repet, ca să nu se uite: și eu sunt om, orice-ar zice generalul Pleșiță cu-a lui ceată, asta o recunoaște și prietenul bun al lui Bujor, Costi Țoiu (așa-l dezmiardă el dimpreună cu Niki - ăsta-i Manolescu); Țoiu, când s-a dus la Stockholm, de braț cu Bălăiță, taman în aprilie 1977, când eu eram arestat, ca să-l convingă pe Coeckelberghs să nu mă publice, că nu-s scriitor, că **Gherla** e “o carte pișăcioasă”; n-a zis nimic de om - de unde rezultă că CeȚoiu! mi-a acordat această favoare - și cum ziceam, fiindcă, nu-i așa, oameni suntem cu toții, chiar și Țo'sti ‘Oiu (chiar și alt mare prieten al lui Nedelcovici: DéréPopescu, încît m-am întrebat, ca proasta exclusă: ce Dumnezeu făceau, înde ei scriitorii români cotidieni din conducerea Uniunii, de ajungeau să capete pensie la nici patruzeci de ani, ca Bujor: făceau oare și copii? Ce-o fi fructul amorului dintre, de-o pildă, Nedelcovici și Țoiu?) - într-un cuvînt: las' că mă cooperativizează și pe mine, în fine, colectivizează, cooptează... Că doar el, Bujor, e nembru plin, eu deloc, căci pe mine m-a golitără ; el fiind scriitor adevărat, căci cu-pensie, eu nici măcar stagiar.

Da, domnule! Ca să vezi de ce atîrnă viața omului: de-o ață ! - ca să-i punem rimă. Bujor nu-i poet-poet, dar ca prozator e foarte poetic, am vrut să spun: liric. Or, liricii sunt mult mai buni la suflet decît epicii - am citit eu undeva chestia asta adîncă, pesemne în Almanahul Uniunii Scriitorilor - e-he ! - cea de la București. Care dădea chiar și pensii - oare la asta s-a gîndit Bujor cînd a mers lîngă Țepeneag cu facerea, aici, a unei Uniuni: că are să-și recapete pensia de scriitor de romane și de scenarii de film? Înseamnă că mai am de așteptat: întîi să primească el pensia aceea, abia după să mă coopteze și pe mine.

Stăi!!!, mă somez, cu glas spăriet, de santinelă de noapte deasă (noapte grea). Cine pe cine să coopteze? Să-i luăm pe degete:

Țepeneag? Dar el nu este, nu mai este *nembru* (al Uniunii de la București) : a fost exclus și el, ca tot exilatul, chiar dacă nu a cerut azil politic și-a ținut răsuflarea pînă a sărit direct în cetățenia franceză... Și-atunci? Ca ce chestie el - și el nemembru, și el exclus - își îngăduie să includă pe alți excluși ori ne-inclusi?

Dar Nedelcovici? Și el a fost exclus, după ce a făcut-pasul (el chiar a cerut azil-politic); pînă și Necula, alt incluzător, a fost exclus, pentru că nu s-a mai întors la București, să adune cotizațiile de la BOB-ul Vieții Românești... Culcer la fel - de la o vreme, nu te mai poți învîrți prin Paris de refugiați-politici, de te-ntrebi ce fel de... politică făcuseră în România, ca să “fugă”? Că, dacă au fost “antico-muniști” ca Necula...

Așa, ca chestie: oare ce motiv(e)-pretext(e) va fi invocat “conducerea” Uniunii de la București (să zicem așa: bunii prieteni ai lui Bujor: DérePopescu, Țoiu, Manolescu, Blandiana, Zăciu...), ca să-i excludă? Trădarea-de-patrie? Da de unde! Presupun că nici în cazul meu nu s-a rostit tare ceea ce se, totuși, zicea-în-scris, prin jurnale, ca urmare a campaniei organizate de Ivașcu - la mine or fi aruncat că... n-am mai activat pe tărîm scriitoricesc de mulți ani ceea ce era adevărat, dar din pricina cui, dacă nu și din a colegilor ? Cu siguranță că Nedelcovici, Culcer, Necula au fost excluși pentru... “neplata cotizațiilor la timp”. Chestia asta am auzit-o pentru întâia oară după rămînerea la Paris a Mioarei Cremene; mi-a fost dat s-o re-aud după ce Petru Popescu (din dinastia cronicarului-de-curte Radu-Popescu + fiul cît pe ce să intre în dinastia Draculăi-Vodă, pe bază de utémé și de dulce glonț al patriei Zoei Ceaușescu) a șters-o la imperialiști; a defecționat, cum ar zice Pacepa; a trădat, cum zice nepotu-său Adrian Păunescu - oricum: oficial vorba umblă că a fost exclus (vorbesc de Prinsul Popescu) pentru că uitase să plătească cotizația.

Dar să zicem așa : nu contează pretextul, motivul: și ei sunt niște excluși - deci, ne-membri: în această “calitate” îi vor coopta pe ne-membrii de totdeauna: Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Ștefan Băciu (Eliade, Dumnezeu să-l ierte, a fost scutit de această... ceremonie) ? De ce nu ?! - vorba lui Paul Barbăneagră.

Dar ia mai stăi!, îmi strig din miezul unui ev aprins, vorba liricii cetățenești realistsocialiste. Riscînd să mă repet:

Toți acești excluși au fost excluși din Uniunea de la București *după* ce s-a constatat că ei nu se mai întorc la sînul Patriei dintr-o călătorie în Occident; excluzătorii de azi nu anunțaseră, alaltăieri, ei cu gura lor, fie și de la adăpost, din Occident, că ei *rămîn*; nici Țepeneag: cînd a fost exclus din Uniune, el nu era de față... Cu trupul și cu sufletul el se găsea atunci în Franța, nu în România.

Bine-bine, nu despre asta este vorba, dar dacă asta a venit, s-o vorbim: am impresia, ca să nu spun certitudinea, că, dintre scriitorii exilați în ultimii douăzeci de ani, am fost singurul exclus din Uniune (a Scriitorilor), pe cînd mă aflu pe pămîntul României - ba chiar sub-pămîntul patriei scumpe-și-iubite, ca din întîmplare, în arestul Securității de pe Calea Rahovei, în luna lui april 1977 (dacă am mai spus asta, foarte bine am făcut: am s-o mai spun încă-încă-încă). Poate Dorin Tudoran să mai fi cunoscut această “favoare” a excluderii, *exclusul fiind de față*, deși nu-mi vine a crede, nu mi-a spus nimic de așa ceva, uite, a trecut iar pe la noi, în jur de 15 iunie, am vorbit, însă numai despre alte cestiuni-arzătoare ; am să-l întreb eu cîndva, dacă am

să-l întreb - am eu alte treburi.

Desigur-desigur, nu este deloc - dar deloc! - vorba despre asta. Dar eu tot o aduc și zic : oare câți dintre actualii mei colegi de exil, ba chiar viitori co-membri (dacă voi fi convocat, apoi cooptat în Uniune, altfel ba) vor fi făcut parte din “organismul de conducere” care m-a exclus pe mine, în 1977? Câți vor fi votat excluderea din Uniune a unui coleg care nu se putea apăra, nefiind de față? Și nu era de față, fiind el cam-arestat, vorba ardelenilor - sau din această pricină votaseră iubii mei colegi excluderea: pentru că nu eram de față? Și nu vedeam, acolo, pe loc, cine mă exclude? Sau poate credeau (nu îndrăznesc să spun sperau, deși...) că am să crăp “acolo”; că n-am să mai ies niciodată; iar dacă am să supraviețuiesc, n-or să ni se taie, întretaie, încrucișeze drumurile și mai ales interesele? Și oare câtor dintre votanți (sau, în cel mai bun caz, aprobanți prin inexistența unui “contra”) le răspunsesem eu prin... din contra: procurându-le invitații încoace, la vreun colocviu; vreo conferință?; înlesnindu-le câte o bursă (atîta cîta era, dar mai bine decît nimic), mergînd cu ei de mîna pe la fundații ; pe atîția primindu-i la mine, la masă, în casă, pe ei, cei care mă... asta, zi-i pe nume: dăduseră-afară-din-rîndurile-scriitorilor-români? Să dau nume - le propun: Nedelcovici cu siguranță (cum să lipsească el din vreun comitet-comiție?); iar cum n-am auzit să fi zis el vreodată nu întru apărarea unui coleg (doar coleg, nu și prieten)... Apoi Necula: cum să nu-și fi băgat Necula pipa-i acolo unde “se decidea” - orice s-ar fi...? De Culcer nu știu, el era la Tîrgu-Mureș; cum nu pot zice : “Dar dacă ar fi fost la București?”, fiindcă astfel îi poți băga în rahat pe toți - cu: dacă...

Bine: să nu mă bag eu în exemplul-de-școală (nu se face - ca la București) ; dar, tot ca la București, nu se face să nu invoc pățania lui Dorin Tudoran. Eu, în 1977, eram atît de... caz, încît numai un singur membru al Uniunii mi-a fost alături : Ion Negoîtescu (deși, atunci, Nego era și mai caz decît mine și infinit mai singur, apoi eu aveam antrenament...), pe cînd Tudoran, în 1984, cu toate că fusese destul de (pentru România: foarte; ba chiar: prea...) înconjurat, atunci cînd a fost judecat la Uniune a rămas cam fără izmene, în văzul lumii: prietenul nostru (al meu, vorba Monicăi), Bujor, ca membru al Consiliului - poate și al Biroului (doar avea pensie!), nu numai că n-a mișcat un deget, n-a rostit o silabă, dar s-a făcut mic-mic... Ce va fi gîndit atunci, Bujor: că “destul” îl apăraseră Deșliu și Manolescu, ce să se mai bage și el - să strice apărarea?

Căldură mare, soro. Din cale-afară - altfel n-aș fi ajuns să rostesc atîtea răutăți la adresa lui Țepeneag, în convorbirea cu Monica; altfel

n-aș fi avut ocaziunea să-l gîndesc de rău pe Bujor, om: pîinea lui Dumnezeu, atît că nu prea are coloană vertebrală și e incapabil să gîndească “breasla” scriitoricească altfel decît ca pe un grup-de-prieteni care, din prietenie, își fac reciproc servicii, dar nu au pretenția (sau: nebrăzarea!) să ceară de la prieten o solidaritate pe față, fie ea și într-o ședință a Uniunii, necum una... “cu poalele-n cap”, cum zic scriitorii români despre solidaritatea-pe-față-în-afara-interiorului-Uniunii, măcar pe trotuarul din fața sediului... Ce-oi fi vrînd de la Bujor: să fie ceea ce nu poate? Îi reproșez că nu s-a expus, el, apărîndu-l pe Tudoran? Nu l-am întrebat niciodată, dar știu ce mi-ar răspunde (în toată sinceritatea) : în acel moment el avea de gînd să... plece definitiv din România (aștepta doar semnul că romanul său, **Al doilea mesager**, e pe punctul să apară în franceză, în colecția mea de la Albin Michel. Or, pentru cartea lui ce nu face un scriitor?, ar zice Bujor și pe dată mi-ar întoarce-o:

«Ce, tu pentru cărțile tale n-ai făcut orice?»

Ba da, ba da... Așa cum e formulată întrebarea, n-ai cum răspunde la ea decît prin da sau ba.

Dumnezeu s-o ierte pe Dana Dumitriu : fusesem, cîțiva ani, buni prieteni, chiar foarte: ne citeam reciproc “producțiile proprii”, ne vizitam, în mai multe rînduri ea, celibatară, dormise la noi - un fel de a spune: vorbise toată noaptea cu Ana... Pînă în vara lui 1971, cea cu Tezili... Brusc, Dana devenise alta, nu ne mai puteam înțelege. De altfel, în urma unei astfel de neînțelegeri - de principii, ziceam eu, ea încuviința - ne-am certat: definitiv. Nu, Dana nu era “pentru Teze”, Doamne ferește!, însă era pentru... mai multă îngăduință față de “cei buni”, care își dăduseră, la jurnal, “adeziunea”: Al. Papilian, N. Balotă, Dan Cristea (în acest caz nu mai vorbea rațiunea...), Natalia Stancu...

Cine era Natalia Stancu? Nu o scriitoare, ci jurnalistă de teatru (cronicăreasă, găsisese Suchianu pentru o consoră de-a Nataliei, “Anomalia Artei”, altfel Ana Maria Narti) și prietenă a Danei: în *Scînteia*, mult după ce Dumitru Popescu-Dumnezeu interzisese piesa “Gluga” de Iosif Naghiu, se trezise și ea scriind... la-fel-așișderi, ca o soldată disciplinată. De la Natalia Stancu începuse discuția noastră. Eu susțineam că, în general, a-ți da “adeziunea la Teze” e o porcărie, iar cei care o făcuseră erau “niște porcărioși” - în special, iar ce a făcut Natalia Stancu, adică de a “profana cadavre” - este o ticăloșie... La care Dana a protestat: dacă aș ști motivul pentru care Natalia scrisese... Ei, care era motivul ?

«Fata n-a fost niciodată la Londra și, pentru un om de teatru, Londra este Mecca. I s-a promis pașaport, dacă... Dacă scrie ceva de

complezență. Și a scris. Voia să meargă la Londra, pentru asta ar fi făcut orice - ce, tu n-ai făcut orice ca să-ți publici cărțile în străinătate?»

Rămăsesem fără aer. Am întrebat, prostește, după un timp :

«Ce anume? Ce am făcut, orice?»

«Ai internat-o pe maică-ta la azil», a răspuns Dana, senină, tăioasă ca un brici.

N-am plecat de la masă, imediat. Nici n-aș fi putut. Eram tetanizat.

De atunci, era în august 1971, relațiile noastre s-au mărginit la “bună-ziua”. Mai târziu mi-am dat seama că nu doar relațiile cu mine fuseseră minate.

Pînă atunci, în redacția *României literare*, Dana Dumitriu era un bun coleg, un bun prieten, un bun critic literar (încă nu publicase proză) și, desigur, o fată minunată. Zic: pînă atunci, așezînd ca stîlp de hotar în relațiile noastre trilaterale (socotind-o și pe Ana) momentul disputei din pricina Nataliei Stancu. Or, deși în toamnă publicasem în Germania și în Franța **Ostinato** (chiar dacă avusesem de a face cu “Forurile”), rămăsesem, în continuare, redactor la *România literară* (adevărat, fără să pot publica fie și o notiță... nesemnată: vegheau Ion Horea și Gabriel Dimisianu...), pînă în iunie anul următor, 1972, cînd am plecat într-o călătorie în Franța. Am vrut să spun: din august 1971 am rămas coleg de redacție (și cu Dana) încă zece luni. Și am avut timp să constat că nu doar față de mine atitudinea ei se schimbase. Ci și față de ceilalți - în primul rînd (ierarhizarea a venit ulterior...) cu acei colegi critici literari cu care Dana “înainte”, se afla în relații mai mult decît cordiale (oricum: nu-mi amintesc vreun conflict, cât de mărunț) : Lucian Raicu, Valeriu Cristea, Sami Damian... De mine nu mai vorbesc, însă Dana a început să se poarte “altfel” și cu oameni profund amabili, structural afabili și neagresivi, ca Sorin Titel; ca Marcel Mihaș, minunatul; ca Leonid Dimov, sublimul - iată, toți patru s-au prăpădit, într-un interval de patru-cinci ani - dacă-l adaug și e nease-muitul Virgil Mazilescu, am încercuit cimitirul *României litare* (în aceeași perioadă a murit și Nichita Stănescu - cu care Dana fusese în bune relații - dar cum Nichita nu era toată-ziua-bună în redacție, cu noi...).

Rănit de moarte, prin aluzia (ce aluzie: viză directă) cu azilul în care aș fi internat-o pe mama, ca să-mi pot, nu-i așa: publica, în Occident cărțile..., nu deschisem gura, față de prieteni, în legătură cu Dana. Schimbarea ei sărea în ochi: nu numai că devenise... indisponibilă - fie și pentru o șuetă, o bîrfă pe loc, acolo, în redacție (necum să mai mergem cu gașca la Jerca, la Madam Candrea, la unul dintre noi

acasă) - asta era de înțeles, nu ? Dana avea o nouă legătură (Manolescu), și de atunci se făcuse mai disprețuitoare, mai acidă, mai - chiar - batjocoritoare la adresa fie a comportamentului... oarecum boem al vreunui Mazilescu, ori Sorin - dar și față cu... textele aces-tora: nu mai era Dana cea participativă, Dana care, chiar atunci când nu-i plăcea foarte o poezie de Mazilescu, o cronică a lui Cristea, un eseu al lui Raicu, își spunea opinia prietenește, camaraderește, colegial...

Nici atunci când am auzit în jur, numită, cauza schimbării Danei : Manolescu - și Ivasiuc - n-am participat la “analiză”; nici la căinare. Spunînd ceea ce spusese, în august 1971, la Madam Candrea, anume: și eu făcusem *orice* ca să-mi public cărțile, *orice*-ul fiind... internarea mamei în azil, îmi indicase... bibliografia: nu proaspătul amant, Manolescu, ci prietenul bun al lui Manolescu, fostul meu bun prieten, Ivasiuc. Acesta, încă înainte de scandalul de la Cartea Românească, unde “decodificase” personajele din **Ușa...** (adică, înainte de aprilie 1970), pe cînd ne frecventam - oricum, vorbeam cînd ne întâlneam - ca să-și sprijine teza că “un adevărat scriitor face pentru cărțile sale orice”, mă dădea exemplu pe mine; cu azilul maică-mii.

De prima oară protestasem: nu făcusem “orice” pentru a-mi publica scrierile, apoi nu există nici o “balalnță” între cărțile mele publicate (sau în curs de publicare) în Occident și “internarea mamei în azil” : internare-foarte departe de o “debarasare” din partea mea, din contra: după multe demersuri, chiar pile, din partea viitorului meu socru, obținusem aducerea mamei... pe un teritoriu în care “legal” nu avea dreptul: întâi la Domnești, apoi la căminul-spital nr. 3 din București... Cel puțin Ivasiuc, după ce eu protestam, zicea: «Bine, bine, am glumit, am forțat nota, ca să-mi justific teza... Sigur că nu-i așa cum am zis...», dar zicea în continuare, în grupul lui de prieteni, printre care Manolescu; Dana însă nu (mai) avea timp, mai degrabă: disponibilitate, pentru explicații, pentru scuze... Ceea ce mi se părea mie - persoană cu totul marginală - în cazul Danei : fata își pierduse umorul, or asta, credeam eu, echivalează cu pierderea totului (Doamne ferește, atunci nu mă gîndeam că doar peste cincisprezece ani avea să se prăpădească...).

De unde pornisem? De la căldura mare. Nu : acolo ajunsesem - ce-am ajuns, Doamne: să suferim, la Paris, ca la București (noroc că-l avem pe Caragiale pe rafturi și în inimi...).

A-ha, ziceam de Bujor; că nu a riscat să-l apere pe Tudoran, prieten al său și coleg de tot felul de comitete și comiții... Dacă ar fi făcut-o, Tudoran n-ar fi devenit mai... apărat - asta pe de-o parte; pe de alta, își dădea sieși picioare-n cur, nu? Ei, cum nu ! Probabil, după acea

ședință, Bujor i-a explicat, în lung, în lat, lui Dorin pentru-de-ce n-a sărit el, ca un leu, în apărarea prietenului și colegului: el, Nedelcovici, mai avea ceva de pierdut, ceea ce nu era cazul lui Tudoran : el pierduse, deja, totul... Și, desigur : Dorin, băiat-bun și bun prieten al lui Bujor, îl va fi asigurat că da, înțelesese ; că acceptase, ba chiar îl compătimește (pe Bujor) pentru situația în care se află, ba îi ceruse și iertare (lui Nedelcovici) că el, Tudoran, l-a pus, nu-i așa, în penibila situațiune de a...

He-he-he ! Cald, cold, nu însă chiar atât de cold ca să nu mă gîndesc la țărișoară ; și la țărișoreni ; și la colegii de breaslă - scriitorii români, soro! Fie ei cu domiciliul la București, fie “deplasați” la Paris, cum bine le-o zice Ierunca acelora... Potrivit concepției-despre-lume-și-viață a breslasului, nu e “rău” acela care tace mîlc, se face grămăjoară (făr-de-moț) pe scaun - ca să nu fie văzut că a auzit-văzut - atunci cînd colegul, prietenul său este călcat în picioare, vădit nedreptățit - ci rău este acela care, “se trezește spunînd prostii”; cel ce “se pomenește făcînd copilării” («Cum, domnule, să te împotrivești tu, singur-singurel,/ numai cu puța pre el,/ terorii de stat și de partid? Cenzurii de stat și de partid - Securității de stat? și de ?- Partid, măi tovarășu’ ? Asta-i sinucidere curată !»); iar după ce “și-o face cu mîna lui - e-he, mîna: lucru manual! he-he-he !”, noi fiind și foarte comici în viața de toate zilele, mai pretindea solidaritate - so-li-da’... ce ? Nu cumva și cheia de la casa cu bani, vorba lui Osta’ Bender, nepot de supus turc și etern Mitică rătăcit în stepa rusă...? Dar ce, eroul de acum, de azi, s-a simțit solidar cu el, alaltăieri, cînd a avut și el necazuri cu cenzura? Și încă: îi cere eroul să se... so’... ‘darizeze cu doar cazul lui, personal și-ndividual? Ca să devină și el un caz? Să numai rămînă nimeni pe lumea asta ne-caz, să se părginească literatura română de-atîtea cazuri-de-cazuri? Nu, domnule, măi tovarășe, sau cum ți s-o fi spunînd: un Nu!, hotărît. Eu nu vreau să devin caz ; eu nu vreau să fac po-li-tică ! Eu fac cultură, măi frate, literatură, dragă prietene, din aceea adevărată, nu... disidentă! Păi eu nu-s di-sident, eu sunt un adevărat opozant anticomunist, nu un căcăcios de, auzi, reformist... Și-apoi, am ai spus: eu nu suplînesc lipsa de talent prin scandal - prin disidență...

Ora trei fără un sfert: nimic dinspre telefon (o fi vorbind cu Monica, vorbitorul nostru, bujorosul).

Și căldura, domnule... Vipie, nu alta! Și cînd te gîndești că mîine-i ziua mea Sfinții Apostoli Petru și... în fine, căci așa mă cheamă, nu Radu... Zic și eu ziceri, ca și cum ar fi o incompatibilitate

de fond între una și alta, le-am uitat pe amîndouă - de căldură....

Căldură, necăldură-mare, eu am trecut prin asta (acum m-am întors la “solidaritatea scriitoricească), acum doisprezece ani (atîția ani! atîția -’sprezece...). În 1977, ca să-i zicem trebii pe nume...

La distanță de șapte ani, în 1985, a trecut Tudoran. N-au trecut alți-șapte, dar azi-mîine are să cunoască gustul “cazului” Mircea Dinescu : și pe el au să-l împingă băieții (de ambe sexe...) “afar’ din țar”... Măcar Dan Petrescu n-a apucat să publice în România, așa că le vine foarte ușor colegilor să pretindă că individul n-are talent - parcă am mai auzit argumentul: și nu doar dinspre Eugen Barbu și-a lui Ceată săptămînală - ci și dinspre Ivasiuc, Manolescu, Breban - ei, da : și dinspre Dana Dumitriu, blonda și talentata mea colegă de redacție și prietenă - pînă-n august ‘71... Drăguța de Dana: cu un an înainte de a muri, a fost la Paris, Monica Lovinescu a insistat să vin și eu - am venit, ne-am îmbrățișat, ca si cum ne-am fi despărțit alaltăieri - și prieteni... Știam că e bolnavă, arăta a ființă atinsă, așa că nu i-am mai zis nimic: “nu era momentul”... Deși ea, Dana, găsisese momentul să spună în aprilie 1977:

«Săracul Paul, iar a intrat în închisoare. El își imaginează că detenția suplinește talentul - săracul Paul...”» - iar Manolescu a găsit nu doar spirituală “constatarea” Danei, ci și adevărată.

Mai greu are să le vină cu Dinescu - are, publicate, vreo zece volume - dar găsesc ei (să nu găsească scriitorul român motive, pretexte, alibiuri ?) - ar să zică: ..

«Bine-bine: are zece volume publica e, dar dacă n-are taleeeeeent...».

Ca și cum doar talentul ar fi de lipsă la scriitorul român. Dar Românul se naște poet, intră pe dată în Uniune (mai greu, aproape deloc în ultimii ani), devine grabnic pensionar (ca Nedelcovici, ca Țoiu, oare Necula nu avea pensie? De ce, doar o deplin merita !), și uite-așa trec zilele scriitorului...

Căldură-mare (mare !), dar un lucru e cert și reconfortant: progresul - fie el și în ritm cvasi-cincinal - este considerabil (la români): în acest an, 1989, totuși, s-au găsit alți șapte scriitori care să protesteze, în scris (adevărat: doar... împotriva dării-afară de la *România literară* a lui Dinescu)!

Acum patru-cinci ani, “cazul Tudoran” nu a avut parte de solidaritate petiționară publică - dar, în ședința (ne-publică) față cu gorilele de la CC, s-au găsit, totuși, un Deșliu, un Paler, un Manolescu - să-l apere (desigur, cu argumente de ședință - se zice însă că Deșliu a folosit cel mai... puțin limba-de-lemn-comunistă) ; s-au găsit, totuși,

scriitori care să continue să-l frecventeze, ba chiar “să se afișeze în lume” cu proscrisul Tudoran, iar la plecarea definitivă, pe el l-au condus la aeroport, pe lângă fideli Deșliu și Manolescu: Dana Dumitriu și Mircea Dinescu...

Pe o căldură ca asta n-ar trebui să-mi compar cazul cu al lui Tudoran...

Nu mi l-am comparat.

Da, dar am avut de gând - îmi stătea pe buze: ei, da, sunt gelos: pe Tudoran l-au condus la aeroport - de plecarea mea nici n-au știut, iar când au aflat că m-am cărat, s-au bucurat: scăpaseră de un, vorba suavei Dana Dumitriu: netaientat...

Nu mi-am comparat cazul cu al lui Tudoran, decît ca să observ progresul societății civile românești: din șapte în (uneori chiar cinci ani - îți dai seama?) șapte ani se face cite un pas...

Asta, că nu se știe încotro...

4. În care este vorba de o convorbire telefonică - dar nu cu Bujor Nedelcovici - cu Alain Paruit.

Ora 15 : Bujor nu-mi mai telefonează, îi telefonez eu lui Alain Paruit. Îl întreb dacă știe ceva de convocarea cu pricina.

Care convocare?

Cum, care: cea din 5 iulie de-la-Bujor...

Alain crede că am comis un banc și mă întreabă dacă trebuie să rîdă acum (pe căldura asta), ori mai încolo, spre seară, când când s-o răcori... Îi aduc la cunoștință că nu e banc, ci din contra: constituirea Uniunii Scriitorilor Români din toate țările...

- A-ha, face Alain. Acum pot rîde și singur: Ha! Ha! Ha!

- Ha-ha-ha,! îl maimuțăresc eu. Numai că, din nou: nu e de glumă: Nedelcovici vrea să facă o Uniune a Scriitorilor...

- S-o facă!, reacționează normal Alain. Dar parcă era făcută, nu ? O tot făcuse Ierunca, ați refăcut-o de curînd, la cafenea - după masa rotundă, mi-ai povestit...

- Uite cum a fost, zic eu gata să-mi dau viața pe baricadele povestitunii. Vasăzică, după masa rotundă de la Europa liberă, opt din cei zece participanți ne ducem la cafiné și acolo eu mă pomenesc constatînd:

«Dar mulți ne-am făcut în exil, dacă în trei zile am adunat pe Protest șaiszeci și patru de semnături, în Germania s-au adăugat încă vreo douăsprezece și, atenție : nu i-am putut contacta pe toți scriitorii

exilați, înseamnă că ne-am făcut peste o sută...”- și Nedelcovici zice...»

- ...zice: «Încît am putea face o Uniune a Scriitorilor», continuă Alain, ușor excedat, îl simt (doar i-am mai povestit scena și nu o singură dată).

- Așa a zis Nedelcovici. Și noi, aproape în cor: «Păi, s-o facem!»

- si-atunci...

- Și-atunci o faceți !, mi-o taie Alain.

S-o creadă el că mi-o taie. Cît timp povestesc, rămîn întreg, netăiat

- Alain o știe.

- Asta-i, că nu noi, zic. O face Nedelcovici, zic. Dimpreună cu Țepeneag, știai?

După pauză lungă, lungă, Alain:

- Nu. Dar eu nici nu trebuie să știu...

- Termină!, încerc eu să previn.

- ...eu nu sunt scriitor român.

Mă pișcă țîntarul căldurii, ridic glasul cu două tonuri :

- Termină ! A zis, a zis, e un bou, e doi boi! Acum e vorba de... Ascultă, Alene (acesta fiind vocativul) : pe tine te-a con-vo-cat Bujor? Pentru 5 iulie? În vederea con-sti-tu-i-rii ? Uniunii Sovie’... Vreau să spun: Scriitòrice? Te-a anunțat Țepeneag de...?

- Nu înțeleg de ce strigi la mine - asta, în primul rînd; în al doilea: nu m-a con-, cum zici tu, -vocat Nedelcovici, deși ne-am văzut, alaltăieri, luni, la Europa liberă. Am observat că tănuia cu Monica și cu Virgil - pe ei îi va fi convocat, ei fiind scriitori români...

- Ei bine, nu ! Adineauri am vorbit la telefon cu Monica, era binișor iritată: Fetele Picarde e au fost convoca-, cum zic eu, -te, încă de săptămîna trecută, însă pe ei, pe Monici, nu i-a anunțat. De aici supărarea... - îi rezum convorbirea cu Monica.

Alain însă nu se lasă contaminat de neliniștea Monicăi. Constat că e foarte bine așa: în doi o s-o calmăm ; să nu facem din țîntar armăsar, să credem că, dacă n-am fost și noi con’ -izați, gata! - am fost excluși din con’ - aia...

- Deci, nici ție nu ți-a spus nimic Bujor. Dar Țepeneag ?

- De ce-l bagi pe Țepeneag în afacerea asta?

Am reușit să-l irit pe Alain - ce să-i fac: el încă nu s-a certat cu Țepeneag, a rămas ca un martir, pe baricadele prieteniei, pînă... la adunarea semnăturilor de solidaritate cu cei de la București.

- Țepeneag n-are nici o legătură cu... - dar Alain se oprește singur.

Îi răspund că ba are - legătură (Țepeneag) : din scrisoarea lui Nego către mine, din scrisoarea lui Nego către Monici...

- Mie nu mi-a scris Negoîtescu, deci că n-are!, rîde Alain. Ți-am

mai spus: nu mă interesează treburile organizatorice. Nu sunt scriitor român, de asta nu m-a... nu m-au convocat...

- Termină!! - iar mă ‘pușcă ‘țețea căldurică, însă prea târziu ca să trag cortina înainte de a o da, el, pe plurale... Dreptul tău e să nu te consideri scriitor român, însă datoria. noastră, a celor ce ne zicem scriitori-români-traduși-în-franceză, este ca, atunci când întreprindem o acțiune scriitoricească românească, să ne adresăm și ție. Încă o dată te întreb: ți s-au adresat Nedelcovici și Țepeneag în chestiunea alcătuirii Uniunii Scriitorilor?

- Nu, nu mi-au spus nimic. Cu Țepeneag am vorbit și ieri și alaltăieri, dar numai despre treburile noastre, bilaterale, de traducere... În fine, discuții de lucru, pe text... Nu mi-a spus nimic, fiindcă el știe bine: nu mă consider scriitor român - nici măcar “de origine română”...

- A-ha! Ai ajuns unde te așteptam!, fac eu, cu satisfacție. Așa e, cum spui, dar fiind așa cum spui, ia să stăm noi și să judecăm drept: vasăzică de douăzeci de ani Alain Paruit, ne-român; ne-scriitor-român, trage și trage în jugul... românismului.

- Pardon! Nu jug și nu al românismului.

- Iertare. Așadar, Paruit de douăzeci de ani se implică în toate acțiunile scriitoricești românești, și nu doar în cele scriitoricești, a tradus, sub semnătură, vreo treizeci de volume, de la Țepeneag la Nedelcovici cu același nume, trecând prin persoana aici, de față, la celălalt capăt al firului... Dar câte volume s-au publicat fără semnătura de traducător a lui Paruit, cu toate că Alene al nostru a făcut nu doar o lectură a noii franceze a noului scriitor de nouă limbă franceză.

- Lasă astea, știi bine că...

- Nu las! Tocmai pentru că știi bine. Și nu numai eu - șase volume a trei scriitori români care au trecut la franceză au trecut și prin mâinile lui Alain Paruit.

- Ce te-a apucat? îmi faci curte? Nu cumva treci și tu ?

- Nu trec, nu-ți fac curte. Și te invit să nu mă intrerupi... când pierd șirul! Eee... Nu, serios : vasăzică tu, care nu te consideri scriitor român, când e nevoie de salahorlîc, esti bun! Dar când... Dacă luăm numai prima acțiune, Protestul, cu adunare de semnături, cine a avut ideea? Alain! Și tot la cafiné și tot după o masă rotundă! Mai înainte: cine a adunat semnături pe Protestul împotriva dărîmării bisericilor și satelor din România? Alain! Alain Herskowitz a semnat, dar Horia Bernea n-a semnat! Nici Pintilie - ei sunt deștepți, nu proști ca noi, să semneze: după aceea să pută? - și s-o pată ?

- Bine-bine, unde vrei să ajungi?

- Aici: că tu ai semnat Protestul, vorbesc de cel din urmă, cu

scriitorii, dar...

- Bineînțeles că l-am semnat, dacă eu am avut ideea Protestului!,
râde Alain. Hai s-o lăsăm moartă...

- N-o las nici... moartă ! Cu toate că Protestul începea așa: “Noi,
mai jos semnații scriitori români și de origine română, protestăm...” - și
dă-i și luptă-i... - l-ai semnat! L-a semnat și Marie-France Ionesco...

- L-au semnat și nemții Aichelburg, Hertha Müller, Wagner,
Totok, Freuendorfer...

- Exact! Nici ei nu sunt scriitori-români, dar s-au solidarizat cu
“Cei 13 de la București”.

- Nu-nțeleg: îmi povestești ceea ce știi? Am semnat, am semnat,
nu înseamnă că, în prețul semnăturii, pretind să...

- Dă-mi voie! Tu, Alain Paruit, ai semnat, deși tu nu scrii în
românește - tu traduci din românește - ești franco-evreu - în schimb:
doi scriitori-români de origine română (în treacăt fie zis : trecerea
lor la franceză s-a făcut cu Alain alături...) au refuzat să semneze !
Tu mi-ai spus, cu durere, cu uimire, fiindcă amindoi sunt prieteni
de-ai tăi, prietenii noștri...

- Dreptul lor să nu semneze.

- Dreptul meu să întreb : să fie un drept acela de a refuza să te
solidarizezi cu colegii, confrății de la București, deși cu unii dintre ei
n-ai avut ceea ce s-ar chema: relații cordiale? Este un drept acela al lui
Ion Omescu de a refuza să semneze, fiindcă printre cei apărați figura
și Deșliu, un fost porc de câine, dar un om care, singur, și public, a
recunoscut că a fost porc de câine, iar în ultimii ani avut o atitudine
pe care n-au avut-o “marii rezistenți anticomuniști”? Noi nu ne
solidarizam cu porcia-de-câine, de acum patruzeci de ani, a lui Deșliu!
Și nici cu porcia-de-câine, actuală, dar care ține de șaptezeci de ani,
a lui Geo Bogza.

- Le-am explicat cum am putut mai bine că este vorba de prima
acțiune de solidarizare, în scris, în grup, a unor scriitori români din
România și că noi, de aici, “de la adăpost”, din Occident, nu riscăm
nimic dacă ne solidarizăm cu solidarii... Încă o dată: dreptul lui
Omescu de a nu semna - dar el are ce are nu doar cu Deliu, ci și cu
Doinaș - eu nu știu, tu știi?”,

- Știu, știu; dar într-un caz ca cel de față ar fi trebuit să treacă pe
lângă... După prima pușcărie, începută prin ‘47-’48, Ion Omescu, deși
nu fusese la Pitești, desigur, auzise... Cum a ieșit, cum a scris ceea ce
știa. Printre bunii prieteni, oameni de încredere cărora le-a dat să
citească, a fost și arădeanul, prietenul Doinaș. Or, Doinaș a fost agățat
în toamna lui ‘56 cu Marcel Petrișor care, la rîndu-i, fusese agățat cu

Ivasiuc... Bref: la percheziție, la Doinaș s-a găsit manuscrisul lui Omescu, iar Omescu a reintrat, pentru alți șapte ani.

- Bine, dar Doinaș n-avea nici o vină față de Omescu.

- Nu avea. Numai că, uite: pușcăriașii, în lipsa “probelor”, judecă prin... comparație (ca și în cazul lui Ivasiuc) astfel: Petrișor a intrat pe-viață (era să fie pe-moarte, cum fusese inițial condamnat) ; Omescu, de asemeni condamnat, însă Doinaș a... scăpat, *achitat!*, cu doar câteva luni, cât a fost reținut... Din afară, nu se înțelege: Doinaș n-a denunțat, deci n-a făcut vreun rău, de ce ar fi supărat Omescu pe el ? Însă dinăuntru altfel se văd lucrurile. În primul rînd, într-o perioadă de teroare ca cea de după Revoluția Maghiară, cînd sute, mii de oameni au intrat în închisoare fără nici o umbră de vină - doar așa, pentru că securiștii aveau plan-de-arrestări - tu, Doinaș, “vinovat” mai întîi pentru că ești intelectual; apoi pentru că ești prieten cu un bandit ca Petrișor; și, colac peste pupăză: “vinovat” că ai primit, că ai citit “fițuica” - după expresia securiștilor - lui Omescu, în care... recidivistul Ion Omescu “împroșca cu noroi în realizările noastre, scriind ce scria despre așa-zisa reeducare de la Pitești...”, tu, Doinaș, după ce-ai fost implicat în cel puțin două loturi, ești pus în libertate. *Achitat!* Trebuie să recunoști că ceva-ceva nu e cum ar trebui să fie... Bun, pe Omescu îl punem deoparte, ceea ce nu înseamnă că sunt de acord cu motivul refuzului lui - dar pe Țepeneag?

- Ce-i cu Țepeneag?, face Alain și, la telefon, pare sincer surprins de întrebarea mea. Știi bine că s-a retras cu totul: din ‘78, n-a mai participat la nici o acțiune, cu atît mai puțin una românească. Nu se mai consideră scriitor român. Și-a luat și un pseudonim : Pastenague. “

- Știam. Pîna adineauri... Dreptul cel mai sfînt al lui de a refuza să semneze pentru scriitorii români din România alături de scriitorii români din exil... Și chiar dacă primul lui “răspuns”, anume că el a dat destul (pentru cauza scriitorilor români, se-nțelege), nu mă satisface, nu e treaba mea să fiu satisfăcut ori ba, n-am nici un chef să-i atrag atenția că “datul” acela este o lipsă de delicatețe din partea... celui care a dat, deși mai potrivit ar fi: obraznicie; ba chiar de-a dreptul: nesimțire - nu i-e rușine obrazului să spună o asemenea... măgărie? Apoi povestea cu “destulul”... - cu ce măsoară Țepeneag datoria față de el însuși, “datul” acela: cu kilogramul? cu kilometrul? Cu kilolitrul? Și chiar dacă al doilea răspuns, năucitorul : «Eu sunt scriitor francez»... a fost, într-un fel, îndreptățit, atunci...

- Atunci, cînd?

- Atunci cînd tu i-ai propus să semneze Protestul...

- O clipă! Am spus, repet: Țepeneag a refuzat să semneze alături

de scriitorii români din exil, zicînd că el nu e nici român, nici scriitor român-exilat, că el e scriitor francez, de aceea a și semnat varianta franceză, cea cu scriitorii francezi, alcătuită de Marie-France Ionesco!

- Adevărat: Țepeneag a semnat, *în cele din urmă*; dar cînd? - în cele din urmă? După două-trei săptămîni de la varianta noastră, refuzată. Păi dacă a semnat - consecvent declarațiilor lui că e scriitor francez, alături cu francezii - să facă Uniunea aceea a Scriitorilor Francezi, nu Români!

- Nu înțeleg.

- Nici eu nu înțeleg, însă altceva... Dacă Țepeneag nu vrea să mai știe nimic de România, de români (cărora el, dătătorul, le-a dat destul!); dacă nu se mai consideră scriitor român, ci francez... Păi da' de ce vrea el să dea cu var? Pentru de ce ține el să facă o Uniune a Scriitorilor... Români?

- Uniune a... ? De unde scoți asta? Ți-a spus Monica?

- Monica mi-a confirmat adineauri, dar știam de mai demult, de la Negoîtescu - acum două-trei săptămîni Țepeneag a fost în Germania...

- A fost în Germania - ești sigur că nu exagerează Negoîtescu ?

- Cu atît mai sigur, cu cît îmi scria ca despre ceva de la sine înțeles: o Uniune a scriitorilor în exil. Și, în trecere, că Țepeneag i-a vorbit despre asta, evident, îmi scria Nego, o să fiu și eu de acord cu ideea. De ce taci? Alain! Alene...

- Aici sunt și tac, într-un caz ca acesta e mai sănătos să taci; să te informezi, să verifici informațiile, să fii sigur de ele, numai după aceea să tragi concluzii...

- Eu nu ți-am vîndut concluzii, ți-am comunicat informații - te privește ce faci cu ele...

- Bineînțeles că mă privește! Uite, eu nu cred o iotă din... din povestea cu Țepeneag. Îl cunosc, în anii ăștia am fost printre puținii pe care i-a tolerat în preajmă...

- A-ha, văd natura relațiilor...

- ...și nu-l văd băgîndu-se în treburi din astea - mai mult: avînd el inițiativa! Nu cred!

- Foarte frumos din partea ta, prieten fidel și tolerat, că nu crezi. Eu, deși nu-i mai sunt fidel prieten - deci nici tolerat - uite că tare-aș vrea să nu fie adevărat. Nici în legătură cu el, nici în legătură cu Nedelcovici. Dintr-un punct de vedere strict egoist: nu vreau să mai pierd niște prieteni - mi-a fost destul cu Tănase...

- Ei, Tănase ! El ne-a trădat!

- Dea Domnul să nu fie imitat de Nedelcovici și de Țepeneag...

- Nici vorbă, nici vorbă - pentru Țepeneag bag mîna-n foc.

- Și eu aș vrea din toată inima s-o bag. Și să n-o retrag, arșă.

5. În care povestitorul face teoria bulgărelui.

Să faci teoria bulgărelui de zăpadă pe o căldură ca asta n-aș zice ba, dacă aș avea instalație de refrigeratie (la ce visează un dac!).

Bulgărererele de zăpaaadă (uite-așa să fie el, acela, de zăpadă albă, curată, bună la gust și rrece!), el devine foafoarte mmmare ; și tare! - prin rostogolire; și prin neștiință, dar, cum spune cumnata gînditorului român: prin bănuință. Pe scurt: bulgărele se alimentează din zăpada noastră națională, nu a lor, a ciocoilor pribegi aduși de vînt!, să ne mănînce țărișoara; și după-aceea să ne-o vînză - dar nu tot nouă: tot altora, mînca-le-ar, lor, inima, cîinii (ce bun, ce bun Eminescu al nostru: a zis ce-a zis, acum un secol si aproape jumătate, dar ce bine le-a zis-o, domnule; ai crede: un rabin). Deraiați, deraiați, tot mai rămîne ceva nederatizat. Și, la urma urmei : deraiajul meu; pot să mă, pînă poimărți, cînd are să fie, sper din rărunchi, mult mai puțin foarte-cald.

Da, domnule. Degeaba mi-a spus Alain să nuștiuce - știu eu ce; și degeaba i-am zis eu Monicăi ce i-am zis - ea știe ce știe; o fi știind și ce nu zice, o fi zicînd ce nu știe - fiindcă știe ea ce știe.

Pe cînd eu, din contra. Din interiorul contrei îmi zic :

E limpede ca săgeata: Țepeneag a ieșit din labirint (el scrie cu creta, în jurul lui, pe asfăltii întru nemurirea șotronului tricolor și cu stea în frunte) dar cum ? Ei, cum ! Nu așa cum se iese, ci cum se intră...

Vasăzică Țepeneag iese din bortă cu gînduri de “radere” - așa zice el uneia din modalitățile literare: *radere*. Ivasiuc, fostul meu prieten, făcea literatură - mai precis: roman și eseu (dar ce eseuri! cum ni-l mai explica Sașa pe Marx cel tînăr, toavarăși dragi!, ai fi zis că-i un șef de gară!) - de aceea adoptase, în cuvînt și în faptă, metoda “distrugerii”. Zicea: «L-am distrus pe X ! Hai să-i dis-tru-gem pe Y și pe Z !» Mie mi-a zis de-a dreptul, după ce povestisem, în jur, cum anume îmi “povestise” el cartea mea *Ușa...*, atît pe coridorul editurii Cartea Românească, cît și pe coridoarele forurilor: «Să știi că te dis-trug !». Atunci, pe loc, i-am indicat, în colțul gurii, pe cine să dis-tru-gă. Nu știu dacă *după* Ivasiuc se va fi luat Breban, sau mai degrabă marile spirite se întîlnesc, dar și romancierul Nicolae a rămas pînă la moarte convins că așa se face literatură-mare: distrugîndu-i pe literatorii mici; eu am avut noroc - cu marele Nicolae: pe mine nu mă considera nici măcar mic, așa că nu s-a ostenit să mă dis-tru-gă. Și iată-l pe celălalt mare spirit distrugător: Țepeneag... în afară de faptul că, mare-strateg fiind, pe de-o parte promovează, pe de alta distruge, și-a băgat singur în cap (ca pe un piron) că “Ieruncii și Goma” l-au dat afară din istorie

și din literatură: delir de persecuție curat. Copt fiind delirul, vreme de unsprezece ani, la foc mic, fatal: acum Țepeneag se răzbună!

Fiind eu în ruptură-de-stoc de cuvinte, le zic pe cele zise la intrarea lui în gaură: «se răzbună - ca mărarul pe hac'». I-a venit și lui rîndul să ne dea afar' din... din Uniunea Scriitorilor de el făcută - cu cine se nimerește, mă mir că nu l-a căutat pe Marian Popa, omul lui Eugen Barbu; de mirare că nu i-a scris lui Petru Popescu, la Hollywood - să-i tragă ei doi, peste un ocean și-un continent o Uniune! Dar știi, una ca pe mână! Nu atît în sine, Uniunea aceea, cît... “împotriva Ieruncior și a lui Gomului”.

Căldură mare, soro! N-o fi cauzată de ieșirea lui Țepeneag - mai știi ? El a ieșit în gura peșterii, i-a fluierat pe Nedelcovici, pe Necula, pe Culcer, pe... Dacă tot s-a mișunat. pe la München, de ce nu se va fi asociat și cu Breban, să-i tragă ei doi un complot, știi, colè...

...Ca în vara lui 1971: atunci Țepeneag îl făcuse om pe Breban, îmbrîncindu-l să dea un interviu împotriva politicii culturale a lui Nicolae Ceaușescu; acum ar putea să-l îmbrîncească să ia pozițiune împotriva politicii culturale a Monicăi Lovinescu. Bine-bine, Breban e în România, dar mai iese pe la mama și pe la fratele lui, la München, mai dă cîte o fugă și la Paris, cît să scrie, două-trei romane... de exil, după care Exilatul încheie triumphiul, întorcîndu-se cumînțel la București, la Madam Candrea.

Chiar așa: de ce nu va fi făcînd Țepeneag echipă cu Breban?; tot suntem noi, Ieruncii și Gomii “ceaușeștii zilelor noastre” (cum a zis prietenul), țintă a complotului?

Complot? Am zis eu, complot? A zis cineva, a rostit careva cuvîntul complot? Ori să-i fi scăpat Monicăi Lovinescu? Sau mie, ca s-o liniștesc, pe negativ, voi fi zis: «Nu e nici un complot legal, ascultați-mă pe mine !»... Asta-i: nu sunt sigur. Dacă eu; sau eu - nu. Însă nici dacă altcineva l-a; ori nu l-a. Complot-legal ori... ?

Ar fi în stare - fățarul-pe-lat ! Am vrut să spun: Țepeneag. Păi, ce ?! Păi, pînă cînd? Deșteaptă-te, Române, croiește-ți altă moarte, cu dric la poarte - și cai (Iecaterino, mamă) ! Păi, nu ? Păi, da! Jos tirania! Moarte tiranilor care tiranizează onirismul nostru, și mai ales: pacinic! În laturi totalitarismul Monicăi Dictatorescu și al satrapului Virgil Sîngerunca !

Ce, nu-i adevărat?, întreabă, în jur, ridicat (pe sfert) din somn, somniricul Țepeneag. Nu exercită ei, Ieruncii, un adevărat terorism ‘telectual și ‘iterar - prin Europa aia ‘iberă? Cum nu! Ba da! Laudă pe unii, critică pe alții - dar mai ales îi tac pe alți-alții, uite, de pildă: de cînd n-au mai vorbit despre onirismul românesc? Despre esențiala

contribuție a onirismului local la universalizarea (ba chiar: universalitatea!) literaturii române, din negura vremilor pîn-adineaurea? Oho ! De cel puțin un an, an în care au vorbit de vreo șase ori despre... Buzura! Buzura, prozator? Să scrii uite-așa de gros? Și de cîlțos ? Și, mai ales, să scrii *despre* ?! Și ce-i tot laudă pe “textualiști”?, doar toțiăștia, textiliștii cum le zice Goma, din mantaua țepeneagă au ieșit! Și nici nu recunosc, pretind că ei au inventat asta - bine-bine, ei, de-acolo, din România, nu pot rosti numele Domnului: Țepeneag, dar Monica Lovinescu? De ce, de fiecare dată cînd vorbește de un textualist dinăștia, nu spune că toți se trag din el? - de acord: dacă e vorba de un poet, poate să spună că se trage, însă așa, pe departe și din Dimov - dar nu prea mult, Dimov n-avea cap de teoretician... Lasă, că face el ordine și la Europa liberă... Uite cum: alcătuiește Uniunea Scriitorilor, nu-i cooptează pe Ierunci, apoi cu lista membrilor Uniunii se prezintă la americani: «Cum de încredințați emisiunile literare unora care nu sunt membri-plini ai Uniunii Scriitorilor? Vă propun să-mi propuneți mie să le fac, emisiunile - pe loc alcătuiesc echipa: Damian Necula, Dan Culcer, Bujor Nedelcovici - treacă de la mine: îl accept și pe Gelu Ionescu, că tot e la fața locului și plînge dacă nu-l iau»

Răule! Bestialule ! Veninosule ! Åsta-mi sânt, dar mie-mi trece... Lui Țepeneag, complotistul somniferic, nu-i trece (somnul).

Țepeneag și cu Nedelcovici... La urma urmelor, de ce nu? Țepeneag, ca să joace șah cu oameni, se “asociază” cu oricine, dacă crede el că așa are să-și atingă scopul; Nedelcovici, structural legitimist, fundamental organizat, se lipește pe dată (lipind și călcîiele) de orice structură-organizată - dacă i se dă și lui o responsabilitate : de adjunct, de-o pildă... Damian Necula ? Și el e băiat-bun, dar altfel decît Nedelcovici. Un altfel destul de sîcîitor.

...De cum a “rămas”, m-a atacat - firește, cu un manuscris. Știam din România cum scrie, așa că am tot... amînat - dar te pui cu Necula? Chiar dacă am reușit să nu-l invit la mine acasă - deși el se arăta dispus la acest sacrificiu - n-am reușit să scap de manuscris. Am încercat să-mi iau toate precauțiile: să-i spun că nu mai am colecția pe care o aveam; că nu mai sunt la Albin Michel; că eu însumi sunt în căutare de alt editor - că... sunt suferind, că mă doare spatele... Damian a ascultat în liniște toate plîngerile mele, apoi a zis :

«Lasă, domnule, te doare aia, te doare aia - tu să fii sănătos. Ne-am înțeles : îmi publici romanul - uite, cu Alain am și vorbit să mi-l traducă»

Știam - Alain îi zicea:

«Sunt ocupat și am să fiu încă un an și jumătate, am semnat con-

tracte ferme, nu pot promite nimic» - la care Damian Necula :

«Bine, domnule, am înțeles: ești foarte ocupat, dar pe mine mă traduci, știu eu că tu traduci iute, mă dai gata într-o lună, hai două...»

Pentru întâia oară în viața mea de... propunător intrasem în panică. O panică... livrescă, deși nu fusese scrisă.

Înainte de mea, în 1971, Dimov "ieșise"; la Paris - eh, Parisul, pe care Dimov îl știa în cele mai mici detalii (din cărți). Și ca să guste pe deplin libertatea-de-la-Paris, umbla pe străzi, pe cheiuri, căsca gura la case, la femei și, din când în când, trăgea un gât - sau două - din litronul de rouge, cumpărat din kilometru în kilometru... În a doua sau în a treia zi de libertate-totală-la-Paris, cum îi obosiseră picioarele de atîta umblat, Dimov a coborît o scară de piatră spre Sena și s-a așezat pe o treaptă - cu litronul de vin la îndemînă... Când se simțea mai bine și mai bine pe lumea asta, Dimov a auzit un glas - cunoscut:

«Leonid! Leonid!»

Să deschidă ochii (în plin soare)? Să se răsucescă - spre glas? Nu-i venea. Dar dacă fusese o părere? Dacă visase că auzise glasul cu pricina? Și dacă nu visase că se află la Paris, pe malul Senei, cu o butelcă de rouge în mînă - nu-l bate nimeni la cap, nimeni nu-l acostează, zicîndu-i: «Leonid !»...

Dar nu era un vis: cunoscătorul prenumelui îl chema, în continuare, din ce în ce mai... iritat că nu i se răspunde ; și nu era vis : se afla, cu adevărat, la Paris - pe malul Senei, așezat pe-o treaptă de piatră, cu litronul uite-aici... A răsucit puțin capul spre dreapta-spate și, cu ochii închiși (ce nevoie mai avea de ochi-deschși!), a zis - mai degrabă a gemut din adîncul duhului său făr-de noroc:

«Domnule Necula... Nici aici nu scap de dumneata? Lasă-mă, te rog, să răsuflu - eventual să-mi dau sufletul»

Eu aveam un avantaj considerabil - în comparație cu Dimov : când a "fugit" Necula, eu nu mă mai preumblam pe cheiurile Senei; aveam însă telefon cunoscut de oricine consulta cartea de telefon sau minitelul.

Altfel, băiat cu adevărat bun, serviabil, săritor; mi-a povestit Tudoran că, la un moment dat, la București, Necula s-a oferit să-i care cu mașina, de nu știu unde, de la mama dracului, o importantă cantitate de țigle; sau plăci de faianță (oricum, ceva greu) cu Mustang-ul lui.

«Îți dai seama?» povestea Dorin. «Care dintre colegii de breaslă și-ar fi pus la bătaie, pentru niște vulgare plăci de faianță, mașina? Unde mai pui că era un Mustang... - îl vezi pe Breban, cărîndu-mi-le în BMW-ul cel intrat în Istoria literaturii? Îl vezi pe Bujor cu... (a spus marca lui Bujor, n-am înregistrat-o)? Ce să mai zic de cei care, neavînd

mașină, nici nu sunt scriitori adevărați. Și uite-l pe Damian Necula : auzise nu știu de pe unde că așa avea nevoie de... Mi le duce-aduce el, cu Mustangul! Recunoaște că-i băiat-bun»

Recunosc. Cu toate că mie nu mi-a cărat nici o cărămidă; “pe vremea mea” nu va fi avut chiar Mustang - și cum un scriitor nu poate face servicii deât cu o marcă de renume...

6. În care povestitorul povestește cum stăm cu aducerile-aminte

La puțin timp după ce-a “rămas”, mi-a... propus (chiar așa a zis, la telefon: «Uite ce-ți propun eu ție: să-mi dai recomandare pentru OFPRA...»). Eu am fost numaidecât de acord, prefîrînd prin cap “motivațiile” pe care urma să le scriu, ca să i se acorde azil politic... Însă el, la telefon, mă va fi simțit - al dracului, Necula, cum miroase el și prin telefon... - că n-am de gînd să pun, în recomandare, “artileria grea” - fiindcă mi-a zis:

«Fii atent, domn'e : pui neapărat, acolo, că te-am publicat la *Viața Românească*! Și c-am avut mari neplăceri cu Dumitru Popescu Dumnezeu din pricina ta!

«Te anunț că telefonul meu nu e ascultat, așa că putem vorbi în clar. Nu m-ai publicat la *Viața Românească*, pentru simplul motiv că n-ai avut cum, nici ca ce, în acel moment aveam voie să public, m-am prezentat cu textul, i l-am înmînat lui Remus Luca...

«Lasă, domnule, că știu eu mai bine cum a fost!», m-a întrerupt - altfel cu blîndețe - Necula. «Păi mie-mi spui cum a fost? Păi eu făceam parte din redacție!»

«Pînă acum n-am auzit ca fragmentul acela din **Ostinato** să fi... întîmpinat, cum se zice, și în nici un caz că tu ai fi avut neplăceri - pentru că mi l-ai fi apărat, în fața lui Popescu-Dumnezeu»

«Afli acuma - și pui pe hîrtie chestia asta, în recomandare».

«N-am nici o obligație să-ți dau recomandare pentru OFPRA. Apoi dacă-ți dau, abuzez - ca ce chestie Damian Necula cere azil po-li-tic, în Franța? Ce-a făcut Damian Necula în România, ca să...?»

«Lasă, domnule, că nu știi tu, păi am avut mari neplăceri cu Securitatea. Și cu cenzura. Și cu Uniunea...»

În cele din urmă, i-am dat recomandarea aceea - chiar dacă n-am scris acolo și cîte “necazuri” a avut el de la Popescu-Dumnezeu, din pricină că-mi publicase (el: Necula!) în *Viața Românească*, un fragment de roman. Am scris (în recomandare) alte... povești : că a fost persecutat, că s-a arătat solidar cu alți persecutați... ; n-am scris că nu

i-a luat apărarea lui Tudoran, în şedinţele Uniunii, şi nici că, “în schimb”, i-a cărat ţiglele cu Mustangul... Oricum, Damian Necula a devenit... refugiat politic, pentru fapte politice, anticomuniste.

Acum vreun an, la vernisajul unei expoziţii (Paraschiv), eu stăteam de vorbă cu pictorul; Necula, doi paşi mai încolo, cu soţia artistului. Necula îi povestea ceva din care am înţeles numele meu. După o vreme, cum numele îmi era mereu, mereu rostit, mă apropii...

«Povesteam», explică Necula, pîcîind din pipă (ia te uită: şi Nedelcovici şi Culcer şi Necula fumează pipă, nu mai rămîne decît să se apuce şi Ţepeneag de dînsa! - vorba lui Nego), «povesteam cum, la un moment dat, la Capşa, cum stăteam noi la o masă, tu ai zis...»

Prind un moment în care soţia pictorului era atentă în altă parte şi-i şoptesc lui Necula :

«La Capşa? N-am pus piciorul în viaţa mea - regret, dar îmi lipseşte această referinţă culturală».

«La Capşa sau la Intercontinental», zice Necula, imperturbabil, apoi cum soţia lui Paraschiv se răsucise din nou încoace, continuă: «Şi cum stăteam noi la masă, la Intercontinental, tu...»

«Nici la Intercontinental n-am stat vreodată», zic, rîzînd, scuzîndu-mă.

«Atunci la Athenée Palace», găseşte Necula “înlocuitorul”, pe loc, «nu-ţi mai aduci aminte? Eram aşa: eu, Tudoran, Botez...»

«Pe Botez nu-l cunoşteam din ţară, cu Tudoran n-am fost prieten în România, la masă la Athenée Palace am fost o singură dată în viaţă şi, la masă, am stat cu nevastă-mea, cu care tocmai mă însurasem»...

«Aşa e, domnule!» încuviinţează Necula, fără supărare, fără tulburare. «Era şi Ana!»

«Era: fiind nunta ei...»

Soţia lui Paraschiv pufneşte, se întoarce cu spatele. Zic:

«La nunta mea... n-a căzut o stea, dar tu nu te aflai printre invitaţi» - şi ridic din umeri.

Necula mă priveşte prin fum. Chiorîş. O vreme. Apoi:

«Lasă, domn'e, că ştiu eu ce spun - atunci, la Capşa! Stăteam la o masă si tu ai zis că...»

«Lasă Capşa, ai mai numărat-o o dată», zic. «La masă, cu tine, poate numai la Casa Scriitorilor» - îi arunc un colac de salvare.

«Nu, dom'ne! Nu era la Casa Scriitorilor, precis nu era, fiindcă stai să-ţi spun eu ce-ai spus. Ascultă la mine: ai spus...

«Voi fi spus ceea ce ai de gînd să spui c-am spus - dar nu la Intercontinental, nu la Capşa, nu la Athenée Palace, nu la...»

«Bine, dar...»

Credeam - eram sigur - că Necula are să întrebe: «Bine, dar unde, la care restaurant, stînd noi la masă, îți aduci tu aminte că ai zis..?», și să spună ce am zis. Ei bine, nu. Damian Necula :

«Bine, dar tu unde beai?»

«Eu?» - mă surprinsese întrebarea. «Eu. nu beam - simplu!»

«Lasă, domnule, nu zic să bei, de să te-mbeți... Așa, de plăcere, ca mine, un păhărel la o friptură...»

«Un păhărel la o friptură beam, uneori, la Madam Candrea»

«Dar îți spun eu că nu la Casa Scriitorilor! Mai ales că Doamna Candrea a murit, demult»

«Și eu am plecat - demult - din România. Cît am mai stat, în ultima perioadă, n-am dat pe la Casa Scriitorilor»

«Păi, da, că stăteai la mama dracului, în Balta Albă»

«Stăteam în Drumul Taberei, dar nu din acest motiv...»

«Lasă, domnule, că știu eu mai bine unde stăteai, păi mie-mi spui?! Și de ce nu beai și tu, ca omul, la Casa Scriitorilor?»

«De-aia!» zic, și rîd.

Îmi dau seama că l-am ofensat. Îl bat pe umăr:

«Un păhărel beam acasă - cu Mazilescu, cu Raicu... Cu ei beam chiar mai mult de-un păhărel... Și ce mai spuneai că spuneam ?»

Necula se uită la mine cu durere. Întreabă, clătinînd din cap:

«Ce-ai cu mine, domn'e? Nu vrei să fim prieteni?»

Dintr-o dată situația s-a răsturnat: nu mai sunt eu acuzatorul (că el povestește ce-i trece prin cap, totul inventat : Botez, Capșa, Tudoran, Intercontinental...), ci acuzatul: că îi refuz prietenia.

«Bine, domnule Necula, dar asta nu mai ține de prietenie», încerc eu. «Ci de adevăr...»

«Lasă, domnule, că adevărul ți-l spun eu, uite-acuma - și de ce-mi zici "domnule"? Asta ce e? Nu-i refuz de prietenie? Zi-mi, domnule, ca toată lumea, pe nume: Damian Necula - de ce să creadă dușmanii că am fost dușmani? - nici n-am fost...»

«N-am fost, Doamne-fereste, dar nici atît de prieteni, încît să...»

«Încît să, ce? Și cum n-am fost noi prieteni? Dar cînd mi-ai telefonat, în plină noapte, să vin, să te duc la spital?»

«La spital? Pe mine? Cînd ți-am telefonat eu să mă duci pe mine la spital? Dar n-am avut niciodată nevoie de spital!»

«Atunci pentru nevastă-ta, că năștea. Ori pentru copil...»

«Si ai venit?»

«Cum să nu vin? Am pus ceva pe mine și... Am mai povestit chestia asta!»

«Unde ai venit, domnule, dacă nu știai unde locuim? - ai zis că

stăteam în Balta Albă»

«Lasă, domnule, că știu eu, mi-ai spus tu la telefon unde să vin, am căutat, am căutat, am venit... Nu mai știu unde, că era noapte și cu datele nu stau prea bine, memoria îmi cam face figuri, că am digestie grea, de bivol... Așa a fost! Doar am mai povestit-o».

«Oi fi avînd dumneata digestie-grea, dar asta nu-ți dă dreptul să spui tot ce-ți trece prin minte - n-am avut nevoie de spital, nu ți-am telefonat nicioda'».

«Nu mai ții tu minte! Așa a fost, cum îți spun eu c-a fost, ascultă-mă pe mine! Păi, mie-mi spui ? Și cu Capșa - acum îmi aduc aminte perfect: tu ai zis... Na, c-am uitat despre ce vorbeam - dacă mă tot întrerupi... Dar așa a fost, cum îți spun - păi, ce: am mai povestit...»

Și Damian Necula s-a concentrat, prin pipă. Să-și aducă aminte. Ce spusese eu la Capșa, la Athenée Palace, de față fiind și Botez... Făcusem greșeala să-l întrerup, de ce-l întrerupsesem, chiar cînd era pe punctul să-și aducă aminte? - eu nu-mi aduceam aminte, însă așa fusese, cum îmi spune el; să-l ascult pe el... Dacă povestise, era și adevărat.

Ăsta-i Damian Necula. Băiat-bun, zice Tudoran. Vedea-l-aș cu el, peste el, la Washington! Inofensiv, spun alții, depinde ce înțeleg ei prin asta...

Pe mine mă neliniștește prezența lui Necula. Aș merge pînă la a spune că mi-e frică de el, dacă ar fi întru totul adevărat: nu întru totul, dar ceva frică tot mi-e de Necula.

Stai de vorbă cu doi-trei cunoscuți pe un culoar, pe un trotuar. Vă aflați aproape, apropiați - ca să vă auziți, nu de alta... Și iată-l, răsărit din pămînt, pe Necula. Salută, întreabă, în general: «Ce mai faci ?» - și se bagă. Se bagă! Nu violent, nu brutal - dar iremediabil ! Își introduce în "cerc" întîi un bombeu ; apoi pipa; apoi un umăr; în curînd ești silit tu să te dai în lături, fiindcă a intrat Necula;

Stai de vorbă cu o persoană, fie ea și de sex opus (fie aceea și o persoană cu care ai tot tăcea, în doi). Și apare Necula; și salută și face: «Ce mai faci ?» - și ți se vîră! Cu bombeul lui, cu pipa lui și cu digestia-grea a lui - între sufletul tău și trupul ei, păi să nu-l omori, de mic, pe scriitorul cu pipă?

Omul - altfel băiat-bun, inofensiv - mă terorizează. Om fi noi, basarabenii, ușor de terorizat, om fi din fire fricoși - l-am înțeles foarte bine pe Dimov cînd ne-a povestit întîlnirea lui, la Paris, cu Damian Necula...

De care bietul Dimov nu scăpase nici pe malul Senei...

Căldură cumplită, domnule! Ai zice că e cea care favorizează

digestia unui stîlp al viitoare Uniuni a Scriitorilor. Iar celălalt stîlp - ba nu: alt stîlp (esențial; am putea zice: stîlp de căpătîi) : Nedelcovici - tot nu telefonează.

Să mă sinucid?

Ba sinucidă-se !

II

Joi, 29 iunie 1989

1. În care se povestește a doua zi de căldură mare, la drept vorbind, mai mult(e) amintiri din junie.

Ziua mea onomastică ("Sfinții Apostoli Petru și Goma", pretind eu, modest nevoie-mare). Dormit prost și puțin - a, nu din pricina uniunii (mai exact: din a dez-uniunii), ci din cauză de căldură mare. Domnule.

N-am să pot vorbi la telefon cu Monica decât încolo, după prînz. Sunt curios ca o coțofană și nu sunt deloc interesat să aflu... Știu de ce nu știu : căldură-mare, frate!

Ce-mi lipsea - pe o căldură ca asta! Nu aveam eu necazurile mele, ba cu sănătatea, ba cu boii ăștia de la finanțe: porcăreii, ne-au ridicată televizorul (de la Alain), pick-up-ul de la Monica, amplificatorul de la Cristo, dar n-au vrut, neam, să ia, dracului, și "covoarele" (de la București, autentice: Avîntul popular, de la Frecăței-de-Luncă), deși am insistat: din moment ce tot coborau cu liftul gioarsele prime, de ce n-ar lua și covoarele (secunde), am fi scăpat de praf pe-un întreg trimestru!... Așa mi-a fost dat mie: să nu mă bucur, pîn-la drojdie, de nenorocirile personale: cînd îmi era lumea mai dragă, cu ele, hop! intervenea cîte o generală - curent spunîndu-i-se : cauză-dreaptă.

Da, doamnelor și domnilor: după ce că-i căldură mare, mai dă peste noi la Paris și asta, zi-i pe numele mic: comportativa ! Constituția ăsteia, uite că-mi stătea pe limbă și-am scuipat-o... Epitropia - nu! - pe asta Liiceanu a inventat-o (ce i-a mai zis-o Paleontologu, domnule: de parcă aș fi fost eu...). Auzi: Uniune a Scriitorilor! În exil! În exil, dar fără să-i zicem pe nume, Țepeneag fuge și de cuvînt, nu numai de realitate (deși o fi și el în căcat pînă la moț). Are dreptate Monica, atît că am uitat care-i dreptatea aceea... Ceva în genul: a-ha, o uniune ca o... contra-(uniune) și, pe deasupra pupezei colace, s-au gîndit ce s-au gîndit... dar și cînd și-au comunicat rodul gîndirii...

Cum au zis, cum au hotărît? Să-i coopteze pe cei din țară... Pe tremuricii-căcacioșii din țară, să-i coopteze într-o... -contra? Dar cîți sinucigași printre scriitorii din România? Doi și jumătate? Sau chiar - și trei sferturi?

Și Alain găsește că ideea cu -contra este ne-bună, ba de-a dreptul cretină, fiindcă e periculoasă (pentru cei din România), dar nu acceptă

în ruptul capului că-i aparține (în continuare: ideea) lui Țepeneag. L-am invitat să spună: cine altul ar putea fi omul-cu-ideile (unele mai așa, altele, din contra: cu totul așa...)? Să-mi spună un nume! Alain n-a vrut. Că nu știe cine, dar în mod cert nu Țepeneag !

Chiar dacă ideea n-ar fi a lui Țepeneag (admitem prin absurd), o împărtășește el? Și-o asumă? O vîntură, o plimbă, prezentînd-o ca a lui? Deci, a lui e !

O contra-uniune - tot un fel de uniune (pe ba-din-contra!)... Opoziția mea la denumire (mai degrabă: greața) este de ordin... semantic-contemporan, ca să spunem așa. Dacă vrei să faci, în exil, *altceva*, nu folosești *aceiași termeni*; "Uniune" a fost demult compromis, tocit, zdrențuit, atît prin uniune (de creație !), cît și prin Marea (Noastră - a cui altuia ?) Uniune Sovietică...

Țepeneag s-a răzgînditără : acum vrea să facă ceva pentru cei-de-la-București ("să dea", ca să cităm exact din text); foarte bine, numai la asta ne-a fost gîndul (în absența lui de unsprezece ani) dar Uniunea (în fine: contra-uniunea!), să fie într-adevăr o facere-de-bine ? Eu simt că nu; simt, în continuare, că din contra: fie că, atrăgîndu-i în ea, îi contaminăm, îi dușmanizăm - după chipul și asemănarea noastră, a exteriorilor; a vînzătorilor de patrie - și-i dăm pe mîna patrioților-demascatori de la *Săptămîna* (cu toții: Barbu, Marian Popa, V.C. Tudor, Ciachir), de la *Luceafărul*: Dragoș-Răcănel, Artur Silvestri și de la *România literară*, băieții subțiri, cei care demască, dar nu sub conducerea ciomagului eugenbarbesc, ci sub bagheta conului Georgică Ivașcu, specialistul, pe Uniunea Scriitorilor, cu organizarea unor campanii anti-cutare... Ar face bine Țepeneag să-și aducă aminte de campania împotriva onirismului și a oniricilor - cînd a fost? în 1969 ? - cea condusă de Ivașcu și al său *Contemporan*... Mi-o aduc aminte, pentru că, printre contribuționiști, s-a aflat și Marino...

...Urcase la *România literară* cu niste texte (ne-antionirice aces-tea), l-am întîlnit în fața ușii de intrare. Cu tot respectul, i-am reproșat participarea la o campanie "dirijată de Securitate, prin turnătorul ei, Ivașcu"... Marino s-a înroșit, s-a înverzit, a dat să plece mai departe (ofensat - dar cum îndrăzneam eu, un nimic, să-l interpelez pe el, unicul comentator al lui Macedonski, de la origini pînă în pînzele albe?), s-a întors, m-a luat de cot (voise să mă ia pe după umeri, m-am desprins); a început să-mi explice (și nu: justifice) - greșeala mea: ar fi trebuit să rămîn la reproșul de a fi scris la *Contemporanul* împotriva oniricilor - avea el, ca macedonskian atitrat, ceva cu...avangardismul în general, cu onirismul în particular...? Dar, întinzînd pelteaua la Ivașcu, coleg de ucenicie la Călinescu și... turnător cu condicuță (nu de la

Marino aflasem asta, el mi-o confirmase), îi oferisem și o porțiță de scăpare: pe care n-a ratat-o, drept în ea s-a înfipt:

«Nu știam că sunt mai multe materiale, Ivașcu mi-a cerut mie să-mi spun părerea mea despre onirism, ca metodă de a escamota realitatea, Ivașcu...» - o dată apucată funia-Ivașcu, nu i-a mai dat drumul : Ivașcu îl înșelase, Ivașcu îl mințise, Ivașcu îi ceruse numai lui, Ivașcu ar fi urmat să-i publice articolul “izolat”, nu “încadrat” lasă, că i-o zice el lui Ivașcu!

Am luat de bune zisele lui Marino, mai ales fiindcă regreta sincer că se trezise într-o “echipă” - dar hoțul ăsta de Ivașcu...

«Bine-bine», am îndrăznit eu, «Ivașcu are o parte din vină, că a organizat campania, dar dumneavoastră, domnule Marino ? Chiar dacă opiniile Dvs. sunt acestea - despre onirism - este cel puțin o lipsă de tact să atacați ceea ce a indicat Popescu-Dumnezeu că trebuie atacat».

Marino s-a jurat: nu s-a gândit că așa vor fi interpretate lucrurile - numai hoțul de Ivașcu, el l-a băgat, l-a tras, l-a atras în asta, compromițătoare... Am ridicat din umeri și am dat să-mi văd de treabă, în redacție. Marino m-a ajuns din urmă:

«Dumneata ești bun prieten cu oniricii, te rog să-l asiguri pe Țepeneag că eu nu i-s dușman, că articolul din *Contemporanul* este un malentendu, că eu îi apreciez pe onirici»

S-a făcut așa că, exact în acel moment, re-ajunsesem în dreptul ușii - întredeschise - a biroului secției critică; l-am văzut, înăuntru, pe Țepeneag, stînd de vorbă cu Mazilescu și cu Raicu... Am deschis ușa, l-am chemat pe Țepeneag, i-am zis lui Marino :

«Puteți să-i spuneți dumneavoastră, direct, cît îl apreciați»

Țepeneag a auzit. I-a zis:

«Bine, domnule Marino, participați, ca soldat disciplinat, la campaniile de presă organizate împotriva literaturii române? Alături de profesioniști ai “demascărilor”, ca Radu Popescu, Zoe Bușulenga, Băran, Balaci, Piru, Mihnea Gheorghiu, Dodu-Bălan?»

Marino căuta acum, din privire, salvarea la mine. Mi s-a adresat numai mie, întrebuintînd acea “mișcare” pe care o folosea și Ivasiuc : eram trei, deci alcătuiam un fel de cerc... triumphiulat, atunci cînd ne adresam unuia, ne adresam și celui de-al treilea (sau, vădit, nu-l evitam). Or, Marino... și-a vîrît trupul între mine și Țepeneag (cu spatele la el) și mi-a șoptit mie, numai mie:

«Te rog spune-i lui Țepeneag : am, gata, un articol favorabil avangardei, pot să-l fac să fie favorabil onirismului... Îl propun aici, la voi, la *România literară*... Sau chiar la *Contemporanul* !”»

Însă eu, ocolindu-l și re-formînd cercul:

«Dar spuneți-i lui Țepeneag, aici de față !»

Marino, de astă dată, mi-a întors spatele, l-a luat pe Țepeneag în apart, dar am auzit șușoteala :

«Domnule Țepeneag, uite ce-ți propun: să scriu un articol...»

«N-am revistă, nu sunt redactor-șef, propuneți-i lui Ivașcu»

«Nu, lui Ivașcu nu e bine și nici n-are să accepte... Uite ce-ți propun eu dumitale, domnule Țepeneag», a luat-o de la început, Marino. «Scriu un articol elogios la adresa onirismului și-l public în *Viața Românească*, revistă serioasă, de prestigiu: Stere, Ibrăileanu, Ralea...»

Pe acestea, m-am îndepărtat, lăsându-i pe ei să tracteze... După un timp, Țepeneag m-a găsit în biroul lui Dimov și al lui Mihalaș. Ca de obicei, când intram noi, gălăgioșii, Caraion ieșea, negru și bombănitor... Țepeneag:

«Prietenii din ăștia ai tu ?» m-a interpelat.

«Ne-am înțeles foarte bine cât timp am fost... acolo...», m-am apărat, penibil.

«Dar e un căcat, Marino al tău! Un că-cat! Și nici nu are curajul să spună: ‘Da, domnule, asta cred eu, asta am scris’, doar: ‘că, să vezi, că Ivașcu m-a mințit, m-a trădat’... Ivașcu și-a făcut meseria lui de lepră, de organizator de campanii comandate de sus-de-tot, dar tu, ditamai Marinoiul? Ești un copil cretin, să te ducă un Ivașcu de nas? Auziți ce-mi zice: ‘Sincer să fiu, eu n-am nici o părere fermă despre onirism, am scris contra, fiindcă așa mi-a cerut Ivașcu, dar dacă-mi ceri mata, uite, scriem împreună un articol favorabil!; îți promit: îl duc eu, unde zici mata - la *Contemporanul*, la *România literară*, la *Viața...*’ - Marino ăsta are să-l ajungă din urmă pe celălalt prieten al tău: Balotă, specialistul în Urmuz și în Ceaușescu. Degeaba ați făcut voi pușcărie dacă, după liberare, vă grăbiți să mâncați și căcatul pe care nu l-ați mâncat pe când erați la pîrnaie!»

Bineînțeles Țepeneag avea dreptate, atît că tabloul era incomplet: lipsea Cioculescu-cel-Bătrîn (chiar dacă el însuși nu făcuse pușcărie) ; chiar dacă tabloul era abuziv-totalizant: mai existau doi-trei foști pușcăriași care nu mîncaseră și nici nu aveau să mănînce, începînd cu prezentul (în birou) Dimov, continuînd cu tocmai-absentul Caraion...

Că tot vorbim (vorbă să fie !) de campanii-de-presă și despre dirijorul lor, Ivașcu (se zice că ar fi murit - moară sănătos!): cea din aprilie 1977, împotriva vînzătorilor-de-țară : Negoîtescu, eu...

Bine-bine, “autorul” Vasile Băran e un milițian - dar procesul-verbal al milițianului Băran a apărut în *Contemporanul*, nu în *Săptămîna* (să zicem: acolo n-ar fi avut loc de Barbu, Vadim, Ciachir,

Doru Popovici și alți “colegi de condei”); nu în *Luceafărul* - acolo n-ar fi încăput de fostul meu coleg de facultate Răcănel, devenit Dragoș; de Fruntelată, Lăncrănjan și alți bădii ; la *Contemporanul* (dracu’ știe cine-l “conducea” atunci: Chirovici ?) n-ar fi putut pătrunde... și pentru că i se micșorase formatul, dar și din pricina abundenței limbii-de-lucru-la-scriitorul-român: Dan Zamfirescu, Frunzetti, Mihnea Gheorghiu, Balaci, Coana Zoe (colegi, unul și unul, de-ai lui Adrian Bibliografino, de la *Revue roumaine...*, cea de sub direcția lui Popescu-Dumnezeu)... ; în *România literară* a lui Ivașcu ; în *România literară...* totuși, a mea (și eu am lucrat acolo, între 1968 și 1972) ; în *România literdră* a iubiților mei colegi Dimisianu, Dana Dumitriu, Iorgulescu (adevărat: Iorgulescu mi-a spus că și pe el îl convocaseră, cind eram arestat, în 1977, Virgil Teodorescu și Ivașcu, dându-i sarcină să scrie împotriva mea, ca... vânzător de țară, pe deasupra scriitor nul, el însă a promis că are să se mai gândească... și n-a scris)...

Ce ziceam, ce ziceam?

A, da : că Țepeneag, trezindu-se abia acum și trăgându-i o...contrauniune, mai degrabă are să-i sperie pe cei din România (pe care el intenționează să-i atragă); pe de altă parte...

Nu: “pe de altă parte”, ci: pe partea cealaltă!

Ce dracu’: să nu-și dea seama Țepeneag că, încercînd să facă asta, face o facere de ne-făcut?

Ar avea o scuză: să fie chiar nebun (căci nebuni suntem cu toții), dar cum să spun eu despre prietenul meu (de acord: n-am mai avut relații în ultimii unsprezece ani, nu pentru că am fi rupt-o, ci, așa, pentru că... se retrăsese el ca-Cioran-pe-sat...) - că e nebun? Nu pot!

Și dacă, și dacă, și dacă... Și dacă (nu mai știu cine a spus asta, primul: Monica, Alain, eu?): de astă dată nu Țepeneag îl manipulează pe Breban - ci vițăvercea? Iar Breban, cum e tulbure prin el însuși, dar și ca urmare a “tratamentului” la care a fost supus de Monici, de Eliade, de Ionesco, după 1977... - de-atunci nu l-au mai primit în casă...

Și dacă... Să zicem așa: Țepeneag a ieșit din labirintul cu pricina slăbit, aburit, aiurit, de-abia se mai ține pe picioare (vorbesc și despre cele de la cap), iar acum, într-adevăr, echilibrul de forțe îl arată pe Breban mai tare (de asta se vor fi legat ei: și Breban și Țepeneag văd relațiile colegiale, prietenești, de-lucru, niciodată de pe poziții egale, ci totdeauna: dominant-dominat...)? Iar Țepeneag fiind, în continuare, de bună credință, nici nu-și dă seama unde îl trage-împinge Breban? Altfel cum ar accepta (ba chiar ar asuda!) la o asemenea acțiune de... atragere în capcană a oamenilor din România; simultan: de spargere a puținului care ne leagă pe noi, puținii exilați care înțelegem exilul ca pe o opțiune morală ?

Tot joi; tot 29 iunie, tot ziua mea, tot căldură. Mare.

Ziceam că.

Nu : Țepeneag zicea că el se organizează; că el vrea să se, asta, în cadru organizat - mă tot întreb: de ce nu va fi intrat el în partid, are structură de partizan, mai degrabă decît mine: eu am intrat în partid atunci, în august '68, cînd cu ocuparea Cehoslovaciei din basarabenism visceral, rusofob; el din necesitatea unei structuri... ar fi putut intra; dar n-a făcut-o... Bineînțeles că știu de ce : eu am intrat, fiind un basarabean prost, pe cînd el : peceneg dăștept.

Deci, așa: ne organizăm, ne-organizăm, ne-o organi'... Ne unionăm, ca să le-o spunem pe nume. Întrebare: adevărat, Țepeneag n-a vrut în ruptul capului să ceară azil politic, statutul lui nu este de refugiat politic, ci de francez (de origine română, ce frumos! Ca Cioran! Și el este cel-mai-mare-stilist-francez - de origine română, dar lasă, nici cu Țepeneag nu mi-e rușine: el e cel-mai-mare-șahist-francez-de-origine-română! a jucat chiar și cu Sami Damian - la București).

Revin la întrebare: dacă Țepeneag nu vrea deloc, dar deloc-deloc să știe de exil, de refugiu (și de refugiați) politic(i), ce fel de structură structurează el, aici, orișicîtuși, în afara României, țărișoară și a noastră, a tuturilor? Aici, în - totuși ! - exil, chiar dacă el nu acceptă să i se spună: exilat și nici unul din membrii familiei sale nu este un ceea ce se cheamă: exilat...?

Răspuns provizoriu: fiindcă Țepeneag nu vrea să fie ceea ce este, în fapt: un exilat - înseamnă că, pe aceeași linie, el nu vrea să structureze o structură pentru exilați, ci numai cu ajutorul-de-drum al unor exilați (Nedelcovici, Nacula - de ce nu și Edgar Reichman, turnător pe față în octombrie-noiembrie-decembrie 1956, pe culoarele Universității, băiat de prăvălie al lui Eugen Barbu, acum țuțăr al lui?). Din cîte îmi dau seama, pînă în momentul de față, din știri vagi (și derutante) : nici Negoîtescu nu s-a arătat întru totul de acord cu ideea țepeneagă - dacă da, mi-ar fi scris de-a dreptul că a aderat, nu doar că este o idee salutară, așa ceva...

Și Țepeneag ăsta... Ce cap de problemist-de-șah! Desigur, dacă ne... organizăm, o facem în funcție de Uniunea de la București, dar nu derivăm din ea nici chiar pe... contra.

Ce dracu': n-or fi destule cuvinte în limba română? - cel mai la îndemînă: asociație, deși există și așa ceva, Bujor, structuratorul adjunct, știe foarte bine, doar a fost în Biroul ei, dimpreună cu Țoiu, celălalt zornic sugător de pipă - chiar așa : de ce nu va fi rămas și Țoiu pe-aici, doar s-a mișunat de zor prin Occidentul putred, știu: pe-aici, pe

la capitaliști, nu se poartă scriitorii-la-pensie. E-he, cine era Bujor, când era scriitor în România...

Bietul Mazilescu, Dumnezeu să-l ierte. Nu știu cât era glumă și cât haz-de-necaz. Când a venit pentru întâia oară la Paris, în 1979, a stat la noi, pe rue d'Hautpoul, în 19-ème... În a patra, a cincea zi (spun și eu o unitate de măsură, nu putea fi decât noapte), n-a mai putut ține în el și a zis:

«Acum știu de ce nu-mi place mie Parisul!»

Am făcut ochii mari: pînă atunci nu zisese nimic, nu dăduse de înțeles... că nu i-ar plăcea Parisul - din contra!

«Păi, bă găinare !», a continuat el, «păi, în București, când treceam pe stradă, chiar pe bulevardul Magheru, oamenii de pe celălalt trotuar ziceau: 'Uite-l pe poetul Mazilescu! Aici, la voi, în Parisu-mputit... Nu-nțelegeam ce-i lipsește Parisului, acum știu»

«...un bulevard Magheru...», m-am crezut eu umoristic.

«Pe dracu'!», a făcut Mazilescu, dar n-a mai vorbit o vreme, multă.

Apoi a zis, repede-repede, ca să nu i se observe glasul din cale-afară de nesigur, de tremurat:

«Aici nu te cunoaște nimeni, se uită la tine ca prin sticlă, aici nu ești nimeni - pe când la București... Când treceam pe stradă, oamenii de pe cealaltă parte își dădeau ghionți: 'Uite! Trece Poetul Mazilescu !... Și eu treceam...»

Poetul Mazilescu nu se exprima în scris, ca să pună majusculă Poetului, însă după cum înălța mîna, cu țigara, la cuvîntul acela... Cei care l-au cunoscut pe Virgil știu că Poetul, chiar când rostea cuvinte mari, sforăitoare - în gura lui se făceau cuvinte normal-(sforăitoare)...

Bine, nu “asociație” - ne-ar aduce aminte de Fănuș Neagu și n-am mai putea respira - atunci: “Societate” ; așa se chema, înainte de năvălirea comuniștilor - adevărat, societatea aceea nu dădea pensii (și dacă dădea, burgheza, capitalista?)... Oricum, “societate” nu comportă ideea de înregimentare ca “uniunea”... Iar ca să comporte și mai puțin, de ce nu s-ar numi “Amicală” ?

Curat-amicală... atitudinea inițiatorilor (vreau să spun: a puitorilor în practică a unei idei vechi precum exilul românesc (de ce n-am merge pînă la pa'șopt - evident, din secolul trecut ?).

Și Gheorghe nu mai vine... în traducere: Bujor nu mai telefonează.

Hai să zicem: Tepeneag, șucărit (încă) pe lume-și-viață, n-a ajuns cu ieșirea-din-labirint pînă la pagina cu telefoanele date de El Însuși - cu degetul său, cu gura-i - scriitorilor din exil (măcar a celor din Paris) - las' că asta-i treabă de subaltern, cum s-ar zice, Bujor a fost nițel

degradat: cine era el, la București (să nu uităm pensia) și ce-a ajuns: furier-major al lui Țepeneag.

2. În care se povestește cum Bujor tot mereu nu telefonează.

Să nu-l uit pe adjunctul-adjunctului : Culcer; și nu-l uit, fiindcă a fost cu Drăgan - cum poate fi un scriitor, chiar dacă-i din fundul Ardealului, chiar dacă-i sărac - cum poate fi cu Drăgan? Sau... poate tocmai din acest motiv? Dar cu Drăgan nu sunt numai băieți și fete din străfundul Ardealului (Culcer, Covaci, Blandiana, Rusan), dar și olteneți : Sorescu ; și moldoveți : Cicerone Poghirc (de acord : Poghirc nu e scriitor, dar e de-al nostru, îl cunosc din 1954, când mi-a fost asistent de lingvistică: ce om la locul lui, chiar bun fusese și, fulgerător, s-a prostit: încă în țară fiind, s-a dat întâi cu Drăgan ; după 1984, aici, la Paris, s-a lăsat dus de cumnatu-său, vita de Boutmy, după loaza de Gustav Pordea, patrihotul naționale? și, fatal, s-a postat la curul lui Le Pen...).

Ei bine, zicînd să nu-l uit, l-am uitat (pe drum) pe Culcer uita-l-ar relele, că nu-i băiat rău, dar...

Nici Damian Necula nu-i băiat rău, dar... Numai că, oricît de băiat-bun ar fi (și este!, căci toți suntem), Necula nu poate fi adjunct al cuiva: are lipici, dar dacă n-are... disciplină... Pe unul ca el Țepeneag nu-l poate sub-ordona; chiar dacă Necula face adeseori treburi de adjunct, el le face din... prietenie, nu din ascultătorism. Necula are, într-un fel, mentalitatea lui Gulinescu, țiganul nostru (da, al nostru) de la Jilava, cel care făcuse atîta pușcărie la viața lui (în fapt: întreaga viață), încît el atinsese... comunismul în chestiunea posesiunii de bunuri: tot ce avea, dăruia, însă cerea ca și ceilalți să facă la fel. Bine-bine, eu nu spun că Necula și-ar fi dat Mustangul, dar că și l-a pus la dispoziția altuia - cu el însuși cu tot - doar mi-a povestit Tudoran întîmplarea cu țiglele.

Și nu mai sună - zic și eu așa, de telefon, nu de Nedelcovici, Marele Ne-Sunător...”

Locuiam în arondismentul 19, lîngă Monici, puteam fi chemat oricînd: pe dată treceam drumul... un fel de a zice pentru a zice că, în caz de nevoie, în cinci minute eram la ei. M-am dus, într-o seară, pentru “ceva important”. La ei mai era cu adevărat vecinul: Șerban Cristovici - ca de obicei, într-o formă turbată: îi ieșeau calambururile, pînă se prefăceau în calambur al calamburului: balancur. “În trecere

prin Paris” - și în trecere pe la Monica Lovinescu: scriitorul Bujor Nedelcovici.

Salut, salut! Ce mai faci? Bine, mulțumesc. Ne cunoșteam, dar nu eram prieteni. Nici apropiați, nici susceptibili de a fi. Totul ne despărțea: firea, starea-socială, situația-profesională, scrisul, ne-scrisul... La un moment dat, la București, Într-un grup în care mă aflam, Nedelcovici povestise că și tatăl său făcuse pușcărie; că el nu putuse urma studii universitare, o vreme, lucrase pe un șantier... Nu reacționasem - de ce-aș fi... ? Sute de mii de tați fuseseră arestați; la fel: sute de mii de fii-de-dușmani-ai-poporului nu putuseră face studii, siliți să meargă pe șantiere... - când nu erau încorporați în sinistrele Detașamente de Muncă, alcătuite din ocași-cu-epoleți... Ni se încrucisaseră drumurile la Uniune (rar - eu nu aveam ce face), la Casa Scriitorilor (și mai rar, în ultimii ani). Nedelcovici mi se arăta ca un bărbat totdeauna politicos, totdeauna amabil - poate aceste calități să-mi fi plăcut: un scriitor, mai cu seamă romancier, care se arată totdeauna de acord cu ceilalți, care apără totdeauna punctele de vedere majoritare, căldute, deja... apărute, nu m-a atras, nu mi-a trezit curiozitatea: «De ce să-l mai citesc, dacă scrie așa cum este», judecam eu, firește, strîmb. Știam că este epigon al lui Breban, prieten cu Țoiu, cu Manolescu, oameni pe care îi citeam (și îi citeam cu desfătare, dar nu simțeam deloc nevoia să mă apropiu de ei (las' că nici ei nu se sinchiseau de mine). Apoi Nedelcovici mai “era” ceva: un scriitor care frecventa cinematografia...

În asta, probabil juca un rol hotărîtor gelozia în stare pură: și eu îmi încercasem norocul cu “scenarii literare” (într-un fel, eram printre pionierii “genului”, încă de la Institutul de Literatură gîdilasem cestiunea cu un scenariu sportiv), dar nu pătrunsesem... După ieșirea la suprafață, prin 1966, re-încercasem, predînd un scenariu care, dacă nu va fi avut alte calități (esențiale), avea una... Cum să-i spun? Iată, nici pînă în momentul de față (1989) n-am văzut, n-am auzit să se fi făcut, în film, ceea ce propuneam eu atunci și, în toată modestia, mi se pare nu doar o găselniță, ci însăși esența filmului de-cinema (camera de luat vederi să fie ochiul meu - erou, narator, spectator) - în fine... Așadar, dezamăgit (Dumitru Carabăț, fost coleg de cămin, acum - atunci - redactor la Cinematografie, mi-a spus că scenariul meu a fost refuzat ca “necorespunzător”; ceea ce nu l-a împiedicat pe același Carabăț să... ciupească din al meu și să bage în al său - am văzut în filmul deja făcut și dat pe ecrane - ce era să-i mai spun: că mi-a “furat” idei? Cum aș fi putut dovedi, când în aceeași redacție mai era și Vasile Băran, milițianul cunoscut ?).

Trebuia să fii tenace, răzbătător, ca să pătrunzi în Cinematografie (unde, toată lumea știa: se vînturau milioane de lei). Acolo era - din punct de vedere al "textului" (scenariul) - moșia lui Titus Popovici, a lui Francisc Munteanu, a lui Sălcudeanu : însă dacă nu erai ardelean (ca ei), culegeai doar firimiturile. Ei bine, din firimituri trăise binișor colegul meu de la *România literară*, Costică Stoiciu (dovadă: își luase mașină), de asemeni Nedelcovici - avea mașină - de Virgil Duda nu știu să fi avut... Bine-bine, lupta-de-clasă a mea clădită pe rudimente de informații, însă nu mă puteam despărți de rudimentara întrebare:

«Cum poate un scriitor român să-și cumpere mașină, dacă nu are nevastă ginecolog, un frate la Comerț-Exterior, tată aprozarist?»

Răspunsul venea ca tras pe funie:

«Doar dacă a pătruns cu un scenariu la Cinematografie - atunci poate să-și cumpere și casă la Snagov și căsuță la Buftea...»

Nu văzusem nici un film după vreun scenariu de Nedelcovici, dar știam: "făcuse" - după cărți deja apărute, anticipînd cărți ce urmau să apară. Cinematografia, se știa, era "cea mai importantă artă, pentru noi", glăsuiau lozincile din săli, încă din 1949 - nu s-a schimbat nimic de-atunci, pentru noi tot cinematografia rămăsese cel mai important mijloc de propagandă - cu televiziunea (în creștere). Cinematografia, nu literatura. Așa că era un fleac cenzura partidului în literatură comparată cu cea exercitată în cinematografie - or, cum cenzura începe de la... autocenzura aplicată și de autorul scenariului (cinematografic).

De aceea m-a mirat prezența lui Nedelcovici la Monici. Și mai vîrtos invitația prin telefon de trece pe la ei...

Însă, din moment ce Monicii (și Cristovici) îl acceptaseră și, potrivit teoriei lui Virgil Ierunca, rezumabilă în două cuvinte: "Drumul Damascului" (chiar dacă Nedelcovici nu avea ce să-și reproșeze, dovadă: nu are nici în momentul de față), puteam să-mi țin gura (și inima), liniștit.

Așadar : Cristovici întîi, apoi Monica citise(ră) deja "romanul respins la București" al lui Nedelcovici, îl găsiseră foarte bun, Virgil li se alăturase, așa că nu mai rămînea decît să-l dau la tradus și să-l public «în colecția dumitale de la Albin Michel».

Între noi (aproape) totul mergea pe-încredere: cu-încredere am citit dactilograma, pe-încredere am recomandat cartea lui Yvan Nabokov și lui Michel Morcrette, ei, la rîndul lor, au acceptat-o pe-încredere, Alain Paruit a tradus-o, a apărut... Iar cînd el, Nedelcovici, a-început să aibă necazuri în România, pe-încredere ne-am mobilizat cu toții (firește, cu excepția lui Țepeneag, hibernatus-ul nostru oniric): Monica și Virgil la Europa liberă, eu la PEN Club (care l-a cooptat, ca

persecutat în România), iar ca să fie și mai țeapănă apărarea, prin Marie-France și cu ajutorul determinant al lui Eugène Ionesco, i-am obținut “Premiul Păcii” (al PEN-ului), împărțit cu polonezul Gustav Herling-Grudzinski.

Toate acestea le-am făcut... Nu le-am făcut, eu, ci s-au făcut - e mai comod de spus așa, nu? Ba da. Fiindcă, dacă ne-am apuca să ne re-adunăm bilele, să vedem cine-care-cît-a-făcut, cădem, întâi, în strîmbătate; apoi în... încăierare generală. Trebuie să fii Țepeneag, ca să ții socoteala, într-un carnet (sau în două?) a ce anume, cît; cum și cînd ai făcut tu pentru altul, pentru alții (și, la un moment dat, să hotărăști că tu ai făcut destul). A, că în fața nerecunoștinței cutăruia îți vine să-i scoți pe nas tot binele făcut, lui - ei, da: uneori îți (foarte) vine; însă, în cel mai rău caz, pui pe hîrtie amărăciunea - ca mine, în acest jurnal ocazional ce va fi citit postum...

La urma urmei, ce am făcut noi - Țepeneag și cu mine - atît de ieșit din comun, ca acum să pretindem recunoștință-veșnică-de-la-beneficiar (în caz contrar, noi nu mai facem?) ? Cronologic, el a făcut în folosul meu ceea ce eu n-am făcut (în folosul lui): mi-a recomandat manuscrisul romanului **Ostinato**, l-a susținut, a insistat, a scris în general, a scris în special despre el, după ce a apărut... Bineînțeles că îi rămîn recunoscător lui Țepeneag pentru ce (și cum și, mai ales: cît) a făcut el pentru mine. Însă eu nu voi cere niciodată “recunoștință” din partea lui Nedelcovici, de pildă (așa cum îmi cere, plîngîndu-se, Țepeneag) - cu atît mai puțin din a lui Papilian. De ce: fiindcă am pus “o vorbă bună” pe lîngă Nabokov, la Albin Michel? Dacă n-ar fi fost acceptat acolo, în cele din urmă ar fi fost primit la altă editură, e drept, cu oarecare întîrziere, nu? ; nici din partea lui Constantin Dumitrescu, pe care l-am “împins” la Seuil, cu **La Cité Totale**, cu prefata - devenită post-față - a mea; și nici din partea Renatei Lesnik, la Hachette, cu **Ici Moscou**, fiindcă asta este meseria noastră (să facilităm publicarea de cărți); la urma urmei, obligația noastră, a celor deja “ajunși” (evident, în doar sensul editorial), e să facem în așa fel, încît să ajungă și alții, făcînd parte din aceeași comunitate (de limbă), chiar dacă aceia nu ne sunt neapărat prieteni, nici subalterni în unitatea militară a Onirismului.

Iată: pe Constantin Dumitrescu l-am cunoscut mult după ce cartea îi apăruse (mai bine - altfel, cine știe, m-aș fi răsgîndit); cu Nedelcovici nu eram prieten (dar nici dușman nu eram!) - cu Papilian însă... Cît eram în România, nu aveam de-a face cu el, Papilian făcea parte din grupul utemiștilor, băieții de familie-bună cărora li se băgase în cap că ei trebuie să supraviețuiască, oricare ar fi prețul, drept care noua gene-

rație de comuniști-cinici abia debutase, că se și repezise la lins (acum vorbesc doar de adeziunea la Tezele lui Ceaușescu din '71). Ierunca îl încondeiase în "Antologia Rușinii", însă Monica ținea la el; fiindcă o cunoștea pe mama sa; și fiindcă era dintr-o bună familie... Cu toate că nu las o propostă fără ripostă, atunci am înghițit în sec: la urma urmei și eu făceam parte dintr-o familie, nu doar bună, dar... "istorică": prin mama eram neam (pe departe, dar eram) cu Alexandru Ioan Cuza - ei și? Membrul unei "familii bune" putea face orice porcărie, i se ștergea cu buretele, în virtutea familiei? - a, da, și pentru că mânuitorul buretelui fusese prietenă cu mama păcătosului? În România Papilianul făcea parte dintr-un grup (pe atunci doar de interese, fiindcă prieten, coleg de slujbă a fost și cu Dorin Tudoran) de "hămesiți" - expresia îi aparține clasicizatului scriitor Lăncrănjan, amenințat atunci cu... nu doar alungarea, ci cu dis-tru-ge-rea (acum am citat din alți clasici, în curs de clasicizare, aceștia)! Ei formau un fel de "eșalon doi" al... schimbărilor (în primul rînd se aflau cei cu artilerie-grea: Breban, Ivasiuc, Matei)... Șef al lor - desi nu exista o ierarhie, la aceștia - am vrut să spun: cel mai săritor-în-ochi era, desigur, Petru Popescu, fiu demn al tatălui său, Radu Popescu din dinastia celor mai imorali dintre condeieri; fără neapărat să facă act de adeziune, se afla cum nu se poate mai la locul său: Aurel Dragoș Munteanu, "ciomăgașul cu papi-on" așa i se mai spunea individului care nu te privea niciodată în ochi...

Deosebirea dintre eșaloane: dacă Breban, de pildă, era convins în ceea ce spunea (la un prezent-dat) cînd rostea deja intrata în folclor: "*Treimea pe care jur: Mama, Opera, Tovarășul*" (Ceaușescu, se-nțelege); dacă Ivasiuc - cu o frecvență și mai... amețitoare, de l-ai fi confundat cu un ciocan pneumatic uitat pe trotuar, ciocănarul dus fiind la crâșma din colț - cînd spunea că el crede în marxism, vreme de o secundă, două, trei (depinde cît dura acel discurs) - chiar credea! - pe cînd eșalonul doi... Altă stofă, altă cîntare: alctuatorii nu credeau în nimic, dar așa, ne-crezînd, slujeau de zor comunismul, de ce nu și securismul! Îl înjurau pe Ceaușescu pe coridoarele *Scînteii*, între două adeziuni tipărite negru pe alb la adresa aceluiasi înjurat, iar dacă Breban se închina, totuși, la... o Treime, junii hămesiți nu se închinau la nimic - ei aveau în vedere un singur scop: să-și reușească viața în România, astfel, încît să plece în Occident.

Am mai spus: cît am trăit în România, ca "scriitor", drumurile mele nu s-au intersectat cu ale lui Papilian (nici cu ale lui Tudoran) : eram interzis, nu doar să public pe hîrtie, dar (evident!) și la radio și la televiziune (unde lucra Papilian; și Tudoran?). Și cum redacțiile acestora nu mă interesau nici cît negru sub unghie - pe cine să vizitez: pe,

de-o pildă, și el pușcăriașul Florin Pavlovici? Nu aveam ce comunica - el numai cu Ivasiuc... Așa că pe Papilian îl știam doar din vedere.

Însă dacă ar fi fost “doar” atât... Întîmplarea făcuse ca Ana să fi fost colegă de liceu cu el, cu Sandu Stoichiță și fuseseră în gașcă, pe la ceaiuri, ca toți liceenii din lume. Numai că din momentul în care... soțul colegei de liceu a început să aibă “oarecari grave plictiseli trecătoare”, brusc, Sandu Stoichiță n-a mai cunoscut-o pe colega de la Caragiale, Ana-Maria Năvodaru (dacă și ea: s-a măritat cu unul ca Goma!).

Știam, avusesem timp să aflu: aceia dintre cunoscuți care mă ocoleau, după martie 1970 (cînd a început interdicția totală a mea), erau nu atât (sau: deloc) persoane convinse de... dușmănozitatea mea (și care să fi raționat astfel: «A-ha: Goma a fost interzis, deci e anticomunist; eu, fiind comunist, nu stau de vorbă cu Goma !»), ci de acelea care gîndeau ca mine dar, de teamă să nu li se descopere “gîndirea”, evitau din răspuțeri compania unui gata-“descoperit”...

Ce ziceam, ce ziceam de Breban? A, da : cînd am auzit pentru întîia oară “declarația de loialitate” (“*Mama, Opera, Tovarășul*”), am pufnit în rîs : îmi adusesem aminte ce povesteau colegii de celulă care fuseseră și la Canal: acolo deținuții erau identificați “complect”, cum ziceau gardienii culți - adică: numele - dar nu era suficient, așa că îți mai cerea caraliul :

«Mama, tata, baraca !» - adică numele părinților, precum și baraca în care fuseseshi repartizat...

Firește, o asociație de idei sucită, proastă - dar n-am alta, ca replică la *Mama-Opera-Tovarășul*...

Ce ziceam, ce ziceam de Țepeneag? Nu mai zic - deocamdată. Deocamdată zic de(spre) Nedelcovici. Ce? Nu atât, ce, cît...: cît?

Mult, domnule, că, de ne-am porni-o, n-am mai sfîrși-o prin oprire... Ziceam, deci, că toate acestea nu le-am făcut neapărat pentru Nedelcovici (publicarea, cooptarea în PEN, premiul), deci n-am așteptat recunoștință. Însă nici ostilitate. Să zicem că Monica, Virgil, Alain, eu, n-am fi făcut nimic-nimic (și) pentru el - el are vreo justificare în ne-înștiințarea noastră? În evitarea, în lăsarea la o parte? Doar se pune la cale înființarea unei uniuni a scriitorilor în exil, nu căsătoria - în intimitate - a lui Bujor cu Mihaela (zic și eu, așa, fiindcă azi sunt rău! - si tachinez, al dracului ce mai tachinez!).

Bine-bine, la telefon, ieri, am încercat să pedalez pe ne-ostilitatea lui Nedelcovici, punînd ne-convocarea pe seama... uitării, a bujoris-mului specific nedelcovicilor dacoromani di pi la Bîrlad.

Însă, fără să vreau, mă gîndeam la motivele lui de a nu ne anunța;

pe Monica, mai întâi, apoi pe mine.

În măsura în care Nedelcovici face convocarea de capul lui, fără să respecte întocmai instrucțiunile sergentului-major Țepeneag, atunci poate introduce (în fapt: scoate...) pe unii, din motive... Bineînțeles că sunt personale, dar ce, noi trăim în... obiectiv(al)e ? Când aud pe câte unul (de regulă: pe câte una, să zicem, dulcea prietenă Gabriela Adameșteanu - a fost iar pe-aici, acum vreo nouă luni) zicînd: «Hai, mă, fii și tu ceva mai obiectiv!», pe loc îmi vine să mă prefac într-un aparat de fotografiat cu-un obiectiv uite-așa, deși ideal ar fi să am eu un telescop.

Motivele lui Bujor, cum să nu fie motivante ? Mai ales cînd e vorba de chestiunea gingașă a suflet-și-trupului său.

În România nu-i cunoșteam perechea, nici nu aveam cum - am mai spus: nu eram în relații, ca să ne vizităm cu doamnele... Aici, la Paris, numaidecît după cunoașterea manuscrisului, am cunoscut-o și pe Mihaela (de altfel ei i-e dedicată cartea). Ne-am văzut, după întoarcerea lui Bujor în România, destul de des, mai cu seamă la Șerban Cristovici. Apoi noi ne-am mutat ("la antipod"), în arondismentul 14, așa că ne-vederea Mihaelei a coincis cu apariția cărții lui Nedelcovici. În fine, a apărut el însuși - de astă dată, definitiv - dar nu alături de Mihaela, ci de alta: o persoană blondă cu care umbla prin târg numai de braț (poate eu n-am văzut și momentele de des-brățare).

Or, s-a aflat (ce nu se află pe lumea asta?) că persoana blondă este nepoata Getei Dimisianu; exact, cea-care...

3. Povestitorul propune cititorului un intermezzo cu Geta ; și cu delațiunea ; și cu nepoata; și cu Veroiu.

Firește: Geta Naidin nu a fost niciodată ușă-de-evanghelie, ca să spun așa. Fusesem un fel de colegi (în prima studenție), ne cunoșteam de, iată, 35 de ani... Am avut, cu Geta, în România, conflicte... sonore și, deși vecini de Drumul Taberei, nu ne-am cultivat (inițiativa aparținînd ambelor părți). Ba, în 1975 (ia te uită!: taman atunci cînd Ceaușescu i-a luat cetățenia lui Țepeneag aflat la Paris, iar eu, de la București, i-am trimis o scrisoare-deschisă, publicată, apoi difuzată, repetat, la Europa liberă!), pentru că în scrisoarea cu pricina "vorbeam rău" de bestia de Vasile Nicolescu de la CC, amantul Getei din acel trimestru (un fenomen, această ființă: ea nu atrăgea, ea înșfăca! și înfuleca!), Geta m-a interpellat (interceptat?, tăiat-calea ?) pe trotuarul din fața editurii Cartea Românească, astfel:

«Pauleee !», a strigat ea, de se va fi auzit pînă în Berzei. «Ce-ai făcut tu cu Vasile e delațiune !»

Luat prin surprindere, n-am reacționat pe loc. Apoi nu eram la zi cu regula de funcționare a Getei Dimisianu, așa că prima întrebare năucă a fost:

«Care Vasile ?»

«Cum, care Vasile ?», s-a lăbărțat de mirare (și de oroare) Geta, față cu o întrebare ca asta, nu doar ofensantă, dar de-a dreptul calomnioasă : să nu știu despre care Vasile este vorba - doar Unu e Vasile!

«Vasile!», a zis ea, cum ar fi zis: Napoleon, și acela fiind un prenume celebru, fiindcă, dacă ar fi zis, de-o pildă: Nicolae, n-ar fi fost același lucru - m-aș fi gîndit la Giosan; ori la Breban - nu la Manolescu... - ca să nu spun: Ceaușescu...

«Te-ai dat la el ! L-ai delaționat la Europa liberă!» - mai să-mi bage degetele-n urechi.

«Aaaaa!», mi-a căzut mie fisa (mai bine mai tîrziu decit mai nicio-dată). «Vasile ! Păi de ce nu spui așa: Vasile? - eu credeam că-i vorba de Vasile, însă dacă tu vorbești de însuși Vasile...»

Geta nu mai era mînioasă; era oarecum derutată: să zîmbească ? Să mă păsuiască? Zîmbind, am luat-o de braț. Am dus-o așa un metru... Doi... La al treilea i-am zis de foarte aproape:

«Geta Naidin: să nu mai rostești, în prezența mea, cuvîntul: *delațiune* - ne-am înțeles?» - ajunsesem la al patrulea metru.

«Dar ce e ce-ai făcut tu cu Vasile? De ce l-ai dat la Europa liberă, s-audă lumea-ntreagă ?»

«Geta Naidin: n-ai înțeles ce-am spus: în prezența mea să nu mai rostești: *delațiune*, fiindcă mă obligi să am amintiri din '56!»

«Nu-mi dictezi tu mie ce să rostesc și ce nu!», s-a răzvrătit Naidenova. «Și nu poți avea amintiri, atunci erai demult arestat» - și-a adus ea aminte...

«Eram, cînd ?»

«Cînd... Atunci cînd zici tu că nu știu ce - dar tu de ce-ai zis de Vasile că e-un porc ?»

«N-am spus, direct: porc - am zis: cenzor... Uite: Fănuș e numai porc, pe cînd Vaxile-al tău, Geto»

«Și asta ce e: nu-i mai rău ?»

«Mai rău - fiindcă e și adevărat»

«Nu-i adevărat: mi-a spus el mie, că nu»

«Îți propun să dai o dezmințire - tot la Europa liberă - scrii: '*Nu-i deloc adevărat, cum în mod calomnios afirmă unii, că Vasile Nicolescu e un cenzor și un porc de cîine - mi-a spus el mie*'»...

Ne-am despărțit, mîrîind-rînjind : Geta m-ar fi mîncat, dar eram cu bocancii (îi s-ar fi oprit potcoavele în cărîi); iar eu, eu n-aș fi mîncat-o: să mor otrăvit?

Da, dar Geta, chiar dacă n-a vrut să mă ia cu **Ostinato** (cînd era la ESPLA) ; apoi la Eminescu; nici cu **Ușa noastră cea de toate zilele**; nici cu **În Cerc** - după ce a chemat-o Preda la Cartea Românească), deși antipatică, gălăgioasă, trivială - știam: cînd îi cade cu tronc un manuscris (nu îndrăznesc să spun: ‘Cu tot cu autor’ din motive aflate la îndemîna... înțelegerii, oricum, nu se lasă pînă nu-l vede carte. Ce le-o fi făcînd ea cenzorilor, supracenzorilor, zău că puțin îmi pasă, probabil ce-i va fi făcut și lui Vasile, dar vorba ceea: cînd îmbrățișezi o cauză măreață, precum proza contemporană românească, ce nu faci, întru promovarea ei?

Mă opresc aici - cu Geta. Dimisianu. Trec la nepoată-sa: care, cică, la București, ar fi nițeluș delaționat-o, ca să folosesc termenul eufemizant al ei, nu cel folosit de mtușa turnarisit: Geta. Că a făcut ce începuse să facă - o luase cu Tudoran, apoi cu Botez, trecuse la (cu totul) Paler, apoi la Dinescu, la; așa căscată și băgăreață, Geta era singura persoană din România care, telefonînd la Monica Lovinescu (la Monica! la Inamica-Poporului), răcnea: «LaTudoran e baraj de Miliție!»; «Botez a fost dus cu pușca (?) la Tulcea!»; «Pe Tavi l-au judecat masele de cititori la Douăștrei August!» - și așa mai demult, cum zicea Dimov că zicea profesorul lui de zoologie de la Ismail...

Și iat-o pe “nepoțică” la Paris - asta să fi fost răs-plata ? Aveam toate motivele din lume să ne punem această întrebare, cu Monica în frunte. Mi s-a spus că, la un moment dat, cu delicatețe, dar cu fermitate, Bujor a fost întrebat... dacă știe ce se spune despre persoana blondă cu care conviețuiește el... La care Nedelcovici - un adevărat bărbat, a sărit în apărarea sexului slab:

«Lasssă - lăsssați, doamna Monica, ce, n-o știți pe Dimisianca? E nebună! Nebună de legat!”

Ne-bună, ne-nebună, orișicîtuși: nebuna fiind mătușa persoanei blonde și victimă a calomniilor-bucureștene (după Bujor). Și, vai Bujorului: îi spunea Monicăi că Dimisianca e nebună? Cînd Dimisianca era una din favoritele sale - în tandem cu Paler? Și chiar de n-ar fi fost favorita sa - era protectoarea (așa se lăuda ea) Mariei-France Ionescu - și iată în ce plasă se prinsese Nedelcovici. Eu nu eram la curent cu pățaniile, nici cu povestirea lor - ale Getei Dimisianu - atunci cînd am răspuns unei invitații a lui Bujor (să cinstim cartea lui, fie și ceva mai tîrziu, apărută în franțuzește la Albin Michel...).

M-am dus cu Ana la adresa indicată, pe lîngă Nation, gîndindu-ne

că Mihaela se va fi mutat din banlieue mai în centru...

Am găsit adresa, am urcat, am sunat, ne-a deschis Bujor. Pînă să ne tragem răsufierea (de urcuș), ne-a prezentat cineastului Veroiu.

Veroiu, venit de vreun an, dacă nu mai mult, mi-a mulțumit... pentru o recomandare la OFPRA (ce să fac: dacă-l recomandasem pe anticomunistul Necula, de ce nu și pe antibolșevicul Veroiu? La scurtă vreme a venit și o persoană blondă (atunci o vedeam pentru întâia oară); văzînd că se sărută cu Veroiu, am crezut că e soția sa, a regizorului, iar apartamentul în care ne aflam, de asemeni, dar pus la dispoziția lui Bujor, în virtutea prieteniei cinematografice (și a colaborării, presupun), cu ocazia... cărții (el, Bujor, locuind departe, în banlieue, cu Mihaela...). Cînd ne-a prezentat, Bujor a zis:

«Doamna Lăzăroiu».

N-o fi căsătorită cu Veroiu, mi-am zis. Sau da, însă își va fi păstrat numele de domnișoară (deși Nedelcovici spusese: «Doamna»...).

Pornisem-venisem cu cele mai bune sentimente-intenții - cum să fie cele cu care vii să sărbătorești o carte a unui prieten? Bine: încă nu apăruse și Mihaela, să-i tragem o partidă de bancuri-proaste și de veselie bună, sănătoasă (cum făcusem de atîtea ori la Cristovici - chiar așa: de ce lipsește Șerban?).

Însă cam la cinci minute după apariția “Doamnei Lăzăroiu”, discuția generală, deși părea pe calea cea bună, nu era. Mă uitam din ce în ce mai des la Ana, ca un copil dus cu de-a sila într-o vizită nedorită și adevărată a fi neplăcută. Atît, că nu ziceam cu cuvinte:

«Vreau acaaaaas’...»

Chiar așa: *unde Dumnezeu nimerisem?* În ce capcană căzusem ori ne atrăsese Nedelcovici? De-a serioasele, ori serioasă are să fie doar introducerea - dezvoltarea (și mai ales încheierea) fiind de tot hazul!?

Așteptam, cumînți, primele semne că “e un banc”. Dar nu veneau semnele că ar fi un banc. Începusem să ne foim pe scaune, să tușim, să ne dregem glasul în vederea plecării (numai Ana și cu mine)...

Deci, nu era un banc. Era un ne-banc... Iar dacă așa stăteau treburile, ori o ștergeam înainte de a dărîma baraca - ori după ce ne-am fi făcut numărul?

Bine-bine: dărîmăm-baraca, dar cu tot cu Nedelcovici? Prietenul nostru Bujor poate că n-are nici o vină în “asta”, poate că nu se gîdea că are să apară “asta”, de ce să-l îngropăm și pe el sub dărîmăturile barăcii (un fel de a vorbi - atunci să vorbim: intenția de a dărîma...)?

Fiindcă...Fiindcă! La vîrsta și la experiența-mea-de-viață, credeam că am întîlnit cam toate nuanțele de prostie-la-români; că știam cum arată diferiții proști români. Îmi mai imaginam că, dacă știam pe de

rost multe replici ale prostului din Caragiale, stăpîneam prostia mîtică și mîtică... Ei bine, eu înșuși eram un tolmăc; un... prost.

Fiindcă nici unul din proștii citați ori auziți aievea (și pipăiți) nu ajungea măcar la glezna lui Veroiu. Veroiu era, este, în continuare, nu doar pentru că încă n-a murit el (vorba fiind de prostie: eternă...) : monumental; inconvertibil ; definitiv, năprasnic - aș zice cum se zice: "prost făcut grămadă", însă eu o văd pe-înalt: stîlp, coloană - columnă.

Fusesem robul unei prejudecăți: regizorii de film - spre deosebire de actori - trebuie să aibă o inteligență normală... - îl cunoscusem pe Pintilie, îl știam pe Radu Gabrea - poate Costică Vaeni să fi făcut o oarecare excepție - dar la el nu se vedea (cît timp tăcea).

Veroiu însă nu tăcea (nici cît negru sub unghie, ba chiar nici cît bobul de muștar - iar mă inspir din Scrierile Sfinte...); nici după ce formulă o întrebare la adresa ta - în toate limbile pămîntului, replicile se alternează, nu ? - doar dacă nu este vorba de un monolog, iar eventualele întrebări sunt pur retorice.

Veroiu nu este un prost-cinstit (atunci n-ar fi atît de prost), ci cu-zurgălăi; atoateștiutor; agresiv - suficient? - puțin, foarte puțin spus, el-le-știe-pe-toate (domnule) !

Veroiu, deși nu-ți dădea răgaz să vorbești și tu, nici vorbă ca, după întrebare, să te lase să răspunzi; dacă-ți luai libertatea să vorbești... neîntrebat și ridicaî oleacă tonul, Veroiu scădea pe dată; se dezgheța și începea să curgă... De acolo, de jos, te asigura că el este ceea ce arăta în acel moment: un umil...

A, nu pentru mult timp - după un răgaz de subnivelitate, Veroiu tîșnea deasupra și împrôșca... prostii.

Multă vreme n-am putut scoate un cuvînt - Ana, mai alertă, îl șfichiuia din cînd în cînd: de regulă, Veroiu avea reacții încrucișate: nu lua în seamă aluzii (ce aluzii: ziceri-de-a-dreptul), în schimb, încasa greu cîte o replică anodină - atunci începea scăderea, intrarea în subteran, tîrîșă...

Pe scurt : și el, Veroiu (ca tot Românul), venise în exil ca... salvator : timpul trebuia măsurat de-acum cu : înainte-de-Veroiu și după-Veroiu; fiindcă el, Veroiu, avea să reformeze exilul; să-l activeze; să-i dea, în sfîrșit, un sens, un suflet (începînd cu corpul...) ; Veroiu avea să re-organizeze exilul - ce spune el : să-l or-ga-ni-zeze ! - pînă adineauri, exilul fiind inert, amorf... ; el, Veroiu, are să facă o adevărată cultură-de-exil - firește, începînd cu arta lui, a-șaptea, cinematograful...

Ce făcuseră cineăștii români în exil, pînă la venirea lui? Nimic! Ce-a făcut, cultural și românesc, de-o pildă, Sergiu Huzum ? Adevărat,

el e un biet operator, n-are con-cep-ție! Sau ce-a făcut Barbăneagră, cu bisericile lui, cu piramidele, cu versaiurile? Ce să facă, dacă n-are con-cep-ți-e ! De Pintilie nu zice nimic, Pintilie face naveta, șade cu curu-ntre două luntre, nu-i exilat ca lumea, adică refugiat politic! Ca el, Veroiu !

«Păi, dom'le ! Că unde nu-i concepție, nu-i artă - scurt!»

Am vrut să zic, în ecou: “Unde nu-i moral, acolo e corupție, și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are, tatițule!», dar am renunțat. Ana singură ar fi gustat - or, pentru asta mai puteam aștepta pînă ne întorceam acasă.

Veroiu perora, Peroiu verora, ca să fac un joc de cuvinte prost (dar bun!) : Pintilie - fleac, numai presa-i de el (și-i un fricooos!); Barbă' - un amator, păi ce, alea-s biserici, notrădamurile lui? În plus, papistașe, să vedem noi ce biserici îi trage el! Adevărate, d-ale noastre, ortodoxe - numai să se pună pe roate... Uite, el ar face un film - dar film! - despre Blaga (bine-nțeles, nu uită Miorița, că-i filmogenic spațiul: cînd deal, cînd vale!). Ar face cu Blaga, de-ar avea ce-nvăța Barbă, cu Eliade al lui - păi ce, ăla-i film, dom'le ? O chestie de trei lulele, hai să ne trezim noi că filmăm, păi nu, domnule! Și nu cu căcaturi de trei lulele: disidență, opoziție - nu, domnule, con-cep-ți-e ! Și cultură! Și artă adevărată, pe chestii naționale, de origine latină, nu fleacuri...

L-am lăsat să monologheze, în continuare, nici nu puteam să-l opresc (și, sadic, nici nu voiam). Ana mai bâzîia - încolo...

Încolo, Doamna Lăzăroiu se arăta de acord cu toate con-cep-ții-le veroice. Dădea din cap, mai zicea cîte un cuvînt de aprobare. Atunci atitudinea Doamnei Lăzăroiu nu mi se părea anormală atunci mai credeam că e soția lui Veroiu (chiar dacă răspundea la numele de Doamna Lăzăroiu - o fi ceva cu numele, cu pseudonumele... sau, la olteni, Veroiu o fi masculinul femininului Lăzăroiu).

Așadar, aproape mă obișnuisem cu prăpastia Veroiu, cu hangul Lăzăroiu, însă nu puteam înțelege, nu ajungeam să accept: dar Bujor?

Ei, da : Nedelcovici de ce nu intervenea, să tempereze tembelismele veroioase? Firește, în stilul său, îndelicat, fără bruschete, dar să pună puțină ordine în “concepțiile” veroiene (veroiste?). Nici vorbă! Bujor nu intervenea - politicos cum este... Îl urmărea pe Veroiu, dînd și el din cap (atît, că nu scotea un sunet), apoi, cînd Doamna Lăzăroiu încuviința, sonor, Bujor încuviința din cap încuviințarea Doamnei. Apoi își muta iar privirea la Veroiu - avea și la ce: prietenul Bujorului era plin-ochi de proiecte culturale - nu doar cinematografice, ca să-i pună cu botul pe labe pe Barbă, pe Huzum, pe... Fiindcă trecuse în grădina mea (acum vorbea de o editură - dar o chestie serioasă, dom-

nule, cu con-cep-ție! - ceva așa, cam ca Hașetu', de să publice și dicționare!), am profitat de o pauză (în fine, Veroiu sorbea din paharul cu vin al lui), am zis și eu, ca omul:

«Bine-bine - dar fonduri? De unde fonduri?»

Veroiu m-a privit de foarte sus - am înțeles, fulgerător (dar prea târziu!) că, de tăceam... Doamna Lăzăroiu nu mă privea chiar cu milă, dar zîmbea atît de drăgălaș, matern aș putea spune, încît pe dată m-am simțit un copil idiot.

«Cum, de unde fonduri?!», a făcut Veroiu. «Doar nu de la mine - ha-ha-ha! - că n-am... De unde... Din exil, domnule!»

Și Ana și eu am deschis gura ca să rostim întrebarea al cărei răspuns toți exilații îl cunoșteau: care exil?, că doar nu al nostru, românesc... Numai Nedelcovici nu se mira, ba, așa oleacă, însă de mirarea noastră, prostească, nu de altceva.

Aici a intervenit Doamna Lăzăroiu :

«De unde fonduri... De la Drăgan!»

Ana și cu mine am behăit pe dată, ca doi iezi: că adică, oricum am părea, totuși pătrundem glumele, căci și noi glumim (duminica)...

După ce ne-am veselit, am băut, ca să ne treacă veselia, apoi, firesc: am căutat salvare la prietenul nostru, Bujor, la scriitorul Nedelcovici, coleg și camarad de lupte și, în acel moment, de editură... Nu i-am cerut ajutorul prin cuvinte, dar Bujor a înțeles fulgerător din privirile noastre disperate, așa că a zis:

«Dă-l încolo, că are de unde! E plin de bani, Drăgan ăsta...»

«Dacă a făcut afaceri cu gaz - i se zice Găzarul...», a completat pe dată Doamna Lăzăroiu.

«Li-che-fi-at !» a precizat Nedelcovici. «Nu gaz-gaz...»

«Bine, nu gaz-gaz - vorba e că are bani!»

«Facem operă culturală românească! Un film despre marele poet român Blaga, ce dracu'! Să dea banii!» a închis Veroiu bucla, arătînd și cu mîna. «Ce-l costă pe el?: nimic - în plus îl punem generic! Să dea bani!»

«Am impresia... Am impresia că...», am bîiguit. «Bujor!» m-am adresat prietenului, colegului. «Nu vorbim aceeași limbă - nu-i vorba de un film despre Blaga...»

«Ba despre Blaga!», m-a întrerupt Veroiu. «Dacă nu-i place ăsta, îi fac unul cu Brîncuși - Coloana Infinită, Pasărea Zburătoare, Poarta cu Sărutul... Dacă nici ăsta, atunci cu Enescu! Ori cu Pârvan ! - la mine nu contează, român-mare să fie!»

«...și nici despre faptul că are sau nu are bani...», am încercat să continuu, dar presupusa soție a lui Veroiu, Doamna Lăzăroiu :

«Bani! Milioane! Miliarde!»

Am prins curaj:.

«Dar sunt ale lui, milioanele, miliardele acelea, doamnă, ale lui Drăgan!»

«Noi ce ziceam?» a zis Doamna Lăzăroiu. «Are de unde să tot dea pentru cauza românească!»

Ana mi-a ars un ghiont și mi-a făcut semn s-o las baltă - ba chiar să plecăm - unde nimerisem, Doamne? Și Nedelcovici care nu dădea nici un semn de, dacă nu indignare, atunci măcar de îndoială. Bujor: senin, frumos, cu pipă. Că de ce să nu dea Drăgan bani - pentru o cauză culturală? Că, slavă Domnului, Drăgan are bani - a mai dat: n-a invitat el o mulțime de scriitori din România? Blandiana, Rusan, Sorescu, Ilie Constantin, Covaci...

«Pe tine nu te-a invitat?» - credeam că sunt irezistibil de comic.

«Nu, domnule», a răspuns Nedelcovici și a oftat. «Dar eu nu contez, contează cultura românească! Cauza culturii române, nu?»

M-am ridicat - și am ridicat glasul:

«Cum adică: voi nu știți cine-i Drăgan?» Dumneavoastră, doamnă: știți ce-a făcut Drăgan: ?

«Cum să nu știm?», nu-s-a-supărat Doamna Lăzăroiu.

«Ei, cine-i Drăgan și ce-a făcut el?»

«Lasssă, dragă», a făcut Bujor, tolănit în diagonală.

«E un român bogat», a răspuns Doamna Lăzăroiu. «Unul care dă bani românilor care fac ceva bun, ceva cultural, pentru România. Și care a publicat Istoria lui Călinescu...»

Aici a sărit și Veroiu: ce monument, Istoria... divinului Călinescu! - și a arătat, cu amîndouă mîinile, grosimea monumentului: cam o palmă bună. A intervenit și Bujor: știu eu, care-s plecat de multă vreme din România, cu cît a ajuns să se vîndă, la negru, Călinescu? Ce, o mie de lei - mii, domnule! Mii, pe-un singur exemplar!

În acest cor entuziast mirosind sacîzic, a tămîie, am încercat să spun că Drăgan e prieten cu Ceaușescu...

«Lasssă, draaagă», a zis Bujor, din rîna lui, înțeleaptă. «Și chiar de-ar fi, ce-i cu asta? Așa, și Jimmy Carter a fost prieten cu el...»

Mi-am dat cu părerea că Jimmy Carter nu-i român exilat și anticomunist. Bujor m-a îndemnat să lasss', dragă. Am mai zis că Drăgan finanțează, dirijează direct publicații - în exil! - favorabile comuniștilor de la București (Lasssă, dragă) și în care exilații activi sunt porcăiți, înjurați, acuzați că ar fi agenți ai KGB...

«Or fi !» a zis Doamna Lăzăroiu.

Iar Nedelcovici :

«Lassă, dragă...», apoi mie: «Exagerezi și tu, nu te-ai făcut nimeni agent...»

Am rămas și în picioare și fără replică. Se ridicase și Ana, clocoțind. Doamna Lăzăroiu și cu Veroiu trecuseră în odaia alăturată, închiseseră ușa. Fiindcă (aveam noi impresia) ei erau... neinformați, am zis:

«Bine, Bujor, să zicem că indivizii ăștia (în continuare, pluteam în neinformația mea) nu știu nimic și puțin le pasă că nu știu - dar tu? Tu, scriitor?»

«Nu-nțeleg : ce-are a face Drăgan care nu-i scriitor, cu...?» - a arătat ceva, foarte precis pentru el, dar noi n-am priceput. «Lassă...»

«Cum: lasă!?», am găsit eu de ce să mă agăț. Nici tu nu știi cine-i, cu adevărat, Drăgan ?

«Știu, dragă, știu», a zis Nedelcovici, «nu-nțeleg de ce faci atât caz de... Câte nu se zic despre unul, despre altul - și chiar de-ar fi adevărat - ce contează! Din moment ce dă bani pentru cultură...»

Se întorseseră cei doi de dincolo, auziseră ultimele cuvinte ale lui Bujor. Doamna Lăzăroiu, zîmbind:

«Am auzit că sunteți și-mpotriva lui domnu' Pordea, ați avut și proces cu el, ați pierdut... V-a costat mult? Mă rog, au plătit socialștii dumneavoastră, cu ziarul lor cu tot... Se poate una ca asta? Când avem și noi, românii, un deputat în Parlamentul European...»

«Lassă, dragă», i s-a adresat Nedelcovici Doamnei Lăzăroiu. «Ce, parcă tu nu știi cum sunt românii noștri ? Cum văd că unul scoate capul, pac! - să nu depășească nivelul... Dar, vorba ceea: noi să fim sănătoși...»

Am plecat de la Nedelcovici, ne-sănătoși, împleticindu-ne.

Bine-bine: Bujor nu-i apăraseră pe Drăgan, pe Pordea, dar era destul? Sau poate noi ceream prea mult de la un scriitor? Când am ieșit din metrou, Ana:

«Am gafat, dar numai cu gândul. Persoana blondă, cea cu: 'Când avem și noi, românii, un deputat în Parlamentul European..., nu e, cum am crezut la început, Doamna Veroiu...»

«Cum să fie, dacă e Doamna Lăzăroiu?» am zis.

«Prima n-ar fi împiedicat-o pe a doua».

«Asta așa ie !» am conchis eu, moromețian. «Te gîndești la ce mă gîndesc eu ?»

«Pe ici-pe colo, prin punctele esențiale».

«Asta ar veni: dacă Doamna Lăzăroiu nu e tovarășa de viață a lui Veroiu, atunci ar putea fi recenta cucerire a lui Nedelcovici...»

«Așa fiind, prietena lui Nedelcovici e nepoata Getei Dimisianu...»

«Și fiind nepoata Dimisiancăi...», am lăsat eu cercul deschis (ca să

am ce-nchide).

«Nepoata Getei-Trompetei, au ne-nepoată; turnătoare, a Dimisiancăi sau nu - mie această ființă să nu-mi calce în casă!» a încheiat și Ana.

Așa că... Fiindcă a fost un așa-că. Atunci când Bujor, la scurt timp, la telefon, mi-a dat de înțeles că ar veni să ne facă o vizită, eu am trântit-o :

«Tu poți veni oricând - cu Mihaela...»

L-am simțit-auzit tulburat, răscolit. A spus, cu glas sugrumat:

«Dacă am ajuns noi să credem tot ce se spune despre noi - rău am ajuns... Parcă despre tine nu s-au spus atâtea minciuni...»

«Pînă, pînă una-alta, eu formulez invitațiile la mine-acasă».

N-am apucat să-i mai spun că nu neapărat din pricina a ceea ce spusese Geta Dimisianu mă arătam măgar și violent și fără manere, ci mai degrabă pentru Drăgan și pentru Pordea. Și n-am apucat să-i spun că, la urma urmei, puțin ar trebui să-mi pese de concepțiile, vorba lui Veroiu, ale amantelor prietenilor, dar mi-a păsat de Lassssă-ul prietenului meu, scriitorul Nedelcovici, față cu Drăgan și cu Pordea.

4. În care povestitorul face considerațiuni.

Așadar-așadar: “în 5 iulie, la Nedelcovici” trebuia citit(ă) : “în 5 iulie, la Nedelcovici și la Doamna Lăzăroiu (și, de ce nu : la domnul Veroiu)”... Sau poate că s-au des’... De ce mă bag eu în casa lor? Nu mă bag, el invită (în casa lui, unde poate face ce vrea și cu Doamna Lăzăroiu și cu Domnul Pordea și cu Drăgan și cu Veroiu - ce treabă am eu?) ; sau... nu invită; eu sunt un obraznic și un nepoliticos : Bujor nu m-a invitat la el acasă, ca să pun, eu, condiții...

Nu pentru mine, eu pot rămîne și așa, neinvitat, mă gîndeam însă la el: chiar dacă femeia lui n-ar fi nepoata Dimisiancăi și denunțătoarea propriei mătuși - dar am auzit-o eu cu urechile mele vorbind cum a vorbit de Drăgan! Și de Pordea! M-am băgat (cu gîndul) în trebile interne ale lui Bujor, așa, din... complicitate, zicîndu-mi că un scriitor nu trebuie să se încurce cu asemenea ne-scriitori, altfel riscă să devină un oarecare autor de cărți.

Și dacă aș fi eu Nedelcovici - nu de tot, Doamne-fereste, numai atît cit să fiu ca el : împăciuitorist... Și aș zice: «Lassssă; dragă, ce contează cu cine pașnic convețuiești - ce, nu știi zicala românească, cea cu cartea care nu știe... În fine, invers: nu știe carte...?» Ce mă trezesc eu dînd note nu scriitorului cutare, coleg și prieten al meu, ci... femeii cu care trăiește el - dar n-are decît să trăiască și cu Nașa-Mică! Cu Brigitte

Deneuve, că tot suntem în domeniu - dreptul lui!

Sigur că e dreptul lui să coabiteze cu femeia care-i place, dar al meu dreptul de a nu mai rămîne prieten cu acel scriitor...

Chiar așa? Pînă la... ruptură?

Nu chiar așa - nu pînă la ruptură, dar... Prietenul meu (zic și eu așa) nu-i un om oarecare; nici un artist oarecare; nici un oarecare intelectual - ci scriitor; și nu poet (de să zici), ci romancier. Unul care lucrează cu cuvîntul și crede în proprietatea cuvîntului. Or, femeia cu care trăiește el a rostit niște cuvinte care sunt ca hîrtia de turnesol pentru noi, exilații români: Drăgan, Pordea... Le-a doar rostit, adevărat; adevărat, ea nu e scriitor - dar este femeia lui Nedelcovici, scriitor și, în timpul liber, prieten al meu. Or, scriitorul care n-a contrazis-o pe femeie, cînd a spus ce a spus (de Pordea, de Drăgan), înseamnă că, în cel mai bun caz, consideră că Drăgan și cu Pordea nu au păcate grave; iar dacă nu le elogiază faptele, nici nu le condamnă...

Să-l pun pe el deoparte, ca să mă pot întoarce mai în forță... N-am cum să-l pun pe el la o parte și să vorbesc "numai" de ea. Fiindcă Ea și cu El fac una, nu? Bine, nu, dar ziceam-că.

Încă o dată: "în 5 iulie, la Nedelcovici" egal: "în 5 iulie, la nepoata Getei Dimisianu". Și dacă s-a mutat între timp (a avut timp: atîta timp...)? Fie că a plecat nepoata, fie că a plecat însuși Bujor, ca să se întoarcă la Mihaela, de-o pildă...? Nu: tot cu nepoata atîrnată de braț. Nu știu de ce, dar imaginea vizuală a la-brațului lor mă duce cu gîndul, negreșit, la București; și nu la oricine, la București, ci la Breban și la Maria (Dumnezeu s-o ierte), intrînd la o expoziție la Dalles; și nu, privind și mirîndu-mă, ca proasta: «De ce se țin de braț chiar și cînd intră pe o ușă adevărat, una nu foarte strîmtă, dar ușă...?»

Dar dacă, totuși, de curînd (de tot, curîndul) ?...

De parcă nu Madam Lăzăroiu, ci eu aș fi... de brațul lui Bujor, așa îi port de grijă: să nu umble cu nepoata Dimisiancăi, deci să se despartă și de Drăgan, ba și de Pordea, "deputatul european (de origine!)"...

Dar ce am eu cu Bujor? Pentru de ce vreau eu ca el să dea cu var? Și-a găsit - în sfîrșit! - sufletul-soră! Probabil asta va fi căutat atîta amar de timp (nu mai este nici el june, e doar cu un an calendaristic - altfel, cu cinci luni - mai "tînăr" decît mine: are 53 de ani), dar, după îndelungi căutări, a găsit! Sufletul Doamnei Lăzăroiu.

Iar mă bag - nu mă bag decît în suflet, nu altundeva și ziceam, repetînd, ce-au spus alții: avem femeia pe care-o merităm. De altfel, povestea lui Pygmalion, *asta* trebuie să fie: nu pre-facem, nu re-modelăm decît ceea ce ne convine, ceea ce se pretează - se lovește - nu?

În cazul lui, dacă fiecare bărbat își merită femeia, atunci este valabilă și reciprocă, nu? Bine, nu în cazul lui Bujor...

Am înțeles, cu timpul, că cei ce se plîng că și-au stricat, ratat, distrus viața din pricina femeii își caută alibiuri ale propriilor slăbiciuni (care au dus unde au dus); ca și cei ce s-au ratat “din pricina băuturii”... Totdeauna altul, altcineva-altceva din afara noastră fiind de vină...

Păi, domnule (ca să mă citez)! Păi o femeie, dacă nu-ți convine - o schimbi, domnule (acum vorbesc din punctul de vedere al... schimbătorului)!; o schimbi de tot, adică îți cauți alta; ori “o schimbi” pe ea, o prefaci, o re-faci, o stră-faci, ca s-o dai după tine (să fie după chipul și asemănarea ta - păi-domnule!). Pentru că, dacă te dai tu după ea, după ale sale drăgănisme & pordisme (să nu uit veroisme)... Am motive să cred că Bujor nu era așa, înainte. Nu atît *cu* Drăgan, Pordea, însă zicînd: Lassă..., în momente decisive; turnesolice. Zicînd: «Llassă, dragă» (în stilul său neplagiabil), scriitorul Nedelcovici zice, în fapt: *da* (Da-Drăgan, Da-Pordea, Da-Țoiu, Da-Déré Popescu...).

Și dacă-i cer eu prea-mult ?

Și dacă eu fac ceva ce nu se face: cer altuia să nu mai fie el ? Dar - păi-domnule! - nu eu îi cer, îi cere scriitorul din el, omul din scriitor, bărbatul (ca să zic așa, din inerție) din Bujor. Altfel... Altfel, ce? Altfel, așa!

Dacă, de-un paregzamplu, eu n-aș crede ce crede Monica (după Geta), tot n-ar fi bine pentru prietenul Bujor. Chiar dacă Geta, țăcănetă cum e, apucată (pe-stînga - eu fiind pe-dreapta), a văzut vedenii, i s-a(u) părut părănii (că nepoțica ar fi turnarisit-o) - cînd, în realitate, nepoțica n-a, vorba mătușe-sii, delaționat-o (ca mine pe Vaxile Nicolesexu), ci a emis sunete, sunetele alcătuiind silabe, cuvinte - acestea, la rîndu-le, întrupînd informațiuni... E-he, cîte nu scapă gurilor făr-de paveze, ba chiar și celor bine-ncuiate: Securitatea le desceștează pînă la urmă - pe vremea mea cu lingura de încălțat, cu țeva pistolului, cu o brățară de cătușă (sau cu mîinile-goale: te strîngea de sub-urechi și tu căscai pe dată gura)... Pe timpul ăsta securității nu mai depun eforturi (fizice - în măsura în care vorbitul, articulatul cuvintelor, nu e un efort peste capacitatea lor): îți comunică: dacă vrei un pașaport (fie el și definitiv-din-plecare), trebuie să colaborezi-nițel. Nu te bat, nu te-njură, ba chiar îți fac o mare favoare: îți promit plecarea (domnule!).

Nu cunosc familia Naidin, și mai puțin ramura Lăzăroiu, dar vorba lui Paul Barbăneagră: «De ce nu (ar fi fost așa cum zisei adineaurea)?» Nepoțica voia la Paris - de ce Natalia Stancu, cea care voia Londra, să obțină plecarea, trăgînd în Naghiu (cu consimțămîntul acestuia, apoi împărțind puloverele shetland...) și Mimi (sau Lili sau Vivi) Lăzăroiu

n-ar da-o-n gît pe tanti-sa (că tot e antipatică - va fi auzit nepoata de pe la scriitori vorbind-o de bine pe Geta...)? Dacă ăsta-i prețul (și numai ăsta)?

Eu, băiat egoist, zic: puțin îmi pasă mie de persoana Lăzăroiu (ce profesie va fi avînd - după cum și ce vorbește? ori “artistă” și ea - ceva în atingere cu artele plastice, numai genialii pictori-sculptori sunt atît de aburiți - fie ceva în atingere cu arhitectura - numai arhitecții - cu două excepții - sunt atît de umflați și de balonoși).

Mă întorc și zic : chiar dacă Geta s-ar fi înșelat întru totul cînd a crezut că nepoată-sa a turnaționat-o - ei și ? Nepoata a venitără la Paris cu păreri-bune despre Drăgan și despre Pordea, iar în lumea exilaților de la Paris nici un scriitor (auzi tu, Bujoare ?) nu este și nu poate fi *cu-Drăgan* nici *cu-Pordea* (nici chiar cu latrina cu pricina, popa V.C. Gheorghiu). Bine-bine, Doamna Lăzăroiu nu e scriitor, dar ești matală, Bujoare: presupun că nu vă cunoscuserăți cu 24 de ore mai devreme (de vizita noastră) - or, un scriitor nu poate conviețui chiar cu oricine. Iar dacă da, atunci îi este pe măsură femeii.

Și mai departe: hai să zicem că n-ar fi fost din cale-afară de grav dacă tovarășa-de-viață a scriitorului Nedelcovici ar fi exprimat bunele opinii ale dumisale despre Pordea-Drăgan (admitem: încă nu era informată...). Dar Nedelcovici însuși ar fi trebuit, în discuție, să ia partea adevărului...

Firește, eu fiind de acea parte și nu Veroiu. Veroiu nu e scriitoiu', n-are decît să fie bou pînă la Judecarea de Apòiu!

Îi dau mereu cu scriitorul, scriitorul, scriitorul... Cum să nu-i dau! Chiar dacă noi înde noi (scriitorii) nu ne înțelegem foarte-bine; chiar dacă ne mai bîrfim, ne mai certăm înde noi, ba chiar rupem prietenii de ani și decenii - nu putem să nu constatăm evidența : aici, în exil, parcă n-am fi români (prudenți, nebăgaci, repede-întufișabili - asta vine de la tufiș); cînd este vorba de o acțiune “politică”, scriitorul român exilat, exact cel care, în România fiind, fugise ca de tămîie de orice avea atingere cu “politicul”, ba mai și teoretiza... “rămînerea în cultură” - aici se bagă; riscă...

«Riscă, pe naiba!», rînjesc cei din țară. «De-acolo, dela Paris, le dă mîna să facă pe curajoșii politic...»

Ceea ce e adevărat, dar un adevăr incomplet: dacă scriitorul, măcar la Paris, se arată “curajos politic”, nescritorul nu se arată astfel nici la New York, nici la Sidney. Iar aici, la Paris, scriitorii, cu toții - indiferent de momentul venirii lor în exil, indiferent de eventualele opțiuni politice - fără excepție nu sunt de acord (am folosit deliberat eufemismul) cu opțiunile și cu acțiunile unor Drăgan și Pordea. Nu este nevoie

să-i explici unui scriitor (fie el și alaltăieri rămas) motivele pentru care acești reprezentanți de frunte ai contra-exilului, ai pro-ceaușismului (și ai filosecurismului) sunt detestabili, toată lumea le știe, iar lumea-din-exil care încearcă oarecari simpatii lepeniste, deci: pordiste - nu ne interesează; nu ne mai interesează, fiindcă s-a dovedit o lume-proastă, de-a dreptul neam-proastă (ca Novacovici și ca Boutmy - și cumna-tu-său Poghirc, lingvistul...).

Și uite, a trebuit să rămână în exil Nedelcovici - cel care a avut curajul de a-și trimite din România o carte refuzată acolo (dacă facem lista scriitorilor, nu riscăm să depășim numărul degetelor unei singure mâini: cronologic, iertare, eu am fost primul; după aceea: A.E. Baconsky, cu **Biserica Neagră** în nemțește; după el - tot cronologic Virgil Tănase, în 1977, iar al patrulea: Bujor, al cincilea: Tudoran).

Îmi pare rău pentru curajul lui Țepeneag, însă el a publicat în Occident numai cărți deja apărute în România. Așa s-a nimerit: a doua carte a lui, propusă editurii Cartea Românească și respinsă (comicăria: el fiind redactor la editura cu pricina), a apărut în traducere franțuzească după 1975, dată de la care Țepeneag, de nevoie, a locuit în Occident. Sorin Titel, de asemeni: **Lunga călătorie...**, apărută în Franța, era deja o carte cunoscută în România. În fine, bunul prieten al lui Țepeneag, Breban: tot ce a publicat “afară” apăruse mai întâi în România.

Așadar, Bujor Nedelcovici face parte dintre cei cinci-mari-și-lați-autori-români care au avut curajul de a publica în Occident, ei aflându-se în Orient...; în România, la îndemîna Ceaușescului.

Să fie acest gen de curaj nedefinitiv - ca în cazul lui Baconsky? Insuficient, ca la Tănase? Atunci cum de Nedelcovici nu știe (sau știe, dar nu ia în seamă) esențialul: Drăgan-Pordea ?

Asta să-i unească pe băieții din jurul lui Țepeneag : indiferența față de esențialul Drăgan? Să fi uitat Țepeneag cine era Drăgan și pe timpul lui (vreau să spun: înainte de retragerea din 1978...) ? A uitat că și pe el l-a atacat?

Și dacă pe Țepeneag nu l-a atacat? Fiindcă în 1979, când s-a dezlănțuit “marea campanie împotriva exilului”, Țepeneag nu era nici exilat (el își zice “opozant”, ca și cum acest termen ar fi opusul exilatului...), nici activ.

Așa, a scăpat și de contracampania din 1984, când a răsărit ca din pământ (în fapt: din mîneca Securității) Gustav Pordea. Țepeneag, fire activă, combativă - nu cred că se bucură (“se felițează”, cum se va fi franțuzind) pentru că n-a căpătat răni în luptă...

N-a căpătat fiindcă nu s-a băgat în luptă. Și nu s-a băgat, fiindcă

n-a vrut - în de-alde astea nu există “n-am putut”...

Am să-i spun lui Alain să-i atragă atenția lui Țepeneag în chestiunea Drăgan-Pordea. În sensul că cei cu care vrea el să facă Uniunea sunt fie drăgăniști, fie “indiferenți” - dacă nu: îngăduitori cu drăgănim-pordisme... Ca Nedelcovici...

Îl sun pe Alain. Nu răspunde. A scos telefonul. din priză, el lucrează noaptea. [...]

5. În care cititorul află că povestitorul este victima unui odios complot.

Ora 13: telefonează Monica - s'tuațiunea fiind și mai... neliniștitoare decât o stia, ieri.

Monica rostește, aproape în fiecare frază, cuvântul *complot*.

Nu, încă n-a reușit să vorbească la telefon cu Nedelcovici, i-a lăsat încă un mesaj - al câtelea? Nu mai știe.

Oricum, e complot în lege, zice Monica.

Eu încerc să ironizez: macin cuvinte, zic : «complot-complot, dar să știm și noi!» și : «complot - cu autorizațiune de la polițiune» - și alte pălăvrăgisme, ca să închei cu : «Da' de unde, complot...»

Ea însă mi-o retează astfel:

- Știi, cu probe, că nu e complot ?

Ei, uite, la asta nu mă gândisem - că probele de ne-complot trebuie să le produc eu (ca ce chestie, eu? - a-ha: ca prieten vechi al lui Țepeneag și ca “editor” al lui Nedelcovici...).

Așa că tac/ și bine fac.

Monica spune, în continuare, de ce ar trebui să ne temem: de o Uniune a Scriitorilor alcătuită din Țepeneag, Nedelcovici, Sorin Alexandrescu - aici, nemairăbdînd, întreb:

- Ce are Sorin Alexandrescu în comun cu scriitorii români?, Monica îmi răspunde:

- Exact ce are și Necula.

- Da, dar Necula e doar nepot al lui Demostene Botez, pe cînd Salex, din contra: e nepotul lui Eliade însuși !)

Nu doar aceștia, continuă Monica, fiindcă se vor fi raliat prin telefon și Matei Călinescu și Virgil Nemoianu și Ion Vianu - cu toții de bună calitate, de bună credință, însă nefiind informați, aflîndu-se departe, care în Elveția, care în America - au să marșeze la “ideea” de Uniune a Scriitorilor, iar dacă o fac, atunci au să dea și comunicate de

presă, nu ?

Constrâns de tăcerea de la receptor, zic da; și adaug cu gura mea:

- Da, au să dea și comunicate - de presă.

Aici a vrut să mă aducă Monica : în acest caz, presa internațională are să preia comunicatele de presă ale unei asociații legal constituite : Uniunea Scriitorilor Români în Exil, fără să se întrebe cine a inițiat-o, cine o alcătuiește și, de altfel, puțin pășindu-i...

Eu nu văd care-ar fi pericolul în asta; n-au decît să dea comunicate până la Judecata de Apoi - dar nu interesează ce nu văd eu, eu tot nu contez.

Mda, da: ralierea lui Matei, a lui Nemoianu, a lui Vianu: posibilă, merge pe prietenie și pe încredere - și pe neinformare. Ce-i de făcut ? - vorba (veșnică) a Rusului (etern)... Să le telefonăm noi în America, în Elveția, să le explicăm, pe îndelete, despre ce este vorba? Mai întîi și mai întîi, eu nu telefonez în străinătate, e prea scump; apoi ce să le explicăm "americanilor": că uniunea lui Țepeneag nu e bună? Cum, să nu fie bună o chestie făcută de un prieten bun al nostru? A, e mai bună Uniunea pe care n-am făcut-o noi (cu succes!) pîn-acuma?

Ei, da : pericolul comunicatelor Uniunii lui Țepeneag cu Necula este real...

- Vezi că e complot? face Monica.

- Da de unde! Nu e complot! zic eu.

Fără convingere. Mă uit în jur, mă uit în sus, în jos, nu văd amenințarea și nu simt lațul strîngîndu-se în jurul gîtului - știu de ce: eu n-am gît! Uite-așa, nu voi fi avînd, din moment ce nu mi-l simt... gîtuit.

La urma urmei, n-am nimic; nu voi fi avînd nici pe dracu'.

Îmi aduc aminte cu drag și, înainte de a continua, zic: «Dumnezeu să-l ierte pe Daniel Turcea - care ce bun poet este el!» - îmi aduc aminte cum Turcea îmi răspundea cu seriozitate (în repetate rînduri) la îndemnul meu de a trimite la Paris, în vederea publicării în revista lui Țepeneag, a mai multe versuri de-ale sale: «Fii, domnule, serios! Ție-ți dă mîna să trimiți, mie nu. *Tu îți permiti să faci pe curajosul : tot nu mai ai nimic de pierdut* (sublinierea mea): dar eu...?»

Asa-i și cu lațul de care vorbește Monica: eu nu-l simt - nu că lațul acela n-ar exista, dar sunt eu lipsit de organ: nu simt cum ne lățuie...

Și ce *nu* mai am eu pe lumea asta - în afară de totul? Nimic.

Monica a simțit că nu eram cu totul la cestălalt capăt al firului; promite că are să-mi telefoneze de cum are să primească noi informații despre complotul cu lațul.

Telefonez la Alain: tot n-a deschis. La Marie-France Ionesco: ocupat. "Trec" la Fetele din Picardia. Răspunde la Alo! Rodica Iulian:

- Ce-i, bă, 'ți înnebunit?, mă ia pe dată (și bine-mi face!) la trei-păzește Rodica. Ce faceți din căcat armăsar? N-avem noi micile noastre economii și marile necazuri, acum ne scărpinăm, ca să avem de cine râde? Ce-i rahatul cu complotul?

- Complotul? fac eu pe compotul. Habar n-am. Bine-bine: Monica exagerează un pic, dar numai un pic, de unde restul? Cum se va fi ajuns pîn-aici? Și, pentru că tot am ocazia să întreb: cum a fost cu convocarea la Nedelcovici?

- Cum să fie, dom'le..., face Rodica o introducere pipărată, uite-așa, așa, așa (cum îmi spusese Monica).

Nedelcovici le telefonase, vorbise cu Oana Orlea - ce anume? Că, la 5 iulie, are să aibă loc o "reuniune restrînsă" în care se va discuta... «ce-am discutat și la cafenea, după masa rotundă: constituirea Uniunii Scriitorilor în Exil»

- Asta a fost tot, încheie Rodica Picardian. Dacă dom' Nedelcovici ar fi vorbit cu mine și-ar fi zis că-i secret, că nu trebuie să spunem și altora, l-aș fi băgat în mă-sa, păi, ce: scriitorii se-adună în societăți secrete? În mafii? În organizații clandestine, domnule?

- Înseamnă că Oanei i-a spus să nu mai spună și altora..., încerc eu, dar Rodica nu mă aude, continuă:

- Noi credeam că toată lumea-i anunțată, chiar ne-ntrebam :unde o să-ncapă atîta populație? Și io-te ce-a făcut dom' Bujor! Și, după ce-antins căcatu' pe clanțe, tot el se-ntreabă: «Cine-a pus căcat pe clanță?» Auzi, dom'le: o ia pe Oana la rost: că de ce-a spus și altora?! Că de ce-a divulgat, de ce și-a bătut gura - eeee, păi dacă eram eu la telefooon... Pe de altă parte, Monica noastră vorbește de complot - exagerează ea, dar dreptate tot are! Să nu mă-ntrebi cum, că n-am timp să-ți fac desene! Și, cum am stat neorganizată, măi to'ar'su', zece ani, în colțul meu, în Picardia cui mă are...

Am mai vorbit ca la un sfert de oră - despre *asta*...

Vasăzică se confirmă secretul în care a activat-trudit dom' Bujor; deci Monica n-a exagerat foarte cînd a vorbit de complot, deși pînă la un adevărat putsch mai este, ar putea lua lecții de la bunul nostru prieten Mihnea Berindei: așa cum Țepeneag dimpreună cu Nedelcovici, Culcer, Necula vor s-o înlătore pe Monica Lovinescu de la cîrma emisiunilor literare ale Europei libere, tot așa, celălalt prieten, Berindei, dimpreună cu Dinu Zamfirescu și cu Ariadna Combes (!), în iunie trecut, 1988 au pus la cale o mare lovitură de stat, mare, la Liga pentru Drepturile Omului, întru răsturnarea - în primul moment, neutralizarea - Sandei Stolojan și a Mariei Brătianu... Mai mare rîsul: ca și

în povestea Țepeneag, nici împotriva lui Berindei nu se afla nimeni - atît că românii noștri, fie ei pecenegi, fie turci, după un deceniu de prietenie fidelă, obosesc; și se... răscoală! - și-i ard ei niște lovituri-de-stat de nu se vede exilat cu opozant (citește: Țepeneag...); Monica nu vrea în ruptul capului să accepte că Mihnea al nostru a comis, în vara trecută, o imensă măgărie: ea (fata Cornii, găina) nu e membru al Ligii, nu participă la reuniuni, deci n-a fost de față nici la caraghioslîcul concentrării artileriei grele împotriva unei muște - să mă ierte Sanda și Maria, am vrut să spun că ele nu se așteptau la atac, nu aveau de ce să se aștepte, de aceea au fost luate prin surprindere, s-au... predat cu arme și bagaje; Monica știe tot ce știe, despre Ligă, din gura lui Berindei și orice vine din altă gură nu spune adevărul (oare de ce?). Complot? Monica îl vede numai pe acesta, pus la cale de Țepeneag... Anul trecut, la Ligă, am fost primul (dar și ultimul) care s-a ridicat și a întrebat - adevărat, mai degrabă amuzat:

«Dar ce faci tu, Mihnea - lovitură-de-stat? Împotriva cui: a noastră? Dar noi nu suntem dușmanii tăi!»

Iar Mihnea, dintr-o dată în panică - în acel moment, dacă ar mai fi fost o singură persoană care să fi pus aceeași inocentă întrebare, putsch-ul ar fi fost dat peste cap - a zis, făcîndu-mi cu ochiul, în cel mai curat stil româno-turc :

«Lasă, îți explic eu...»

Iar eu, tolomacul, am “lăsat”; că-mi explică el, cîndva, adică după, eventual, niciodată... Însă în jurul meu nimeni nu mișca, vreau să spun: nimeni care să-l roage, oblige, someze pe Mihnea să spună pe loc ce avea el de spus “după”. Iar la tribună cele două femei, Sanda Stolojan și Maria Brătianu... Erau prea binecrescute ca să-l pună pe Berindei într-o situațiune, nu-i așa, inconvenabilă (pe asta scontase și marele-strateg Berindei, văr cu șahistul Țepeneag)... Și au lăsat...

Abia după reuniune, la cafenea (unde Mihnea, ca de ne-obicei, a fost absent, o ștersese, rușinat, dar victorios) mi-au dat mie “dreptate”, și-au făcut lor reproșuri - era prea tîrziu: Liga și-a păstrat doar numele, încolo a devenit un fel de birou-de-presă al lui Berindei, condus, în fapt, de Ariadna Combes și jinduit(ă) de Dinu Zamfirescu...

Nu-mi vine să mă urnesc de-aici, cu toate că Mihnea Berindei n-are a face cu scriitorimea, el e istoric - mai precis: turcolog. Ca istoric, susține (orice-ai face, oricîte argumente ai aduce tu dimpotrivă) că turcii au fost, peste tot, “un factor civilizator”... Am fost prieteni la cataramă de cînd am venit în Franța (noiembrie '77), am colaborat în toate acțiunile; ca fondator al revistei *L' Alternative*, i l-am prezentat lui Maspero și, în cele din urmă, a intrat în redacție și bine a făcut (și

mult! - și n-a zis vreodată, ca Țepeneag, că el a făcut destul...) - ce-l va fi apucat, cu "lovitura de palat"? Bine-bine, în afară de găina Combes? Știu: oboseala și... bilanțul: toți cei din jurul lui făceau câte ceva - în afara Ligii - doar el făcea tot ce făcea numai pentru Ligă... Noi aveam meserii, ori "ocupații", el nu se mai ținea de istoria lui, vămile turcești rămăseseră așa, ne-studiate de Berindei - el avînd treabă cu trebile românilor. Firește, noi, masele compunătoare ale Ligii și ale altor organizații, începuserăm să-l încurcăm, să-i îngreunăm acțiunile - de aceea "lovitura": ca să aibă mîinile mai libere, să acționeze, în continuare, tot pentru cauză, tot pentru țărișoară... Ceea ce nu pricepeam în ruptul capului: de ce nu ne-a avertizat prietenește, cu sinceritatea în care lucrasem unsprezece ani? N-am fi fost împotrivă - "doleanțele" lui organizatorice erau, la urma urmei, fleacuri, copilărisme, însă faptul că el se hotărîse să le smulgă... Mai tîrziu l-am întrebat: de ce făcuse "asta" și de ce "așa"? Răspunsul lui Mihnea, prietenul meu de unsprezece ani, a fost exact cel din timpul reuniunii :

«Lasă, îți explic eu...»

Mă întreb (mai ales că a început să se întetească marea-căldură-mare); de ce nu s-o fi făcut și Berindei prozator oniric? Sau: de ce nu s-a apucat Țepeneag de turcologie (că tot e peceneg)? Amîndoi au un irepresibil apetit al "strategiilor", al sforăriilor, al secretului (!) și al loviturilor de stat (sub centură). Nici unul n-ar fi întîmpinat împotrivire, dacă ar fi propus deschis, cinstit ce avea de propus: Berindei - lui să i se dea un post de vicepreședinte al Ligii și, ca supliment să fie cooptată și Ariadna cu pricina; Țepeneag - să facă o Uniune a Scriitorilor în exil...

Nu am experiență politică, dar știu, din pățitele mele, din pățaniile altora: *secretul* este una dintre pricinile ruperii relațiilor între oameni, mai de deplorat : între prieteni de multă vreme. Un secret, chiar dacă nu acoperă cine știe ce cabală, în sine este provocator de suspiciune - și, vorba lui Trahanache: unde nu-i încredere, carevasăzică nu mai sunt relații măcar normale între oameni.

Ce nevoie avea Berindei de secretul în care i-a antrenat și pe Dinu Zamfirescu și pe Alain Paruit? - ca să obțină, ce: dar ar fi obținut și pe față, în care caz n-ar mai fi rămas amărăciunea, în general, în special *neîncrederea* în Berindei (dacă a făcut asta, azi, mîine poate să ne facă cine știe ce altceva!); ce nevoie avea Țepeneag de *secretul* în care l-a pus pe Nedelcovici să recruteze scriitori pentru viitoarea Uniune ?

De fapt, *secretul* ascunde ceva, altceva... La Berindei, după un an de zile de la întîmplarea cu Lovitura de Palat, n-am băgat de seamă să fi existat ceva de-ascuns, în afara dorinței de a exercita "liber" puterea

(puterea! în Liga noastră! - mai mare râsul!), de aici rezultând că Mihnea Berindei, făcând ce a făcut, a dat dovadă nu atât de poftă de putere, cât de crâncenă lipsă de inteligență... Cu Țepeneag altfel stau lucrurile: pe el l-a fascinat totdeauna puterea, însă nu direct; nici ocult(ă), ci așa cum se vede (se arată) un jucător de șah: nu se ascunde, însă vizibil este doar pentru inițiați... Apoi Țepeneag, spre deosebire de Berindei, e inteligent - ce să se fi întâmplat în cei unsprezece ani de "labirint" cu inteligența lui Țepeneag ? Să i se fi berindat ?

Căldură, soro, mare. Și nimeni să știe că, după calendarul creștin (fie el și papistaș, vorba lui Vorboiu), e, printre altele, și ziua mea...

Așa, deci: Țepeneag, marele strateg, genialul problemist, pune pe tabla de șah pionii și îi mută potrivit logicii-șahoide; îi manipulează în funcție de viziunea lui despre lume și viață... - doar o intenție ca asta și ar fi suficientă ca să-l descalifice pe un scriitor (nu și pe un șahist - din contra).

Firește, Marele Manipulator n-ar fi Mare dacă nu i-ar manipula pe manipulați în... secretul cel mai desăvârșit - vreau să spun: nu că n-ar ști ei că sunt manipulați, dar Manipulatoreag le-a impus tăcerea pentru ca să nu... se vadă din afară cum manipulează Țepeneag pionul-scriitor (român în exil)...

Cald, cald. Mai răcoare o fi la Amsterdam - și ce s-o fi amestecând și Sorin Alexandrescu în afacerea asta? Bine-bine, e prieten din copilărie cu Țepeneag, dar presupun că nu e singurul - să-și bage Țepeneag toți prietenii din copilărie în Comitetul de inițiativă? De formare a Uniunii Scriitorilor? Dar ce știe Sorin Alexandrescu despre scriitorul român? - și mai puțin decât Necula, care nu știe nimic; mai puțin decât însuși Țepeneag, care a uitat totul. Însă întrebarea trebuie altfel pusă: ce a vrut să știe Sorin Alexandrescu despre scriitorul român (fie acela din România, fie din exil) în cei 20 de ani de când se află la... nu în exil, ci în Occident? Sorin, al cărui merit incontestabil se împarte:

1) a scris o carte despre Faulkner în care ne arată, prin scheme, săgeți, linii, cum și unde "merge" talentul în general, în special geniul lui Faulkner;

2) este nepot al lui Mircea Eliade.

Încolo... Sunt oareșicîtuși în materie, doar am trei cărți publicate în neerlandeză : Sorin Alexandrescu îl acuză pe ultimul meu editor de la Anvers, Julien Weverbergh de la Elsevier, că "înainte" frecventa ambasada RSR, călătorea în România și i-a publicat pe Zaharia Stancu,

pe Fănuș Neagu, pe Marin Sorescu...

Foarte adevărat: dar acest adevăr l-am aflat din chiar gura flaman-dului Weverbergh; care flamand n-a ezitat să-și vadă rupte relațiile cu România ceaușistă, cu toate că nevastă-sa, Petrina, e româncă, deci să nu-și mai poată vizita neamurile... De ce ? Uite-așa, pentru că... m-a publicat pe mine - întâi **Culorile curcubeului**, apoi **Patimile după Pitești** - desigur, cu titluri schimbate.

Or, din gura fostului meu coleg de (primă) facultate, Sorin Alexandrescu, n-am aflat adevărul - cel care-l privește și pe el, coleg-de-breaslă. Chiar dacă în legătură cu mine nu i-ar fi speriat pe eventualii traducători ei mei (dintre universitarii români stabiliți în Olanda) cu “consecințele” asupra familiei lor din România - ce anume a făcut (a scris) Sorin Alexandrescu, pînă mai acum un an-doi, pentru literatură română? Nimic. S-a lăsat prins ostatec al mamei sale (sora lui Eliade - am cunoscut-o, acum vreo cinci-șase ani), deja ostatecă a Securității, precum tot cetățeanul RSR... Și, la urma urmelor, nu contează cine i-a cerut să nu facă nimic “dușmănos” în Occident - pentru a nu provoca represalii în Orient - să-i fi cerut mama? Unchiul (Eliade însuși) ?

Ei, bine, eu nu cred. Nu știu mare lucru despre relațiile sale cu ai lui, dar așa simt: Sorin Alexandrescu a fost cuminte din proprie inițiativă - în cel mai rău caz, la cererea nevastei - fiindcă mamele nu cer niciodată odraslei lor asemenea... cumințenii...

Oricum, Sorin a mers pe burtă pînă de curînd. Și, pentru că tot am spus e-am spus, merg mai departe; face foarte rău Sorin că, *imediat după moartea mamei sale* (de altfel și a lui Eliade), el se trezește și începe să se agite “pentru cauza românească”; fără greș se înțelege că unchiul (Mircea Eliade) și mama lui îl împiedicaseră, cît trăiseră, să se manifeste. Or, acum... a renunțat la pașaportul românesc - și o anunță ca pe o mare victorie - dar l-a purtat el, pașaportul acela reserist, în Occident, aproape 20 de ani? L-a purtat. A stat el cumițul, la Amsterdam, pe o penișă? A stat. A făcut el doar structuralism, iar relații a întreținut doar cu universitari de-ai lui : Matei Călinescu (tocmai la Boomington - departe); cu Nemoianu (la Cincinatti, apoi la Washington - și el, departe), cu Toma Pavel (hăt, la Toronto) și apoi universitarii: oricît de bună (chiar foarte bună) calitate ar fi, n-au prezentat niciodată un pericol pentru comuniști (de aceea fac eu separarea netă, definitivă, între universitar și scriitor - potrivit principiului caragialic: “dascălii”), deci nici el, Sorin (de asemeni universitar pînă-n măduva oaselor). Să fi scris el vreun rînd despre un scriitor român - în afară de prietenul din copilărie Țepeneag și de unchiul Eliade? Firește, nu-i interzisă cercetarea literară de proximitate, ca să

zic așa, dar nici chiar (așa)... Și uite-l acum pe inocentul Sorin printre “organizatorii” scriitorimii exilate, el care nu-i nici una nici... niciuna...

În sfârșit! Deși căldură, îl prind (la telefon) pe Alain.

Îi spun ce am aflat de la Monica Lovinescu, de la Rodica Iulian, în legătură cu “complotul”. El îmi spune că a vorbit cu Marie-France Ionesco: pare și ea prinsă în joc - cu mîni, cu întrebări-retorice, cu indignări.

- Dar tu?, îl întreb. Tu nu te lași prins?

- Eu nu-s scriitor român!, mi-o retează ne-scriitorul român.

Am început să obosesc - cum adică: eu să mă tot străduiesc să-l conving, el să nu se lase, mereu? Dar ce sunt eu; pionier al patriei, cu sarcina de a ajuta persoanele în vîrstă (cu voia, cu ne-voia) să traverseze strada? Păi eu n-am fost pionier nici în glumă - eu am fost direct membru de partid! (spre ciuda lui Omescu, fugit de ruși, în 1968, din București la Arad, cu gând de re-trecere de frontieră).

Îi spun lui Alain că atitudinea lui miroase a derobadă : cum, cînd Monicii sunt atacați, agresati - de cei răi...?

- Trebuie să fie cineva care să-și păstreze calmul, mormăie el.

- Și acela ești tu... Ce crezi tu, o, păstrătorule ?

- Cred că Monica exagerează cu complotul.

- Și eu cred. Și Monica crede că ea însăși exagerează... Numai că ea nu-și poate dovedi contrariul. Nici eu - de unde dovezi? Că nu-i complot?

- Are dovezi - cum îți închipui că Țepeneag, dacă e amestecat în afacere, ar face ceva împotriva Monicilor ?

- Necazul fiind că e amestecat, în asta sunt dovezi. Nici eu nu cred că scopul lui Țepeneag ar fi... un complot împotriva noastră, a ne-anunțatilor, el a vrut doar să facă o “mică uniune”...

- Dar spune-i asta Monicăi !

- I-am spus. I-am re-spus.

- Atunci ce mai vrei?

- Cine, eu? Eu vreau pace! - nu război (pentru pace luptăm noi)...

- Și-atunci?

- Și-atunci, așa. E ceva tulbure îndărătul secretului impus de Țepeneag. Ceva - de-abia acela foarte grav.

- Ce anume?.

- Dac-aș ști, ti-aș spune. Ba nu: nu ți-aș spune, dacă aș ști.

- De ce nu mi-ai spune?

- Nu știu. Mai bine-am vorbi despre...

- Nu-mi vine să vorbesc despre!

- Nici mie - te salut!

- Salut!

Ora 16 : telefonează Marie-France :

Că Monica exagerează (cu complotul); că ea a telefonat adineauri în Elveția, la Ionel Vianu: habar n-avea de vreo uniune! A telefonat în Germania, la Gelu Ionescu - ca de obicei, nu l-a găsit, e în concediu (bietul Gelu: atîta trudește la Europa aia liberă, că ostenește și are pe dată nevoie de concediu - parcă-l văd și aud cum geme, de atîta oboseală - în concediu - bineînțeles, numai gelozia mă face să... Ce-am ajuns: să-l gelozesc pe Gelu!).

Toate acestea i le-a spus, adineauri, Monicăi, la telefon. Zice că Monica a părut mai ușurată - cred și eu (dar eu!). Ușurată (ușurată că nu fac parte din "complot" și Vianu și Gelu), dar bănuiala - ba chiar certitudinea - că un complot tot este, nu renunță. Convenim : trebuie să-i scoatem Monicăi din cap (și din inimă) "complotul".

Foarte bine, dar cum?

După ce închid telefonul, găsesc cum: telefonîndu-i lui Bujor! Întrebîndu-l de-a dreptul - ca între prieteni, nu? :

«Ascultă, Bujor Nedelcovici: ai pus tu la cale un complot?»

Iar prietenul și colegul să-mi răspundă, liniștitor:

«Lassssă, dragă...»

Numai că la Bujor telefonul sună ocupat.

Și acum, după cinci minute.

Și acum, după alte cinci.

O fi lăsat telefonul deschis.

Ce bine-ar prinde, acum, un «Lasssă» de-al Bujorului! Ne-am potoli cu toții și ne-am vedea de sărăcia și de neamul...

«Lassssă», nu cer maimult, o pașă care darnic ești.

Ca acum o lună și ceva. La masa rotundă. Am tot pomenit de ea, acum că am timp-berechet, fiindcă tot nu pot face altceva, să vorbesc despre ea :

III

1. Un pas îndărăt: se deșteaptă, el, Românul ? Au ba ? Mai bine mai târziu decât mai niciodată. (Marți, 16 mai 1989)

Zi mare: Monica Lovinescu ne-a adunat în jurul celei mai rotunde dintre mesele-rotunde pentru Europa liberă. Suntem zece participanți. Formula (i-aș zice: forma...) nu e cea mai fericită, ei înseși, Monicăi, nu-i place, dar în acest moment nu contează cum i se zice mesei (rotunda!), contează că avem (fiindcă avem) de apărat nu un singur scriitor - și într-un ritm abia cincinal - ci treisprezece!

Zi mare: să ai de apărat, dintr-un foc, treisprezece scriitori! Și încă români de-ai noștri... Miracolul pe care-l tot așteptăm (răii spun, cu răutatea-le caracteristică: "de veacuri") să coboare din țării, acum, să se întrupeze în Anul Domnului 1989? Semnele spun că cine știe, poate că da. Fiindcă, încă o dată: nu un singur scriitor, ca să fie tot *caz*; tot *excepție* (care nu face regula) - ci treisprezece (și scriitori și români)! Și nu fiecare-pentru-sine, chiar dacă așa s-ar crede la prima vedere: unii cu alții (am pluralizat, ca să pară că suntem deja în rîndul lumii - de acord: unii cu altul) - lucru nemaipomenit, nemaîntîlnit în spațiul carpato-dunărean: șapte scriitori (români, repet) se solidarizează cu un confrate!

Zi mare: treisprezece scriitori români au deschis gura (aproape) simultan. Adevărat: numărul 13 e număr-cu-ghinion, cu atît mai de prețuit fiind curajul lor: au înfruntat nu numai frica-de-frică, ci și ghinionul! Apoi, pentru unii cîrtitori, e prea mic - numărul raportat la bravul popor român, la scriitorimea cotidiană română dar, Dumnezeu al românilor: cînd, altcîndva, în istoria ei de patruzeci de ierni, a mai contestat (scriitorimea), pe față, în afara sălilor de ședință, în afara restaurantului Casei Scriitorilor (și, mai ales, în afara toaletelor Casei cu pricina, loc predilect pentru întîlniri conspirative, pentru puneri-la-cale politice, în fine, prilej unic-pentru-unii de rostire cu glas mare a ceea ce simte și gîndește, cu adevărat, scriitorul-la-români și nu doar ceea ce zice în public și publică la gazetă același scriitor al românilor)? Cînd a mai arătat el cu degetul pe adevăratul vinovat de dezastrul țării: Puterea? - și încă într-un număr atît de nesperat de foarte-mare: 13 ?

Bine, dar "asta" se cheamă: rebeliune-la-locul-de-detenție! Și chiar dacă am fi, noi, Puterea, băiat-bună și am trece cu vederea locul-de-detenție, din moment ce a fost trecut pragul fatidic al singularului spre plural (chiar și în românește, pluralul începe de la 2), asta dă,

totuși, organizație-contrarevoluționară (art. 209, partea a III-a din Codul Penal), care organizație, o dată neutralizată de către organele noastre, dă lotul, și nu unul singur (s-ar putea crede că nemulțumirea e generală), ci, deocamdată, cinci: primul: Dinescu-Deșliu ; al doilea: “băieții de la Iași”, Petrescu-Cangeopol (de ce nu va fi rămas nițel Dan Alexe, să guste și el din “disidență” începută în... Belgia și începută cum nu se mai poate mai... românește - în Belgia?) ; trei: cei șapte solidari cu Dinescu; patru: “lotul ADM” - deocamdată, numai cu cap-de-lot, dar mai punem noi laba și pe alții ca el - de-o pildă, pe Crohmălniceanu; tot de-o pildă, pe rabinul Rosen - aceștia doi din urmă, după ce-și vor fi terminat de făcut bine-bine datoria către noi; și, în fine, al cincilea lot: lotul Blandianei - adevărat, și Homera arpagicului este, deocamdată, singură.

Loturi-neloturi - în total, treisprezece! Scriitori! Români! Dar asta reprezintă unu la sută din totalul efectivului Uniunii Scriitorilor Români! Chiar mai mult, fiindcă totalul a mai murit - pe capete; totalul a mai părăsit-țara - pe capete... Asta dă: un scriitor român din o sută - contestatar: pe față; cu glas mare (de acord: cu excepția Poetei, însă ea, numai s-o privești: înțelegi că e neînstare să ridice glasul la cineva - cu atât mai puțin la ceva - și numai s-o privești: te-ar lăsa pe tine, cine-oi fi, inima s-o lași pe Blandiana să strige-n gura mare? - vezi că nu? - așa sunt ființele delicate: se apără numai pe sine; se lasă, cu dragă-lășenie, apărute la grămadă...). Atât de înalt, glasul celor... (bine, unde merge mia, merge și Blandiana) treisprezece, încât se aude de dincoace, din Occident. N-ar fi stricat, n-ar fi deloc stricat ca proporția să fi fost: un scriitor din zece fiindcă nemulțumiți sunt zece din zece - însă, vorba ceea: calul de dinți nu se caută de aur... Sau vițăvercea, nu contează, românii înțeleg repede, totul, înțeleg și ceea ce nu e - în fine, noiăștia, “fugițiși”, apărăm și noi ce ni se... dăruieste.

Zi Mare: fusese mare ziua de acum câteva luni, când Mircea Dinescu dăduse frumosul (prea-frumosul, găseau unii exilați - exact aceia care, în țară, n-ar fi dat nici un prea-foarte-foarte-frumos) interviu, în *Libération* ; mare fusese și ziua de mai încoace, când Dan Deșliu își trimisese *Scrisoarea deschisă*... Bine-bine: mai înainte se maifestaseră “băieții de la Iași” : Dan Petrescu și Liviu Cangeopol (și Dan Alexe, care așteptase să ajungă în Belgia, să se așeze bine-bine, să se bine-bine însoare - dar cine-l ia în seamă pe Alexe, în afară de Monica?); însă cu toată duritatea declarațiilor lor, impactul fusese modest, ei fiind, nu-i așa, “scriitori tineri”, din provincie, ne-publicați și, presupun - sunt sigur - nemembri ai Uniunii lui Déré Popescu... Apoi, înainte de “momentul Dinescu-Deșliu”, fusese ADM, Aurel

Dragos Munteau : scîrbavnic, el, bune, scrisorile... Și, în fine (iar? iar!), fuseseră zilele, nopțile, lunile, semestrele bîntuite de întrebarea:

«*Trece, au nu trece, deocamdată, Doinița Coman... pîrleazul ?*»

Dar ce zi-mare ziua în care “Cei Șapte” săriseră întru apărarea celorlalți! Bine-bine, cei șapte ar fi putut să fie cei-șaptezeci; măcar cei-șaptesprezece - dar cum calul de dar... Ar fi putut să-l apere nu doar pe Dinescu; iar pe Dinescu, nu doar în chestiunea strict administrativă a alungării lui de la *România literară* - însă vorba ceea, a calului... Și mai vorba calului: bine și așa, chiar foarte bine, mai ales că, în fruntea contestației (ca să-i zic așa) s-a pus însuși Geo Bogza ! Ce zi-mare ziua coborîrii lui Bogza de pe cal (din plopul emblematic și... anual)! Adevărat: în-frunte, prin hazardul alfabetului, dar-însă-totuși, vorba maiorului celuilalt Geo, Dumitrescu. Și ce nume! Și ce oameni - în ordine alfabetică: Doinaș, Hăulică, Paleologu, Paler, Pleșu, Șora...

«Dar de ce oare (se întrebaseră mereu-nemulțumiții) n-a semnat și Liiceanu? - ar fi fost opt; unde-i Manolescu? - uite: nouă! ; cu Eugen Simion s-ar fi ajuns la zece; la unsprezece cu Iorgulescu...»

Întrebare retorică și prostească; și profund neromânească: la o asemenea obrăznicie (de întrebare), adevăratul-român are, pregătit, nu un răspuns, ci pe puțin zece: Românul cînd nu are ceva-niscai de cîștigat, negreșit mai are ceva de pierdut, orice-ar crede alții; Românul face cultură, nu politică; nu amestecă borcanele, nu maculează frumusele cu binele, el face numai artă. Și cum Românul este - orice s-ar spune, pe ici, pe (mai ales) “dincolo” - profund altruist și se gîndește nu doar la sine, ci și la cumnată-sa (e-he, Cumnatul-la-Român, cu precădere la-Berne).

Și ce zi-mare ziua în care, aici, la Paris, am adunat, cît ai clipi din ochi, semnăturile a peste 60 de scriitori exilați (firește, prin telefon, ale celor din America, Olanda, Germania, Danemarca) pe un text protestînd împotriva persecuțiilor la care sunt supuși, în România, colegii noștri, minunații, sublimii scriitori (ne)români... Și ce surprize din partea unora, altfel băieți buni și fete bune, dar prudenți (ca tot românul), șovăielnici (ca bietu’ ‘telectual, sub vremi): alde Ilie Constantin a semnat-cu-bucurie ; Ioana Andreescu zicînd: Da ! înainte de a fi terminat, la celălalt capăt al firului, “motivația”... Nu s-au înregistrat decît două refuzuri : unul așteptat (Țepeneag - retras, nu numai din românime, ci și din lume), celălalt ne-așteptat: al lui Omescu... În fine, unii, deși scriitori, nu au uitat răul făcut lor de X, măgăria lui Y, tăcerea-prudentă a lui Z... Cînd te gîndești că și-a pus semnătura pînă și Nina Cassian - deși, de ce ne-am mira? - nu se plînge ea, pe toate drumurile Noului Continent, de persecuțiile cumplite la care a fost

supusă și ca scriitor și ca evreu, din partea... comunistilor? (la Mariana Sora mai bine să nu te gîndești - mai sănătos pentru sufletul tău de modest co-semnatar...). Umblă vorba că ar fi vrut să semneze și Marian Popa - vorba cuiva: de ce nu? Din moment ce un ADM contestă public ceea ce aprobase (tot public, pînă alaltăieri, de ce un Marian Popa nu s-ar alătura - de la adăpost - contestației? Sau Tertulian - cu Horodincea proprie? Sau Mariana Șora... - n-am nimerit-o, ea s-a și (bine: sunt rău - dar mie îmi trece).

Carevasăzică avem de apărut, la microfon, pe “Cei 13” : Dinescu, Deșliu, Petrescu, Cangeopol, ADM, Blandiana - pe de-o parte; pe de alta, să-i apărăm pe apărătorii lui Dinescu : Bogza, Doinaș, Hăulică, Paleologu, Paler, Pleșu, Șora.

Noi - cei de “dincoace” - suntem zece; am fi putut fi cincizeci, dar unde să încapă atîta omenire apărătoare într-un studio de trei metri pe doi? Și doar în cincizeci de minute de emisiune? Monica a fost obligată să taie în carne vie, în primul rînd, în a... numărului participanților; apoi în minutele intervențiilor: trebuie să vorbim despre toți - cu toții. Asadar, în afară de Monica Lovinescu: Virgil Ierunca, Rodica Iulian, Sonia Larian, Oana Orlea, Maria Mailat, Lucian Raicu, Bujor Nedelcovici, Dinu Flămînd - și, cu sergentul de mine, zece.

Trac. Neliniște, ca totdeauna: vom reuși să spunem ce avem de spus, bine? Și destul?

2. Odihna cosașilor - la cafiné. Nedelcovici apără văduva.

S-a dus tracul, o dată cu terminarea emisiunii. Așa e viața, și ce bine dacă ar fi alcătuită numai din după-înregistrare, cînd îți spui că, de-acum, tot aia-i, nu se mai poate repara...

Mulțumiti-nemulțumiti, fericiți-nefericiți, ne strîngem servietele, ne adunăm sacoșele, fetele își caută poșetele (“sacii”, le zice Monica, iar atunci cînd întreabă, destul de des: «Unde mi-e sacul ?!» o văd: mititică și negricică, tîrînd, furnică, un sac adevărat, plin cu cărți, dosare și benzi de magnetofon). Coborîm la cafeneaua din colț, în opt: Flămînd are o treabă urgentă, într-un loc; Ierunca are altă treabă, în alt loc (FNAC), dar nu mai puțin urgentă (dacă pe Monica o văd căutîndu-si sacul - “țuhalul”, i-ar zice basarabeanu de mine atunci pe Virgil îl văd alergînd, încolo-înceace, într-o haltă, la tren, precum țărani lui Rebreanu și ai lui Preda, reușiți, și neapărat, cu paporiță).

Comandăm ce comandăm și, în așteptare, ne plîngem unul altuia, ne, pur și simplu, plîngem: n-am spus, bine, ce aveam de spus; n-am

spus destul; am uitat cutare amănunt-esențial, pe celălalt amănunt, mai puțin esențial, l-am fi putut uita în pace, spre folosul în timp-radiofonic, al celui de care ne aducem aminte abia acum, când e prea târziu... Ne plîngem, regretăm, ne reproșăm, promitem că “data-viitoare”..., ca întotdeauna, la mesele rotunde. Ca întotdeauna, la mesele rotunde, am venit bine pregătiți; din vreme (de peste o săptămînă, asta facem); ne-am prezentat la studio cu textele răs-pritocite, “aproape definitive”, ca în vederea publicării - doar cu toții suntem scriitori, ce dracu’! Unii dintre noi și l-au învățat pe de rost, au învățat și ezitățile și căutările, ca să, nu-i așa, dăm impresia că vorbim liber... Degeaba: microfonul este un terifiant Bau-Bau, te intimidează, te sperie, te face să uiți și cum te cheamă, îți ia vîzul, de nu mai poți buchisi, școlărește, textul pregătit cu zile, cu săptămîni în urmă... Chiar și Monica are momente (uneori, emisiuni întregi) de “alb”; chiar și Virgil - or, ei sunt profesioniști, fac treaba asta nu de ani, ci de decenii... Uneori, Monica este atît de obosită, epuizată (și descurajată de “zădărnicia zădărniciilor”) încît se “concentrează” în vederea emisiunii astfel:

«Cine poate să-mi spună ce trebuie să spun?»

Firește, știe foarte bine și nu doar ce : dovadă emisiunile ei și ale lui Virgil ascultate în țară nu doar de elită, ci de toată românimea, chiar și de (cătore) tovarășii noștri milițieni...

Așadar, suntem cu toții nemulțumiți, însă fiecare numai de propria-i prestație, în ruptul capului n-am exprima vreo rezervă în legătură cu a altuia. Așa: pentru că suntem cu toții băieți buni și fete așijderi. Nici Monica nu este din cale-afară de satisfăcută (din contra, o simțim cu toții), însă rolul și rostul ei este să spună:

«A ieșit bine, ce ziceți? Nu-i așa că n-a ieșit rău, ba chiar foarte bine?»

Nu știm cum a ieșit și poate n-o să aflăm niciodată: în afară de Bujor Nedelcovici, nimeni dintre noi nu se ascultă la Europa liberă (las’ că nici nu avem aparate de radio cu unde scurte). Din fericire, știm că emisiunile nu trec așa cum au fost înregistrate, le mai piaptănă Monica și, dacă nu poate să le amelioreze prin... adausuri, lucrează din greu la eliminarea repetițiilor, a bîlbînelilor, a ezităților - ce ocnă o așteaptă cu masa rotundă de azi...

Așadar, bem ce bem (cafea, bere, Perrier, Sauvignon - Raicu l-a descoperit la venirea în exil, de atunci nu-l mai acoperă la loc) și continuăm să ne consolăm unii pe alții; îi consolăm chiar și pe cei care nu se plîng de “prestație”. Monica ne consolează, global:

«Ați fost, cu toții, foarte bine! Poate eu, la un moment dat...»

Ca la un semnal, ne repezim cu toții:

«Nuuuu! Din contra!»

Așa e bine. În general, pentru unii dintre noi, prilejul semestrial de a ne întâlni (ca la București - Doamne, va mai fi existând un București, pe lumea asta?) și bine, în particular: azi nu am vorbit despre vreo carte, ci despre "Cei 13"!

«Dar de Bogza? A vorbit cineva despre Bogza?, intră Monica în panică, tot scotocind în "sac", după țigări.

Este asigurată pe dată că a vorbit cineva; chiar și despre Bogza. Nu știu exact cine, dar cu toții știu că cineva l-a pomenit.

«Deși n-ar fi meritat», se aude glasul cuiva, sau e doar gândul nostru, sonorizat.

«Ce-o să se sperie, supere Marele Geologza, când are să audă că a fost vorbit de bine, apărât de Europa liberă !», gîndește careva - ba nu, eu am rostit, tare.

«V-am spus ce voia Virgil!» zice Monica. «Voia să-l atace : cum adică - toți ceilalți cosemnatari sunt interziși de publicare și el acceptă să publice, în continuare "pastila" lui? Avea dreptate Virgil, dar l-am convins că nu e momentul...»

Nu, nu e momentul - deși...

«Dar de băieții de la Iași?», se neliniștește iar Monica. «Să nu-i fi uitat pe băieții de la Iași!»

Cum să fie uitați Băieții de la Iași? - dar chiar ea, Monica a vorbit despre ei...

«Dar ADM-ul? L-a pomenit careva și pe el? Doar și el e interzis de publicare... Trebuia să vorbim și de el.

Bineînțeles. Trebuia. Însă nimeni nu e sigur, dar poate că cei doi care lipsesc: Flămînd, Ierunca... Ei vor fi vorbit despre ADM.

Cuiva îi scapă:

«Știe el ADM-ul să se apere și singur: s-a bine-apărât când a aprobat Tezele din Iulie, în '71, se apără-bine, acum, când le condamnă... Altcineva, o fată (nu sunt convins că e chiar Oana Orlea) întreabă, chicotind, dacă e adevărat că ADM și-a tăiat puța. Sonia Larian roșește și-și ascunde obrazul în palme, dar chicotind. Lucian Raicu dă din cap, în timp ce-și ține țigara în gură, însă cum el își mișcă pe diagonală capul (cu tot cu mîină), greu să știi dacă încuviințează sau des- (era să zic: -ființează). Bujor Nedelcovici, cu gîtul îngroșat de pipa din care pipăie, intervine:

«Lasssă, domnule, ce să...? Lasssă...», dă și el din cap, dar, spre deosebire de Lucian, pe o perfectă verticală.

Așa-i Bujor: înțelegător față cu slăbiciunile omenești; profund îngăduitor - un bun creștin, Bujor. Mai ales când nu-l costă.

«Cum, lasă-domnule?», mă indignez eu de formă, numai ca să zădăresc împăciuatorismul mic-nedelcovician. Ce-i aia: lasă-domnule?

«Eah!», face Bujor, cu pipa-n gură. «Și tu... Nu mai fi așa de... Lassă...»

«Ce, lasă, Bujoare?!», sare leoaica de Rodica Iulian (mai exact, leul - dat fiind că leoaica nu posedă coamă - ca Rodica... Iulion) și, pe degete, enumeră păcatele grele, de-căpătîi ale ADM-ului. «Cum, lasă? Nu zic, dar spun...»

Rîdem cu toții. Oana, ca o mireasă-desculță. Bujor, nechezat, cu he-he-he - ca Marin Preda, Dumnezeu să-l ierte. Maria Mailat, șoricește, mărunțel - și pînditor. Monica nu a auzit cuvîntul, așa că întreabă în dreapta, în stînga, în față:

«De ce rîdeți? Spuneți-mi și mie, să rîd și eu!»

«Lăsați, doamnă...», face Bujor, cu gîtul îngroșat. «Ce să mai...» .

«...că și Blandiana...» - un glas de sex opus, nu știu al cui.

«Lassssă, dragă... Și tu... Nu mai fi așa de, cu ea...»

Bujor ar continua, cu drag și cu dăruire, apărarea Blandianeii - însă cum nimeni n-o mai atacă... Încearcă el să provoace agresiunea, ca să sară în ajutorul văduvei scriitorului la români, însă observă că Monica a scos o hîrtie pe care mi-o întinde. Bujor se apleacă înspre mine, vede ce-i cu hîrtia, vrea să zică un «Lassssă» de-al lui - renunță. Așteaptă să citesc și să zic ceva - ca să-mi zică să lasss. Însă eu citesc (faimosul memoriu către Ceaușescu al poetei opozante prin devenit celebrul Arpagic), dar nu comentez: ba chiar îi restitui Monicăi hîrtia și schimb vorba - îi spun că, din păcate, avusesem dreptate, acum cîteva săptămîni: Deșliu chiar fusese internat la nebuni - cu toate că, la telefon, el însuși spusese că nu... Monica încuviințează din cap, fără un cuvînt. Fie și așa, doar n-o să ne scoatem ochii cu avutul dreptății...»

Nedelcovici însă nu se lasă. Zice:

«Totuși... Poetă foarte bună...»

Îl privim concentric. Nimeni nu susținuse contrariul. Și nimeni nu vorbise ceva de Blandiana - vreau să spun: de-rău, aici, la cafenea.

Eu aș zice - vreau să zic : altădată i-aș fi zis-o Blandianeii, desigur, în lipsă. Dar nu acum. Acum e zi-mare, toată lumea-i băiat bun - pînă și ADM: n-a făcut el, astă iarnă, ceea ce numai Petrescu și Cangeopol făcuseră, pînă în acel moment: dăduse publicității două scrisori-deschise de o duritate și de o justete remarcabile, surprinzătoare “la unul ca el”? Omul se mai și schimbă, iar uneori, deși român, în bine?

Adevărat, unii - și de-aici, din exil și de-acolo, din țară - explică “schimbarea la față” a lui ADM prin... trecerea la mozaism, de mai multă vreme umblau zvonuri că neașul și Aurel și Dragoș și

Munteanu se poartă cu kipa, frecventează Rabinatul de București și întreține excelente relații cu Plămădeală al evreilor, Moses Rosen? Fiindcă, între timp, și-ar fi descoperit “rădăcini” - nu oarecari, ci de-a dreptul sefarade? Il cunosc bine pe... SefarADM din ‘68, când nu era... sefarad, ci un oarecare ardelenoi tăpălăgos și cu papion, persoană grozav de descurcăreț și (sau deci) fără caracter, din acelea care fac porcării nu doar la gazetă, ci și în viața privată; de aceea le și put picioarele... Nu mi-a devenit mai “simpatic” de când a ridicat glasul (împotriva distrugerii patrimoniului istorico-cultural, împotriva distrugerii satelor, împotriva persecutării credincioșilor, a minorităților naționale etc.). Însă îmi spun că, dacă ar fi cât mai mulți români găsitori de rădăcini, altele, ar fi bine; chiar foarte. Găsească-și-le rădăcinile acelea și la bapțiști, la iehoviști (deși preferința mea trage spre catolici - ca orice ortodox care se respectă), dar să iasă odată din resemnarea-înțeleaptă, din mîndra-supușenie, din rahatul tricolor al sabotajului istoriei - fie acesta prin așteptarea unui Mesia coborît cu hîrzobul din cer, în Bărăgan, fie prin urcare, în Ardealul plin de dealuri, / (...) între vremuri fără maluri, / Sus, la locul Păltinș”. Taie-și puțele, treacă și la Islam, dar să (re)devină ființe normale, din acelea care cel puțin când sunt lovite, zbiară de durere, nu își cheltuiesc ultimele puteri rămase, *tăcînd* - astfel “lucrînd întru sfințenia la Român” (aiureala-alibi a unor pictori - ortadocși, altfel, ca să-l plagitez pe Andrei Pleșu - care mai, “sfînți” ar fi dacă și-ar vedea de datul din bidinea pe pînze și n-ar deschide gura decît pentru interjecțiile strict necesare vieții artistului-pictor și nu doar român...).

Unii pretind că revolta lui ADM ar face parte din tactica-și-strategia cunoscutului descurcăreț. Poate că da. Poate că nu - dar chiar dacă ar fi numai dorință de a se descurca, aranja, nu dă el o lovitură de picior în mitul cu... “pierdutul-la-români”? Iată, pînă și ADM, atît de grijuliu cu persoana-și, cariera, situațiunea, și-a zis, a zis în gura mare că *nu mai are ce pierde* - fiindcă a tot pierdut, tot zicîndu-și că... nu vrea să piardă! A, da : ADM a făcut *asta*, fiindcă... nu (mai) este român - atîta vreme cît mai era (român), îndura în tăcere, se făcea frate cu dracul, se pleca sub sabie (și sub apa trecătoare), într-un cuvînt, era un înțelept.

Ca Blandiana. Ca Sorescu - aceștia români-adevărați! Nu ca noi, plecații, fugiții, dezertorii; nu ca “proștii” de-acolo, dătătorii cu bîta-n baltă, cu carnea-n gard și care nu numai că se sinucid (pe ei înșiși - nu mai este un pleonasm), ci îi... sinucid și pe ceilalți, “colegii de breaslă” - de multă vreme scriitorii au căpătat mentalitate de pușcăriași-pușcărizați, din aceia care, atunci când un coleg de celulă bate în ușă, ca să ceară să vină doctorul pentru chiar el, agonice, el, agoni-

zînd, își adună puterile cît să-i reproșeze bătătorului în ușa că îl provoacă pe gardian, în unicul scop de a-l obliga (pe gardian) să pedepsească întreaga celulă. Am trăit asta la Jilava și la Gherla și în domiciliu obligatoriu, la Lătești ; am trăit-o și la București, în decembrie 1968 cînd, “ca urmare” a colindelor cîntate de studenți, pe stradă, Ion Băieșu a fost dat afară de la Amfiteatru: Țepeneag a avut ideea (ne-românească) de a aduna semnături pe o petiție - și, culmea, se strînseseră vreo zece-douăsprezece, pînă cînd a năvălit (ei, da : atunci Guță Băieșu a năvălit pentru prima și, desigur, ultima oară) în restaurantul Casei Scriitorilor și l-a rugat, l-a somat pe Țepeneag:

«Dar lasă-mă, dracului, așa, ne-apărat - pe mine mă apără partidul - vrei să mă nenorocești? Să-mi nenorocești copiii? Pe ce lume trăiești tu?»,

Avea dreptate Băieșu (pe numele adevărat: Mihalache, însă își luase pseudonim, ca nu carecumva-cineva-cîndva să se întrebe dacă da sau ba este rudă cu țărănistul - nu era neam nici pe departe cu Ion Mihalache, dar pseudonimul bun te păzește de primejdia dosarului rău): pe ce lume trăia Țepeneag ? Și ce nume era asta - în nici un caz, românesc - numai un ne-român îi poate nenoroci pe bieții copilași ai unui brav român! Apărat de partid - că-cînd te apără el, partidul...

O, dar astea sunt departe de aici și din acum: din cafeneaua pariziană, exilații de noi ne bucurăm sincer pentru curajul celor-șapte - ba ne bucurăm pentru toți cei-treisprezece (inclusiv Blandiana, chiar dacă poeta cu același nume n-a mișcat un deget de protest, a suportat, în mod-disciplinat, pedeapsa Cerului supărat pe Arpagic și tot disciplinat - ca o ardeleancă ce este - pe-cale-ierarhică s-a adresat cu mă-rog-frumos, draguț-împăratului forurilor-în-drept).

Firește, fiecare dintre noi a avut, la un moment dat, ceva de împărțit cu unul sau nu doar cu unul dintre proaspeții contestatari : fleacuri mari și probleme minore, chestii de principiu și ranchiune de-celulă (scriitoricească, se-nțelege). Iată însă că azi - sperăm: de azi încolo ștergem cu buretele (aproape) toate neînțelegerile de anțărt și de azi, începem, cu toții, o viață nouă! De prietenie și armonie - numai cînt și voie bună...

Cea mai veselă dintre fetele noastre: ca de obicei, Monica - ea spune bancurile cele mai bune (în principiu), izbucnește în rîs înainte de poantă, apoi ne ia la rost: de ce nu rîdem? Noi rîdem, ea rîde, observă că în alt colț al clasei se spune alt banc, întreabă de ce se rîde așa tare, acolo, ca să rîdă și ea. Din vreme în vreme, întinde o mînă peste masă, către unul dintre noi: înseamnă că vrea să se îmbrățișeze cu acela, după moda franțuzească, pupînd aerul, o dată, de două ori, de

lîngă tîmpla vis-a-vis-ului. Uneori, pentru că acela a spus ceva bun, pozitiv; alteori, pentru că fusese bun la masa rotundă, la înregistrare ; iar alteori - mai adeseori - așa, pentru că acela e, în general, bun, pozitiv - și cum cu toții suntem buni, într-un moment sau în altul al vieții...

Sunt convins: nici unul dintre noi (vorbind acum numai de scriitori), nu a fost scutit, la prima-vedere a Monicăi, de “micul șoc” ; deși cu toții o știam, de la București, din spusele celor care deja o știau: că, în realitate, nu e așa cum o arată vocea, la radio; micul-șoc a venit, pentru fiecare în parte și nu pentru că, în-realitate, Monica ni s-ar fi arătat mai mult (sau mai puțin) mică-mică, ori mai (mult, puțin) neagră-neagră - ci pentru că, în-realitate, Monica arăta mult, infinit, nepermis de tînără; de, la urma urmei, copilăroasă; și nu deasupra, cum plana, săptămîină de săptămîină, de ani, de decenii, vocea ei de radio (fadingul care accentuează timbrul grav, agravat de tutun), ci parcă mai jos, în sensul vîrstei, mai în urmă cu doi-trei ani: la facultate, de pildă. Fiecare dintre noi, la prima călătorie în Franța, știa, din spusele altora, că aspectul fiicei este exact contrariul aspectului tatei; îl știam pe Eugen Lovinescu din fotografii, din descrierile amicilor lui și mai ales din ale inamicilor: “...un atlet enorm, cu liniile însă rotunjite, berniniene, cu mască gigantică, efeminată și suavă (...), cu piept greu, cu pulpe grele, făcut parcă dintr-o marmură moale. Genunchii săi uriași, ca aceia ai lui Moise din San Pietro in Vincoli pe care Michelangelo l-a izbit cu ciocanul, rupeau stofa; laba tare a piciorului ca aceea antică de pe una din ulițele Romei...” etc. etc. Știam, dar prea atenți, prea fixați la contrast, eram șocați, aproape pălmuiți de altceva: de tinerețea, mai exact: de adolescența (dacă o acceptam ca studentă, apoi era una din acelea de paisprezece-cincisprezece ani, eleve precoce, făcînd liceul în particular și doar în doi-trei ani) Monicăi. Iată, eu unul o știu de... de la întîia mea călătorie la Paris din 1972 (fusesem preparat de doi pricepători în materie: Țepeneag și Dimov - dar tot încasasem micul-șoc), ceea ce face, totuși, șaptesprezece ani (mai mult decît vîrsta băiatului meu, Filip). Între 1977 și 1984 (șapte ani!) am fost vecini, în “Drumul Taberei” - cum îi spuneam cartierului din arondismentul 19, de lîngă parcul Buttes-Chaumont - și ne vedeam aproape zilnic. Însă chiar văzîndu-ne frecvent, tot ne-am observat, reciproc, îmbătrînirea. Și totuși, dacă Virgil și eu, și toată lumea, îmbătrînim cîstit, ca lumea - uneori, în salturi căzătoare (în jos, desigur), alteori lin alunecăm noi spre buza gropii..., Monica nu respectă regula: și nu că nu i s-ar trece și ei, cele-văzute - ba da, din păcate, azi cu-dinții, mîine cu-genunchiul stîng, poimîine cu-coloana, cum se spune; și nu pentru că, “prin contrast, spiritul îi rămîne tînăr” - ba da, rămîne spiritul, dar nu doar

tînăr, e inexact, insuficient spus - ci : adolescentin; hai să îndrăznesc să spun: copilăresc. Monica - după cum numele arată (altfel și-ar fi spus, ar fi cerut să i se spună: Mona) este o eternă copiliță: săltăreață, repezită, gafeuză, curioasă, băgăreață, supărăcioasă (pe fleacuri, pe “copilăriile” altora) și mereu disponibilă. Ceea ce a făcut și continuă să facă Monica (iar cînd vorbesc de facere, firește, o-văd-în-doi, cu Virgil) nu a mai făcut (și n-o să facă) nimeni, pentru “suflețelul” (cum îi spunea Noica) românescului, însă, în recreații, Monica (i se mai spune, ea își spune: Monicuța) se odihnește, jucîndu-se - ca în curtea școlii, în recreații. Cine n-a văzut-o “bîrfind” cu Marie-France (altă Monicuță !) nu știe nimic despre viață, în general, despre suflețel în special: ce chicote, ce chirăituri, ce cotcodăcături, ce hohote-țipete, cu lacrimi, pînă la sufocare și tuse; ce șușoteală, cu ghionți, din aproape, ce pămîtuțe, peste masă, ce (concluzii-provizorii-cu-premii) pupături - apoi, răsuflarea o dată recăpătată, de la capăt: ce secrete, ce amănunte, ce înțepături la adresa... a cui o fi, unul - mai frecvent, una... Cu toate că și Monica și MarieFrance au, fiecare în parte, program-încărcat, găsesc ele o “fereastră”, lunară ori trimestrială, pentru un dineu în două, pentru o cură de rîs, înde ele, fetele, fiicele... În timpul cărora (acum divulg o taină cumplită) fac chef, consumă chiar și al-co-hol (de n-ar afla Eugeniibarbi și Lăncrănjanii...)! Sunt în stare să termine o sticlă întreagă de vin!

Tot ocupat la Nedelcovici - așa cred, n-am încercat: să telefoneze el ! Că doar el este “organizatorul”... Mă întorc la... cafîné; și, în timp, la acel 16 mai...

3. Un pas și mai îndărăt: “Frig și Frică” - și Întuneric.

Nu numai fetele noastre sunt vesele, bucuroase (pe o Scară a Veseloșeniei, azi, imediat după Monica, aş pune-o pe Oana), ci și noi, băieții, trei. Chiar dacă mai reținuți din fire (deh: bărbatul tot bărbat - serios, cumpănit...). Se pare că am făcut treabă bună - mult mai bună ar fi fost, dacă am fi avut cîmp de desfășurare, adică timp; adică minute, în emisiune... însă asta-i situațiunea : cincizeci de minute emisiunea finită, adică în jur de patru minute de căciulă. Și eu mă pregătisem cu zicerea scrisă, oarecum învățată pe de rost (cînd mi-a văzut foile, trei, îndesate, Monica a zis: «Prea mult! Taie!»), așa că, la microfon, am turuit altceva-altfel și preț de mai puțin de două minute - despre Deșliu. Ar fi meritat mai-mult și mai-bine, Deșliu, dar sper să

fi compensat puținătatea cu o intervenție - aranjată din vreme - a lui Bujor, în "timpul" meu. Ne consolăm cu ce putem - adică eu mă consolez, fiindcă toți ceilalți au vorbit mai bine, mai cu inimă, despre ceilalți...

Sonia Larian, mai cu seamă. Azi a fost botezul radiofonic al ei. Pentru întâia oară a vorbit la microfonul Europei libere. Atît de bun a fost textul ei (citit) și atît de bine zis, încît, deși volumul vocii ei era deja sub limita de înregistrare (și a scăzut, de emoție, de oboseală, de ne-știinta de a vorbi în direcția microfonului), nimeni nu i-a făcut semne să rostească mai tare, mai-în-microfon. Probabil Monica îl va fi avertizat pe Jean-Marie, operatorul, să "tragă" el din mașinile lui de înregistrat, ca să facă audibil (înregistrabil) glăsciorul Soniei.

Șade pe scaun în dreapta lui Lucian; în "contrast armonios" cu bărbatu-său - ca la București, la Casa Scriitorilor: el drept, ba chiar ușor dat pe spate și fumînd "în aer" - ea adunată, micită, Sonia chiar cînd se află la o masă ține coatele rezemate, jos, de coapse. Am vrut în cîteva rînduri să le spun amîndurora că arată mult mai bine de cînd au venit în exil. Asta fiind și părerea Anei: că Sonia, mai ales, a înflorit. Însă nici ea nici eu nu am rostit constatarea sau impresia. La urma urmei, am fi fost rău înțeleși; apoi ce știm noi, Ana și cu mine, despre "înainte"-le lor, de care ne despart zece ani încheiați? Exilarea lor a fost, pentru toată lumea (de aici, de acolo) o surpriză - fiindcă noi încă gîndeam plecarea de acolo încoace ca un act politic; sau unul de interes, al celor care au de gînd să-și facă altă viață, în altă limbă... Or ei, "Raicii", nu se încadrau în nici una din aceste (două) categorii. Mai tîrziu, am înțeles, din cele povestite, că mai există o categorie de exilați: a acelor care n-au mai putut rămîne...

«Cît timp a durat numai frigul în case (povesteau ei, pe rînd, ori simultan), era bine: cu toate puloverele, cu paltonul, cu căciula pe cap, cu mănuși - ne vîram în așternut, sub toate țoalele... și citeam... Dar cînd au început să stingă lumina...»

Eu unul credeam că știam totul, că am trecut prin toate încercările: în viața de refugiat, în internat, în cămin, în închisoare, în domiciliu obligatoriu... Știam ce e foamea, ce e frigul, ce e întunericul - mai știam și cum stăm cu bătaia... Ei bine, plecînd din România, în 1977 am plecat fără să știu nimic: cunoscusem foamea-frigul-întunericul - dar numai în condiții de excepție (chiar dacă durata lor ieșea din... excepție) - fiindcă eram, eu, o excepție: întîi, un refugiat, deci făceam parte dintr-o minoritate (iar cînd ești un minoritar, răul situației se preface în bine: conștiința că nu ești ca alții...); apoi deținut-politic - și chiar dacă în perioada aceea închisorile erau răspline (la Gherla, în

camera 208, am stat, în vara lui 1958, cu alți peste 200 de deținuți), totuși: în raport cu populația României, noi constituiam o minoritate; în domiciliu obligatoriu, la fel. Și încă ceva: chiar dacă noi, deținuții, deoiștii, nu făcuserăm cine știe ce brînză (vreau să spun: fapte-eroice, de-rezistență), prin faptul că eram pedepsiți deveneam și grav-vinovați față de regim, de comuniști; deveneam nu doar “potențial periculoși”, ci - în conștiința noastră - chiar cu un trecut de rezistență... Nu era adevărat, nu aveam trecut-de-eroi, dar această amăgire ne dădea forța sufletească să îndurăm, să rezistăm, să nu ne lăsăm doborâți de așteptare, de disperare că... “aici murim”! Și încă, atunci - ca refugiat; deținut, deoist - eram tînăr; sănătos ; aveam, în față, toată viața... Din aceste motive, toate experiențele mele, toate suferințele, toate încercările mele nu mai făceau doi bani în comparație cu cele la care fuseseră supuși oamenii, în România, după 1980...

O repede-ochire-îndărăt :

Cînd sufeream de foame-frig-întuneric, în închisoare, în d.o., știam că suferința este circumscrisă în timp, în spațiu; știam că dincolo de zidul închisorii, de “raza” d.o.-ului - și în curînd - nu vor mai fi, pentru noi, foame-frig-întuneric (libertatea : altă mîncare de pește). Pe cînd, după 1980, nu doar o minoritate a suferit; și nu doar o majoritate, fie ea și de 90 % - ci cvasi-totalitatea celor 23 de milioane de suflete, pentru întâia oară în istoria comunismului carpatodunărean, și ștăbimea și milițienimea și securimea - mai puțin de foame, dar într-o “egalitate” care a făcut să dispară și obiectul luptei... de-clasă, după ce, vorba Raicilor, “au început să stingă lumina...”

Firește, cumplit era frigul - cel care te amorțește, te mucește, te, în cele din urmă, ucide (se spune că nu au fost excepții cazurile de moarte-de- frig), însă cînd au început să stingă lumina în toată țara... Ce știam noi, “eroii” din închisori, care cunoscusem Neagra, despre Neagra Totală? Noi fuseserăm pedepsiți pe timp limitat - zile, săptămîni (unii, adevărați eroi, luni în sir) - însă știam că alături, fie în celulele-normale, fie dincolo de ziduri, în libertate, există, totuși, lumină la care vom ajunge și noi - după ce ne vom ispăși pedeapsa; pe cînd cele 23 de milioane de nefericiți nu erau pedepsiți de un director de închisoare sadic, nici de un “Tribunal al Poporului” - sovietic; nu erau, cu toții, “dușmani”, deci se puteau consola cu statutul, fie el și făcut, de martir-al-neamului; din totalul populației, jumătate: femeii; tot din total, un sfert: copii, un alt sfert: bătrîni; și tot din total, trei sferturi nepricepînd de ce sunt astfel pedepsiți, doar ei nu arată, pe față, nemulțumirile, muncesc, participă chiar și la “întîlnirile de lucru” cu Tovarășul Suprem și strigă și ei, ca toată lumea: Să trăiască Nașu-Mare!...

Sonia și Lucian nu au strigat niciodată să trăiască Nașul; dar nici... din contra. Din structură, din educație și din experiență. Nu au profitat de ceea ce ar fi putut profita, într-un regim comunist, s-au mulțumit cu extrem de puțin (dacă scriitorii sunt cei mai săraci oameni din România, atunci "Raicii" erau printre cei mai săraci scriitori), nu doreau decât să fie lăsați în pace, să citească și să scrie și, din când în când, să iasă la un pahar de vorbă. Față cu... contestația politică au avut o atitudine profund onestă: dacă nu s-au raliat, pe față, nici n-au condamnat-o la gazetă ori în ședințe, relațiile lor cu oamenii nu s-au schimbat în funcție de cota politică (în sus, în jos) a acelora. Pentru că delicatețea lor, înăscută, de a nu se băga în sufletul altora, forțând prietenii, provocând dușmăni, putea apărea, uneori, ca prudență, au și fost, de unii, tratați de fricoși, de conformiști. Și chiar dacă mărturia mea ar putea fi considerată subiectivă (și este !), depun: mărturie:

În primăvara lui '77 Raicii n-au semnat Apelul - dar cine, dintre scriitori, cu excepția lui Nego, l-a semnat?

Nici bunul prieten Mazilescu, deși mă frecventa și atunci - intra fără grijă, asculta ce spun vizitatorii, era de acord cu ei, chiar zicea : «'Ți-ai dracu' de comuniști, cu Ceaușescu-al vostru !», mă bătea pe umăr și mă încuraja: «Dă-i' nainte, că-i dai bine! Pe mine nu conta, că eu sunt anticomunist, nu semnez alături de tine, membru de partid ! Și-acu, bă găinare, dă ș' tu-un pol!» - îi dădeam (de unde n-aveam - pe noi trei ne întreținea socrul), el se căra... Mazilescu avea "consecvența" lui: zbiera în gura mare că el e anticomunist - dar n-a semnat Apelul; i se rupea în paișpe că-l văd securiștii venind la mine, dar nu semna alături de mine (membru de partid) ; după ce am plecat din țară, nu-și ascundea legăturile cu mine, în redacția *României literare* se deda la... adevărate provocațiuni: îi arăta lui Vasile Băran nădragii : «Io-te, bă Vasile, blugi de la Paul, de la Paris !» Uneori, când venea și Ștefania, îl acosta pe Silvestru : «Io-te, tovarășu' Valentin: plovăr trimis de Ana lui Paul - de la Paris...» Nu știu când anume a început "cazul de la Madam Candrea", însă mi-au relatat mulți scriitori că erau la început amuzați, apoi ușor iritați, în fine, de-a dreptul supărați pe Mazilescu - fiindcă "provoca"... Cum ? Intra în restaurantul Casei Scriitorilor și din ușă zbiera: «Cazul Mazilescu-Goma !» - striga mai ales către masa lui Jebeleanu și a lui Preda. Se zice că, la un moment dat, Preda, cum Mazilescu trecea prin apropiere, i-a zis: «Bine-bine, caz-caz, dar corect ar fi: 'Cazul Goma-Mazilescu'»... Mazilescu l-a privit multă vreme, dînd din cap, dar "răspunzînd" tot răcnind : «Cazul Mazilescu-Goma!» Când a venit la Paris, într-o zi : «Auzi, domnule: mă întreabă Preda de ce nu strig: 'Cazul Goma-Mazilescu'? I-am spus: nu sună bine - cum

adică: Goma-Mazilescu? *Ma-ma?* Nu merge, domnule!» Cu timpul, Mazilescu a început să strige pe stradă, mai cu seamă când îl încolțeau milițienii, pentru “scandal public”: pe cei mai mulți îi punea pe fugă; sau îi făcea să se... întoarcă cu spatele... În mai multe rînduri a fost... umflat și dus la Miliție. Se spune că prin ‘81, umflarea a fost urmată de o ducere la Securitate, acolo ar fi fost speriat (oare numai cu vorba?), fiindcă după aceea n-a mai strigat chestia cu “cazul”... N-am reușit să aflăm de la cei apropiați lui: Raicu, Gabriela Adameșteanu, despre ce fel de caz vorbea el când spunea că există un caz Mazilescu-Goma...

Așadar, Raicii nu semnaseră Apelul din ‘77. Tocmai, fiindcă îi cunoșteam de la “Fabrica de Scriitori”, din ‘54-’55, nici prin gând nu mi-a trecut că ar putea să facă una ca asta... Însă în vara aceluiași an, după ce fusesem liberat din închisoare și “mutat” de Securitatea poporului (muncitor) “pe Ialomîța”: în marginea Drumului Taberei, la capătul troleibuzului, pe o stradă fără nume, într-un bloc fără număr, fără nici o “indicație” - dar, din fericire, lângă blocul lui Mazilescu! - cine m-a vizitat (și încă de două ori!) ? Lucian Raicu și Sonia Larian! Fără... curaj afișat, dar fără frică. Uite-așa, ca între prieteni. La urma urmelor, “înainte” nu eram mai bun prieten cu ei, decît cu... dar mai bine să nu le pomenesc numele, au murit și ei între timp - ca și “inconștientul”, cum i se spunea lui Mazilescu (cărui i se mai zicea și Bulă...), tocmai pentru că el nu mă evita, se purta cu mine normal...

Iar prin ‘82-’83, când “scriitorii în trecere prin Paris” în cel mai fericit caz îmi telefonau: din păcate, din motive de program, nu mă pot vizita - cine mi s-au înfătoșat, pe față, în vizită? Sonia Larian și Lucian Raicu! Firește, “prudenții” - dintre care unii, la următoarea călătorie au-ales-libertatea, au găsit “explicația” - s-a văzut vreodată un brav-român să ducă lipsă de explicații ? - de genul:

«Ei, da, ei își permit, ei ce au de pierdut? - pe cînd eu...»

Ei da, Românul nu-și permite, el totdeauna are ceva de-pierdut - precum pictorul Sorin Dumitrescu : aflîndu-se într-o bună zi la Paris, în biroul Annettei Laborey (pentru o bursulică...), a auzit ce va fi auzit și, crezînd că este vocea mea, alături, la secretariat... ce a făcut marele pictor și marele-român Sorin Dumitrescu ? S-a ascuns într-un dulap, sub privirea nedumerită întîi, apoi de-a dreptul uluită a Annettei. Care, oricît de prietenă mi-ar fi fost (sau tocmai de aceea), mi-a spus:

«Îi cunosc bine pe unguri, pe polonezi, pe cehi, pe bulgari, pe germanii de Est, chiar și pe cîțiva albanezi, *dar așa ceva* (sublinierea mea) numai un român putea face. Ah, românii tăi!

Ah, românii mei... Bravii mei români, intrători în dulap... Aflînd

că fusese demascat (mai corect: desdulapat), Sorin Dumitrescu a pretins că... făcuse un banc. Un banc din dulap.

Asa să fie : un banc-românesc. Sub firma: “La Bancul și Dulapul”. Spuneau, deci, Raicii :

«Cît a fost numai frigul.. Dar cînd au început să stingă lumina... N-am mai putut, nu s-a mai putut rămîne, acolo...»

Dacă ei n-au mai putut rămîne, acolo... S-au luat de mînă și, cu “bagajele de turiști”, au profitat de un pașaport. La peste cincizeci de ani fiecare (vîrstă înaintată, la români), amîndoi scriitori de limbă română... De doi ani, duc viața scriitorului-român-la-Paris; ca noi toți, cei din cafenea, după masa rotundă; ca cei doi grăbiți, extremele, în timp: Virgil Ierunca, venit în exil prin ‘47-’48; Dinu Flămînd, ieri-alaltăieri.

Eu fac parte din generația-veche-de-mijloc : sunt în exil abia-tocmai din 1977; doisprezece ani...

4. Odihnă - în continuare - la cafiné-ua din colț. Bujor: mereu gata (precum pionierul patriei) întru apărarea orfanului - cu precădere fiu al văduvei!

Între timp s-a terminat tăcerea *despre* Blandiana și pocnește ca un foc de armă ne-tăcerea *privitoare la* Marin Sorescu.

Maria Mailat a fost (mai) deunăzi, la Lyon, la prezentarea cărții ei; acolo organizatorii au pus-o la tribună alături de Sorescu, aflat într-o călătorie de afaceri, cum zic gurile rele. În loc de cobiliță are acum o mustață de haiduc (dupe Jii). Încolo - tot așa de ne-fricos și de ne-mincinos (dacă are mustață - de haiduc, țațo!).

Monica, apărătoarea fără condiții a olteanului ei, contestă spusele ardelencei (Maria Mailat) - de altfel și ei îi relataseră francezii:

În ziua precedentă (cînd, la tribună se afla un singur autor român: Marin Sorescu), jurnaliștii îl întrebaseră pe proaspătul venit de pe malul stîng al Dunării ce este cu distrugerea satelor, a multor biserici, palate (fiind Occidentul în plină efervescență - mulțumită sașilor, ei pretinseseră că Ceaușescu distruge “numai sate germane” și ungurilor - care strigasera că “numai sate ungurești” ! - așa s-a aflat că satele românești din jurul Bucureștiului, al Constanței, fuseseră demult făcute... una cu pămîntul). Așadar, la o asemenea întrebare curat-provocatoare, Marin Sorescu, poet româno-oltean, răspunsese:

«Nu e dracul chiar așa de negru, nu trebuie să credem toate zvonurile»; și că “sistematizarea are și ea părțile ei bune”... Monica o

somează pe Maria să spună: a auzit ea cu urechile ei? Nu? Atunci nu e credibilă vestea!; știe dacă vreun ziar local a scris, negru pe alb, că Sorescu ar fi zis... Nu? Atunci e bine... Cu toții știm că Sorescu e un fricos/prudent; și un mincinos... Dacă mai spune câte ceva “de-acas”, le-o spune numai oamenilor “siguri”, iar jurnaliștilor după ce-i pune să jure că n-au să divulge sursa - deh : Mărin.

«Parcă voi nu-l cunoașteți pe Sorescu, zis și “Las-o-ncurcată”», zice Monica.

Ba da: noi îl cunoaștem pe Mărin Lasoncurcatescu. Și știm că îndemnul, rugămintea, somația: “Las-o-ncurcată !”, Sorescu o adresează cu frecvență de tic verbal (va fi devenit, de când îl practică) celorlalți, “confidenților”, celor care, uneori, îi reproșează că trece prin toate apele ca gîsca, fugind ca dracul de tămîie de orice explicație francă. Pîna mai acum cîțiva ani, Monica și Virgil erau ferm convinși că Marin este un adevărat acrobat, mai degrabă un magician: profită de toate avantajele acordate de Putere (cele mai vizibile fiind călătoriile în Occident: de decenii Sorescu face naveta, de cel puțin două ori pe an), fără însă a plăti Puterii ce i se cuvine... Pîna cînd, la o “aniversară”, iată și un text de limbămînt semnat, oroare: “Marin Sorescu” (în *Luceafărul*, se pare). Șoc dincoace, vînzoleală dincolo, mesaje-urgente din partea împricinatului care, în primul moment, pretindea că nu el a scris așa ceva, că “porcii” i-au făcut figura, punîndu-i numele sub o “porcărie”... N-ar fi fost exclusă și această eventualitate, te pui cu porcii? Încetul cu încetul, taina a fost dezlegată: într-adevăr, textul publicat nu era un text de publicat, era o “zicere” la radio (unde verbul volestă, nu lasă urme negre-pe-alb); sau o “luare de cuvînt”, într-o ședință a Uniunii... Firește, porcăria rămînea porcărie, nu dai altă destinație unui produs intelectual (nu doar fără încuviințarea autorului, dar, în cazul lui Sorescu, împotriva... autoportretului zugrăvit cu atîta migală - și taină); dar... paternitatea nu putea fi contestată.

«Bine, dom’ Marin», l-a luat la rost Virgil Ierunca, la proxima vizită soresciană. «Dumneata să faci așa ceva...

«Las-o-ncurcată, don’ Virgil!», i-a “răspuns” interpelatul.

Cînd s-a întîmplat întîmplarea cu “meditația transcendențială”, a fost implicat și Sorescu. Bietul de el, dacă ar fi știut în ce se bagă... Dar el nu se apropiase de meditație decît după ce se asigurase că transcendențiala are bilet de voie de la meliție... Atunci cîteva zeci de intelectuali au avut de pătimit de pe urma... meditației, mulți și-au pierdut slujba, li s-au oprit volume la edituri - Sorescu a trecut cu bine prin încercare, fără să-și lase vreun fulg (de gîscă) - însă... traumatizat. În timpul următoarei călătorii (dacă l-ai fi crezut: de pedepsire !

călătoria...), s-a plîns (cu lacrimi) prietenilor - însă nu români, care cunoșteau povestea, ci numai neromânilor - că acea campanie ("meditația") fusese declanșată de Putere în vederea "distrugerii" numai a lui; că numai el a avut de suferit suferințe cumplite, numai el fusese reprimat, numai el fusese scos din manualele școlare... Deci, să facă bine prietenii să provoace articole în jurnalele occidentale, ca să afle lumea întreagă la ce persecuții este supus, el, Marin Sorescu - dar nu care cumva să se afle că el a furnizat informațiile, că atunci s-a sfîrșit cu el! Nu mai primește pașaport-de-serviciu!

Se discută, aprins, dacă da sau ba; dacă Merin Sorete a zis ori n-a zis - ceea ce zice Maria că a zis, la Lyon. Monica îl apără:

«De parcă nu l-ați cunoaște pe "Las-o-ncurcată"!»

Ba îl cunoaștem, tocmai de aceea. De astă dată - dacă a zis ceea ce zice Maria că ar fi zis - s-a încurcat singur în încurcătura-alibi. A spus ori n-a spus?

Monica nu crede. Nici Bujor - care sare totdeauna în apărarea aproapei obișnuit; nici Raicu - dacă te iei după sensul datului din cap, pe diagonală; Sonia e neutră, oftează și ridică mereu din umeri. În schimb, Oana crede, iar Rodica îl pune la zid pe "Marinete" cu tot cu tactica-și-strategia lui împletită de cobilițar 'oț. După ce îl execută pe Sorescu - pac-pac! - Rodica trece la Manolescu...

Bucuroasă de "diversiune", Monica se mută și ea la Manolescu (ca să-l apere de Rodica...). Eu însă rămîn pe loc și o întreb pe Monica ce se mai aude cu *Libé(ration)*...

«Bine că ai adus vorba, o să vedeți, mâine, în *Libé*, ce declară "încurcatul"! Rade tot, spune tot!» ne amenință Monica.

«Rade, spune, dar tot anonim».

«Ba nu! De astă dată, își dă numele!» strigă Monica, în șoaptă. O să vedeți, mâine, în *Libé* ! *Sorescu trece pragul!*»

Liniște. Întreaga scriitorime română (din cafiné) a împietrit; încremenit; rămas cu gura căscată.

«Cooom ? Soorescu trece, ceee ?»

Nu contează cine s-a mirat-foarte, ar fi putut să fie oricine. Chiar Monica... Deschid gura să spun că vorbisem la telefon cu Véronique Soulé de la *Libération*, despre articolul ei - scris, rezemat și pe informațiile date de Sorescu; îmi povestise, amuzată, admirativă : Sorescu îi spunea ce-i spunea dar la fiecare frază o pune să jure că n-o să divulge "sursa"... Numai că eu vorbisem cu jurnalista acum trei-patru zile, între timp, câte nu se putuseră întâmpla? chiar și *trecerea pragului*.

Deși mai trecuse careva pra'... Nu : pîrleazul, fiind vorba de Doinița Coman, zisă Blandiana. Și tot de cealaltă parte rămăsese, după

cum dovedea, negru pe alb, faimosul ei memoriu adresat Suveranului...

5. Iară și iară - despre văduvă; chiar și despre arpagic.

Am închis gura la loc: nu despre ‘oțul de Sorete, oltean de-al lui Virgil Ierunca, era vorba, azi. Adică atunci: într-o zi mare, ca aceea - îți dai seama: mai mult de un scriitor... se solidarizează, domnule! Azi-mîine ieșim din românia și ajungem în polonie; în cehie! Să vezi și să nu crezi!

Azi (adică atunci, în 16 mai) nu e vorba nici măcar de Ana Blandiana, protejata Monicăi. Atît de tare o iubește, încît, acum cîtva timp, după ce îi promisem în PEN Club pe Dinescu, apoi pe Deșliu și mă pregăteam de Dan Petrescu și de Liviu Cangeopol, Monica:

«Și Blandiana?»

«Și Blandiana?», am “răspuns” eu.

«Și Blandiana!»; a repetat-somat Monica.

M-am prefăcut că nu înțeleg - și chiar nu înțelegeam de ce o bagă Monica pe Blandiana în aceeași oală cu Dinescu, Deșliu, Petrescu, Cangeopol - la urma urmei, mai degrabă “și Mariana Marin” ; “și Luca Pițu” - iar dacă ar mai fi trăit Steinhardt, “și Nicu!”.

«Nu-nțeleg ce ai cu fata asta», zice Monica. Te-o fi influențat Tudoran, că și băiatu-ăla-i un apucat - ca dumneata... Ce-aveți cu Blandiana, oameni buni ?»

După o pauză în care am respirat adînc, zic :

«Tudoran, apucat ca și mine, nu avea cum să mă influențeze: în România ne cunoșteam, dar nu eram în relații - în relații el era cu Dinescu, cu Papilian, cu Dan Cristea...»

«Atunci ce ai cu ea? Poetă atît de bună, fată drăguță...»

«Tocmai : n-am nimic cu ea. Nu pot avea nimic... în comun cu persoane care călătoresc, de parcă ar fi cel puțin stewardesse»

«Ei, ei!», mă amenință Monica, prin telefon, cu degetul - i-l văd.

«Atunci pilot principal, secundar fiind Romi... Nu întrețin relații cu bursierii lui Drăgan - nici cu cei Fulbright. Nici cu laureații Herder»

«Dar i-a dat recomandare lui Hurezeanu!»

«Fiindcă era obligată, prin regulament - ce, Eugen Barbu nu l-a recomandat pe V.C. Tudor?»

«Te rog! N-o amesteca pe Blandiana cu Barbu!»

«Nu eu : ea singură-singurică - cine a mai primit Herder? Barbu, Jebeleanu, Zoe, Marino... Ea s-a băgat în... rîndurile acelea...»

«Nu-i adevărat, astea-s calomnii, mi-a spus ea, s-a jurat că-s calomnii - calomnie și că ar fi stat cu Gogu Rădulescu la masă»

«Nu: ar fi stat - a stat! Ce să fac: doi dintre protejații dumneavoastră, amîndoi ardeleni Blandiana și Buzura, la Casa Scriitorilor,

ședeau la masă cu ȱigănoiul dezertor, Gogu ȱigănogu, zis Buldogogu»

«Bine-bine, le știm astea, din **Bonifacia** - acum ce ne facem cu fata astalaltă, Blandiana? Și ea e persecutată, sărăcuța, primește-o și pe ea în PEN Club...»

«Eu știam că sărăcuțele se plîng, cu glas, de persecuții»

«Da, dar ea e o persoană discretă, nu se văicărește de persecuțiile suferite»

«Nici Manolescu nu se văicărește; nici Iorgulescu; nici chiar marele-persecutat Dimisianu nu se văicărește - îi primim și pe ei în PEN?»

«Dar mi-a transmis ea, prin cineva, că...»

«...că n-a mai călătorit în Japonia de doi ani? Că n-a mai avut bursă la Sami-Heidelberg de un an încheiat? Că n-a mai călcat caldarîmul Parisului de...?»

«Nu fi așa pornit, știu eu că, pînă la urmă, tot ai să faci ceva... Trebuie să-i ajutăm pe cei din țară - primește-o și pe Blandiana în PEN Club, că n-o fi foc!»

«Știți cum se petrec lucrurile: eu prezint, susțin și... oral cîte un dosar, cîte un caz de persecuție caracterizată; cu “probe”: că persecutatul acela încearcă să se apere: scrie cărți, ca Nedelcovici, eseuri, memorii, ca Tudoran și ca Deșliu, dă interviuri ca Dinescu, trimite dialoguri, ca Petrescu și Cangeopol - dar Blandiana?»

«Dar e persecutată, omule! Spui acolo, lui Tavernier, că a fost interzisă - ăsta-i adevărul!»

«Da, doamnă, ăsta-i adevărul: i s-a oprit volumul din BPT. Numai că Tavernier o cunoaște pe Blandiana, de la puținele vizite ale lui, la București, de la mai multele călătorii la Londra, Tokyo, Roma, Stockholm, Mexico... ale Blandienei. M-a și întrebat de ea, acum vreo doi ani...»

«Foarte bine! Îi spui că acum e persecutată!»

«Cum să mă creadă? - dacă o cunoaște ca pe “scriitorul care călătorește mai mult decît Jebeleanu, Boureanu, Maria Banuș, Nina Cassian... la un loc” ?»

«Dar îi explici că fata asta a scris poezii interzise».

«Poezii care au fost, după publicare, interzise», corectez eu.

«Cum, nu ți-a plăcut *Arpagicul* ?»

«Cum să nu! Un adevărat manifest anticomunist! Un Jos-Ceaușescu! hotărît - și revizuit de Gogu Rădulescu...»

«Totuși, *Poporul vegetal*...»

«Și eu am scris despre *Poporul vegetal*, firește, nu pentru Europa liberă, ci pentru Deutsche Welle. Dar am scris și despre poeziile Ilenei

Mălăncioiu...»

«Dar ale Ilenei n-au provocat scandal»

«Fiindcă nimeni de la Europa liberă nu a atras atenția asupra lor, nu le-a decodificat - doar Deutsche Welle... însă cine-l ascultă - las' că nici acela care vorbește nu are audiență...»

«Si-atunci ce facem cu biata Blandiana? O lăsăm așa? Ne-apărată? Se poate una ca asta?»

«Să scrie și ea două cuvinte - că o doare, că e persecutată, că ultimii douăzeci de ani i-a petrecut în Gulagul mioritico-asiat...»

«Te rog ! Cu asta nu se glumește!»

«Îmi cer iertare. Deci, de la capăt: să scrie și să trimită și ea un text de protest, de plângere, de demascare - ce Dumnezeu, e nevoie să fi fost poet realist-socialist-revoluționar, ca Deșliu, ca acum să te porți normal? Blandiana nu-i alfabetizată ? Numai Deșliu și Dinescu știu carte? De ce, mă rog frumos, nu dă și ea un interviu că, slavă-Domnului: sunt jurnaliști destui! Măcar o scrisoare-deschisă, ca celălalt ardelean: ADM...».

«Nu poate».

«Nu poate? - să scrie ori să trimită ?»

«Cred că nu poate să trimită - nu-nțelegi că e izolată, are domiciliu obligatoriu într-un sat de lângă București...»

Cînd am auzit de domiciliu-obligatoriu...

«Să fi spus de la început că are domiciliu-obligatoriu...», am zis. «Îmi pare rău de săraca fată... Și eu, ca un... Chiar acum îi telefonez lui Tavernier, să văd cînd mă primește... Îl rog pe domnul Ierunca să-mi dea cîteva repere bio-bibliografice...»

«O să-ți dea», face Monica. «Dar încă nu-l contacta pe Tavernier, mai întîi trebuie s-o întreb dacă soluția asta îi convine...»

N-am înțeles, pe loc; n-am, nici mai tîrziu, înțeles: ce să facă: să-i convină? Ce să-i convină? Cui (să-i convină)? Victimei comunismului ceaușist, Ana Blandiana? A-ha: să-i convină... apărarea; ca și cum ne-am juca de-a șahul și am opta (fiindcă ne convine) pentru apărarea siciliană ; sau pentru cea bucureșteană; nu: Blandiana preferă apărarea ardeleană, că-i mai bifurcată... Și cum anume să fie întrebată victima, sărăcuța, dacă sărăcuța victimă se află izolată, foarte persecutată (te pomenești că și bătută - ca Mariana Marin, de-o pildă - și aceea tot poetă, adevărat, nu din Ardeal)? Cum are s-o contacteze Monica pe (sărăcuța) Blandiana - dacă acesteia i s-a fixat domiciliu obligatoriu - ca lui Botez (la Tulcea); ca lui Brucan (la Văcărești - cartierul, nu... șantierul) ; ca lui Pleșu...?

N-am întrebat-o, atunci. Mi-am zis că e bine să păstrezi bunele relații cu prietenii; că nu e bine să-ți strici bunele-relații cu prietenii din

pricina unora care, din afară... Oricum, Monica a promis: cum capătă răspuns de la Blandiana, cum mă anunță.

«Deie Domnul să nu anunțe că ei îi convine, mă rog frumos, să fie primită... anonim în PEN Club», am zis, la un moment dat - încă nu venise vestea dinspre domiciliul obligatoriu al poetei la Român. «Ați băgat de seamă, doamnă Lovinescu - n-am zis: sub pseudonim...»

«Iar te legi de Negrescu al meu», face Monica.

«Dacă așa ne-a cerut el: să nu-i dăm numele adevărat...»

«Cu condiția să aibă un adevărat nume», zic eu, veninos.

După vreo zece zile, printre altele, Monica îmi strecoară:

«Lași moartă povestea cu PEN-ul. Blandiana a pus condiții: să fie cooptată în PEN Club, dar să nu apară numele dumitale în comunicat»

«Dacă-i vorba numai de-atât, Comunicatul îl puteți ajusta dumneavoastră. Când îl citiți la Europa liberă, nu pomeniți nimic de mine, numele meu, ca președinte al PEN-ului în Exil, nu contează. Contează numai numele Doamnei: Ana Blandiana»

La capătul firului, Monica tăcea. Cu certitudine aflase și altceva, mai pipărat decât... “condiția” dictată din domiciliul obligatoriu de surghiunita luptătoare anticomunistă, Arpagica.

Azi, fiind zi mare, uit toate porcăriile, toate măgăriile, toate româniile Românașilor (să nu le uit pe Românașici).

Îi bag în mamele lor pe toți-toate - și zic :

«Când am adunat semnăturile pentru Protest, nu mi-am dat seama câți ne-am făcut, în exil: în doar două-trei zile s-au adunat...»

«Șaizeci și patru cu cei din Germania»

«Să fim o sută?»

«Cu cei care au venit în ultima vreme»

«Să fim peste o sută? De scriitori români? În exil? Adică scriitori care n-au să mai poată publica în limba în care scriu?»

«Decît dacă trec la franceză»

«Sau la engleză»

«Sau la suedeză - știți că Gabriela Melinescu scrie direct în suedeză?»

«A semnat și Gabriela?»

«Semnat, dar Ursachi? Și el o fi început să scrie în ne-românește?»

Această întrebare: semnalul de liniște.

Ce să facem: să ne bucurăm că “ne-am făcut” atîția scriitori în exil? Să ne întristăm fiindcă scriitorul pleacă ultimul? Sau penultimul, imediat înaintea celui care stinge lampa?

«S-a mutat Uniunea Scriitorilor dincoace»

«S-a mutat țara»

«Vai de steaua... Și a țării și a noastră»

«Ar trebui să ne numărăm, să vedem câți suntem cu adevărat? Oricum, peste o sută - Dinescu, în scrisoarea lui, spunea că, din 1 300 de membri au mai rămas 1 000, jumătate din absenți: morți, cealaltă jumătate: exilați - asta dă o sută cincizeci»

«Și numai cei care erau membri ai Uniunii»

«Ce-ar fi să facem, aici, o Uniune?» - zice Bujor.

«De ce nu ?»

«Să facem! Suntem destui și prea destui!»

«Facem Uniune!» zice Bujor. «Tu ce zici?» mă întreabă pe mine.

«Facem», zic.

«Virgil a vrut să facă de acum douăzeci de ani», zice Monica. «Sau poate treizeci, nu mai țin minte»

«Sau poate patruzeci», zic eu.

Monica se uită la mine, mirată și în același timp înfricoșată:

«Cum? Suntem în exil de patruzeci de ani?»

«Din '47-'48, pînă în '89 - peste patruzeci», face Bujor.

«O facem pe loc?» intervine Rodica. «Uniunea aia? Pe cine punem președinte?»

«Pe Sorescu», zice Sonia.

Rîdem cu toții. După care trecem la altceva.

Nedelcovici tot nu răspunde, vreau să zic : nu-mi telefonează, el. Are timp, are.

Și eu am, ca să trec la a-doua-zi, după prima:

IV

(Miercuri, 17 mai 1989)

1. Și iarăși despre orfan.

Am văzut *Libé*-ul de azi: într-adevăr, spune tot, rade tot... Véronique Soulé; un articol tare și bun; tare bun, atît că nu indică “sursa” și nu citează din vreun poet-român-în-trecere-prin-Paris. S-a înșelat Monica? S-a lăsat înșelată ? S-a înșelat singură? A încercat să “menească” de bine, crezînd că dacă zice (de o trecere a pragului), zicerea are să devină facere?

Nu încerc vreun regret; nici satisfacție, rea. Pe Sorescu îl cunosc din vedere, chiar dacă de două sau chiar trei ori ne-am dat mîna. L-am citit, l-am găsit, ca toată lumea, bun poet, dramaturg, eseist. N-am participat nici cu gîndul la “campania anti-” pornită de poeți geloși, de critici înăcriți (ca amicul meu Marius Nițescu). Dacă mă sîcîia ceva la Sorescu, apoi acel ceva ținea mai degrabă de lupta-de-clasă, decît de invidie profesională: își cumpărase casă în centrul Bucureștiului - pe strada Grigore Alexandrescu, la doi pași de locul-de-muncă al soției sale (era, probabil este, în continuare, inginer-șef la tipografia 13 Decembrie - cea al cărei director era Teohari Georgescu, de dulce amintire...) - dar ce să fac dacă mie nu-mi place strada Grigore Alexandrescu? Nu strada, săraca, ci noii proprietari de case: Aurel Covaci, Titus Popovici...

Anul trecut umbla un zvon: Poetul și traducătorul Aurel Covaci a declarat greva-foamei, în semn de protest contra planului de sistematizare care-i amenință cu demolarea casa proprietate-personală... Pentru cîteva momente l-am uitat pe proprietar și m-am gîndit la proprietate, biata de ea : un corp de case vechi, stil vagon, cu un singur nivel, pornind de la... tramvai (care făcea, acolo, o curbă foarte zgomotoasă) - asta era a lui Covaci, cumpărată și amenajată prin 1970; în fund, un alt corp, mai nou, mai altfel-arhitectonizat: acolo stătuseră Gabriela Melinescu și Nichita Stănescu. Oricum, în fața Covaci și nevastă-sa, Stela (fostă Pogorilovski), amenajaseră o grădiniță de flori, viță de vie, cîteva pomi fructiferi - gospodărie în lege. Nu mîncasem struguri, fructe din “proprietatea” lor, dar îmi aduceam aminte că cele mai parfumate caise, piersici, cireșe, vișine pe care le gustasem în viața mea erau nu din vreo regiune celebră (și dedicată cutărui fruct), ci din minusculele, nesfîrșitele, incredibilele “grădini” bucureștene, adeseori alcătuite dintr-un singur pom... Auzind zvonul cu greva-foamei,

mărturisesc, nu am putut merge cu uitarea pînă la a-l compătimi pe alde Covaci, am rămas la “suprafață”, am vărsat o lacrimă pe mormîntul caselor, al gospodăriilor bucureștene distruse, al grădinilor cu tot cu nalbele și perii, crizantemele și caișii, crinii și visinii, regina-noptii și merii și nucii - ce nuci erau în fostele curți ale fostului București...

Nu știu ce s-a ales de casa lui Covaci (una foarte-deschisă; foarte-amenajată de băieți); dacă a fost dărimată (cu tot cu “via”); numai aceea sau și a lui Titus Popovici - nu cred: dacă i-ar fi fost amenințată proprietatea, Titus nu s-ar fi mulțumit cu doar o grevă-a-foamei, el și-ar fi dat foc în fața CC-ului; ar fi alertat opinia publică mondială; ar fi tras cu pușca de vînătoare în vinovat, în fostul său tovarăș de vînătoare, cel mai mare vînător din cîți au vînat de la origini pînă în zilele noastre... Așa că nu cred să fi ajuns demolările pînă la tovarășul nostru, Titus ; cu atît mai puțin la tovarășetele Marinete - s-ar fi auzit, în Occident de această crimă, proprietarul ar fi dat interviuri nimici-toare, ne-anonime, ar fi mobilizat Universitatea din Lyon, Casa Poeziei din Paris, Festivalul de la Struga, ba ar fi trecut el pragul, cerînd ajutor pînă și la Budapesta! - ce nu face poetul român cînd este atins la proprietatea-personală...

Am citit, în *Libé*, articolul-foarte bun - semnat de Véronique Soulé. Și gata, nu mă mai gîndesc la Marin Sorescu! Uite-așa - ce, el se gîndește la mine ?...

Sunt tot în cafenea, după înregistrare, cu fetele și cu băieții. Nu chiar în cafeneaua aceea și nu chiar într-o cafenea, ci la mine acasă, pe strada Jean Moulin - dar ziceam-că.

Nimic mai ușor pe lumea asta decît zisul-că: zici - și nu mai ești silit să și faci. Mai ales că suntem scriitori, un fel de dumnezei: din nimic noi facem (cîte) ceva, din Cuvînt, facem realitate...

Mă întreb ce-or fi zicînd-că *absenții* : că ei au zis-că - pînă mai acum două luni - și au ostenit de atîta rezistență; de-atîta curagiu - ori ce: nu le dăm noi, cei din afară, dreptul să se mai și odihnească nițel? După atîta si-dă-i-si-luptă-i?

Să zicem așa: nu i se poate pretinde lui Manolescu ce i se pretinde lui Dinescu... Dar de ce, mă rog frumos? Nu-s ei, ambii-doi, la distanță de o generație, “unii dintre cei mai importanți scriitori români”? Ba da. Atunci de ce Dinescu: da, Manolescu: ba !? Că doar au un numitor comun: Tudoran... Numai că nici chiar Tudoran nu poate face om din Manolescu...

Să mă audă literatorii, valoriștii, rezistenții-prin-cultură, anticomuniștii-anonimi...

Era cît pe ce să spun: Dinescu - da (am mai zis-o, o repet: cam

tîrziu - are, totuși, aproape 40 de ani!)? Simplu: Dinescu e scriitor, în schimb, Manolescu nu e (scriitor) - dacă e universitar... Ca, de-o pildă, Liiceanu - nici nu-și dau ei seama cît de mult se aseamănă... Universitar nefiind neapărat cel care și oficiază de la o catedră (universitară), ci un dat: ești universitar (și nu altceva !) cum africanii sunt negri - și nu tricolori ca ai noștri brazieri:

Da, dar ce universitar - în ce are el mai detestabil - decît Hăulică ? Or Unsurică, Oleaginosul clasei, a semnat, domnule! Bine-bine, Hăunsulică are "întrările" lui la generalimea - fostă și viitoare - de Secu, cine n-o știe (dacă Breban e gelos pe el! - cunoaște mai mulți generali decît un fost membru al C.C.); și a fost informat că se... pregătește ceva împotriva lui Ceaușescu - altfel s-ar fi băgat, la tăiere de cap, Dan Curajăulică ?

La urma urmei și Doinaș are o structură de universitar - chiar dacă profesor a fost doar la el în sat, prin '48-'49. Însă Doinaș a fost informat-tras de Hăulică - nu trudește el sub comanda Hăulicului, la *Secolul* 20, de atîtea decenii?

Monica și Virgil nu sunt, firește, de acord cu mine, cînd spun că *Secolul...* și *Cahiers roumains...* plătesc prețul libertății calității... Ei spun că, Doamne-fereste, Hăulică, Doinaș, "oameni de imensă valoare" (l-am citat pe Virgil), Doinaș : "un co-lo-sal poet !" (asta fiind Monica) - așadar aceștia ar fi curați ca lacrima... În schimb, de Marino ei sunt gata să bage mîna-n foc că... nu-i deloc curat - uite, vizitele lui, în vîzul lumii, la Europa liberă, la München, în casa lui Vlad Georgescu, plimbările lui prin Englischer Garten cu Gelu Ionescu... Cum eu n-am structură de Bujor, deci nu apăr - am, n-am treabă - demult apusa virginitate a Domniței, nu-l apăr pe Marino (am eu argumente mult mai vechi decît culturalele... müncheneze), ei însă nu lasă un centimetru de teren - întru apărarea Hăulicului și a Nicodimului și a Doinașului. Eu zic ce am citit undeva, nu mai țin minte, e mult de-atunci, poate într-un almanah:

"Prețul pe care-l plătesc culturalii pentru a-și face cultura e prea mare. Nici o cultură, nici o poezie nu merită să fie plătită cu angajamente la Securitate."

Aici toată lumea ia foc, Monicii îi apără cu ghearele și cu dinții pe toți călătorii-navetiști, firește, în primul rînd pe Hăulică și pe Doinaș, dar și pe Pintilie, pe Bernea, pe Blandiana, pe Sorescu...

Numai pe bietul Marino nu-l apără nimeni - și doar și el e om-cultural...

Ziceam de universitari. Uite-l și pe Pleșu: din aceeași ceată cu Hăulică, Răzvan Theodorescu, Dinu C. Giurescu. Da, dar el a semnat!

Bine-bine, a semnat, nu zic ba, dar pentru ce? Mai corect: protestînd împotriva a ce? Vai, împotriva numai a alungării lui Dinescu de la *România literară* - de ce nu s-au solidarizat și cu textele lui, dacă pe ei îi durea mîna să redacteze altele?

Eu știu: Hăulică a fost nu doar informat, ci și instructat: Tu, băi acesta, mergi numai pînă la punctul cutare - nu mai departe, că noi te vedem! Și te radem !

Iar Hăulicii, băieți disciplinați...

2. Două cuvinte - unul despre Romulus, al doilea despre Remus.

Ce-o fi făcînd, oare, celălalt copil-al-Domnului de la Păltiniș? Pastor sau Collux - Remulus ori Romus ?

Ce-o fi zicînd-că Liiceanu? Cu atît mai vîrtos, cu cît Pleșu a semnat protestul "Celor 7". Din **Jurnal** și din **Epistolar** dedusesem că sunt frați de lapte, dimpreună sug la Lupoaică. Să se fi certat între timp ? Bine, domnule, dar "cearta" e bună și nu doar pentru că Noica o teoretiza, o practica - și nu din cînd în cînd, ci întru... De ce nu se va fi alăturat și Liiceanu, doar ar fi fost, ar fi rămas între ai lui - pe lîngă Pleșu: Doinaș, Hăulică, Paleologu, Șora...? De ce? De ce n-a venit și Liiceanu ? "Pesemne c-a venit, de' vreme ce n-a mai venit"... Pesemne că nu s-a despărțit de Noica, de vreme ce s-a despărțit. Din **Epistolar** îl simt: nu s-a schimbat între timp - e o persoană din cale-afară, insuportabil de "serioasă"; el nu-și permite; își interzice tot ceea ce crede el că l-ar abate, l-ar întîrzia, l-ar... Doamne ferește!, rătăci... Nu are, nici de leac, un strop din "inconștiența" (simpatică) a lui Pleșu; și nu a căpătat seninătatea unui Șora, de pildă - ca să nu mai vorbesc de "frivolitatea" Conului Alecu' (confiscat, oroare! de ideea "abisalului Caragiale", cel care "din neputința specifică spiritului critic care, neavînd să opună o operă, se opune pe sine, în absența ideii proprii și în numele bunului simț, ca spirit critic gol"...)

Am început să nu mai regret absența lui Liiceanu. Are operă ca decedații, are idee-proprie, ca proprietarii, cu acte de proprietate, nu-și permite să se opună pe sine, în numele bunului simț (ca spirit critic gol).

Ca tot cititorul, am participat și eu la **Jurnalul de la Păltiniș**, apoi la **Epistolar**; cu simpatiile, cu antipatiile mele, de cititor-de-la-cîmpie. Și eu, confiscat de abisalul-Caragiale, și eu, lăcrimînd pe paginile unuia, Tolstoi, am privit de jos (din Bărăgan), cu admirație, cu aproape

recunoștință la alpiniștii din vârful Păltinișului, spunându-mi: «Uite, frate, există oameni care pot face și *asta*, în (condițiile) *astea*...» ; și eu, cititor-participant, am suferit (pe-bune !”) și nu atât din pricina înțepăturilor la adresa cutăruia sau a cutăruia (inerente: sarea și piperul); și nu atât de nedreptatea făcută unuia sau altuia (cu toții suntem nedrepti - din cînd în cînd), ci... Cum să spun: de impresia penibilă, grea, persistentă, apăsătoare, lăsată de însuși Liiceanu; de unilateralitatea lui, de îngustimea vederii lui (adevărat: prin “fanta” aceea vede departe - dar numai într-o direcție), de, la urma urmei, opacitate. Constatare (subiectivă, se înțelege), dar cu suferință: nu e păcat - păcat de moarte - ca un om atât de penetrant, încolo, să vadă, să țintească, să nimerească numai ce se află acolo, drept în fața fantei? Și să nu vadă și să refuze să vadă și să-i condamne pe cei care văd și altceva - chit că sunt frivolități, dar și acelea existînd, făcînd parte din tot? Dar aceasta este o vedere-din-cazemată!

Paleologu ar fi spus despre Noica (am aflat-o de la Liiceanu, din **Jurnal**) că, “dacă nu ar fi genial, ar fi prost”. Nu știu: nu l-am cunoscut pe Noica (și, mărturisesc, rușinat: nu sufăr din această pricină, ba chiar am ajuns să mă mîndresc, de cînd însuși Noica a găsit timp-și-spațiu să rostească vorbe grele, rele, deci proaste, despre umila mea persoană și despre și mai umilele mele faceri). Mă întreb însă ce ar fi spus (dacă nu va fi și spus) Paleologu despre Liiceanu...

În ultima instanță, **Epistolarul** este un dialog Liiceanu-Paleologu; o gîlceavă între Înțelept și Lume (în subsol: între Noica și **Etica** pe care *n-a* scris-o).

Eu, ca cititor handicapat (de handicapanta prețuire a lui Caragiale - și nu doar acesta fiind păcatul meu de căpătîi), m-am simțit de-a dreptul luat peste picior, pus la locul meu - prin Paleologu. Fiindcă mi se pare (și cu fiecare nouă lectură a **Epistolarului**, acest simțămînt se întărește) că, dacă în **Jurnal**... încasa, la grămadă, și el, o copită (faimoasele pagini 107-108), în *Epistolar* a fost de-a binelea maltratat - aș zice: executat. Și nu pentru că Paleologu ar fi fost lipsit de uneltele (aici: armele) folosite și de Liiceanu (cum i s-a întîmplat “jalnicului Simion”, vorba lui Doinaș) ; ci pentru că deosebită le-a fost tactica; și mai ales, aici, “prioritatea” a jucat un rol important, cel care a lovit primul (Liiceanu) a folosit bine, cu folos (folosul lui...), timpul; mai exact răstimpul - să încerc să mă explic:

Timpul 1: în **Jurnal**, de la înălțimea amețitoare a Păltinișului, Liiceanu pune pe hîrtie fapte-de-seamă și fleacuri; gînduri gîndite și altele, întîi rostite... ; bunătați, despre unii, răutăți despre alții - ca într-un (fals-)jurnal. Printre micile-măgării, și aceea despre Paleologu.

Timpul 2: după 3 (trei) ani, **Jurnalul** apare, la București - Liiceanu aflându-se la Heidelberg. De acolo, de la Heidelberg, își dă seama că jurnalul, devenit carte, deci ieșit-în-tîrg, ar putea să-i șocheze pe unii, rănească pe alții - mai cu seamă pe doi dintre apropiați: Paleologu și Creția.

Timpul 3: ce face un autor de “jurnal” la un caz ca acesta? Una din două: fie își asumă tot ce-a scris și lasă... posteritatea să-l, eventual, explice; fie îi ia la rînd pe cei presupus ofensați și le scrie, le explică, le face și desene, ca să înțeleagă de ce scrisese el, autorul de jurnal, ceea ce scrisese și, dacă este băiat bun, cere scuze, promite că n-are să mai facă...

Da, însă autorul **Jurnalului de la Păltiniș** nu este unul din doi, ci unul din 2,2 milioane, de ce nu: unul din 22 de milioane? Așa că el nu se simte (să se simtă) obligat: nici să-și asume ce a scris, fără să dea explicații (el nu știe - de unde să știe? - că scrisul nu se explică); nici să explice, cu scuze... Așa că așteaptă; activ.

Timpul 4: așteaptă, activ - indirect: îl roagă pe Pleșu să-i scrie... lui Bogdan, rugîndu-l pe acesta să-l “țină la curent” - cu “ecoul public al cărții” - pe el, pe Pleșu, să-l țină la curent Bogdan - despre “pasajul în care e vorba de conu’ Alecu”; pe de altă parte, o roagă pe I. Crăciunescu (în trecere prin Heidelberg) să-i transmită lui Paleologu, la București, regretele lui, în legătură cu paginile 107-108... Aici se situează, în timp, greșeala lui Paleologu care, din victimă, va fi transformat în... vinovat.

Reiese, din **Epistolar**, că, citind **Jurnalul...** apărut în octombrie 1983, și Paleologu s-a simțit atins, rănit. El însă a luat-o cu înțelepciune; cu... frivolitate: întîi, și-a spus că o poate lăsa așa; după ce Bogdan a primit scrisoarea de la Pleșu, Paleologu a vrut să-i scrie lui Liiceanu “cîteva rînduri”, dar a intervenit mesajul oral prin I.C. și iată-l pe Paleologu destabilizat : din victimă - întîi jucînd indiferența, apoi ne-supărarea, deci, din poziție de superioritate - trece în situația tulbure a... indignatului. Dacă ar fi lăsat “corespondența” să circule cum începuse, pe “ocolul mare” (prin Pleșu-Bogdan)... Dar el se hotărăște să ia taurul de un singur corn: la 4 decembrie ‘83 (cu un P.S. din 6 ianuarie ‘84), Paleologu îi scrie lui Pleșu. De ce lui Pleșu - scurtătură-lungă? De ce nu pe scurtătură-scurtă, direct lui Liiceanu? Sau: de ce a scris Paleologu? De ce : fiindcă era deja “preparat”, de la distanță, prin mesajele indirecte trimise de Liiceanu - nu doar iritat, ci “enervat”, iar cînd te afli “în nervi”, uiți că ești un “baletist”, un “nesimțit” (“perfect impasibil la opiniile cele mai negative”) și, pierzînd controlul, comiți gafe; din agresat pe nedrept, te trezești agre-

sor (pe foarte nedrept): povestea cu “ștabii mai mici față de stabii mai mari”; cu: “Eu aș fi intitulat această (frumoasă) carte așa: **Jurnalul unui famulus**”; apoi cu “inventatorul peratologiei” (și trimiterea la Pangloss) ; povestea cu “bursa”, cu “raporturile între gentlemen” și, în fine (ca și cum n-ar fi fost destule), chestia cu “pila”...

Și iată rolurile inversate: în scrisoarea din 22 februarie /84 (cam lungă așteptarea, însă cine știe să aștepte câștigă trei sferturi din băătălie...), Liiceanu îi scrie lui Paleologu...

Timpul 5 (și ultimul): Paleologu este executat, pedepsit (pe drept!) pentru... răutățile comise. Buldozer iezuit, “inventatorul peratologiei” nu cunoaște nuanța în desființarea adversarului; asisti la distrugerea, piatră cu piatră, a... Bizanțului și aproape nu mai bagi de seamă fragilitatea, falsitatea argumentelor demolatorului; ești fascinat de eficacitatea-pe-teren a mașinii-de-gîndit.

Jurnalul de la Păltiniș, Epistolarul : două cărți cum nu s-au mai scris în spațiul carpato-danubian. Noi, românii, ne putem lăuda pe bună dreptate cu o astfel de secreție, de neîntîlnit în culturile Europei de Est (probabil nu doar pe-acolo). “Spiritul păltinișean” și valurile-ecourile coborîte la cîmpie: de domeniul miracolului - fiindcă de unde, cum a țîșnit, în mijlocul ruinurilor adunate, superpuse, în atîta amar de vreme de... “va fi liniste, va fi seară” (Mazilescu)?

Desigur, Dumnezeuul acestei noi Faceri: Noica. Poate hodini în pace, Bătrînul: sămînța lui a dat roade, iar acum mă gîndesc numai la roadele celor două cărți;

Și ce importanță că **Jurnalul...** a fost o “despărțire” (de Noica) ? **Epistolarul** vine din urmă, să nege tot ce încerca, și reușea, ucenicul vrăjitorului.

3. Cîteva cuvinte despre Lupoaică.

Noica se poate repauza în pace, acolo sus, pe hula Păltinișului: preț de o carte plus încă una (și nu ale lui), a făcut, din nimic, ceva: de neimaginat/ de neacceptat într-un timp și un spațiu ca al nostru: o lume - alta; o paranteză; o pauză, un hiatus. Și dacă **Jurnalul** liicean se mărginea la golul-plin de pe vîrfurile muntelui, **Epistolarul** a cuprins, cu plinul-gol, întreaga suflare intelectuală a României... Puțini dintre cei ce se simțiseră chemați au fost aleși în sumar, spre mîhnirea lor, de excluși din “hora ideielelor”, iar cîțiva dintre reținuți bucuroși s-ar fi lipsit - chiar dacă au acceptat (Ianoși, de-o pildă; apoi “anexații” : Eugen Simion, N. Steinhardt). Poate fi mulțumit Noica: a putut crea,

fie și pentru un anotimp, o lume fără istorie, fără critică-literară (!), fără etică. Aceste “impurități” sunt prezente în debateri, dar numai pe banca acuzaților; nu sunt scoase la lumină decât pentru a arăta răul-exemplu al lor (chiar și sub pana penibil de concesivă a unui poet ca Doinaș); glasurile (mai exact: glăscioarele) care pledează și pentru altceva decât gândirea-gîndului distonează, se arată ridicole (și chiar sunt), în acest context - Liiceanu dovedindu-se a fi nu doar un strălucit organizator al timpului (așteptării, amînării), ci și un riguros arhitect al spațiului (tipografic - este și aceasta o artă, chiar dacă autorul va nega, ofensat, cu o... cum să-i spun: naivitate? ignoranță? insolență? cu care a scris în Prima Epistolă către Paleolog geniala-prostie:

“**Jurnalul** - (de la Păltiniș - nota și sublinierea mea) *mea - nu este o carte frumoasă, dat fiind că n-a fost scris pentru plăcerea nimănui*”...).

A făcut bine Liiceanu publicînd **Jurnalul**? Bine a făcut. Au avut dreptate să se supere cei “pișcați”? Au avut perfectă dreptate. A fost bine (folosesc impersonalul) că “ecourile” au fost adunate, selectiv, în **Epistolar**? Foarte bine. De partea cui este adevărul: de partea lui Liiceanu? A lui Paleologu? A lui Pleșu, a lui Vieru (Bogdan, Ianoși, Mariana Șora, Steinhardt etc.)? De partea tuturor. Într-o asemenea agora toată lumea are dreptate - pînă și Noica...

Ce a rămas din această aventură-a-spiritului? A rămas, rămas, mult mai mult și mai... frumos decât își imaginează și acceptă Liiceanu:

Mai întîi a rămas Noica, extraordinarul pedagog, genialul “antrenor cultural”, iar rezultatele nu pot fi contestate nici de cei mai înverșunati dușmani ai născocitorului “sentimentului românesc al ființei”: doi-trei-patru băieți care au învățat ce să citească și cum anume (și cît), pentru a ajunge să-și gîndească gîndul. Terorist, totalitar, cu “idei” năuce (cînd nu se dovedesc de-a dreptul... bolșevice-de-ambe-sexe), total lipsit de gust (artistic, se înțelege), amoral (am vrut să spun: impermeabil la...), Noica ar fi putut să nu fie; dar, uite: a fost să fie...

În al doilea rînd (spre acesta trag și eu), au rămas cărțile, două, ale lui Liiceanu. Nu Peratologia și nu... Epitropia (am spus: trag și eu spre abisalul Caragiale al frivolului Paleologu); nu traduceri (oricît de strălucite vor fi fiind) din Platon, din Heidegger, ci romanele.

Liiceanu devine înduioșător de comic atunci cînd se apără, în panică, de viespile bănuielilor că el ar fi putut comite - fie și involuntar - literatură. Spaima îl face să devină brutal, agresiv și, cum spune Ardeleanul: negîndit. Știe el de unde va fi știind că frumosul este condiționat de intenția autorului și nu de... hazardul-aleatorului, de

disponibilitatea (uneori de “proiecția”) receptorului - a cititorului...

În una din scrisorile lui Pleșu este relatată exclamația lui Bogdan: «Ce știe Gabi despre limită, Doamne iartă-mă ?» Habar n-am ce și cât anume nu-știe “Gabi” despre limită; dintre limitele unui biet literator, mă întreb ce va fi știind același (vorbesc de “Gabi”) despre frumos - Doamne iartă-mă (că și eu sunt păcătos, iar pe Hula Păltinișului am fost doar între 1949 și 1952, atunci când muntele cu pricina slujea, vulgar, la umblat hai-hui - chiar și la schiat, ce blasfemie! - nefiind încă dotat cu un antrenor cultural în serviciul comunismului-naționalist). Oricum, dacă pînă și soarele are pete (le-a văzut Liiceanu la Noica), de ce n-ar avea și Liiceanu însuși, oricît de... cel-mai-tînăr-filozof-român ar fi el (așa îl desemnează - sunt convins, cu umor - Virgil Ierunca, la microfonul Europei libere): paginile de literatură (ce oroare!) să dispară din scrierile sale, firește, ne-filozofice, “apărute” așa, fără voia autorului, ba chiar împotriva sa, în ciuda voinței declarate, feroce, protesti, ridicole. Protestele lui Liiceanu (că el nu face; că el n-a avut de gînd să facă - literatură) îl împing pe cel-mai-tînăr-filozof-român-în-viață să se prăvale, din vîrful-vîrfului Păltinișului, în... subpămîntul ignoranței elementarelor cunoștințe despre literatură. Nu voi spune că e de mirare - la un băiat atît de deștept, ca “Gabi” (că înșiră gogomăniile cu o seninătate - și de la o înălțime - amețitoare), ci doar: păcat...

Păcat, pe de o parte, fiindcă Eugen Simion - de acea dată! - nu spusese prostii; nici platitudini. Făcuse și el, cuminte, o băgare-de-seamă. Numai că cei mai deștepți băieți din sud-estul Europei (în frunte cu Liiceanu și cu Pleșu), la o adică, mînuiesc fără clipire... confuzia punctelor de vedere, “Așa-mi trebuie, dacă stau de vorbă cu o tuberculoasă!” e folosită (nu-i așa?) în scopul nobil - care? Bineînțeles: în scopul de a avea totdeauna dreptate, ca Ducele! Că, vorba ceea: de ce numai Mussolini să aibă (*sempre!*), iar ei, băieți școliți chiar la Heidelberg - bașca Păltinișul: ba?

E ceva care nu stă bine; ceva care... miroase ne-frumos. Nu am o simpatie deosebită pentru Eugen Simion - dar în chestiunea **Jurnalului**, biciclistii nu doar se înșeală - ci sunt de rea credință. Cît despre “tratamentul” pe care i-l administrează lui Steinhardt... Și, culmea (nu e nici o “culme” - totul se poate explica) : dintre scriitorii-scriitori (și dintre foarte bunii scriitori), numai Doinaș se asociază celor-mai-juni-filozofi - întru demolarea, ridiculizarea unor “părerii”, fie de teorie literară, fie de morală (!?!).

Jurnalul de la Păltiniș, apoi **Epistolarul** m-au încîntat, m-au fermecat, m-au amețit, m-au îmbătat - m-au lăsat cu dureri de cap: nu sunt pricinuite de eventualul “alcool” conținut. Mai știi: aceste două

cărți or fi ca băutura de la Lătești, din domiciliul obligatoriu: prietenul cutare te îmbia, te pofta să bei: tu gustai : gust plăcut, de zahăr-ars, uneori chiar de cacao! - și beai și beai... și a doua zi, pe când agonizai, aflai că băuseși “spirt albastru”, medicinal, colorat altfel și îndulcit - încolo, cu întreaga otravă în el...

Exagerez. Bine-nțeles, dar nu pot scăpa de o muscă: pe antipaticul Liiceanu nu-l cunosc “dinainte” ; din citite, bănuiesc că a fost și a rămas tipul de premiant, de șef-de-clasă, de băiat care trebuie să stea în prima bancă, trebuie să dea raportul, iar pentru asta, băiatul trebuie să facă orice - chiar să... Dacă Liiceanu ar fi rămas în “brânza” lui - ar fi fost un inginer (specialist în filozofie) strălucit. Dar el s-a băgat cu “părerile” lui (despre literatură) acolo unde nu-i fierbe oala - dacă n-are organ pentru așa ceva... Dar Pleșu ?

Simpaticul Pleșu - am încercat, în mai multe rînduri, la mai multe edituri, să-i plasez eseul **Peisaj și melancolie** - l-ar fi tradus, pe loc și cu mare plăcere, Șerban Cristovici... Pleșu... Pe Pleșu îl știu - vag, dar îl știu:

4. Alte cuvinte - despre înghețata fiartă.

La *România literară* aveam masa-redacțională în aceeași încăpere cu masa-redacțională a Cristinei Anastasiu, care se ocupa de arte plastice. Veneau la ea, stăteau de vorbă și cu noi, colaboratori ai paginii de plastică - printre ei și Andrei Pleșu. Dacă unul, Mocanu (i-am uitat prenumele - dacă i-l voi fi știut vreodată) îmi era, fără ocol, ne-simpatic, Pleșu îmi era... tulbure-simpatic. Avea ceva din Ivasiuc : îi mergea mintea repede de tot, trosneau scînteile, sfîrșiau ideile (spre deosebire de Sașa al meu, Andrei al Cristinei avea și umor!) - ce mai încolo-ncoace : un adevărat spectacol !

Spectacol însă la care rămîneam, instinctiv, spectator (uneori, încîntat - alteori revoltat, ca tot spectatoru), în nici un caz interpret. O vreme, destul de multă, am crezut că “reținerea” mea (neamestecul în trebile interne ale lor, artistilor) se datorează cunostintelor (informațiilor) - pe care... nu le aveam. Pe măsură însă ce trecea timpul, iar eu eram din ce în ce mai strivit de ignoranța-mi în materie de arte plastice, de estetică, probabil ca un reflex de apărare (nu prefacem noi complexul de inferioritate în unul de... invers ?), mi-am spus că... băieții și fetele care discută cu atîta antren alături, în jurul mesei Cristinei - firește, mai “trecea” Hăulică, mai veneau cîteva fete, colege de-ale Cristinei - toți aceștia macină vorbe-vorbe-vorbe. Vorbe-vorbe

macină și scriitorii (o-ho, și cum ! (și câte!) - însă trăncăneala scriitorului este fie antrenament, încălzire în vederea scrierii, fie exercițiu de destindere, după un efort intens. Oricum, scriitorul “păcătuiește” pre limba lui; cu materialul artei lui: *cuvîntul*.

Dar un critic de artă (plastică) ? Un estetician al artei? În fine, un istoric (tot al artei)? Spre deosebire de pictor, sculptor, grafician (grafician de carte), care “gîndește” în forme, în culori - comentatorul trebuie să... comenteze printr-un material de împrumut; și trădător: *cuvîntul* (măcar pentru faptul că discursul este... succesiune).

Trăgeam cu urechea la vorbe-vorbele băieților și ale fetelor de profesie : istorici de artă - și-mi ziceam (cu venin, desigur):

«Ei sunt veri, dacă nu frați, cu arhitectii: același statut hibrid, ambiguu, arhitecții între artă și inginerie, ceștialați între artă și... știință. Vrînd să fie și-și, reușesc să devină nici-nici. Am întîlnit scriitori de-a binelea proști; și pictori proști, dar aceștia sunt niște proști cinstiți; pe cînd un arhitect va fi, totdeauna (cu o excepție - hai, două) un fals, un neautentic, un calp : el vrea să facă artă cu mijloace (și cu scopuri)... contrare. Iar băieții și fetele care-și fac o meserie din istoria-artei... Dacă ar rămîne la pedagogie: «Sunt profesor de istoria-artei...» - de acord. Dar ei, tot discutînd despre sexul artei, s-au castrat ei înșiși - poți conta pe unul ca Hăulică altfel decît ca să-ți comunice niste informații despre artă (iar Securității, despre... tine)? Mărturisesc: în anumite momente - mai ales cînd devenea insuportabil de sigur de sine, de superior și'de disprețuitor al altoramă gîndeam la Pleșu ca la un fidel ucenic al lui Hăulică : adevărat, încă nu atît de unsuros, atît de călătorit - dar mai are timp...

Am făcut-o! I-am încondeiat pe Liiceanu, pe Pleșu - dar ce știu eu despre ei? Lui “Gabi” i-am cetit eu (măcar; înțelesul, altă mîncare de pește) Peratologia ? Politropopia? Tratraderile? Cu ce drept... ?

Cu nici un drept. Scriu jurnal; în jurnalul meu personal încondeiez pe cine vreau, pe cine cred eu că trebuie înțepat. I-am ars o copită lui Sorescu - ei și? Sorescu cere, și nu o singură copită; și merită, pentru duplicitate; pentru frica-alibi; pentru că, de două decenii, călătorește pe toate meridianele lumii, Sorescu fiind scriitorul român care nu a recomandat o singură carte a vreunui alt scriitor român și nu a propus, pentru a fi invitat, pentru a primi o bursă, pe nici un alt scriitor român (deși acesta este obiceiul, chiar regulamentul instituțiilor, organizațiilor-gazdă: “beneficiarul” de azi propune pe altul, pe alții).

Adevărat - nu este unicul: Blandiana face exact la fel cînd călătorește cu soțul, însă cînd umblă singură, atunci îl recomandă pe Romulus Rusan...

Acești doi buni poeți, Blandiana și Sorescu, văd literatura română ca pe un Bărăgan străpuns de un pisc, hai două (ei înșiși, văzuți de departe), de aceea nu suportă, alături, pe nimeni - iar dacă se nimerește... atunci să-i auzi, să-i vezi ce curajoși sunt în denigrarea, în desființarea altora! Invidia confrăților este numai în parte condamnată - fiindcă și confrății trăiesc în România și cunosc mecanismul "promovării peste hotare a valorilor" ; și ei știu că nu este suficient să primești o invitație de la o Universitate occidentală, de la o societate culturală, de la un festival al poeziei - mai trebuie să primești pașaportul românesc; iar dacă îl "capeți" o dată, chiar de două ori, "pe gratis", a treia oară ți se cere să-l plătești - altfel nu mai ieși din țară. Au dreptate confrății să se întrebe cât, ce plătesc la vamă Sorescu, Blandiana, Marino (acum vorbesc numai de scriitori, nu de auxiliari ai Uniunii Scriitorilor)?

Desigur, nimeni nu se miră că printre "Cei șapte" nu se află și Sorescu - deși acolo i-ar fi locul, nu s-ar simți... depeizat.

Desigur, Blandiana apare ca persecutată, acolo, apărută dincoace - eh, unde merge mia, merge și suta, vorba folclorului-nou: pe ăștia-i avem, cu ăștia defilăm - apoi noi, de-aici, deși tot de-acolo venim, nu alcătuim dosare de cadre; nu vedem doar piscurile în Bărăgan, ci și gorganele; chiar și mușuroaiele de cârțiță - precum cele ale acestor doi mari poeți și mici oameni.

Nici o veste-poveste dinspre Bujor. Foarte bine: îmi mai lăsa un răgaz :

5. În care povestitorul bombănește, în continuare.

Bag-sama că mă ocup mai mult de absenți decît de prezenți... Bag-sama că e normal: ne bucurăm, ne bucurăm că, în sfîrșit, scriitorii români deschid gura (cu măsură... - cred ei, cei-șapte, neștiind că, din moment ce au întredeschis-o, au și trecut pragu), însă nu ne putem stăpîni să nu ne întrebăm:

Dar unde ni sunt... ceilalți?

Fiindcă știm: nemulțumirile nu sunt doar ale cîtorva persoane ; personale; și nu doar nemulțumiri scriitoricești - și cum "totdeauna, peste tot în lume, scriitorii au fost în fruntea contestațiilor"... etc. etc...

Ne bucurăm că în-sfîrșit-scriitorii-români; si, simultan: dar pînă acum, ce dracu-au făcut? Iar acum, numai doisprezece? (pe Blandiana am scos-o, tacit și definitiv din "cauză", după ce i-am citit memoriul către putere - un fel de Arpagic administrativ în proză: "Mult stimat

și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu...”).

Așadar, e normal să mă ocup, aici, mai degrabă de Liiceanu decât de Pleșu ; de Manolescu, nu de Hăulică.

Nu accept (și combat cu vehemență!) “părerile” cîrtitorilor potrivit cărora “șobolanul de Hăulică a simțit că ia apă corabia” (măcar de-ar lua apă corabia aceea!). Nu m-am topit niciodată de amor pentru Hăulică (o persoană unsuroasă) - dar el a semnat! Nu-și va șterge el chiar toate păcatele (nici oloiul de pe caracter) prin semnătura de acum, însă o bună parte din ele... Am îmbătrînit, am obosit, nu mai am puterea și răbdarea de pînă acum doi-trei ani, ca să mă angajez în asemenea dispute cu - nu întîmplător - ne-scriitori; și, deloc întîmplător, artiști: pictori, sculptori, graficieni (și arhitecți, aceștia se includ printre artiști...). Acești băieți și fete (de “artiști” vorbesc, în continuare, acum eu băgîndu-l pe arhitectul-român în categoria ghilimelată), în România au dus-o tot într-o tăcere-de-aur; s-au descurcat binișor în viața cea de toate zilele (chiar dacă nu mai aveau comenzile-de-stat de altădată, totuși, vindeau, așa încît ultimul dintre zugravi trăia infinit mai bine decât un scriitor încărcat de ani, de volume, de premii), însă, o dată în exil, li se trezește curajul - și mai ales tricolorul: să-i auzi cum tună și cum fulgeră împotriva comunismului, împotriva colaboraționiștilor din țară, împotriva disidenților (mai ales - aceștia fiind, cu toții, dacă nu agenți, atunci colonei de Securitate). Însă cînd vine vreun moment de contestație deschisă (totuși, la adăpostul exilului), nu-i vezi, nu-i auzi, nu-i simți - cu o excepție: Victor Roman și cu Dana lui - nici în fața Ambasadei RSR, nici pe Esplanada Trocadero (unde mult vînt ne vîntuit pe noi, fraierii), nici măcar la cîte un colocviu-intim... De ce? A, păi dacă n-am știut, să aflăm: ei - spre deosebire de alții, mai cu seamă de scriitori - ei, domnule, sunt artiști; artistul face artă, domnule, nu politică! Chiar cînd politica aceea aduce vorba de distrugerea bisericilor, a palatelor, a patrimoniului-istorico-artistic, ei, artiștii, nu mișcă: descoperă, brusc, că ei, artiștii, au, în România, o mamă (de mirare, nu?) - și cum să-i facă un fiu, mamei sale, una-ca-asta? - și un frate - chiar și un cumnat (ca Horia Bernea). Dar dacă artistul-român face numai artă, nu coboară în politică, să-l auzi ce sfaturi-prețioase dă : ce ar trebui să se facă; și ce n-ar trebui să se...; și ce porc de cîine e cutare! Dar cutărică, ce dat-cu-comuniștii! Și lichea și agent și șobolan! Bine-bine, și scriitorii se mănîncă între ei, au proaste păreri unii despre alții - dar scriitorii se, totuși, suportă, discută între ei, chiar atunci cînd se detestă și se ceartă; cazurile de “excludere din literatură” (unilaterale, reciproce) sunt rare, iar scriitorii care nu suportă ca “opera” lor să stea pe același raft cu

“broșura” altui scriitor, rarissimi (eu cunosc unul singur: Breban) pe când pictorii, de pildă...

Îți intră în casă pictorul X, căruia tocmai i-ai cumpărat o pânză; intră și vede, pe perete, o altă pânză, a altui pictor, Y - și acela român, prieten al lui X. Și zice X:

«Ce e porcăria aceea? Cum poți să ții în casă o asemenea oroare?!»

Dacă s-ar opri aici, treacă-meargă. Dar X nu are frîne:

«Îl dai imediat jos pe porcul de Y! Du-l la bucătărie, ori în pod, deși eu l-aș arunca la gunoi... Să nu-l mai văd pe-aici când mai vin pe la tine, că-mi iau tabloul înapoi!»

Adevărat, o carte este și ea un obiect, se pierde printre alte obiecte-cărți dintr-un raft de bibliotecă; apoi o carte nu este unicat, ca tabloul; opera-de-artă cere loc, locul său, prezența altora ar putea-o bruia, anihila... Da, sigur, așa e, dar-însă-totuși... Parcă nu se făcea ca Bernea să spună una ca asta despre Sorin Dumitrescu...

Ar exista o explicație a ne-participării artiștilor (adică a celor care fac artă, domnule, nu po-li-ti-că) la... contestație: fiindcă aceasta se face cu verbul. Deci, trebuie să știi să închei o propozițiune corectă (deși n-ar strica o frază întreagă) : ca să înțeleagă și celălalt și ceilalți ce ai spus, nu doar ce ai fi avut de gând să spui, dacă... Or, cuvîntul nu e treaba lor, ei își fac arta din cu totul alt material, verbul folosindu-l doar accidental, cu precădere sub formă de interjecții, de înjurături - poți să-i ceri cuiva ceva ce nu are? Nu poți!

Să-i lăsăm, deci, pe artiști să-și facă arta-lor-curată, să nu le reproșăm că și-o maculează - cu... cuvîntul. Este adevărat că se spune: la început a fost Cuvîntul - și nu forma și nu culoarea - dar cîte nu se spun... La urma urmei, pictorii, sculptorii, pe de o parte; muzicienii, pe de alta - iar deasupra lor: filozofii - sunt ființe făcute pentru timp-de-pace; pentru vremuri cît de cît normale, nu este vina lor că trăim într-o lume scoasă din țîțîni, așa că să nu li se ceară să coboare în piață, în eveniment, în istorie...

Așa se va fi explicînd absența unui Bernea (ca pictor mare! ce artist), a unui Liiceanu (ce gînditor! - ce scriitor-în-ciuda-lui-însuși!). Primul, fiindcă e prea mare artist pentru un contingent atît de mic; al doilea pentru că... Ei, pentru-că! Pentru că nu s-a despărțit de Noica!

Dacă *absența* lui Liiceanu se află sub semnul lui Noica, absența lui Manolescu (o văd eu, poate numai eu) stă sub al lui Ivasiuc. Ce poate fi comun între Noica și Ivasiuc? Ei bine, într-un jurnal al meu, propriu și personal, am dreptul să fac „apropierile” mele.

Nu știu dacă Ivasiuc îl va fi întîlnit pe Noica. Dacă da, atunci sunt sigur că nu s-au plăcut: prea de același semn erau. Lăsînd apropierea

între ei cât mai îndepărtată, îi pun, mental, pe aceeași linie (nu plan) : și unul și altul exercitau o certă fascinație asupra celor din preajmă; și Noica și Ivasiuc erau bîntuiți, posedați - de idee; amîndoi dădeau gîndului preeminență, prioritate, supremație; amîndoi aveau neîncredere (ca să nu spun : oroare) de morală.

6. Și despre fiertură la gheață.

Iar acum vorbesc numai de Ivasiuc :

Ne-am întîlnit față către față în martie 1958, în carantina-de-plecare din Jilava. Îl știam însă, indirect, a) din noiembrie-decembrie 1956, din celularul zis “La Cosciuge” de la Ministerul de Interne (comunicasem între noi prin perete, celulele noastre aflîndu-se spate-n spate) ; b) din aprilie ‘57, la Jilava, de la noii mei colegi de celulă, colegi de-ai lui de facultate (medicină) și de lot - de la aceștia auzisem lucruri foarte-foarte rele despre ,“Sașa” (cel mai necruțător fiind tot un medicinist, Mihai Ștefănescu-Serdaru). Or, în carantina din martie ‘58, același Serdaru mi-l prezintă pe Ivasiuc (șoptindu-mi că, între timp, Sașa devenise băiat-bun). Într-adevăr, Sașa a fost băiat-bun cît timp am stat împreună, la Gherla (pînă la sfîrșitul lui octombrie ‘58).

În 1965, ca tot... creștinul (fost deținut politic), am ieșit la suprafață: am revenit la București, unde am reluat relațiile cu bunul meu prieten de pușcărie. Îl mai frecventau pe atunci Pavlovici, Zub, Petrișor, Tarangul - pentru noi, pușcăriașii, Ivasiuc era: Sașa ; pentru noii săi prieteni, ne-pușcăriași: Breban, Sorescu, Nichita, Matei, Pintilie, Manolescu, Ion Alexandru, devenise: Alec (tot era el pe atunci în căutare de pseudonim). Nu prea trecea curentul între “noi” și “ei” - desigur, mireașa fiind Ivasiuc. La drept vorbind, nu trecea deloc, iar timpul nu a aranjat treburile.

Gelozie (acum vorbesc numai pentru mine)? Desigur, și asta: bine, domnule, eu împărțisem cu Sașa gamela și priciul și tineta cînd, uite-i pe ăștia, mucoșii, analfabeții - care nu știau nici măcar cum arată, pe dinafară, o închisoare - nu numai că mi-l iau pe Sașa, dar îi schimbă și numele! Auzi: Alec! Și el se lasă, măgarul...’,

Chiar așa? Nu, nu chiar așa; nici măcar: așa. Poți fi prieten cu cineva, fără să treci la “iubire” (cu gelozie); și fără să-i devii acelaia subaltern (cazul lui Serdaru). Ba chiar, în cele șapte luni petrecute împreună, la Gherla, în grupul nostru de trei, eu eram aplanatorul conflictelor provocate de Sașa în celulă, iar după ‘65, în libertate (în perfectă armonie cu Tita Chiper, devenită soția lui), “trăgător de

mîneacă”, moderator, uneori de-a dreptul opritor al prăpăstiilor povestite de Sașa altora.

Desigur, Ivasiuc știa mai multe decît noi; era ăi mai în vîrstă, înainte de medicină făcuse un an-doi de filozofie; acasă la el, la Sighet, citise enorm în comparație cu noi, care nu avusesem norocul unei biblioteci în familie - apoi avea o uluitoare ușurință verbală: făcea orice - din cuvinte (eu eram, pe atunci, nu cu adevărat bîlbîit dar, conștient de faptul că vorbesc împleticit, nu mă avîntam să povestesc nici măcar amintiri-din-copilărie). Am învățat multe de la el mai ales din domeniul psihiatriei (pe care i-o “preda” lui Serdaru), însă, instinctiv, refuzam maniera în care conducea el discursul (mai exact: se lua, el, după cuvinte) și, din ce în ce mai des, ajusta concluziile... N-aș fi putut (și nu puteam, pe loc) explica ce anume îmi displăcea, simțeam însă ceva care nu stătea cum trebuie, nu doar cu logica, ci cu bunul-simț; era ceva nesănătos în scînteile, în jerbele pe care le producea, vorbind.

Și încă un amănunt: băgasem de seamă că Mihai Serdaru începuse a imita nu numai “gîndirea ivasiuciană”, ci și mersul; și gesturile - și mai ales ticurile. Mihai era “făcut” cu totul altfel decît Sașa: cap frumos și trup sănătos (de sportiv - și încă de jucător de rugby!) ; Mihai se putea orienta în spațiu (foarte important într-o celulă supraaglomerată) și accepta, ca și zdrobitoarea majoritate a deținuților, regulamentul-interior, cel care poate fi astfel rezumat: “Nu ești singur pe lume (adică: în celulă); ce ție nu-ți place altuia nu-i face...” Or, de la o vreme, sportivul și sănătosul Mihai, încercînd să se plimbe prin îngustul spațiu dintre rîndurile de paturi suprapuse, nu respecta dreapta; intra (de-a-mboulea, se zice) în cei veniți din sens contrar - și se mira de ciocnire, n-o înțelegea...; pașii - la plimbare - îi deveniseră inegali, smuciți, uneori pornind pe laterală, ritmul cu totul fantezist: “ritmul lui Sașa”. În libertate, în spațiu suficient, pe un trotuar larg, degajat, e deranjant, enervant partenerul de plimbare care se crede singur pe lume și fie grăbește, fie încetinește pasul; fie pășește... în fața pasului tău - te calcă el, îl calci tu ; partenerul de plimbare nu ține seama că și tu exiști (în spațiu) : dă din mîini ca o moară de vînt detracată, te incomodează, chiar te lovește - și vorbește și vorbește, vorbește - dar într-o celulă?

I-am zis, nu o dată :

«Sașa, gîndirea ți-e ca mersul: brambura».

Ion Omescu spunea altfel:

«Sașa, tu navighezi pe diagonală; în derivă...»

Însă ceea ce era, la urma urmei, acceptabil în spațiul și atmosfera de celulă (Mihai Serdaru, la Gherla, contaminat și în exterior de

Ivasiuc), mi s-a părut uluitor, inacceptabil afară, în libertate, la oameni deja formați, la personalități puternice, la scriitori confirmați: Nichita Stănescu, Nicolae Breban, Matei Călinescu... Mă uitam cu aproape strângere de inimă la obrazul (pe atunci încă frumos) al lui Nichita, brusc cuprins de ticuri - a căror marcă o cunoșteam: clipea asimetric, își smucea capul pe un început de spirală - și mai ales își frământa buza superioară - ca Ivasiuc (care căpătase acest tic după ce își pierduse dinții din față, ajungând să muște din felioara de pâine, din calupul de mămăligă cu buza de sus, crescută și încornoșată); îl urmăream pe Breban (și el, trup sănătos), în “plimbarea” de doi-trei pași, în casa lui Ivasiuc: pășea fie cu întârziere, fie precipitat - și alături (taman ca Ivasiuc!), ba chiar, în pas, ridica mult mîna și agita de două ori palma (leit Ivasiuc). Dar surpriza cea mai mare: Matei Călinescu...

În toamna lui 1978 fusesem în America și trecusem și pe la Matei, profesor la Universitatea din Bloomington. Mă primise cu căldură - și el și soția sa și soacra (aflată în vizită la copii) : o cunoșteam demult și... bine pe Tamara Gane : îmi fusese profesoară, între 1954-1956, de istoria literaturii ruse, avusesem cu ea grave conflicte (“politice”)... Eram tare obosit, în general, în special nu-mi venisem în fire după “tratamentul” aplicat în cele șase săptămâni de închisoare, în ‘77 - dar tot am observat, la Matei, în timp ce ne plimbam pe străduțele liniștite din jurul casei sale... gheara lui Ivasiuc. Totuși: Matei era un om format atunci cînd îl cunoscuse pe Sașa; plecase din țară cu cîțiva ani buni înaintea mea (și înainte de moartea lui Ivasiuc); și... nu vorbeam despre el, atunci cînd Matei gîndea și mergea ca Ivasiuc!

La Manolescu nu am observat ticurile lui “Alec” - vreau să spun: cele vizibile; însă cele citibile...

Aș comite o gravă nedreptate, dacă aș spune că... cine se aseamănă se adună; că cei pomeniți ca vădit influențați de Ivasiuc au fost contaminați, tocmai, pentru că se aflau pe aceeași lungime de undă (structurală) cu “Alec” al lor. Nu mă pot stăpîni să bag de seamă: “gîndirea” lui Ivasiuc era, firesc, nefirească: amorală.

Avusesem multe semne, dar le pusesem pe seama “țăcănelii”. El însuși, vorbind despre sine, spunea (cu o seninătate neînregulă) că este un degenerat (sîngele-i albastru se subțiasse, se amestecase nepermis, la care se adăuga alcoolismul tatălui său) - deci, “un monstru”. Nu-mi îngăduiam să cred ce spunea, tocmai pentru că o spunea atît de liber. Apoi elucubrațiile, prăpăstiile, minciunile sfruntate puteau avea farmec, atunci cînd nu se acumula, obosind, dînd senzația de satiu... Îmi făcuse și mie (dar cui nu-i făcuse ?) o sumă de măgării, chiar porcării, dar în virtutea obișnuinței (și, poate, a fidelității de-pușcărie),

le trecusem cu vederea (după ce le “pontasem”, anunțându-l, de fiecare dată, că “de șapte ori șapte” se apropie...). Au trebuit să vină peste noi toți Evenimentele de la Praga pentru ca șapte-ori-șapte să se împlinească; pentru ca “despărțirea de Ivasiuc” să se consume.

Îmi dă Bujor răgaz să povestesc numai... asta-și-gata? Tot nu-mi telefonează, ca să facă din mine om - așa că...

7. Despre al cohol ca provocator de amnezie cu anticipație (numai la români).

Eram la mare, la Doi Mai, când s-a întâmplat întâmplarea. Și, ca și cum istoria n-ar fi fost destul de brutală, i se alăturase meteorologia: ploua, bătea vântul rece...

O parte din dimineață o petrecusem pe plajă, printre cehi și germani de Est, cu Ana, încercînd să-i îmbărbătăm, să-i sfătuim. Ana, deși femeie, își descoperise vaste și amănunțite cunoștințe de geografie, așa că le explica nefericiților cehi traseele de urmat, ca să scape de Lagăr - firește, nemaîntorcîndu-se în baraca lor, peste noapte “normalizată”.

Hotărîsem să ne întrerupem vacanța la mare (și luna de miere - ne căsătorisem la 7 august), drept care eu plecasem la Mangalia, ca să iau bilete pentru trenul cel mai apropiat. Venise, în același scop, și Dan Cristea (și el proaspăt căsătorit - cu Delia). Pe drum însă, Dan s-a răzgîndit: de ce să-și strice el marea, pentru un fleac? De la discuție, am alunecat în ceartă: el a retras “fleacul”, l-a înlocuit cu: “o chestie care nu ne privește pe noi, românii”. Nu eram deloc de acord cu analiza și i-am zis-o; de la obraz. La Mangalia, în timp ce eu luam bilete pentru un tren de noapte, Dan Cristea a făcut ce fac românii cînd se simt încolțiți de “argumente politica-etice”: s-a îmbătat - fulgerător și cumplit.

Nu-mi închipuiam că cineva se poate fulgera cu vodcă într-un timp atît de scurt; și atît de... total. Miracol: la casa de bilete, la gară, nu era aglomerație (oare de ce?), așa că nu absentasem mai mult de o jumătate de oră, dar îl regăsisem pe Dan Cristea nu doar fulgerat, ci turbat: pe drumul de întoarcerea trebuit să mă lupt cu el, să n-l las să facă ce făcuse în plin centrul Mangaliei : să se năpustească în fața mașinilor... Ce s-a petrecut mai apoi, la Doi Mai, între el și proaspăta-i nevastă - nu mai spun (de altfel au divorțat, în curînd).

În afară de biletele de tren, mă alesesem și cu altceva din acel drum pe jos, la, de la Mangalia: înțelesesem că Românul (vorbesc numai despre el, atunci, în '68, nu știam ce fac alții, nu călătorisem în afara hotarelor patriei iubite...), înțelesesem, deci că Românul, pus în situații delicate, fără-ieșire - în care trebuie să răspundă prin da sau ba - știe să evite un asemenea răspuns (la urma urmei, cine și cu ce drept l-ar soma pe el, om liber, să-și îngrădească libertatea, optînd?): îmbătîndu-se. Fulgerător! Se fulgeră, se trăsnește singur, pe loc. Iar dacă întrebătorul insistă cu "fleacul" lui, Românul îngălează :

«Lază-mă, nene, nu vezi că-z beat-bulbere?

Mai tîrziu am căpătat confirmarea (strălucită, orbitoare, ca fulgerul cu pricina) îmbătutului cu (sau: ca) tactică - în vederea, desigur, a alibiului :

- Nu știi ce-a zis cutare, ce s-a zis, ce-am zis, ce s-a făcut, ce-am făcut eu - doar erai de față: n-ai văzut ce beat eram ?

Ba da, ba da: văzusem, văzuse toată lumea, se văzuse pînă la Securitatea poporului și pînă la Comitetul (lui? ei?) Central, ba pînă-sus-de-tot se văzuse cît de beat (deci inconștient, deci iresponsabil) era Românul.

L-am văzut fulgerîndu-se oportun pe Al. 1. Ștefănescu, după o "gafă". În fapt, la acea ședință a Uniunii, zisese și el două-trei cuvinte adevărate - nu era primul, nu era singurul, alții, mulți, rostiseră adevărate rechizitorii la adresa cenzurii, dar nu era lipsită de haz intervenția lui "Ali, Turcul de la Cenzură" împotriva "unor practici de azi ale Direcției Controlului Presei"... Firește, nu putea spăla păcatele grele, capitale, de pe vremea cînd conducea el Direcția cu pricina, dar cine știe: bietul Ali era sincer, gîndind că, pe vremea lui, nu existau asemenea "practici" (hotărît, nu! - erau altele...).

Intervenția lui Ali ar fi rămas pierdută dacă, în pauză, coborînd la bufet, nu ar fi fost luat în primire de consoarta-i, Nina Cassian (ea nu fusese prezentă la prima parte a ședinței, abia atunci venise și ce aflase ?) : "Ce-ai făcut, nu-ți dai seama că ne-ai nenorocit? - pe tine n-ai decît, faci ce te taie capul dacă vrei să te sinucizi, dar nu te-ai gîndit la mine? La răul pe care mi-l faci, trezindu-te vorbind despre cenzură? Tu, atacînd cenzura de azi ?" - la care bietul Ali, Turcul Consort, cuprins. de spaimă, s-a repezit la tejgheaua restaurantului Casei: acolo și numai acolo era salvarea: circumstanțele atenuante, alibiul nu puteau veni decît din (de la) vodcă: a dat pe gît - de-a-n-picioarelele - un pahar; de la al doilea, minune: s-a și îmbătut! După al treilea, nu se mai putea ține pe picioare, era beat-pulbere, deci, amnezic: nu-și mai aducea aminte ce făcuse, ce zisese (dacă zisese

cu adevărat!), “acolo-sus”...

Fusesem “acolo, sus”, în sală, când Ali zisese ce zisese (fleacuri, față de zisele altora) ; coborâsem imediat îndărătul lui, deci auzisem reproșurile furios-însăimântate ale Ninei Cassian, tovarășa de viață a Turcului de la Cenzură; și asistasem, în restaurant, cu ochii lărgiți de uimire, de aproape admirație, la autoîmbătarea lui (pe loc). Parafrazându-l pe Mazilu :

Întrebare: “Poate un om să se-mbete-pul’..., din două pahare de vodcă, băute în douăzeci de secunde ?”

Răspuns; “Poate ! (Dacă ține să se...)”

Iar Ali ținea-să-se - cum altfel? Trebuia; era necesar: logica legilor dialecticii cerea-să-se (îmbete, fulgerător). Bine-bine: Turcul ca Turcul - ce nu face un bărbat, din dragoste pentru nevastă? Din grijă pentru... viitorul ei, de viitoare văduvă ne-abuzivă (nu povestește Nina Cassian, în America, ce și cât și cum au persecutat-o comuniștii, în general, Cenzura în special?). Dar, lăsînd la o parte viitorul-din-atunci (la care asistăm, cu gura-căscată, azi) și rămînînd la acel prezent (‘69? ‘70?) ; eu credeam, naiv, că vodca este... alcool, nu stricnină; oricît de patruzeci de grade tărie ar avea, cerea oareșicare timp (în spațiu), ca să treacă în sînge, să... în fine, să-i facă sîngelui ce-i face ea sîngelui scriitoricesc. Ei bine, vodca în contact cu Ali Ștefănescu nu numai că fulgera, stricninic, ci întorcea și timpul pe dos, vreau să spun, răsturna cronologia - am aflat din gura Ninei Cassian, mai tîrziu:

- Ali nu putea spune, în ședință, ceea ce spune că ar fi spus: era beat-pulbere, nu putea articula un singur cuvînt...

Altfel femeie extrem de deșteaptă, Nina Cassian, în plus, muziciană, chiar compozitoare; desigur, compunîndu-și compozițiile (muzicale), a avut de a face cu anticipări (în timp), cu răsturnări (în spațiu); ca tot muzicianul, știind și ceva matematice (de la Dan Barbilian), a practicat și permutările, iar de la Ion Barbu (“Bată-l Wottan să-l bată!” - cu cămșa lui cu tot) va fi prins poeta și arta descămășării secunde...

Observație (răutăcioasă) ; atunci, în august 1968, Dan Cristea nu o cunoștea, îndeaproape, pe Nina Cassian (atîta lucru posed din istoria literaturii române cotidiene), deci o eventuală influență benefică, o contaminare (prin osmoză) este exclusă. Atunci cum se va fi explicînd... alibiul postpus? Răsturnarea (!)? Punerea efectului în locul cauzei - și vițavercea? Numai un Mazilu este (era) în stare să dea răspunsul:

- Se explică!

Totul se explică, totul poate-fi; și acest alibi recto-verso, de așezat după necesități: *în-timpul*, ca Dan Cristea, *după*, dar avînd rol retro-

activant - ca al lui Al. I. Ștefănescu, *în vederea...* a orice, prevederea fiind mama sănătății...

‘Oață tactică, aplicată și de Nichita Stănescu ; și de Marin Preda, și de... - inevitabilul Mazilu (știind el ce știa) ar fi spus:

- Dar cine nu ?

Să mă întorc - nu la Manolescu, ci la Ivăsiuc :

V.

(Vineri, 30 iunie 1989)

1. În care cîțitorul află cum s-a supărat și Nedelcovici ca bujorul pe hat !; și că nici el nu mai face nimic pentru români!

Căldură-mare.

Aseară, la Marie-France. Vorbit numai despre “asta”. Într-un fel, se limpezesc apele; în alt fel... Dacă a ajuns să ne tulbure Țepeneag cu un “joc” de-al lui - și cu mai cine: cu Nedelcovici, Culcer, Salex, Necula - înseamnă că suntem ușor de tulburat.

Aseară, tîrziu, după ce ne-m întors de la Marie-France, telefon de la Monica. A reușit să vorbească cu Nedelcovici!

Bujor, nu atît încurcat, cît... contrariat că “s-a aflat”...

«S-a aflat, ce ?», l-a întrebat Monica. «Era ceva secret ?»

«A, nu!» a protestat Nedelcovici. «Dar un comitet de inițiativă trebuie să procedeze cu discreție...»

«Față de cine, discreția? Noi - Virgil și cu mine, Goma, Raicu, Alain nu trebuia să aflăm marele-secret pe care l-am discutat la cafenea, după masă rotundă?»

«Nu știu, doamnă», a zis Nedelcovici, agasat. «Eu am făcut cum au zis ei...»

«Care, ei?»

«Țepeneag»

«Țepeneag e el», a zis Monica. «Cine altcineva?»

«Nu pot să vă spun - și să mai lase-n pace, pe mine !», s-a supărat Bujor, la telefon. «Românii ăștia! Nu poți lucra cu ei ! Nu știu să-și țină gura! Nu mai fac niciodată nimic pentru ei!»

Mai mult nu a aflat de la Nedelcovici. De la “Fetele din Picardia”: că nu se mai... ține întîlnirea programată la 5 iulie - le-a telefonat și lor Nedelcovici, ca să le certe că... nu și-au ținut gura.

- Deci, n-a fost nici un complot, zic. Nedelcovici a executat un ordin dat la întîmplare.

- Dar asta ce e? Nu e complot? Cică: «am făcut cum au zis ei» - care ei, fiindcă, din cîte știu, Țepeneag e încă... singular.

- O fi folosit pluralul... de reverență: “Dumneavoastră sunteți grozave, doamnă!” - de exemplu.

- Nu suntem deloc grozave și te rog să-mi spui cine or fi ei ?

- Geta Horodincă, Mioara Cremene, Vera Lungu, Aurora Cornu, Ana Novak - o mai fi trăind?

- Lasă-te de glume, nu e momentul. Și dacă ei e Breban?
- Sunt, așa e corect, în românește : «Dacă ei sunt Breban»?
- Zău, nu-mi arde de glume, la ora asta!
- Nici mie. Ce-ar fi dac-am mai vorbi mâine?
- Mâine o să-ți spun pe cine bănuiesc eu în spatele acestei...
- Iar începem? Chiar dacă mâine e o altă zi? Parcă era vorba că nu e complot.

- Nu e. Dar e, totuși...

Nu e - dar totuși.

Nu am nici un nou-element, dar... Bineînțeles, față de Monica, cînt și eu în corul negatorilor, cu Marie-France și cu Alain - că nu e nici un complot - dar-însă-totuși, vorba maiorului (sau căpitanului) lui Geo Dumitrescu... Chiar dacă n-ar fi avut de gînd să facă o Uniune a Scriitorilor; chiar dacă n-ar fi vrut să o facă, împotriva noastră - pagubele pe care ni le-au pricinuit... Dar nu suflu un cuvînt. De altfel, nu sunt deloc sigur. Cu toate că...

Cu toate că. Sunt și eu istovit, m-au stors și pe mine zilele astea de... căldură-mare. De nebunie. De-de-de - nu mai știu de ce, dar nu-mi place ceea ce nu știu cum să-i spun.

Ba aș putea. Dacă aș face un efort - atîtica. Dar nu vreau să fac. Nici atîtica - căldură-mare, nebunie, românie, țigănie...

Așa că mă întorc la altă...

Bine : mă întorc numai la Ivasiuc:

2. Povestitorul povestește cum a intrat el, dușman înrăit al poporului, în partidul comunist (al celor buni).

Așadar eram din nou la București. De ce mă întorsesem la București (în plină vacanță, în miezul verii - în inima lunii de miere)? - cînd ceilalți, în majoritate, fie își continuaseră vacanța (la mare, la munte), fie plecaseră din București (în vacanță, la munte, la mare, după posibilități) ?

Așa. Ca să fiu la București, în caz-că... În-caz-că, ce? Doar nimeni nu avea nevoie de mine, de prezența mea la București - dar să nu anticipez: în tren, în primele ore acasă, eram doar excitat. Chiar exaltat, însă... lucid. Îmi spuneam, îi spuneam Anei:

«Nu le putem rezista rușilor mai mult de zi-două. Dar chiar și un ceas-două de rezistență...»

Ana era într-un totuș de acord cu “analiza”. Ea îmi adusese vestea că, ieri, mulți dintre foștii ei colegi de liceu manifestaseră în fața

ambasadei Cehoslovaciei și în fața celei sovietice; pe de altă parte, socru-meu îmi spusese că un umăr de scriitori protestaseră, în presă, împotriva invaziei. Foarte bine, foarte bine și așa: cu proteste, însă mie îmi era gândul la alt- ceva: deja la Doi Mai, apoi în tren, aflasem de la Radio București că se constituie Brigăzi Patriotice. Nu știam să trag cu pușca (în prima studenție făcusem doi ani de “teorie”, dar când să fac și convocarea - la Cilibia - m-au găsit... inapt, din pricina vederii deficiente, așa că fusesem trimis la vatră), însă îmi spuneam că te poți opune rușilor invadatori - o zi, un ceas -, nu doar cu pușca, ci și cu orice altceva.

Bine-bine, se constituiau brigăzi Patriotice - dar unde? Unde le găsesc eu? Și ca ce (mai pe românește: în ce calitate ?) m-aș fi prezentat pentru înrolare?

Fiindcă eu eram... nimic; nimeni; nu aveam statut: student nu mai eram (fugisem, ca să scap de insistențele securistului Achim...), ca să mă pot prezenta la Universitate; nu eram slujbaș pe undeva, măcar muncitor - ca să mă prezint la instituție, la întreținere, să cer să intru, “în mod organizat”, în Brigăzi; nu eram utemist, nici sindicalist - nici măcar membru al Uniunii Scriitorilor. Adevărat: în ultimii trei ani, de cind ieșisem la suprafață, aflasem că fuseseră admiși în Uniune băieți și fete “pe baza” publicării unei singure povestioare, într-o revistă de provincie (Țepeneag, de pildă). Eu însă continuam să fiu un caz: publicasem mai multe povestioare (chiar și fragmente din **Ostinato**), promisem și o mențiune a *Luceafărului* (Premiul I fusese decernat Sandei Târziu, din mîna lui Eugen Barbu el însuși!), însă Fănuș Neagu îmi explicase (cu totul și cu totul prietenește) că “problema” mea are să fie luată în discuție după ce voi publica un volum. Ieri sau alaltăieri îmi apăruse în librării volumașul **Camera de alături** - înainte de plecarea în vacanță predasem un exemplar de autor Uniunii, în vederea discutării-cazului, însă cum era vară, cum pînă și scriitorii din conducere aveau dreptul la odihnă-legală... Ce mai încolo-încoace: nu eram membru al Uniunii! Nu “aparțineam”.

Eh, dacă “fleacul”, vorba lui Dan Cristea, s-ar fi întîmplat încolo, în toamnă, evenimentul m-ar fi găsit pregătit: aparținînd, ca tot creștinul; aș fi fost și eu membru al Uniunii, poate chiar redactor cu jumătate de normă la *România literară* - fosta *Gazetă...*, preluată de Geo Dumitrescu (îmi promisese încă de acum o lună că mă “ia” după intervenția Titei Chiper; în ciuda băgării-de-seamă-glumețe a lui Sașa: «Tu, la *România literară*? Ce, eu sunt în vreo redacție? Măcar șef-adjunct?» - eh, îmi era de mare ajutor prietenul meu Sașa, devenit Alec).

Așadar, mă întorsesem de la mare, plin de avînt; gata de sacrificiu: cu drag m-aș fi înrolat în vreo Brigadă Patriotică - dar în care? Unde? Aparținînd de ce, de cine?

În asemenea împrejurări, cauți sfat la prieteni. Am luat-o cu bunii mei prieteni din închisoare, din deò - pe bucureștenii ne-plecați în vacanță, se înțelege, i-am căutat.

«Fii calm, fii serios!» m-a întâmpinat unul. Încearcă să gîndești înainte de a te năpusti cu coarnele. De acord: bieții cehi - și mie mi se rupe inima de pățania lor. Dar, la drept vorbind, ce voiau ei, cu “Primăvara” lor: tot socialism - “cu față umană”, cică. Cine s-a găsit să se solidarizeze cu ei? Ceaușescu - dar cine e Ceaușescu ? Tot de-al lor, socialist, comunist! Și tu, ditamai dușmanul, vrei să te bagi în brigăzile lui Ceaușescu?»

«Se dau arme», am strecurat.

«Fii serios! O să-ți dea ție Ceaușescu armă, ca s-o-ntorci împotriva lui? O fi el bou - dar un bou viclean.

«Atunci... Noi ce facem?

«Ce întrebare! Nimic! De ce să ne amestecăm în certurile dintre comuniști? Noi, cînd o fi s-o facem, o s-o facem împotriva comuniștilor și a comunismului!

«Și cam pe cînd facerea?»

«Pe... Cînd o fi să fie - în nici un caz acum».

Alți colegi de pușcărie și de deò :

«Ceeee?! Ești nebun? Brigăzi Patriotice? Împotriva rușilor? Dar cît crezi tu că rezști împotriva rușilor?»

Eram gata să spun: «Un ceas-două...», dar m-am răzgîndit. Dacă i-aș fi asigurat că brigăzile în chestiune vor avea rolul de a-i întâmpina cu flori pe americanii eliberatori...

L-am căutat pe Ion Omescu - el fiind cel mai înțelept, mai cu experiență dintre toți prietenii mei pușcăriași. Gazda lui mi-a spus că adineauri plecase la Arad, la ai lui, în mare grabă: zicea că vin rușii... L-aș fi căutat și pe Marcel Petrișor, dar mi-am adus aminte că și el plecase mai demult la ai lui, la Ocișor.

Eram întristat, descurajat, dar m-am consolât:

«Ia stai! Prietenii mei sunt bunii mei prieteni - dar nu sunt și basarabeni! Care oltean, care bucureștean, care ardelean, bănățean - nici unul basarabean de-al meu, care să înțeleagă, să mă înțeleagă... Eh, dacă ar mai fi trăit tata...»

Însă tata murise de aproape doi ani iar basarabeanca de mama agoniza pe un pat de spital - la “cronici”, la Domnești...

În lipsa basarabenilor, aveam în preajmă două femei: în primul

rînd, pe Ana, proaspăta-mi nevastă, ea îmi era nu doar alături, ci risca (riscam eu...) să mi-o ia înainte; apoi era Tita Chiper - firește, nevastă a lui Ivasiuc, ceea ce n-o împiedica să fie prieten, camarad al meu; știam că pe ea puteam conta - măcar cu un sfat.

Nu era încă după-amiază, riscam să o trezesc din somn. Am riscat, cu un telefon. Nu mă înșelasem : o trezisem. După ce l-a făcut cu ou și cu oțet pe cel care o trezea din somnu-i lin - și după ce a înțeles ce voiam (o Brigadă), Tita:

«Du-te, soro, la Uniune!, pentru țară mori!/ și-ți va fi mormîntu-ncoronat cu glori'!»

«Duce-m-aș și m-aș tot duce...», am încercat eu să-i cînt în strună, n-am reușit, am revenit la oile mele: «Dar nu sunt *nembru...*»

«N-oi fi fiind, dar ai volum ieșit alaltăieri, car'va'zică ai căpătat dreptul-de-onoare de a-ți oferi sîngele pe altarul republicii mareață vatră! Concluzie: fugulița la Uniune! De cum oi fi înrolat și înarmat pînă-n pînzele albe, mai trezește-mă cu-un telefon, să-mi povestești Austerlitz-ul de pe linia Nămolosa-Focșani!»

«Bine, dar cui mă adresez? Ai idee cine face recrutările ? Presupun că nu conu Za'aria»

«Și eu presupun, Stancu a fost demult declarat: desculț - adresează-te unor bărbați-încălțați cel puțin... Du-te, din parte-mi, la Ioanichie! Și la Pop Șimi. Și la Szász Jancsi - zi-le, măi!, că te-am trimis eu în recunoaștere. Și-acum, noapte bună, copii și moarte ocupanților!»

«Dar Sașa ?» am întrebat-o cu grăbire, înainte de a-mi închide telefonul. «Ce face el, ce crede Sașa despre... Despre asta?»

«Întreabă-l pe el ce nu-crede - dar face și drege! Salut!»

L-am întrebat tot prin telefon, la Ambasada americană. În primul moment, n-a înțeles:

«Ce întrebare-i asta: ce fac?! Lucrez! Ca de obicei!»

«Nu te-am întrebat ce faci la ambasadă, ca slujbaș la americani, te-am întrebat ce faci ca... român; ca prieten al meu!» - am încercat să dreg busuiocul patriotic.

«Ascultă, amice!» m-a pus Sașa la punct. «Noi, Americanii, facem ce trebuie să facem noi, Americanii - n-oi fi pretinzînd să-ți divulga secretele noastre! Și încă la telefon!»

Doamne ferește! Avea perfectă dreptate: nu-mi putea divulga secretele lor - americane - dar eu nu eram interesat de secrete, voiam să știu ce crede și ce are de gînd să facă prietenul meu, român - în legătură cu Brigăzile Patriotice - n-ar vrea să mergem împreună la Uniunea Scriitorilor, să ne înrolăm ? Mi-ar face și mie un serviciu:

m-ar recomanda el, eu nefiind încă membru...

«Ascultă, amice!», m-a oprit Sașa. Faci cum te taie capul cu brigăzile tale - în plus, patriotice! - eu, ca american, nu mă amestec în treburile voastre interne!» - a hohotit în râs și mi-a închis telefonul.

Îmi făceam reproșuri că îi vorbisem în clar despre Brigăzi. Asemenea chestii - interne - nu se discută la telefon; și încă la Ambasada americană. Ar fi trebuit să aștept să-i vorbesc față către față, între patru ochi - dar când? - abia încolo, spre seară - e-he, pînă diseară, cîte nu se pot întîmpla, mai ales într-o vreme ca prezentul, cînd timpul-nu-mai-are-răbdare, cum bine scria Preda.

Mi-am zis că încercarea moarte n-are: m-am dus la sediul Uniunii Scriitorilor. Am ciocănit pe la uși, pînă am dat de Ioanichie Olteanu.

Am zis bună-ziua, am spus cum mă cheamă... El m-a oprit: nu-i nevoie să mă prezint, “doar ne cunoaștem”... Eu, da, îl cunoașteam, dinainte de închisoare dar nu credeam că mă ține minte... M-a poftit pe un scaun și m-a îndemnat să spun “în ce problemă”...

«În problema Brigăzilor Patriotice», am zis. «Adevărat, încă nu sunt membru al Uniunii, dar cum am publicat un volum, iar dosarul de primire se află în curs de... de rezolvare, sper: favorabilă... Mi-am zis că, totuși, aici, la Uniunea Scriitorilor trebuie să mă adresez, în problema... În problema pe care v-am spus-o... Cu Brigăzile!».

Ioanichie se înroșise în obraz, fiindcă se străduia să nu pufnească în râs. A privit în jur, nu mai era nimeni în birou, a zis în șoaptă:

«Dumneata altă treabă n-ai?» - dar fiindcă pe coridor se auziseră glasuri, și-a schimbat glasul: «Și,-n plus, tovarșe, dumneata ai cam făcut pușcărie! Politică!»

Asta cam așa era; era - cam - de-a dreptul. Uitasem, ori doar mă prefăcusem? Am început să mă ridic de pe scaun, zicînd:

«Cînd patria-i în pericol...»

Numai de n-ar crede că o spuneam în derîdere... Fiindcă n-o spuneam. Ioanichie a înțeles, m-a luat în serios - dar a zis, bătîndu-mă pe umăr:

«Lasă, tovarășu', are cine s-o apere, la caz de pericol»

Asta cam așa era - uitasem, ori... ? Ce mai conta: dădusem cu bîta-n baltă, nimerisem cu coarnele-n gard - ce zi cu ghinion!: să nimeresc peste Ioanichie, și el ardelean, ca Ivasiuc, Petrișor, Omescu... Cum să priceapă el, ardeleanul, ce pricepe și simte un basarabean? Dar de unde un basarabean de-al meu în Uniunea Scriitorilor? Erau vreo doi, însă nu în conducere... Basarabenii nefiind tovarăși-de-încredere - ca ardelenii...

Am terminat ridicatul de pe scaun, m-am îndreptat spre ușă,

resemnat: n-a fost să fie... Mi-am adus aminte că Tita îmi recomandase să spun că din partea ei, vin - cum de uitasem parola? M-am oprit, m-am răsucit, am zis, cu aerul că-mi cer scuze:

«Vă rog să mă iertați că v-am deranjat din concediu»

Ioanichie s-a înțepenit pe dată, ofensat. Am dres-o:

«Nu v-aș fi căutat dacă Tita Chiper nu m-ar fi trimis... Vreau să spun: dacă nu mi-ar fi sugerat să vă cauț din partea ei, în problema brigă'...»

«Problema brigăzilor!» m-a întrerupt Ioanichie. «Ce știe tovarășa noastră Chiper despre problema asta!»

Și asta era așa: pe Tita o trezisem din somn cu telefonul, Tita dormea pre sine când mi-a spus ce mi-a spus - ca să scape de mine, să se întoarcă la somnu-i lin și îngerii-aproape...

«...dacă nici eu nu știu mare lucru despre problemă...» - a adăugat Ioanichie, ridicînd din umeri și zîmbind vinovat.

Am ridicat și eu din umeri, am dat să ies. În ușă m-am întîlnit, piept în piept, cu Pop Simion. Mi-am cerut scuze, am vrut să-l ocolesc - dar Pop mi-a întins mîna:

«Cu ce probleme pe la noi, tovarășu'?»

«Cu primirea în Uniune!» a vorbit Ioanichie în locul meu. «L-am asigurat că se face, îl primim - i-a ieșit un volum, are activitate susținută în presa literară...»

Am rămas descumpănit. Dar nu se făcea să-l contrazic, să spun că pentru cu totul altceva venisem - în cu totul altă-problemă...

«Te primim, te primim, tovarășu'!», m-a asigurat Pop Simion. «Cum trec evenimentele astea, cum te primim!»

«Dacă trec...», mi-a scăpat.

«Asta așa e !» a încuviințat Pop după un timp.

«Și cum anume trec...», a adăugat Ioanichie. «Dumneata ce crezi despre ele, despre... evenimente ?»

Am tușit. Ca să-i dau de înțeles lui Ioanichie că n-o să-l dau de gol. Am zis:

«Bine cred... Cred că n-ar fi rău dacă și scriitorii ar constitui o brigadă patriotică...»

«Ce să facă? Ce fel de brigadă?», s-a mirat Pop Simion.

«Ideea nu e rea», a băgat de seamă Ioanichie.

«Patriotică», am adăugat, firesc. Doar așa am înțeles că a spus tovarășul Ceaușescu, ieri: toate întreprinderile, instituțiile, asociațiile, uniunile de creație...»

«Sigur, sigur, întreaga țară se mobilizează!», a zis Pop. «Ne mobilizăm cu toții, organizat - dar dumneata, tovarășe, nu ești organizat - de

cine aparții?»

«De... De asta am și veni aici, la Uniune...»

«Nu ești membru al Uniunii noastre de creație!»

«O să fie, o să-l primim, dar deocamdată nu-i primit», a adăugat Ioanichie.

«Și,-n plus, ești cam dușman!» a zis Pop Simion, fără zîmbet, dar fără ură. «Ai cam făcut închisoare la politici»

«Am cam făcut, dar acum sunt cam liber, public, stau de vorbă cu dumneavoastră, care n-ați făcut închisoare la politici pot să mă și scobesc în nas, dacă mi se năzare, am voie să mă și însor - ceea ce am și făcut, fără să cam cer voie de la politicul închisorii... Și nu l-am auzit pe tovarășul Ceaușescu spunînd că cei care au făcut închisoare - fie și la politici - nu au voie să-și iubească țara și s-o apere cînd e amenințată!»

În viața mea nu înșirasem asemenea - și atîtea! - tricolorisme; și cu atîta convingere în glas.

Ioanichie a devenit, brusc, foarte-foarte ocupat de niște dosare. Pop Simion nu avea la îndemîină dosare, se afla în picioare, lîngă mine - în dreptul ușii. A zis, scărpinîndu-se la ceafă:

«Așa o fi, așa este, dar pe timp de... Mă rog, nu chiar de război, dar într-o stare ca-de-război, noi trebuie să fim foarte vigilenți cu cine încearcă să se strecoare în rîndurile noastre»

În clipa aceea a intrat Szász Janos. A dat mîna cu mine, m-a întrebat și el în-ce-problemă... N-am apucat să-i răspund - Pop:

«No, ia-n' auz' Jancsi ! Cu ce pro-ble-mă a venit tovarășu'!» - m-a arătat din cap. «'Ce că să-i dăm lui o armă! Pe bază de brigăzi patriotice ! Armă, de s-o-ntorne contra la partidu' nost'!»

«N-a zis asta!» a intervenit Ioanichie, rîzînd silit.

«Mai glumim și noi un pic...», a făcut Pop.

«A zis numai de brigăzi patriotice, că vrea să se înroleze», a continuat Ioanichie.

«Dar n-avem, la Uniune, brigăzi !», a spus Szász, încă pe dinafară.

«Cînd le-om face, le-om face ca lumea, din tovarăși siguri, n-o să apelăm la ăi de-or făcut pușcărie politică!», a zis Pop.

«Și cum nici membru al Uniunii nu e...» - a oftat Ioanichie.

Am deschis ușa. Din prag am zis:

«Foarte bine, tovarăși: fiți vigilenți cu dușmanii! Nu apelați la ăi de-or făcut pușcărie politică - dar cînd o să faceți apel la ăi de n-or făcut pușcărie? Politică?» - din ochi i-am arătat pe ei, pe rînd. «Cînd are să constituie Uniunea Scriitorilor brigăzi? Patriotice? După ce rușii or să ocupe și România?»

Dacă aş fi avut o armă - şi aş fi tras în ei, vigilenţii, tot n-ar fi încremenit, aşa; cu gurile căscate.

Am plecat. Fără să trîntesc uşa - n-aveam cui s-o trîntesc în nas. Ioanichie Olteanu? - ardelean de pe la Turda; ori Cluj - tot Ardeal. Pop Simion - ardelean de pe la Baia-Mare, ce să priceapă maramureşeanul? Szász - şi ungur şi evreu şi bănăţean de pe la Timişoara, deci tot ne-basarabeian! Ardelenii ăştia: îi aşteaptă şi azi pe ruşi - să le deie Ardealul, de la unguri...

Îmi părea rău că mă luasem după Tita Chiper : adormita, nu auzise ce spun, nu auzise cel-mi răspunde - ca să scape de mine, emisese nişte sunete, cică: «Du-te la Ioanichie, din partea mea !» M-am dus - şi ce mi-a răspuns Ioanichie: «Ce stie tovarăşa noastră Chiper despre problema asta?»

Ieşisem din curtea Uniunii şi o luasem la stînga, pe Şosea. Unde? Acasă, bine-nţeles, unde mă aştepta Ana. Ea credea că cine ştie ce brînză am făcut, de azi dimineaţă... Să-i spun că nu-i nimic de făcut cu foştii-deţinuţi? Cu actualii-scriitori? Să-i spun şi de ce cred eu că nu-i nimic de făcut cu toţi aceşti căcăcioşi: fiindcă sunt ba regăţeni, ba ardeleni, bănăţeni, olteni - dar nu basarabeni! Ba nu: o să-i spun că n-am făcut brînză-aşteptată, fiindcă tot “neorganizat” sunt; tot neapartinător - de asta nu m-au primit - deocamdată! - în Brigăzile Patriotice de la Uniune: dacă nu sunt *nembru*...

Mă aflu aproape de răspîntia cu strada Mincu. M-am auzit strigat din urmă. Szász îmi făcea semne să mă opresc. Alergase după mine, gîfîia :

«Unde te duci, acum?», m-a întrebat.

«Ce întrebare-i asta?», am făcut eu, înţepat. «Acasă!»

«Acasă la Sterescu ori la Năvodaru?»

«Acasă la... nevastă-mea!», am răspuns, în continuare, intrigat (şi ofensat: ei, da, nu aveam o acasă a mea - dar avusesem vreodată?).

«Foarte bine!», a spus Szász. «Am numărul de telefon - dar acolo te duci! Acolo te caut cu telefonul!»

«De ce să mă cauţi acolo cu telefonul? Ai ceva să-mi comunici ? Comunică-mi acum, ce să mai aştept telefonul?»

«Asta-i, că nu ştiu dacă o să am ce-ţi comunica. Du-te acasă şi aşteaptă să-ţi telefonez!»

«Ce-i aiureala asta? Spune acum, dacă ai ceva de spus - e ceva grav? Nu vor să mă primească în Uniune?»

«Ce Uniune! Consideră-te primit, eu vorbesc de... Dar nu-ţi pot spune acum, fiindcă nu e nimic de spus, trebuie să mă consult, să mă informez sus-de-tot, dacă... Dacă se face ori nu - oricum, chiar dacă ni

se spune că nu se face, tot îți telefonez, ca să știi - servus!»

A făcut stînga-mprejur și a luat-o înapoi, spre Uniune.

Ce aiureală! Ce aiurit, Szász Janos !

Îl cunoscusem cu un an în urmă: Dieter Schlesak tradusese, împreună cu o colegă de redacție, poeta Anemone Latzina, un fragment din **Ostinato** pentru revista *Neue Literatur*. N-a apărut fragmentul acela - ale cenzurii valuri... - dar rămăsesem în bune relații cu “nemții”; și cum soțul săsoaicei Anemone era ungurul Szász... Și cum acesta îl cunoștea de multă vreme pe viitorul meu socru; și cum și Szász pretindea că o cunoștea pe viitoarea mea nevastă, de pe cînd era ea copil... [...]

Să mă duc acasă și să aștept telefonul lui Szász... În legătură cu ce, telefonul? Probabil în legătură cu brigăzile, doar despre ele era vorba. Zicea că are să se informeze sus-de-tot - cît de-tot? Doar nu de-tot, de-tot! Deși, în timp de război - mai știi ? Îi telefonează Szász lui Ceaușescu, îl întreabă dacă fostul deținut Paulică se poate înrola în brigăzi... Mda, da; este membru al Uniunii, are și carte apărută... Are voie? Bine, atunci... Szász îl va fi cunoscînd bine pe Ceaușescu [...]

Ajuns acasă, i-am spus Anei ce făcusem; dar nici un cuvînt despre ce nu-făcusem. Am zis:

«Mi-am făcut partea de datorie; mi-am propus serviciile; rîndul lor să le accepte - ori refuze»

Ana m-a pus să mai povestesc o dată scena de la Uniune - cu Ioanichie, cu Pop Simion. Am luat-o de la cap, am făcut-o și mai amuzantă. Ana mi-a cerut încă-o-dată, însă am refuzat; risca să devină povestioară; sau schiță; sau moment...

Tot nu aveam ce face; în așteptare, i-am telefonat lui Sașa. La ambasadă! L-am întrebat dacă, în general, are noutăți. Ce fel de noutăți? Ei bine, dacă s-a confirmat zvonul potrivit căruia niscăi tancuri rusești pătrunseseră pe teritoriul nostru, în Moldova - bineînțeles, din Basarabia venind... Sașa s-a grăbit să spună că nu se știe ceva precis, deci nu se poate confirma; nici infirma. L-am mai întrebat dacă, în special, el, ca american, are voie să se înroleze în brigăzile patriotice românești.

«Ce să caut eu în brigăzile voastre românești?», rîs amicul. «Să vă aduc apă, să vă distribui țigări, vouă, luptătorilor? Știi bine că n-am făcut armata».

«Nici eu, dar mă gîndeam că...»

«Gîndește-te mai departe, dar nu la mine, eu sunt... Eu am un statut aparte - noi, Americanii...»

«Ai cetățenia americană?»

«Încă nu, dar azi-mîine... Ascultă, sunt foarte ocupat și nici nu mă interesează problemele voastre locale - cu brigăzi, cu tancuri... Scuză-mă, sunt chemat la ambasador...»

«Ei, dacă esti chemat la ambasadoooooor...»

Așa s-a încheiat convorbirea telefonică.

Între timp a venit și socru-meu, pentru prînz. Nu ne mai văzusem de acum două săptămîni, cînd plecasem la mare, în... luna de miere. Am înțeles că, în timp ce eu umblam prin oraș, Ana îi vorbise despre...

«Chiar nu ai ce face?», m-a întrebat, afectuos, zîbind - dar serios. «Ai putea vopsi gardul, sau repara robinetul din curte... Sau duceți-vă amîndoi la un strand, să vă răcoriți...»

Nu i-am răspuns, am lăsat-o pe Ana să-l pună la punct pe taică-său.

Pe la ora unu, telefon de la Szász :

«La om patru ești la noi, aici, la sediul Uniunii!»

«În ce proble'...?», am întrebat și nu doar ca să-l iau pe el și pe ai lui peste picior.

«Nu-ți pot spune la telefon, dușmanul din vecini ascultă...»

«Ei, dacă dușmanul din vecini ascultă... Bine, la ora patru sunt la Uniune - dar poți să-mi spui dacă da sau ba... Știi tu...»

«Pot să-ți spun: da, însă mai este un mic amănunt - servus!»

Secret, Szász! Nu degeaba era... secretar al Uniunii.

Am așteptat ora patru. Am pornit spre Uniune de pe la trei și un sfert - pe jos, în pas de plimbare, aveam să ajung la țanc.

Pe cît de pustie era curtea, clădirea Uniunii azi dimineată, pe atît era de... stup, acum. Toți scriitorii, cu mic, cu mare, bronzăți ori brînzați, mari romancieri ori critici mici, tovarăși, tovarășe, tovarășele - cu toții aveau în comun un aer grav; preocupat; în grupuri - se vorbea - dar potolit și serios. În primul moment, am șovăit; am vrut să fac cale întoarsă: ce căutam eu printre scriitorii adevărați, consacrați - cu toții membri cu carnet ai Uniunii, vorba ardelenilor: aparținători? Pe culoarele redacțiilor, ale editurilor nu mă simțeam străin și un ne-membru are voie să propună, să predea o povestioară, două, chiar un roman întreg; la restaurantul Casei Scriitorilor, de asemenea nu mă simțeam chiar un intrus, fiindcă jumătate dintre consumatori erau soții, frați, cumnați, socri, cuscii, odrasle ai/ale scriitorilor cu carnet de membru... Dar aici ?

Din fericire, din mijlocul unui grup, Szász a agitat o mîină, apoi mi-a făcut semn să mă apropii. M-a luat deoparte:

«Se face! Știi că n-a fost rea ideea ta ? Bineînțeles, mai-sus n-am spus că de la tine a pornit, am zis că... masele largi de scriitori, scriitorimea română s-a întrebat, a întrebat, a propus...»

«Despre ce vorbești? Nu-nțeleg».

«Despre brigăzi, ce dracu'! Patriotice ! Se fac și la noi, la Uniune, cu arme, cu chestii...»

«Unde-s armele?»

«Sunt unde sunt, dar pînă la arme, tu trebuie să îndeplinești o mică formalitate...

«Să fac cerere! Timbrată, sau, pentru că suntem pe picior de război, mă scutești? Dă-o dracului! Lumea arde și voi umblați cu hîrtoage! Și dacă intră rușii, iar eu n-am apucat să scriu cererea aia împuțită? Sau am scris-o, dar încă n-a primit toate semnăturile, toate stampilele...»

Szász m-a apucat de braț și m-a tras în tufișuri, lîngă fîntîna-de-piatră. A deschis gura, dar a închis-o la loc, apoi m-a tras după el în clădire.

«Ți-a fost frică să nu ne audă dusmanul din vecini?» am rîs eu. «Tovarășii noștri sovietici, de la ambasadă? Ei și? Nu ne aflăm în, ca să zic așa, stare de război cu ei ?»

«Fă bine și ține-ți gura!», m-a somat Szász. «Ai gura prea slobodă și, de-acum încolo, o să trebuiască să te gîndești de șapte ori înainte de a rosti un cuvînt!»

«De ce ? Intru în Brigăzi, nu într-un serviciu de spionaj!»

«Ține-ți gura! Și ascultă ce-ți spun eu: acum te bag la comisia de partid...»

«Bagă-mă!», am rîs eu. «La comisia de partid? Dar nu-i la subsol - chiar așa: de ce m-ai adus aici? Closetele sunt la parter...»

«Ca să nu ne-audă nimeni! Fii atent: s-a hotărît, sus-de-tot, să se constituie și la noi, la Uniune, brigăzi».

«Mi-ai spus - altceva!»

«Altceva: în Brigăzile Patriotice, cu drept la armă, intră numai membrii de partid».

«Nu țin neapărat să am drept-la-armă, eu atac cu capul...»

«Nu-i după capul tău, dispoziția e clară: numai membrii de partid intră în Brigăzi».

«Bine, Jancsi, dar mi-ai spus că s-a făcut, că s-a aranjat! Și la telefon și adineauri, în curte - așa mi-ai zis: Se face! Și-acum dai înapoi...»

«Nu dau înapoi, dar trebuie să îndeplinești o mică formalitate...»

«Mi-ai spus: cererea de intrare în bri'...»

«Nu ! Cererea de intrare în partid».

Pauză. Ca s-o mobilez, am început să rîd. Mînzește:

«Cerere de intrare în partid? - în care partid?»

«Dar cîte partide sunt pe lumea asta? Unul singur: comunist!»

«Bine, Jancsi, dar tu știi bine că eu... Eu sunt un bandit, am făcut pușcărie la bandiți, ai citit ce scriu - de asta m-a și respins cenzura... Mi-a respins romanul întreg, nu numai fragmentele, printre care și cele traduse de Anemone și Dieter...»

Szász a început să mă bodogănească în ungurește. Am înțeles numai înjurăturile și m-am supărat. Am dat să plec. M-a oprit:

«Ascultă, mă, cap-pătrat!! Vrei să intri în brigăzi?»

«Bine-nțeles!»

«Dacă-i bine-nțeles, atunci, bine-nțeles, mai întâi, trebuie să intri în partid - clar?»

«Clar... Nu, nu-i clar: cine mă primește pe mine, în partid?»

«Asta o s-o vedem în adunarea generală de mâine! Te punem în discuție și... Dar, mai întâi să scrii cererea...»

A scos din buzunarul de la piept al cămășii niște foi de hîrtie albe. Le-a despăturit, m-a dus la prichiciul unei ferestre, mi-a pus în mînă stiloul lui...

«Scrie ce-ți dictez eu...»

Am scris. Chicotind. Am scris - după dictare - că eu, cutare, deși am făcut închisoare pentru motive politice, în momentul de față, cînd Patria se află în pericol, cer să fiu primit în Partidul Comunist Român - ca singură forță organizatoare a rezistenței patriotice, întru apărarea pămîntului românesc contra “agresiunilor din afară, oricare ar fi ele”...

«Pun la urmă și: “Luptăm pentru pace !”?» m-am hăhăit eu.

«Nu, acum pui, la urmă: “Trăiască P.C.R.!” Și semnează, totuși, nu mi-o da fără autograf. Acum hai sus, la comisie!»

Am urcat, după Szász, “sus la comisie”. În ușa biroului în care voiam să intrăm, m-am întîlnit cu Ivasiuc.

«Salut, salut, cu ce treabă pe la noi, la Uniune?», m-a întrebat el, fără interes.

«Dar tu ? Cu ce treabă - pe la voi, la Uniune?» i-am întors-o.

N-a simțit ironia. Mi-a spus, din mers:

«Am venit să intru în partid - am intrat, acum mă întorc la treburile mele...

«...americane ?» l-am ajuns eu din urmă cu întrebarea.

El a răsucit capul, s-a mirat - dar nu foarte. Și a plecat.

Orele și zilele - și nopțile - care au urmat... Febrile, exaltante; isterice. N-am mai simțit jena, neîncrederea și rușinea, m-am lăsat și eu dus de val - care a culminat cu faimoasa ședință de primire (în partid, firește!).

Nu am spus și nu voi spune vreodată că “atunci” am intrat în

partid fără voia mea; că aş fi fost împins, constrîns, înşelat. Şi nu voi spune că numai pentru a avea o armă (pe care s-o întorc, pe dată, împotriva comuniştilor), am “aderat”. Pentru cei care mă condamnă, sunt condamabil: făcusem puşcărie, băgat de comunişti, iar eu intru în partidul lor! Pentru cei care mă acuză de lipsă-de-luciditate (cum de mă lăsasem orbit de un discurs-de-la-balcon? - cum de crezusem că Ceauşescu putea să polarizeze - şi să conducă! - antirusismul real al românilor?), rămîn un îmbrobodit, un fraier. Ce spun eu, ce cred despre mine cel de atunci şi despre hotărîrea de atunci...

...Iată ce cred şi acum, după mai bine de douăzeci de ani: Adevărat: i-am înşelat şi pe foştii mei colegi de închisoare, victime ale comunismului; şi pe prietenii, ne-puşcăriaşi, dar rămaşi lucizi în acel august '68 (mai cu seamă la Țepeneag mă gîndesc, el îmi tot zicea - şi înainte şi în timpul şi după acea memorabilă şedinţă-de-primire: «Tu esti cre-tin? Chiar atît de cre-tin eşti ?»). La urma urmei, pe mine m-am înşelat. Numai că... într-un moment ca acela, nu puteam face să tacă glasul viscerelor mele de basarabean. Chiar în timpul “cooptării”, aşteptînd să-mi vină rîndul (am fost ultimul), îmi ziceam:

«Uite-i, pe fiecare din cei ca mine: Păunescu - el îşi zice oltean, este oltenete, dar... e născut *la noi*, în Basarabia; uite-l pe Aurel Dragoş Munteanu: ardelean pînă-n vîrfurile unghiilor, antipatic, dar... şi el, născut tot *la noi*, în Basarabia; Mariana Costescu: nu e doar o fată drăguţă, chiar frumoasă, dar e şi basarabeancă *de-a mea*, declarată ca atare... Cît despre Paul Schuster, sigur că e sas şi nu din cale-afară de simpatic, dar, dacă ne gîndim bine, saşii sunt un fel de basarabeni, *de-ai noştri* nu? Ba da, ba da... Mai rămîne, ca o excepţie, Ivasiuc: el nu e de-al nostru, basarabean, în fine, el rămîne excepţia care întăreşte regula...»

Desigur, pentru că, în ciuda exaltării, a oboselii, a... isteriei colective de atunci - totuşi, mă rodea “constiinţa”, încercînd s-o abat, s-o înşel, mă gîndeam la amicul Saşa... Nu aveam de gînd să mă laud cu... paternitatea ideii brigăzilor patriotice la Uniunea Scriitorilor, însă cînd Saşa povestea, în jur, din ce în ce mai aţîţat, cu din ce în ce mai multe amănunte, cum el avusese “ideea de geniu”, el fiind “găina autoare-ouătoare a Oului lui Columb” (pînă şi asta, cu ouătoarea-autoare, tot de la mine o auzise - ca oarecare reproş la... confiscarea “ideii”), începea să mă roadă... nedreptatea. Îmi spuneam că nu are nici o importanţă cine a avut, primul, ideea... care ne dusesse unde ne dusesse, făcînd din noi, duşmani-înraîţi, membri de partid - degeaba. Şi, cu toate că, în primele momente, Szász, Ioanichie, chiar şi Tita îl puseseră la punct, aducîndu-i aminte: “cronologic”, eu fusesem cel care o luase cu...

căutatul unei brigăzi (“cu care să se mărite” - zicea Tita și tot ea adăuga că, în fapt, “ideea” a ei fusese, ea mi-o pasase mie, mie recomandându-mi să caut-mai-departe, eventual la Uniune, la Ioanichie); deși însuși Ioanichie confirmase că eu întrebasesm, primul, “de o brigadă, ceva...” - și cu toate că Sașa accepta că eu fusesem “agentul ideii”, însă “cel care o formulase, clar” contează - deci, în folclorul Uniunii, rămăsese că “autorul brigăzilor” el era...

Așa să fie. Mai ales că, în curînd, povestea cu brigăzile-patriotice a fost uitată, rămînînd doar intrarea-în-partid a unor... suspecti dacă nu de-a dreptul dușmani...

Pornisem de la Manolescu - și m-am întins la Ivasiuc. Acum însă nu-mi mai vine să zăbovesc, înrebîndu-mă :

«Oare de ce Nicolae Manolescu - cel care fusese alături și fidel și curajos și riscînd (pentru Dorin Tudoran) - nu a semnat și el Scrisoarea de solidarizare cu, măcar, Mircea Dinescu?»

O fi avînd motivele lui - unul dintre ele fiind acela că ar avea de pierdut, dacă... Adevărat: Doinaș, Hăulică, Paleologu, Pleșu, Șora - au și ei ceva-de-pierdut, nu se află nici la sfîrșitul vieții, nici la capătul operei. Și, totuși, au semnat. Sau poate Manolescu nu acceptă că a și pierdut i că nu mai are ce pierde...

Dar dacă el are?

Dar dacă noi, cei din exil, nu putem vedea ce văd ei, de acolo, de la fața-locului?

VI

(Duminică, 2 iulie 1989)

1. În care povestitorul îl povestește pe Dorin Tudoran...

Nici ieri, nici azi (pînă în clipa de față), nimic nou. Toate: vechi. Dezumflarea lui Nedelcovici va fi de vină - cum va fi arătînd un Bujor dezumflat: ca un balon dezum-, ori ca un prezer' -flat?

Am profitat de mîncăriciul pe la degete, ca să-mi depăn amintiri-din-junie. O-ho, de-abia am început....

Căldură. Căldură-mare, domnule.

Să-i fi atins și pe ei căldura? Nu-mi vine să cred, ei sunt imuni - la toate. Țepeneag are ceva de rus (nu-i de mirare, i se trage de la şah - mai bine i se trăgea de la literatura lor): știe să aleagă momentul atacului-pe-la-spate (n-au atacat ei România în 26-28 iunie '40, după ce nemții puseseră la pămînt Franța, principala noastră garanție?; n-au invadat ei Cehoslovacia, în '68, în plină vacanție?). De ce nu va fi făcut Uniunea în prima parte a lui iunie - sau încolo, în toamnă? Bineînțeles, strategul de el l-a ales pe acesta, din inima căldurii-mari. Numai că Țepeneag, ca și Ivasiuc (ca și Tănase), atîta cîntărește lovitura pe care urmează să o dea "adversarului", încît nu de puține ori își bagă degetele-n ochi, își dă singur picioare-n curu-și: exilații - mai ales români (și mai cu seamă scriitori) - nu cunosc concediul; nici de-vară, nici de astă-vară, nici de an-vară...

Bineînțeles că tentativa lui Țepeneag de a face Uniunea în mare-secret-mare a fost o... bidă - da, dar ne-a făcut nouă rău (pe la inimă)? Ne-a făcut! A-ntins el căcatul pe clanță, vorba Rodicăi Iulian? A semănat tulburare, bănuială, discordie (exact ce mai lipsea!)? A semănat. Acum Țepe, oniricul cu diplomă de la el însuși, poa' să se-ntoarcă în peșteră, să se culce, să tragă în continuare la aghioasele lui - că cîstită treabă a mai făcut! De-am ajuns noi să privim pe furiș, la dreapta, la stînga, ca să-l "surprindem" pe amicul de pînă adineauri pactizînd cu Țepeneag! Mărturisesc: mă tot uit cu ochiul minții - înspre Monica Lovinescu, să văd când anume are să se producă întîlnirea ei cu Țepeneag; înțelegerea cu el (în taină, fiindcă și eu m-aș întîlni, aș cădea la înțelegere și eu - însă în văzul lumii, cu martori - o citez din nou pe Rodica : «Ce facem noi, bă, acia : mafie?»). De Alain nu m-aș mira - și nici nu m-aș supăra: în acești doi ani, Alain a rămas în relații cu Țepeneag. Apoi Alain, sunt convins: n-ar face un secret-tactic dintr-o întîlnire cu Țepeneag.

Fiindcă, deși s-a dezumflat Bujor, Țepeneag n-a renunțat la partidă. Țepe: deși l-a asigurat pe Nedelcovici de prietenia lui, în momentul în care Nedelcovici “cade”, pentru Țepeneag căzut este, ca un pion pierdut (și ce contează un pion?). Țepeneag nu știe ce-i aceea fidelitate în nefericire: cum un prieten nu mai este util șahului-jucat, cum nu-l mai interesează pe jucător. Aș putea băga mîna-n foc: peste două zile, peste două săptămîni, cînd Monica are să stea de vorbă cu Țepeneag (fiindcă un asemenea moment are să vină, mai curînd decît îmi închipui eu - dacă nu cumva a și avut), Țepeneag are să trateze astfel:

«Îl vrei pe Nedelcovici ? Ia-l, fă borș din el, mie nu-mi mai trebuie! Vrei să-l arunc pe Sorin Alexandrescu? Acum, pe loc îl las din brațe!»

Bine-ar fi să fiu un profet mincinos. Din nefericire (și pentru mine) sunt doar o gură-spurcată; o cobe: (aproape) tot ce am bănuir - cu venin, desigur - se va împlini; dacă nu azi, atunci mîine.

Deci pionul Nedelcovici a fost pierdut - ce contează un pion la o mare partidă? Ne coace el Țepeneag, ceva - doar în luna lui Coctorium ne aflăm...

Prima încercare: în-forță (și în secret) - nu i-a mers: strigătele Monicăi Capitoline au dat alarma, au chemat scriitorii români la arme! - că tot se apropie Bicentenarul Revoluției Franceze... Marele-șahist are să adopte altă tactică, aplice altă variantă: “deschiderea Dimov” (nu știu care poate fi, contează doar numele-trambulină) ; sau “gambitul cal... inescului” - de ce nu l-ar băga pe Matei, ca pe un cavaler-fără-prihană, să o tragă pe coarda estetismului, a culturalismului, a anti-politicului... ?, în fine, a profesionalismului-scriitoricesc?

Mă întreb ce are să zică (știu!), ce are să facă (nu știu) un... neprofesion(al)ist ca Dorin Tudoran.

Ia să mă întorc eu, sedentarul, la cafîné, acolo să mă pot gîndi în pace la ce-ar putea zice-face Tudoran: a trecut pe-aici: mai amar, mai amărît, mai... apucat, cum ne zice Monica Lovinescu amîndorura (nu totdeauna cu tandrețe...). Cînd mă uit la el, mă văd pe mine. Aș vrea să pot spune: pe mine, cel care eram... Asta ar însemna că nu-mai-sunt, ceea ce nu îndrăznesc să nădăjduiesc. Singura deosebire dintre Tudoran și mine: eu sunt nu doar mai în vîrstă, dar și mai vîrstnic ; mai bătrîn, mai îmbătrînit, deci, mai obosit decît el. Asta, în general. În special, eu am un avantaj considerabil față de Tudoran : nu sunt salariat al americanilor - ca el, la Vocea Americii; nu sunt nici colaborator, fie și ocazional, al Europei libere; într-un cuvînt: sunt liber (nu ca bietul de el)! El este legat de mîini, prin pîinea-zilnică, de la Voice; și de

picioare legat, prin *Agora* - n-o fi chiar același organism care finanțează revista, dar tot guvernul american îl alimentează pe finanțator. Poate și din această pricină se arată atît de pornit împotriva lor.

Are dreptate: prin '83 (sau poate '82?), cînd a făcut călătoria încoace, cu soția, Bernard îi promisese post la E.1. Dacă ar fi "rămas" atunci, ar fi intrat, fără discuție - poate și soția lui ar fi găsit un post, tot acolo. Dar n-a, nu s-a putut: le rămăsese acasă, în România, fetița (cu un an mai mică decît Filip), cum putea să se despartă o mamă de copil, pentru... cel puțin un an (de demersuri, presiuni în vederea recuperării lui) ? Acest singur argument și ar fi fost suficient, n-ar fi fost nevoie de altul.

Oricum, cînd era în toi "cazul Tudoran", noi cei de-aici (Cei-Fără-Țară) am făcut ce ne-a stat în putință ca să-l ajutăm să se țină pe două picioare. Monicii au întreținut la E. 1. "presiunea", pe de altă parte eu am intervenit pe lîngă René Tavernier, să-l primească în PEN Club... Numai că, între timp, Bernard a murit și, o dată cu el, postul promis la radio. Cu Monica și Virgil ne întrebam adeseori, cu îngrijorare, dacă n-ar fi fost mai bine să nu fi existat acea promisiune... După un interimat de vreun an, a murit și Cismărescu (Gorun) - și a venit Vlad Georgescu. Am oftat ceva mai ușurați: în România, prietenul cel mai fidel al lui Tudoran era Mihai Botez - or, Botez era bun și vechi prieten cu Vlad.Tudoran "a iesit" printr-o filieră americană și catolică - cu un popas la Roma. S-a stabilit provizoriu pe undeva, prin nord-vestul New-York-ului - o ducea greu, dar măcar avea locuință...

În toamnă, din cei vreo șapte-opt intelectuali din România pe care îi propusesem să fie invitați la un colocviu cultural (european la Madrid)... - ia să-i număr, totuși, ca să nu uite ei înșiși : N. Manolescu, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Gabriela Adamșteanu, Ileana Mălăncioiu - numai lui Mihai Botez i s-a dat pașaport... Ne-am cunoscut pe aeroportul Orly, el m-a strigat pe nume, iar cînd mi-a spus că e Mihai Botez (eu nu-l știam, nu-i văzusem nici măcar o fotografie), ne-am... pe dată îmbrățișat. Am zburat împreună, iar la Madrid, spre bucuria amîntreiora, la hotel, l-am întîlnit pe Tudoran (tot prin mine invitat), venit din America. La colocviu l-am prezentat lui Glucksmann, lui Jean-Marie Benoist, lui Pavel Tigrid, lui Antonin Liehm, iar "în afară" lui Vintilă Horia (pe care l-am și vizitat, în trei, acasă) și foarte-simpaticului (dar atît) Don Aurelio Răuță... În fine, la Paris ne-am întors împreună (Mihai Botez și cu mine); cât a mai rămas, a stat la noi.

Urma să se întoarcă în România prin München. Eram convins că Botez are să pledeze - cu ardoare și cu succes - cauza lui Tudoran pe

lîngă noul director al Europei libere, Vlad Georgescu...

Sunt convins că a pledat-o - cauza - dar Tudoran n-a fost angajat. “În schimb”, cum se spune - iată, n-am spus: “în locul lui Dorin Tudoran” a fost angajat Gelu Ionescu; și Raluca Petruțian; și Anca Giurchescu; și Askenazy; și Hurezeanu - cu toții: dîrji, neînfricați luptători împotriva comunismului, în general/ai cEAUȘISMULUI, în special; ca să spun lucrurilor pe nume: nu te mai puteai învîrți, în România, din pricina opoziției antibolșevice a alăturinumiților; din cauza rezistenței (active!), doar pe ici-pe colea culturale, încolo pe-față rezistența rezistenților - hai să-i mai numesc o dată, să nu se plîngă că n-au intrat (ca Țepeneag) în, asta, zi-i pe nume: Gelu Ionescu-Bombonel ; Raluca Petruțian, Anca Giurchescu, proaspăt căsătorită cu Șafir - căutați cocoșul! - cele două fete: adevărate Ane Ipătești! - combătuseră puternic tirania, (com)bătuseră chiar și două covoare!-, Askenazy (habar n-am cine-ce-cît a fost el de antiicomunist în România, dar știu că acum, la München, se arată extrem de curajos - adevărat, nu chiar ca Gelu: e și greu), în fine, utemistul sibian/protejatul Blandian’, după chipul și asemănarea Arpagiceii, combativitatea, în România, a Emilului. Aceștia, cu toții, au fost angajați - la Europa liberă; aceștia și încă alții - în trecut, cu tot atît de bune dosare de cadre - însă Tudoran ba. El nefiind corespunzător...

2. ...pe Vlad Georgescu...

Pe atunci, prin ‘85-‘86, colaborez și eu, cînd și cînd, la “Actualitatea românească”, pe timpul lui Cismărescu chiar și cu câte un text pe lună. La începutul directoratului său, Vlad Georgescu îmi propusese o colaborare săptămînală și, o vreme (cam cinci săptămîni) a mers. Apoi n-a mai mers: materialele nu se difuzau, dar nici nu mi se spunea motivul pentru care nu merg. Am aflat foarte tîrziu, mult după ce încetasem de a mai trimite - în ordine, erau:

- “prea se bagă în domeniul meu - istoria - el (Goma), care nu-i istoric de meserie”;

- “prea îl înjură pe Ceaușescu - îl putem critica (constructiv), fără să-l insultăm.”

În fine, pe al treilea nu l-a formulat niciodată, l-am dedus, mai tîrziu, din discuții :

- “prea îi atacă pe niște fini intelectuali - și istorici de meserie” (nu ca mine!) - prieteni de-ai lui, de-ai casei, sau poate chiar neamuri: Dinu C. Giurescu, specialist în Ceaușescu-contemporanul-vostre;

Condurache, specialist în Herodot-istoricul-de-curte-al-lui-Ceaușescu.

Mult mai des decât înainte, când îi eram colaborator, Vlad îmi trimitea vorbă prin Monica Lovinescu: că el mă iubește (chiar așa!) ; că el mă prețuiește (nespus); că de ce m-am supărat eu pe el? La un moment dat i-am scris, explicându-i “pentru ce”. Mi-a răspuns - prin telefon - că “materialele trimise n-au fost difuzate, fiindcă se învechiseră”... Firește, unele texte, ținute în sertarul lui, în al lui N.C. Munteanu (altul care, de câte ori îl punea Vlad să-mi telefoneze, începea printr-o declarație de amor!), se chiar învechiseră - dar ce vină avea autorul de mine? Însă chiar așa, “învechibilele” erau puține, eu neîncercînd să fac jurnalistică propriu-zisă.

În 1987 m-am supărat de-a binelea: după mai bine de un an de iubire-transmisă-prin-Monica (sublimă, dar vorba celuiia...), Vlad m-a invitat la München “să sărbătorim, la microfon, împlinirea unui deceniu de la mișcarea pentru drepturile omului”. I-am răspuns că regret, dar nu răspund invitațiilor la nunți-și-învmormîntări; dacă ține să amintească de “momentul ‘77”, să organizeze o masă rotundă în redacție, în care N.C. Munteanu, Raluca Petruțian - și mai cu seamă Gelu Ionescu - participanți activi la “drepturile omului”, să povestească ei, în lung și-n lat, ce au făcut; și cum - și mai ales pe unde (atunci, în 1977).

Anul trecut am aflat că e grav bolnav. I-am scris câteva cuvinte de - să zic : îmbărbătare?, nu e potrivit spus, în fine, i-am scris că faptele lui (scrierile - pentru care și el făcuse închisoare) au să rămînă - asta să ne consoleze.

A murit. I-am scris soției sale.

Nici vorbă, moartea lui Vlad Georgescu m-a afectat. Nu avea importanță că noi doi nu ne înțelesesem niciodată (repet: niciodată) - important fiind: Vlad Georgescu era singurul care se manifestase, în România de după 1964 (anul decretului) - și fusese închis pentru asta... Singurul semn de întrebare: în ciuda faptului că se agitase, că făcuse închisoare (deci... perturbase și el bunele relații ceașisto-americane), americanii îl numiseră în fruntea Europei libere (dar acesta se neutraliza el însuși). Desigur, se aflase în termeni buni cu indivizi ca David Binder și mai ales cu ambasadorul James Barnes jr. (cel care, la București, făcea politica lui Ceaușescu, nu a lui Jimmy Carter), aceștia l-ar fi putut ajuta să iasă din pușcărie și din România - dar nu și să fie uns director al postului de radio. Oricum, politică internă americană sau ba, sub Vlad Georgescu, s-a putut vorbi, în fine, la un post american, despre Basarabia - cum anume, asta nu mai depindea de el.

Între timp (adică binișor înainte de moartea lui Vlad), “ieșise” (din România) și Mihai Botez. În drum spre America, trecuse și pe la Paris

- tot la noi trăsese. I-am, din nou, împărtășit îngrijorarea: cu Tudoran nu era deloc bine ce se întâmplă - în afară de adaptarea la mediu, inevitabilă - și i-am sugerat (deși nu era nevoie, ei fiind vechi și buni prieteni) să... să facă ceva pentru Dorin, doar și el, Mihai, avea o mie de relații printre americani și tot din “cercul Barnes”, făcătorul de politică la Departamentul de Stat.

Se vede însă treaba că nu s-a putut - de altfel, nici Botez însuși nu și-a găsit locul; nici timpul... Șade la Stanford, California, profesor de nuștiuce, dar își vede de sufletul numai al său.

Cum-necum, Tudoran a intrat la Voice of America, ca redactor simplu, sub șefia lui... Andrei Brezianu!

Așa fiind viața! Este adevărat că Gelu Ionescu nu e șef la celălalt post american: Europa, însă numai privindu-i, înțelegeți care-i portretul-robot al românului agreat de americani și pe dată angajat...

3. ...de asemeni, cum stau lucrurile cu Europa liberă...

O vreme, în primăvara asta, Dorin sperase că Botez avea să fie numit director al Europei libere, în care caz l-ar fi luat și pe el la München. S-au petrecut însă niște manevre de culise în care Botez și Tudoran, aliați ai lui Ratesh, au fost anihilați de același Ratesh - actualmente director al E.l.

Am impresia, aproape certitudinea că Tudoran, înșelatul, se înșeală : fiindcă, principial, nici Botez, nici el n-ar fi putut avea încrederea americanilor; din motivul pe care-l știe și el, l-a aflat, în vremea din urmă și Botez: “disidenții”, acei români care s-au manifestat pe față, în România, împotriva comunismului și mai ales împotriva lui Ceaușescu - chiar dacă faptele și cuvintele lor au fost popularizate prin E.l. - o dată aflați în Occident, nu pot lucra la aceeași E.l. : fiindcă au “atentat la bunele relații americano-române”. În rapoartele lor, mai mult sau mai puțin secrete, prin “jurnaliștii” americano-securiști (precum canalia de David Binder), “disidenții” sunt încondeiați în cea mai pură tradiție de serviciu de cadre comunist. Iar ca să știe tot Americanul că alde noi suntem “inutilizabili”, ni se face portretul, atît individual (de pildă eu, sub condeiul lui Binder, sunt: “истерик”, “egoist”, “prost”, “paranoic”), cît și cel “politic” - de o limpezime de cristal comunist: și eu (dar nu doar eu) sunt considerat “agent KGB”! Pentru că, nu-i așa, am sabotat proceausismul american.

Spre deosebire de noi, “disidenții” - mai exact: în opoziție cu noi - se află... Ei bine, cei care sunt angajați la posturile lor de radio,

“apții”. În primul rînd, “profesioniștii” - și nu : indiferent-de-faptul, ci, de-a dreptul: tocmai-de-aceea - care, în România, lucraseră, fără rușine, fără probleme de conștiință, la *Scînteia*, la *Lupta de clasă*, la *Agerpres*, la *Tembeliziune* etc. În al doilea, “deținătorii de secrete” : foști-tovarăși-juști, în România, deveniți, în ochii americanilor, băieți-utili - o dată, am mai spus, fiindcă ar fi deținători de secrete (ceea ce nu este deloc cazul cu “disidenții” - marginalizați în România, pestiferati în Occident); în al doilea rînd, pentru că aceștia, aleșii, “apții”, din rasa lui Bombonel Ionescu, Bambi (Brezianu), nu vor îndrăzni niciodată să cîrtească împotriva americanilor (care le dau o pîine), așa cum nu cîrtiseră contra românilor care... le dădeau o pîine... A treia categorie de acceptabili: cei care, prin relații-personale sau de grup (dar îndeplinind și condițiile de totală inactivitate disidentă, opozitio-nistă, în Români - ba chiar, ca să spunem așa, din-contra), pătrund în pîine, își fac loc, la rîndu-le (solidaritate de discreți) fac loc prietenilor, verilor, cuscilor, cumnatelor, nepoatelor etc. Aici intră mai ales evreii; apoi ne-evreii prieteni, neamuri, clanuri ale deja-intraților lor (în pîine).

Așadar, Tudoran se înșeală pe jumătate - jumătatea cu iluzia (că Botez ori el ar fi intrat la E.I., dacă... n-ar fi fost luxați de Ratesh). Luxați erau ei din chiar momentul în care deschiseră gura, în România și protestaseră, făcuseră scandal, “și-au dat în petic”, “au periclitat bunele relații americano-române”; din acel moment, si-au semnat con-damnarea la moarte (americană). Alde noi, “disidenții”, din chiar clipa în care ne-am manifestat, cu glas tare, în România și ne-am riscat pielea și viața (și țara), am devenit, în ochii Serviciilor de Cadre ame-ricane (și nu numai ai lor), cel puțin suspecti; dacă nu de-a dreptul: inamici. Deși E.I. se laudă, se disculpă, de la o vreme, că nu mai aparține de CIA, principiul recrutării a rămas același ca în serviciile de spionaj: sunt apte exact persoanele cenușii, incolore, inodore, cele care au trecut prin apa României ca gîsca pneumfatică - ba, dacă, acolo, au colaborat cu comuniștii, cu atît mai bine: “dețin secrete”! Motivînd că “postul de radio are nevoie de jurnaliști, nu de... scriitori”, americanii au selecționat jurnaliști care scriu de parcă ar săpa la șanțuri, iar atunci cînd se conving pînă și ei, americanii, că alesul lor nu este în relații măcar normale cu cuvîntul scris, atunci îl urcă în grad, îi dau un post de șefuleț, chiar de șefoi - ca în România comunistă, șefii pot fi analfabeți, la urma urmelor, ei dau ordine, nu le execută; explică altora - verbal - cum se scrie, ei suferitori de, nu-i așa, crampa-activis-tului-etern...

Așadar, americanii au angajat, angajează nu de-alde “apucați” (citește: compromiși din punctul de vedere american, prin scandal

politic): Tudoran, Botez, Țepeneag, Tănase, (eu), - nu, Doamneferește! Îl preferă (și cum!) pe un Bambi Brezeanu - uns șef la Voice, tocmai pentru că în România a avut înțeleptul obicei de a se deplasa în patru labe (s-ar fi folosit și de o mie - dacă ar fi fost miriapod), s-a comportat cu o prudență legendară (cînd spuneai despre cineva: “curajos ca Bambi”, erai, pe dată, înțeles), iar o dată în-post (oficia!), a făcut să-i vină și nevasta (ca turist) - caz unic în analele... pașapoartelor ; profesionalmente, scrie... Dumnezeu știe cu ce alt-instrument (sau organ) scrie jurnalistul Bambi - de aceea rar “se amestecă” - dar și cînd se amestecă, despre cine, despre ce scrie Șeful Bambi ? Despre viața-și-opera scriitoarei Sanda Târziu, ca din întâmplare soția lui, proprie și personală! Și ce le pasă americanilor că jurnalistul Brezianu este incapabil să aștearnă pe hîrtie o singură frază, nu: genială, doar: normală - le este extrem de util, ca paznic și îndrumător (parcă am mai auzit chestia asta, pe malul Dîmboviței), dar și mai util pentru politica-generală, fiindcă Bambi a ajuns să chiar creadă în adevărul rolului învățat pe dinafară - anume că adevărații patrioți români sunt cei care - ca el, Bambi - în România, s-au comportat “discret”, nu au făcut scandal; și reversul: “scandalagiii”, “disidenții” sunt anti-patrioți, anti-români, fiindcă ei, acești agitați (“apucați”) nu s-au agitat de capul lor, ci, atenție! - erau manipulați de Securitate (adevărat, concede Bambi: unii fără să-și dea seamă că sunt marionete...), ba chiar de KGB ! Fiindcă cine are interesul să mineze excelentele (și trainicele!) relații americano-române, dacă nu Securitatea stalinistă (deci: “anticeaușistă”)? și, desigur, rușii, supărați-foc pe “independența” ceașească! Aceasă fină, subtilă (și exactă) analiză (în cea mai bună tradiție americană, de pe urma căreia au fost repurtate strălucitele succese și în Vietnam și în Cambodgia și în Iran - iar acum în România), Bambi o “împărtășește”, mai puțin românilor (de-lămurit), cît americanilor (gata-lămurii, doar ei au fabricat-o și au pus-o în gura lui Bambi-Gură-de-Aur). Vai, nu are nici consolarea că este singurul-purtător-de-tuvînt al Departamentului de Stat (Secția Barnes), fiindcă, de curînd, are un concurent: pe Dinu C. Giurescu. Exact, chiar el! Fiul tatălui său - un demn fiu, dacă ne rezemăm pe opera-i nemuritoare : **Istoria ilustrată a Românilor**, publicată numai în limbi de circulație - dar nu și în românește! - în 1981, la Editura... Sport-Turism. Vajnicul și verticalul - și imparțialul, doar e istoric, ce dracu’! - Dinu C. Giurescu, după ce, în România, a lins în toate sensurile și Partidul Comunist și statua lui Ceaușescu - chiar dacă nu figurează pe ștatele Vocii, face treabă-de-șef (al Vocii): după ce repetă și el chestia cu disidenții-manipulați-de-către-Securitate, își dă cu părerea și despre “tonul” emisiunilor de la E.I.

făcute de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca; distinsul - acesta fiind cuvântul!- deci: distinsul-Giurescu-Fiul găsește că tonul emisiunilor culturale este “inadmisibil de critic”; ba chiar “de-a dreptul violent” la adresa “culturii din patrie”, zice patriotul-fiu; atît de... “nepotrivit, încît face mari deservicii!”

Măi, drăcia dracului! Carevasăzică așa: tonul violent din Occident dăunează culturii neaoșe, protocroniste, național-comuniste! “Critica politicii culturale interioare” - *cui* anume va fi făcînd “deservicii” - distinsul continuator al hagiografiei voievodului - fie el rege, mareșal, secretar-general - distinsul cu același nume uită, cu distincție, să precizeze - eu nu uit cui anume face deservicii: comunismului tricolornic de la București, în general, în special, “Conducătorului” - ilustrul său tată, și el distins-istoric, apăruse (și el), cu eroism, “onoarea” lui Codreanu, a lui Carol al II-lea, a lui Antonescu - depindea cine era mai mare și mai tare: fiul, consecvent, pe a lui Ceaușescu.

Cum Românul nostru (spre deosebire de toate-toate celelalte neamuri - începînd cu Ungurul, continuînd cu Ovreiul...), el este cel mai foarte deștept (asta fiind una dintre calități) ; a doua: Românul este capabil să deosebească binele de rău, urîtul de frumos, moralul de imoral - iată o probă (dacă mai era nevoie de probe) ieșită de sub peana lui Ion Rațiu - și el dintr-o dinastie, însă nu ca a Giureștilor, de hagiografi, ci ca a Memorandiștilor, oameni care și-au riscat viața pentru adevăr, pentru dreptate. Așadar, iată ce scrie - despre Dinu C. Giurescu - însuși Ion Rațiu, în organul dumisale (*Românul liber*, anul V, nr. 8/89 - deci proaspăt) :

“Profesorul Giurescu, cu talentul și cunoștințele sale, nu este un disident (...). El a trebuit să facă în lucrările sale din trecut anumite concesii, altminteri n-ar fi văzut lumina tiparului (...). El a fost totdeauna loial poporului român. *Ethosului* (sublinierea aparține urmașului Memorandistului - nota mea) românesc”.

Limpede ca mintea Ardeleanului (cel) de pe urmă, ceea ce dă, negreșit:

Dinu C. Giurescu este loial poporului român (ba chiar și *ethosului*!) - pentru că de ce? Pentru iată că de ce - apud I. Rațiu: pentru că... el (Giurescu) a făcut “anume concesii” - altfel concesiiile cu pricina nu ar fi văzut lumina tiparului. Tocmai de aceea Giurescu este loial poporului (și, din nou : *ethosului*) - spre deosebire de... “disidenți”. Și, ca să continuăm logica rațiană, pentru de ce “disidenții” nu sunt... loiali poporului (și *ethosului*, mă rog frumos)? Limpede ca lumina zilei: “*disidenții*” n-au făcut concesii!

4. ...chiar și cu Raluca Petrulian...

Se înșela, deci, Tudoran când intitula cuvîntul-înainte al revistei *Agora*: “Nu !”

Cum poți construi pe o negație ? De ce să anunți ce anume *nu* vei face, *nu* vei drege, publica într-o revistă numită *Agora*, nu altfel (de pildă: “De vorbă cu mine însumi”...) ? Și de ce, dintru început, să ataci oameni și idei care nu-ți convin ție, Dorin Tudoran ?

Tudoran ne-a trimis “Nu”-ul său, de probă: să-i facem băgări-de-seamă. Proiectul a produs vîlvă, jenă, respingere, chiar mînie după caz. Culmea! - și pe mine m-a deranjat arțagul; și refuzurile; și copitele date în “anumite persoane”. Am discutat îndelung cu Monica și cu Virgil: «Ce e de făcut cu băiatul ăsta? Cu ‘apucatul’ nostru?». În cele din urmă am ajuns la concluzia că... nu era nimic de făcut, nu atît cu băiatul, cît cu textul. Eu am fost acela care am zis : dacă ne-am afla (cu Tudoran) față către față, am putea discuta: ne-am putea disputa... în liniște, ore, zile, nopți și ar ieși, din cearta noastră ce ar ieși, oricum, un consens. Însă dată fiind afurisita de depărtare geografică... Prin scrisori, nu putem comunica, în asemenea împrejurări: scrisoarea consemnează o stare de definitiv, chiar în șovăieli, chiar în întrebări-fără-răspuns ; pînă ajunge mesajul la celălalt, trece un timp - timpul în care expeditorul și-a nuanțat părerea, dacă nu de-a dreptul schimbat-o. Iar cînd celălalt răspunde, tot prin scrisoare, răspunde la... - la ce ? La o chestiune demult depășită, nu? Telefonul ar constitui o soluție mai rapidă - dar cine își poate îngădui să plătească atîta ceartă-din-care-să-iasă-adevărul? Așa că am ales abandonul; fiecare o să-i scrie lui Tudoran că este de acord cu “Nu”-ul - ca să nu mai lungim boala, mai ales : ieșirea revistei.

Și *Agora* a ieșit - așa. Cu, în frunte, cornul înțepăcios, agresiv, apucat al cuvîntului-înainte tudoranesc.

Mare indignare, mare (/de la mic la mare)! Supărați-foc, în primul rînd, vizații-excluși politicamente: extremiștii - care, oricum, n-ar fi avut acces la o publicație cultural-literară, dar aceștia erau revoltați de comunismul (ori, mai nuanțat: stîngismul) lui Tudoran. Peste aceștia s-ar fi putut trece, fără pagubă - dar peste ceilalți? Peste “adevărații intelectuali”?

Cu prima categorie avusesem și eu de a face - un deceniu - însă nu angajasem polemică, deși mă ardeau ficații să le dau peste bot, boilor. Însă nu aveam... organ - unde să-mi public replicile? Fusesem silit să o las moartă, în primul moment, consolîndu-mă că n-o să-mi pierd timpul și energia cu niște nimeni, că doar n-o să mă bag în tărîțe, ca să

mă mănînce porcii etc etc, am rezumat argumentele monicilor. Și rău făcusem: ar fi fost necesar să-i croiesc peste rîturi, de cum le întin-seseră spre mine - dar, încă o dată: unde? - în ce publicație - doar nu în *Limite*, nu în *Ethos*, pentru că acestea, din principiu, nu se angajau în polemici cu exilul, apoi, apărînd ele atît de rar, n-ar fi fost păcat de spațiul-tipografic să fie cheltuit cu... fleacuri?

Cu a doua categorie, cu “adevărații intelectuali” însă nu avusesem de-a face. Aceștia, față de mine, se mulțumeau cu vorbe-vorbele, înde ei, despre “nivelul scăzut” - al meu.

Mărturisesc: răspunsul dat lui Tudoran de Raluca Petrulian (textul a circulat binișor înainte de a fi publicat în *Agora*) nu mi-a displicut; ba chiar l-am găsit... adecvat; și bine-scris. Cum să nu aibă dreptate Raluca Petrulian din chiar titlu: “Puterea de a spune da” (care titlu spunea... multe) ? Cum să nu subscrii la un adevăr precum - citez: “În țară, primul pas - adică puterea de a spune NU dictaturii, minciunii, lașității, oportunismului, alibiurilor de tot felul (...) este o premisă absolut necesară (...). Cu atît mai necesară devine aici, în condițiile libertății exterioare, puterea de a face pasul al doilea, cel pozitiv, depășind o stare de spirit ancorată predominant în negație” ?

În continuare, cum să nu fii de acord cu spusele-scrisele Ralucăi P.: “lipsa de maturitate politică a intelectualului român”; cu “necesitatea unui dialog politic mai lucid, mai puțin provincial, mai profesionist” și, în fine: “să accentuăm (în *Agora* - nota mea) ceea ce ne unește, nu ceea ce ne divizează” etc etc.

Cît despre intervenția lui C.A. Mihăilescu, îi atrăsesem atenția lui Tudoran, în scris, că nu-se-face să amendeze textele altora, în subsoluri abuzive, în note-de-picior cenzuratoare (o făcuse, în nr. 1, la Victor Frunză apropos de “Cogito” al lui Bacovia; în nr. 2 se legase de o notă bibliografică în care, a propos de Caragiale, era pomenit numele lui D.R. Popa).

Cîrteala permanentă - la urma urmei: provocarea (ca să aibă, și pe mai departe, drept-de-replică), acestea nu mi-au plăcut - și i-am scris: dar, scriindu-i, spunîndu-i că “nu se face” - mai ales nu se făcea să angajeze discuții cu un CAM - s-a întîmplat un lucru straniu (ceea ce nu m-a împiedicat să pun scrisoarea de reproșuri la poștă) : “Balanța” - vorbesc de zodia mea - a început să se încline către Tudoran. Bine-bine, CAM îmi era, dinainte, antipatic: umflat, presumțios (și obraznic). Dar Raluca Petrulian? La o re-lectură, textul ei mi s-a altfel luminat; mai exact: s-a întunecat, altfel. Era ceva în neregulă cu adevărul lui, al textului, al ei, al autoarei. Firește, noi, “aici, în condițiile libertății exterioare”, nu avem voie să facem, precum

comuniștii, serviciu de cadre, să-i căutăm pe oameni la dosare, să ne întrebăm, întâi, cine-ce-cum este autorul, abia apoi să ne aplecăm asupra textului...

Așa e. Noi, aici-în-condițiile... nu trebuie să facem altora ceea ce nouă nu ne-a plăcut să ni se facă, “acolo, în condițiile”....

Și totuși... Ce zice notița bio-bibliografică de la finele numărului 3 al *Agorei*? Zice:

“R.P. : născută în 1950 (deci: are 39 ani); Facultatea de limbi germanice din București, licența în 1973 (la 23 ani); părăsește România în 1978 (la 28 ani, după 5 ani de «funcționare» acolo-în-condițiile...), stabilindu-se în Germania Occidentală (foarte bine, dar ca ce: ca “repatriată”, fiind “etnic-germană”, măcar după o strămătușă? Ca “refugiat politic”?). Din 1983, redactor la Radio Europa liberă (foarte bine, mai ales că “la Stuttgart a urmat cursurile unei facultăți de ziaristică”). Mai departe, “cîteva titluri de analize publicate în presa din exil: *Alternative federale europene*, Viena la 1900, *Despre noi, românii*”.

Foarte bine. Acolo-în-condițiile, R.P. s-a descurcat - ca “noi Românii”, astfel încît nu s-a auzit de viața-și-de-faptele ei - altfel am fi știut și noi de dincoace; “a părăsit România în 78 și s-a stabilit în Germania” - foarte frumos că, în plus, a urmat cursurile unei facultăți de ziaristică... Și mai frumos că Europa liberă a angajat un element-atît-de-pregătit - licența la București, certificatul de jurnalist la Stuttgart...

Ce va fi avînd Tudoran de împărțit cu o astfel de persoană - și bine-pregătită și bine-crescută (a i se citi, chiar în *Agora* nr. 3, textul cu pricina)? Bine-bine, Tudoran o fi avînd motivele lui - o va fi cunoscut personal, li se vor fi pocnit interesele pe arena scaunelor de la Europa liberă - dar eu, domnule? Ce am cu “fata” (vorba Monicăi Lovinescu, domnia sa o și etichetase: “colosală”), domnule? De ce încep a strîmbare din nas?

Pentru că sunt mai aproape de Tudoran decît de Petrulian. Nu atît de aproape cu-inima, cît cu viscerele. Fiindcă și eu sunt, structural, un... negator, un destructor) un Nu-ist de profesie. Fiindcă și eu, “în țară, am avut puterea de a spune NU dictaturii, minciunii, lașității, oportunismului, alibiurilor de tot felul” (am citat din R.P.) și am folosit acea “putere”; Tudoran la fel. Dar NU și Petrulian Raluca.

Pentru că și eu (corect, cronologic, ar fi: eu), spunînd Nu-ul, mi-am (pro)pus pielea pe băț acolo, pe bățul Securității, “dincoace” pe bețele extremiștilor de dreapta (ceea ce, la urma urmelor, nu mă mai miră), dar și în-bețele “rezonabililor”, ale iubitorilor de “dialog”!, ale

“constructorilor” (în dezacord cu “negativiștii destructori”), ale băieților și fetelor de familie-bună, ale bine-crescuților; ale celor care își imaginează că buna-creștere, buna-pregătire (intelectuală, desigur) și o scriitură alertă, “de ținută” (intelectuală), îi scutesc de propriul lor trecut, dacă nu de-a dreptul rușinos, atunci rușinabil - (pînă și “noi, *Românii*” suntem niște persoane bipede!) - prin... *ne*-curajul de a spune, acolo, în România, NU ! “lașității, oportunismului, alibiurilor de tot felul, pseudo-tacticilor, pseudo-realizărilor, etc.” (se observă: re-citez cu plăcere, cu poftă!); ale celor care (vorbesc, în continuare, de... bețe) își imaginează că... culturalul primează (parcă aș auzi un glas de pe un munte...), că memoria trebuie abolită, ca să nu dea seama de morală și că, la urma urmei, este suficient să nu fi făcut mari-porcării, în țară, pentru ca, în exil, să dai lecții de bună conduită, de logică, de dialog - celor care au memorie și cred că, totuși, ceea ce se cheamă etică nu este o chestie de care te poți dispensa, fără pagube.

Chiar așa: cu ce drept îi contestă Petrulianca (și CAM-ul) lui Tudoran dreptul de a spune NU! învîrțiților, strecurăților, fofilaților, atunci, acum dătători de lecții? Ce au investit, acolo, în România, ultragiații de aici? Cu ce obraz, i-o spun, de-la-obraz lui Tudoran acești înțepați (și totodată “echilibrați” - nu “apucați”, ca alții) ? Iată, Raluca Petrulian crede - și o scrie: “cred că tonul agresiv și incomod trebuie să devină mai subtil, ideile mai clar orientate către un țel major...” Și, firește, un asemenea “sfat”, o astfel de “sugestie” (politicoasă, bine-crescută) întrunește cvasi-unanimitatea intelectualității românești exilate. Dar oare de’ ce - întrunește încuviințarea, pe de-o parte, pe de altă parte, neîncuviințarea? Pentru simplul motiv că intelectualitatea românească exilată a fost, în cvasi-unanimitate, neagresivă, “comodă”, în România, iar aici, în exil, cere “un ton (...) mai subtil, idei mai clar orientate către un țel major”...

Să auzi și să nu-ți crezi urechilor! “Țel major”! Raluca Petrulian a descoperit, în exil (dacă este o exilată, nu doar o domiciliar-mutată), un “țel major”! - nu contează care ar putea fi acela, contează că este “urmărit” de “profesioniști” - nu de “amatori”; de “lucizi”, nu de “impresioniști” - iar în tabăra primilor intră, negreșit, intelectuali ade-vărați, precum desigur, Raluca Petrulian, în primul rînd, apoi: C.A.M., apoi Gelu Ionescu, apoi Andrei Brezianu, apoi Dinu C. Giurescu, apoi... apoi aproape toți cei care, acolo, în România, au tăcut, s-au strecurat, au făcut “cultură, nu politică”, au mai dat cîte o micuță-notă-informativă iar după ce și-au mutat domiciliul în Occident - ca, desigur: “refugiați politici”, se bat în piept, indicînd adevăratul, unicul “țel-major”.

Dar ia să stăm, în continuare, drept - și să judecăm drept. Ce-ar fi dacă am face un apel, ca la armată? Ce-ar fi dacă ne-am număra, dacă ne-am lua la rînd, fiecare după faptă, nu după vorbele curajoase, rostite - abia în exil?

Întru apărarea “celor treisprezece de la București”, doar în două-trei zile, s-au adunat pe lista semnatarilor peste șaptezeci de doar scriitori; nu toți cei ce ar fi semnat - dacă ar fi putut fi contactați la timp - altfel, am fi depășit suta. Aceștia numai scriitori - dar mai sunt intelectuali nescritori: profesori, cercetători, istorici, ca să nu mai vorbesc de “intelectualii” medici, arhitecți, ingineri; ca să nu mai amintesc de “intelectualii pur-artiști” : pictori, sculptori, graficieni, compozitori, regizori, interpreți, actori etc. Cît ar zice un total - al intelectualilor români în exil ? Cinci sute? Șapte? O mie? Mai mult?

Fie si doar o mie - din aceștia (cu toții cerători de azil-politic;) : cîți au spus un NU! politic, acolo, în România? Păi ia să-i numărăm, degetele de la două mîini ajung. Să-i luăm, cronologic - ca să nu fie supărare pe “intensitatea Nu!-ului” (și pe cantitatea de consecințe a rostirii):

1: Țepeneag; 2: Tănase; 3: Frunză; 4: Totok; 5: Calciu; 6: Tudoran ; 7: Botez; 8: Negoîtescu ; 9: Nedelcovici - iar la urmă, doi ne-români (neaoși!): Vasile Paraschiv si cu mine. Ar fi trebuit să figureze și I. Vianu - însă el s-a rostit (de altfel, într-un text simțit) doar atunci cînd plecarea din țară - legală - i-a fost întîrziată; s-ar putea obiecta (oh, fiecare listă cu obiecțiile ei, care de care mai justă, mai întemeiată) că Totok n-ar avea ce căuta, el fiind șvab - în care caz, de ce nu intră Hertha Müller? Apoi: ce caută Negoîtescu - doar el s-a retractat, în '77; și ce... curaj este acela, al lui Nedelcovici, “doar” de a încuviința publicarea în Occident a unei cărți respinse în Orient? Și ce-o fi căutînd, într-o “listă de intelectuali”, Popa Calciu?; dar “țiganul de Paraschiv”?

Fiind jurnalul meu, fac eu lista (în care, cu totul abuziv, mă includ). Indiferent de gradul de simpatie (ori antipatie), i-am enumerat pe cei care, în România, au spus: Nu ! și au suferit din pricina acestui Nu.

Firește, din punctul de vedere al băieților și al fetelor care ne trag de mîneacă (să le mulțumim că încă nu ne-au tras și de urechi) nu se face... să ne dăm în petic; nu se face să fim măgari și violenți față de cei care, nu-i așa, urmăresc un “țel major”, dialogînd, nu începînd prin a zbiera: Nu!; dezbătînd lucid, nu visceral; acceptînd că toată lumea are dreptul la opinie, nu doar cei care...

Toată lumea are dreptul la “opinie” dar, de pildă, Gelu Ionescu nu are dreptul la lecțiile de curaj pe care le dă “colegilor din România”, de la microfonul Europei libere. Uite-așa: din punct de vedere *moral* nu are acest drept - un astfel de drept trebuie câștigat, or Gelu, departe de a fi fost un “călduț”, a fost, în plus, un descurajator al altora, un “sfătuitor-sincer” al celor care făceau ceva ori aveau de gând să facă.

Nu are dreptul *moral* un Brezianu - care, în România a fost un *antiexemplu* de moralitate a curajului, a demnității.

Și nu are dreptul Raluca Petrulian - în virtutea a ce fel de faptă ar avea? Care a fost Nu!-ul ei, răspicat-rostit, în România - pînă la vîrsta de, totuși, 28 ani ?

Că aceștia își iau cu de la sine putere dreptul de a ne atrage atenția că suntem agresivi, vindicativi, nelucizi - cu un cuvînt: nocivi majorului țel (probabil: România) ; cu două cuvinte: anti-români, această *obraznicie* le va fi venind, desigur din compararea statutului lor social cu al nostru: iată, ei sunt slujbași la americani, nu cunosc grija zilei de mîine, au, ca toți oamenii normali, concedii (ah, concediile lui Gelu Ionescu!) - pe cînd noi suntem tolerați cu cîte un text din an în Paștele Cailor - iar atunci, oare cine ne cenzurează? Cine își amestecă pixul în scrisul nostru? Un Gelu Ionescu cel care, deși a făcut o carte despre “omonimul” său, Eugen Ionescu, scrie, negru pe alb, cu o consecvență demnă de o cauză mai bună, titlul “Cîntăreței...” astfel: “Cîntăreața chială” - de mirare, nu? El însuși, masculinul Gîlu, nu riscă să devină... chîl... Gelu Ionescu, pentru a cărui “soartă crudă” în România, în ajunul transferului la Europa liberă, s-au mobilizat, firește, toți prietenii săi, exilați, ca... recunoștință, el o cenzurează pe Monica Lovinescu (un pasaj despre bunul său prieten, Adrian Marino - deși îi aparținea lui M. Sorescu!, Monica Lovinescu îl doar cita...) și pe Virgil Ierunca (i-a eliminat un pasaj “critic” la adresa lui Valentin Lipatti). Dacă rămînem doar la măgăria gestului (fără să ne întrebăm ce natură vor fi avînd legăturile de suflet cu un Marino, cu un Valentin Lipatti) - acest Gelu ar trebui să fie descalificat moral pentru restul vieții sale.

5. ...fără a-l uita pe de-neuitatul (uita-l-ar nenorocul !) Gelu Ionescu.

Hai să-l “delăționez”:

Ne-am cunoscut întoamna lui 1965, eu ca re-student, el ca asistent de literatură universală, el fiind sugestia “Vlad sau Gelu” din **Bonifacia**. Cît timp am fost (re)student, relațiile dintre noi au fost

foarte... respectuoase : el abia intrase la Universitate, în 1956, când eu... plecam-la-oaste, ca să mă întorc după nouă ani - pierzând, în fapt, unsprezece ani-universitari. Fără să fi devenit prieteni, eram, totuși, colegi-de-scris.

Zece ani mai târziu, în decembrie 1975, Marie-France Ionesco a venit la București. L-a întrebat pe Ion Vianu dacă Paul Goma o fi în București... Vianu a răspuns că nu suntem în relații, nu ne cunoaștem (aveam să facem cunostință abia de Sfântul Ion 1977, acasă la Negoîtescu), dar l-a auzit pe Gelu Ionescu spunând că Goma s-a stabilit la Cîmpina... Marie-France știa că ne petrecem verile la Breaza, fără să ne “stabilim”; și că Breaza nu e Cîmpina, însă Ion Vianu atîta știa (de la Gelu), atîta comunica.

Marie-France l-a întrebat pe Gelu: ce e cu... Cîmpina ? Gelu i-a explicat pe dată: Goma s-a stabilit definitiv la Cîmpina - nu-i cunoaște adresa, nefiind în relații “cu unul ca Goma”.

Marie-France n-a înțeles; a cerut să i se explice ce înseamnă: a (nu) avea relații “cu unul ca Goma”.

Gelu Ionescu a explicat pe dată: Goma e suspect - a făcut atîtea și n-a pățit nimic ? Înseamnă că e omul rușilor! De altfel, nici nu-l cheamă Goma, ci Efremovici, e evreu rus din Basarabia și-și face de cap în România!

Marie-France l-a întrebat dacă nu cumva prin gura lui vorbește Securitatea - cu Goma-spion-rus, cu Goma-stabilit-definitiv-la-Cîmpina - ce are Cîmpina cu... prefectura?

Pe lot Gelu a schimbat tactica și tonul - a început să se plîngă, aproape să plîngă: el, Gelu Ionescu vrea să facă numai cultură, nu politică, el vrea să publice “cartea despre papá” (adicătelea: Eugène Ionesco - deh, ca între... Ionești) și... - de aici, Gelu a prins a scheuna: i s-a spus că, dacă vrea să publice cartea-cu-papá, să nu se atingă de kaghebizul Goma; să nu aibă relații cu Goma...

Marie-France a băgat de seamă; Gelu nu avusese relații cu Goma. Gelu Ionescu a explicat pe dată; bineînțeles, nu - lui *i s-a atras atentia* să nici nu aibă - în viitor...

Între timp - preț de vreo săptămînă de la sosire - Marie-France a făcut vizite, a fost condusă, prezentată... A băgat de seamă: mulți dintre pictori și sculptori (dar și mai mulți dintre “istoricii de arte plastice”), deși nu mă cunoșteau, deși nici ei nici cumnatele lor nu citiseră un rînd de mine - știau: nu am talent, sunt suspect: agent-sovietic. După scandalul Tănase-Goma”, Marie-France ne-a spus că pe “indivîd” (cel care sub numele de “Vișan” fusese însărcinat cu asasinarea lui Tănase și a mea, în 1981) ea îl întîlnise de mai multe ori

în “saloanele” amicilor (acolo i se zicea “Moțu” și “Haiducu”) - ca... artist el însuși, prieten-bun al artiștilor... La restaurantul Casei Scriitorilor, fără să fi întrebat în vreun fel de mine, a fost pe dată informată - și nu de oricine: de prietenul și al ei (măcar pentru că îi tradusese o carte), și al meu: Sorin Titel. L-a surprins (pe când îi spunea lui Mazilescu: eu mă “mutasem definitiv cu copil cu tot, la Cîmpina”...

«Care, Cîmpina? Dar acum o oră am trecut pe la el - e acasă, cu tot cu copil și cu nevastă !», i-a replicat Mazilescu.

De acolo, de la Casa Scriitorilor, Marie-France a telefonat la noi. Am răspuns pe dată (atenție!: eram în 1975, când telefonul funcționa).

Deci, Marie-France a venit la noi a doua zi, ne-am bucurat, am trăncănit - ne-a povestit “aventura” cu Ionel Vianu și cu Gelu Ionescu - și cu Sorin Titel - cei care “știau” că am fi la... Cîmpina...

De ce la... Cîmpina ? Am aflat abia în aprilie 1977, la Rahova, din gura colonelului Gheorghe Vasile-Grenadă. Securitatea aflînd că vine în România “fata lui Ionescu” și că aceasta, printre altele, are de gînd să-l caute și pe Goma, a... încercat marea cu sarea. A dat cuvînt de ordine printre “colegii” mei: «Băieți, spuneți în dreapta și-n stînga că Goma s-a mutat definitiv la Cîmpina!» Ar fi fost cîtiva “inițiați”, care știau că vara ne ducem cu copilul la Breaza - dar numai vara; și la Breaza, nu la... «Voi spuneți ce v-am spus: definitiv; la Cîmpina !» Ca să nu-l pierd din vedere pe Gelu: firește, cum s-a re-întîlnit cu el, Marie-France i-a spus: că nu eram deloc la Cîmpina și nu eram deloc... definitiv - mi-a telefonat aici, la București, a fost la noi, în Drumul Taberei... Gelu Ionescu a intrat în panică. Vreo cîteva zile a evitat-o, în cele din urmă i-a pus condiții: «Dacă promiți că nu te mai vezi cu Goma. Eu vreau să public cartea-cu-papă și ei m-au amenințat că, dacă nu te conving să nu-l mai întîlnești pe Goma...» Bineînțeles, Marie-France Ionescu nu numai că n-a promis, dar ne-a povestit, la proxima întîlnire, “Rugăciunea unui dac” - după expresia ei...

Și iată cine și-a mutat domiciliul în Occident, a obținut azil-politic (în virtutea a ce: a “micilor servicii de dezinformare”, ca răsplată a “rugăciunilor dace” - dar toate astea erau în folosul Securității, nu în al... CIA - s-o cred eu, naivul), a intrat - pe chestie de rudenie cu Vlad - la Europa liberă. Și, de la înălțimea... vajnicei opoziții-deschise, a anticomunismului-hotărît din țară, Gelu-Bombonel Ionescu cenzurează textele nenorociților de colaboratori, fie (cu totul) ocazionali, ca mine, fie “permanenți” - dar tot cu statutul de colaborator (și nu ca angajat permanent, ca el) - precum Virgil Ierunca. Și care fiind văduva-orfanul protejat (prin suprimarea pasajului critic din textul lui Ierunca)? Valentin Lipatti!

Cine mai cenzurează? Cine altul decât Bambi Brezianu: fiind convins că, din moment ce americanii l-au pus “acolo”, acel “acolo” îi dă dreptul să “îndrumeze”, nu altfel decât “îndrumau” ai noștri ca brazilii, la Casa Scînteii.

Să fie, din partea mea, a noastră, a foarte-ocazionalilor colaboratori - ură de clasă? Ură de... castă? Sau ură de rasă - păi, dacă tot ne dedăm la aceasta din urmă, potrivit legionarilor din exil și a comuniștilor din țară (să zicem: Cuibul Carpații de la Madrid și Cuibul Săptămîna de la București - legătura-strînsă între ele fiind făcută foaaaarte cultural de emisari ca Virgil Cîndea, Valentin Lipatti al lui Bombonel, Hăulică și Marino - tot ai Bombonelului), așadar, dacă unii spun: «Ovreimea a pus mîna pe Europa liberă!» - de ce n-am spune, din cealaltă parte, noi: «Colaboraționimea - românească - a pus mîna pe Europa liberă!»?

Ei bine, noi nu spunem “porcărele”. Fiindcă noi suntem băieți și fete bine crescuți (crescute). Iar ei, fie comis-voiajori (din nou: Cîndea, Hăulică, Lipatti, Marino), știu asta: cum am putea noi, orișicîtuși, scriitori, să “lovim într-un coleg” ? Acest lucru îl știu bine și cei instalați în pîine-albă, tocmai pentru că în România, dacă nu chiar colaboraseră activ cu Securitatea, colaboraseră... pasiv - ceea ce tot colaborare se cheamă..

Dar chiar de ne-ar da prin gînd să-i imităm pe ruși (Bukovski, Soljenițin, Maximov, Zinoviev) și să arătăm cu degetul spre Europa liberă ca spre un post-de-radio, nu al americanilor, ci al... din-contra-ilor ? Și dacă am spune, tare,! și noi, românii, ce știm - și știm, cu probe - despre orientarea postului, despre “lucrarea” jurnaliștilor transferați de la Scînteia la Europa liberă?

Ce s-ar întîmpla? Bineînțeles, nimic - în cel mai bun caz, fiindcă cei din România ar crede că “oamenii Securității” suntem noi, criticii postului - și nu... redactorii Europei libere...

VII

(Miercuri, 5 iulie 1989)

1. Două cuvinte despre Nego...

Căldură. Tot mare. I-am scris lui Nego. El a jucat - fără să vrea - un rol important în “afacere”: convocarea-pentru-5-iulie-la-Nedelcovi (azi!), aflată de Monica de la Oana și de la Rodica, ar fi trecut nebăgată în seamă dacă Nego nu le-ar fi scris că Țepeneag are de gând să... Mie tot cam atunci mi-a scris, însă pe scurt și în treacăt - oricum, nu despre mărinimia lui Țepeneag (forțată de el, de Nego...) în “cooptarea” mea... Or, Monicilor le-a scris așa-ceva și așa-ceva a stîrnit...

Nu, despre așa-ceva i-am scris, azi, dar bănuiesc ce s-a întîmplat, atunci: Nego, cuprins de exaltare, fiindcă Țepeneag îl... “ierta”, le-a scris Monicilor, în această stare. Lor le-a comunicat că “s-a împăcat cu Țepeneag” - văd scena iertării: Țepeneag nu i-a iertat (din nou) lui Nego “dezicerea” din aprilie 1977... Ciudat: atunci, Nego s-a “dezis” mai mult de mine (care eram în România, în închisoare), decît de Țepeneag, și liber, și la Paris. Însă chiar dacă, după publicarea acelui articol de “dezicere”, în *România literară*, nu ar fi încercat să se sinucidă, cine, cu ce drept ar fi putut să se supere? Dar ce știa Țepeneag - care nu petrecuse în viața lui măcar cinci minute între labelle Securității - despre pătimirile lui Negoîtescu, arestat pentru a nu știu cîta oară? Ce știa el, de la Paris, prin ce fel de încercări trecuse Nego, în beciurile Securității din Calea Rahovei, de ajunsese să scrie articolul acela? În loc să tacă și să-l compătimească (așa cum făcuseră toți prietenii noștri de la Paris - în fine: aproape toți: cu excepția lui Ierunca), el s-a găsit taxîndu-l de “trădător”. Prin asta s-a întîlnit cu acei “prietenii” ai lui Nego, de la București, care, nesemnînd, de frică, Apelul nostru, acum, că el, “cel care nu ascultase sfaturile înțelepte” - căzuse, își frecau mîinile, jubilînd: «Ce spuneam noi: că nu se poate face nimic, prin acțiuni po-li-ti-ce ? Noi, scriitorii, acționăm împotriva răului prin literatură, rezistăm prin cultură» În loc să tacă și să-l, eventual, compătimească pe Negoîtescu - singurul scriitor român care se solidarizase cu mine (și prin ce text: un adevărat rechizitoriu, cum nu se mai rostise, din țară), Domnia-sa, Domnul Dumitru Țepeneag, de la Paris, îl consideră pe Nego trădător și îl șterge din inima sa...

După ce și-a mutat domiciliul în Occident, Gelu Ionescu a pretins că “și el” a... colaborat la textul acela (a mai rostit cîteva nume de scriitori aflați încă în țară - care și ei ar fi “colaborat”). Ca să vezi! În

asemenea împrejurări, *autor* este cel care-și asumă scrisul, acela care-l semnează cu numele său, întreg. Dacă Negoîtescu ar fi fost numai “poștașul” (ceea ce nu este de conceput, textul purta marca scriitorului Ion Negoîtescu), prin faptul că l-a dat drept al lui, a devenit numai al lui. Fiindcă el risca. Iar Nego a riscat. Pentru toți cei care “colaboraseră” la elaborarea textului; pentru toți cei care nu colaboraseră direct, dar gîndeau, de totdeauna, astfel (însă nu îndrăzneau să deschidă gura). Și Nego a plecat - singur - la... Abator. Mai făcuse pușcărie, știa ce poate aștepta de la Securitate, în urma unui astfel de act-dușmănos...

Țin minte foarte bine momentul (și, ca să fiu sigur, consult “Jurnalul de iarnă” din **Le Tremblement des Hommes/Culoarea curcubeului**): Negoîtescu a venit la mine joi, 3 martie 1977, la ora 14,30...

...Nu aveam de unde ști că, a doua zi, în 4 martie, Cutremurul avea să nimicească vieți și case, viața și casa celor “cruțați”;

Nu aveam de unde ști, atunci (am aflat cîțiva ani mai tîrziu, din gura spectatorilor - și chiar din a actorilor) că ocupația predilectă a “scriitorilor din grupul lui Ivasiuc” (grup itinerant, după cum itinerant era animatorul) consta în, firește, ascultarea Europei libere, apoi în ironizarea (am folosit, deliberat, eufemismul) celui care... alimenta E.I. cu vești despre-fapte... Rîdeau, băieții, rîdeau și fetele!), de se strîmbau - mai ales atunci cînd Ivasiuc, cu talentu-i devastator, imita, nu atît... personajul acela, cît oligofrenia aceluia (Ivasiuc făcuse și patru ani de medicină, avea noțiuni de psihiatrie). Se frîngeau de rîs - mai ales, fetele-scriitoare - cînd Ivasiuc maimuțarea franceza șchioapă în care “personajul” dădea interviuri jurnaliștilor străini; și atunci cînd Ivasiuc îl imita pe Gîlă, idiotul material didactic cunoscut de toți studenții de la medicină care făceau psihiatrie - asta, în legătură cu... *internările psihiatrice represive* - dezvăluite de... personaj, în 26 februarie; și se strîmbau de rîs fetele și băieții scriitori cînd Ivasiuc - desigur, informat de Breban - interpreta scheciul: “Gîlă în audiență” (la Burtică, în 22 februarie). Toate acestea le-am aflat, cu ani mai tîrziu, de la martori: unii-unele, care mi-au devenit prieteni, aici, în exil, au recunoscut că participau cu voioșie la “imitațiile lui Ivasiuc” - «Ce, bă, n-o să te superi, acum, că atunci rîdeam de tine !» - cum să mă supăr (acum, că atunci...)? Dar nu uit că printre spectatori a existat un singur scriitor “care nu știa de glumă” și care “se supăra ca proasta de bancurile noastre nevinovate la adresa ta : Florența Albu...”

În această atmosferă de veselie generală (l-aș iubi pe Caragiale și numai pentru: “Muzica! Muzica!”), exista în universul româno-caragialesc un singur... serios neiubitor de balcano-thracisme: Negoîtescu.

În ciuda fricii-generale (ascunse îndărătul veseliei, și ea generală), în ciuda experienței (mai făcuse pușcărie - iar la români, unde totul este vițăvercea, contează), Negoîtescu a scris un text, l-a adus și l-a asumat. Pînă la urmă - fiindcă, orice ar crede Țepeneag, “dezicerea” a fost anulată prin (tentativa de) sinucidere. Cine a mai făcut una ca asta? Pe întinsul patriei mioritice? Cine a mai fost gata să plătească cu viața “un fleac”, “un petic de hîrtie”? Ei, bine: Negoîtescu.

Însă Nego - în ciuda celor aproape șaptezeci de... primăveri - a rămas un june. A pus la inimă “neiertarea” lui Țepeneag și cu ea a trăit, iată: doisprezece ani... Iar cînd (într-o prea-frumoasă lună-mai - nu conta că era iunie, în sufletul lui, era mai), Țepeneag i-a acordat iertarea, cum să nu fie Nego lătit de fericire? În acea stare le-a scris Monicilor - presupun. Presupun: de aceea n-a fost atent la ceea ce i-ar atinge pe Monici - el era cu totul și cu totul transfigurat de fericirea lui: Țepeneag îi dăduse iertarea (în sfîrșit!).

Așa se va fi explicînd entuziasmul lui față de “ideea lui Țepeneag”: Uniunea; în acest context va fi avut loc tîrguiala - dacă da sau ba Monica Lovinescu și Virgil Ierunca “merită să fie cooptați”; de aici, nefericita formulare potrivit căreia el, Nego, a trebuit să ducă lupte-seculare, să se bată ca un leu - ca să obțină, de la Țepeneag, această iertare...

Monica e “oarecum supărată” pe Nego: nu ar fi fost... suficient de serios, în afacerea asta... Are dreptate Monica, dar și Nego are dreptate - ar avea, în condiții normale, de viață normală, de exil normal (ce va fi fiind acela: exil-normal?). Nego e Nego : un om structural onest, scriitor adevărat, fiindcă el știe că scrisul este, în vremea noastră, morală... Că, uneori, are judecăți mai-așa (despre jurnalistică lui Eminescu, de pildă), imaginea lui Eminescu nu va avea de suferit din această pricină...

2. O discuțiune cu Sonia Larian și cu Lucian Raicu.

Așadar, azi, cu toate că e 5 iulie, nu e acel 5 iulie al lui Nedelcovici. Ceea ce mă intrigă puțin, dar numai puțin: scriitorul român în exil, dacă nu a devenit mai puțin individualist, în schimb a devenit (sau a rămas?) dornic de “structură”; doritor de “a trăi în cadru organizat”, cum se spunea la București - de aceea ideea unei Uniuni nu putea veni de la unul, sau dinspre un grup, fiecare o purta în sine. Am observat-o, această dorință, la persoane (în continuare: persoane... scriitoare) deosebite și prin vîrstă și prin... modul de a scrie, chiar și

prin felul de a concepe viața-și-scrisul : Lucian Raicu și Maria Mailat; Rodica Iulian și Ion Negoitescu și Oana Orlea; l-am dedus la inițiatori: Dumitru Țepeneag și Bujor Nedelcovici, la locotenenții lor: Dan Culcer și Damian Necula.

Am discutat despre asta cu Marie-France și cu Alain: le-am spus că nu mă așteptam să nu găsesc măcar unul ostil ideii de uniune; și că nu mă așteptam să-i găsesc atât de aproape-entuziaști (desigur, cu rezervele legate de... procedeul folosit) față de perspectiva alcătuirii unui organism, a unei structuri - a scriitorilor. Le-am povestit de Raicu, de pildă: după ce a tunat și a fulgerat (știe; garantez că știe să facă și așa ceva...) împotriva “comportamentului incalificabil” al lui Nedelcovici, împotriva “băgării în față - de ce nu în fruntea noastră? - a lui Damian și a lui Culcer”, s-a pus pe treabă, numaidecât, încercînd să definească programul, să alcătuiască diferite variante ale conducerii (nu cu nume, ci cu funcții), să stabilească modul de recrutare...

- Înseamnă că ajungi la “cooptarea” lui Țepeneag, am băgat eu de seamă - atât că îi spui altfel...

- Nu, dragă!, a protestat Raicu, dar Uniunea - sau Asociația sau Societatea - are să fie o societate în care n-o să intre chiar fitecine !

- Dar asta ce înseamnă?, a făcut Sonia Larian. Că începi o treabă, nu prin facere, ci desfacere - începi prin a-i exclude pe alții.

- Ț-ț!, a țîțîit Raicu, în semn că n-am înțeles noi ceea ce atât de limpede explicase el. Am spus că, dacă facem o organizație, trebuie să definim și criteriile după care sunt recrutați membrii.

- Și care ar fi criteriile?, am întrebat.

- Care sunt criteriile oricărei organizații a scriitorilor: să fie scriitori, să aibă o activitate scriitoricească verificabilă - și nu doar membrii Uniunii Scriitorilor din România.

- Și cine hotărăște că X are o activitate scriitoricească verificabilă - deci e scriitor?, a întrebat Sonia.

- Ț-ț!, a țîțîit iarăși Raicu. Cum, cine? Noi - eu, tu, el... Facem o comisie de...

- Comisie de recrutări?, am ironizat eu. De ce nu una de Cadre?

- Ț! De Cadre! Totuși, nu poți lăsa pe fitecine să-ți intre, așa, ca-ntr-o moară părăsită! Tu cum ai proceda? Care ar fi, după tine, criteriul de... aderare, na, ca săi nu folosim: recrutare?

- Pe mine mă-ntrebi? Nu știu. După mine, între cine vrea, rămîie cine poate - eu însă n-aș intra într-o asemenea...

- Vezi? Vezi că trebuie un filtru la intrare? Vezi că e necesară o selecție? a făcut Raicu.

- De ce, selecție? Suntem în exil, a băgat Ana de seamă.

- Și, dacă suntem în exil, trebuie să renunțăm la criteriul valorii?
- Vrei să faci o organizație profesională? Alcătuită din membri care scriu - bine - cărți bune?, l-am întrebat.

- Dacă se poate, chiar foarte bine! a râs Raicu.

- Profesională era și în România, am zis. Cu membri nu cu totul profesioniști, dar asta se mai și învață. Vrei s-o faci după ideea lui Țepeneag, adică o contra-Uniune?

- Nu ca o contra-Uniune, dar să suplinească inactivitatea celei de acolo.

- Asta nu-i tot contra-Uniune?, a întrebat Sonia.

- Dacă s-ar putea face, aici, în exil, o asociație, o amicală a scriitorilor, avînd rolul, nu să suplinească, nu să facă, ea, aici, ce nu poate face Uniunea, acolo - nu poate, de la o vreme. Să facă altceva?

- Ce anume?, m-a întrebat Raicu.

- Altceva! - aproape am strigat.

După cîteva secunde, Ana:

- Lasă, pisi, că facem noi doi o uniune...

Apoi am discutat despre altele. Însă Raicu m-a întors mereu la “probleme de organizare”.

Și Rodica Iulian, la telefon, îmi păruse dornică de încadrare : la un moment dat, rememorînd “scena din cafenea”, cea din 16 mai, și ajungînd pînă la replica Monicăi: «De cînd a vrut Virgil să facă o uniune...», Rodica a zis:

- Așa a fost. Așa a zis Monica, dar mie mi-a venit să întreb, cu toată dragostea: «Și de ce sula mea n-ați făcut-o pîn-acum, măi fraților!?» Chiar așa: cum de-au putut trăi neorganizați ?

- Întrebarea asta am fi putut să ne-o punem nouă înainte, am spus. Că, slavă Domnului, timp am avut: eu, doisprezece ani, voi, zece...

- Da, băi, a convenit Rodica. De ce n-am făcut-o noi, înainte? Am avut alte gazuri de ars: manifestații de stradă, petiții, campanii - mai ții minte cînd ne trezeam doi-trei în fața Ambasadei RSR? Dar strigam cît treizeci! Pentru SLOMR, pentru popa Calciu, pentru Tudoran... Monica ne aduna în jurul casetofonului să strigăm, ca să pară că suntem mase-largi-indignate... Pe atunci n-aveam nevoie de structuri, de cadru organizatoric - un telefon: “Alo ! Ne întîlnim mîine, la 5, în fata Ambasadei... Ori la Trocadero... Ori la Mutualité - anunțați mai departe...” Și faceam ce faceam - fără... Uniune... Astea fiind spuse, timpurile stau schimbat, acum nu mai *facem*, doi-trei, pe ploaie și pe vînt, în fața Ambasadei, acum avem nevoie de o organizație a noastră, că ne-am făcut al dracului de mulți, scriitorii în exil, și ar rîde lumea de noi: “Bine, măi fraților, sunteți atîția, dincolo și nu faceți și voi, ceva,

ca aici?” Ce zici ?

Ce să zic ? Ziceam și eu ca Rodica - însă eu, fiind mai vechi în exil, cu doi, cu trei ani, participasem la mai multe manifestații - fără un “cadru organizatoric”; și nu ieșiseră chiar rău; ba chiar bine atunci, de ce... Uniune?

3. Dacă voi nu mă lăudați, mă laud eu.

Asta trebuie să fie: cu cât exilații sunt mai vechi, cu atât își spun: așa cum ne-am descurcat pînă acum... Descurcat - un fel de a vorbi, însă ceea ce făceam, vorba Rodicăi, ne dădea simțămîntul că am făcut ce trebuia - pentru ai noștri, din țară. Pe atunci, nici Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în România nu era constituită, funcționa un Comitet - alcătuit încă din februarie sau martie 1977, cu Mihnea Berindei, Catherine Barthel, cu soții Anne și François Planche - și, slavă Domnului, a făcut treburi bune, chiar fără președinți, vicepreședinți, secretari. Cînd Comitetul a devenit Ligă, iar a mers bine - doar cu o secretară, Maria Brătianu - noi, “cei din jur” : Marie-France, Alain, Sanda Stolojan, Matei Cazacu (să nu-l uit pe Dinu Cesianu), făceam ce și cît puteam - dar, uitate: privit din astăzi, constat că făceam; ba chiar am făcut, prin Ligă, totul, de la început, iar începutul și... continuarea a fost *presa*.

Pînă în ‘77, gazetarii abia dacă auziseră de România, iar ceea ce auziseră despre “independență” juca împotriva noastră. În asta a avut Țepeneag un rol considerabil (iar cînd ne-a părăsit, i-a succedat Mihnea Berindei): “prelucarea pe loc” (la Paris) a jurnaliștilor și trimiterea lor pe teren, în România. Firește, în primul rînd, cu gazetari francezi. În ordine cronologică, Țepeneag l-a scos din neutralitate pe Manuel Lucbert, de la *Le Monde* - și Lucbert a acoperit (nesperat de bine, pentru un jurnal de stînga, ca *Le Monde*) evenimentele din primăvara lui ‘77. Tot Țepeneag împreună cu Berindei l-au “ațîțat” pe foarte-tînărul gazetar de stînga Bernard Guetta (pe atunci la *Le Nouvel Observateur*) și l-au trimis în România (nu m-a găsit, eram deja arestat, dar Guetta a scris atunci un reportaj care mi-a dat titlul cărții de mărturie: “Le Tremblement des Hommes”).

Ca mai tîrziu Agathe Logeart, Guetta și-a făcut din “acoperirea” României o trambulină pentru *Le Monde* - unde a intrat, ca “specialist în probleme de Est” (dar cine l-a făcut specialist: Țepeneag și Berindei!); trimis-special la Varșovia; apoi la Washington - acum la Moscova... Un alt jurnalist “făcut” de Berindei: Bernard Poulet de la

Le Matin: l-a trimis în România, să afle ce s-a întâmplat cu Vasile Paraschiv - iar la Ploiești Poulet a fost “bătut de niște țigani”, cum a explicat mai târziu, cu inteligența-i legendară Securitatea.

À propos de Poulet: aflasem, aici, la Paris - prin Ambasada Franței la București, ce i s-a întâmplat lui Poulet; eram cu toții înfiorați, culpabilizați: noi îl trimisesem în gura lupului - ce era de făcut? Să ne cerem scuze...

- Ne cerem și scuze, a zis Berindei, dar mai întâi organizăm o conferință de presă, a Ligii.

- Bine, dar e bătut-măr, cotonogit, se spune că a fost lovit și la cap, am încercat noi, “miloșii”.

- Asta-i meseria lui!, a zis Berindei.

A doua zi, l-a întâmpinat pe aeroport - noi îl așteptam și nu prea-l așteptam la Ligă - văzusem deja fotografii trimise de la București: bietul Poulet, avea un bandaj la cap cât o baniță, ochiul stîng îi era acoperit. Cum o să-l aducă Berindei pe un rănit, de la aeroport, la Ligă?

L-a adus. Bandajat, nesigur pe picioare, nesigur pe propria-i voce. Noi, cei din sală (de români vorbesc, cei care îi eram recunoscători lui Poulet că, înainte de a intra în spital, depune mărturie despre “tratamentul” aplicat de Securitate - unui jurnalist străin, dar unui băștinaș?), noi, românii, zic, am fi vrut să se termine mai repede conferința, ca să-l scutim pe Poulet de noi suferințe.

Ei bine, după conferință, Poulet nu s-a internat în spital. Berindei l-a “convins” să meargă cu noi, la o cafenea alăturată, ca să bem “un pot” - “pentru curajul lui, care și-a dat sîngele pentru România”. Clătinîndu-se pe picioare, Poulet a acceptat. Dar la cafenea îl mai aștepta o tortură: Berindei l-a așezat “la colț”, ca să nu poată ieși, pînă nu-și scrie articolul pentru a doua zi. Poulet a protestat, a invocat starea-sănătății, urgența internării în spital- nimic : cu delicatețe, dar cu fermitate, Berindei l-a ținut la colț, pînă cînd articolul (pentru *Le Matin* de a doua zi) a fost gata. Dar nu a fost gata de tot, a mai avut nevoie de precizarea cutare, de adăugarea cutărui fapt - pe care jurnalistul îl uitase (cum să nu-l uite?) - de accentuarea cutăruia, de cutare modificare... Abia după aceea Berindei a chemat un taxi și l-a condus pe Poulet la spital.

“Afacerea” a fost o bombă - în sine, dar nu ar fi avut atîta amploare dacă Poulet n-ar fi dat “O conferință de presă - la Liga română”, dacă nu ar fi scris, pe loc, articolul. Televiziune, presă, radio - și nu numai presa franceză - în afară de. *Le Figaro*.

Pot spune că și pe Bernard Poulet Berindei l-a făcut om. După venirea socialiștilor la putere Bernard a intrat în serviciul de presă al

Primului-Ministru. Iar soția lui, Agathe Logeart - tot în *Le Matin*, a dezvăluit “afacerea Pordea”. Însă femeia, cu spiritul ei de “independență” (iar în cazul acela și constrânsă de “secretul de stat”), nu ne-a mai consultat în “afacerea Pacepa” - Berindei lipsea din Paris; a ieșit ce-a ieșit, din nefericire.

Tot prin mîinile lui Berindei a trecut și Thierry Wolton - pe cînd era un june de extremă-stîngă, maoist sau troțkist - și iată ce jurnalist “de-al nostru” a devenit! Și Ariane Thedrel de la *Le Figaro* (cu ce “precauții”, cu ce temeri că va afla șeful-cel-mare, Hersant, ce se scrie - despre România! - în propriu-i jurnal!); tot pe la Berindei au trecut, mai încoace, Véronique Soulé Gilles Schiller de la *Libé*...

Așadar, presa (franceză) a fost calul nostru de bătaie - sau: calul troian. Foarte simplu (în aparență - să fie întrebat Berindei cîte zile și nopți și săptămîni și ani i-au trebuit): iei un jurnalist - cît mai tînăr cu putință și mai ales de stînga (fiindcă dreapta a fost - și a rămas - cu Ceaușescu), îi explici pe unde vine România aceea, îi faci un desen, o hartă (eu eram responsabil” cu locul-României-pe-glob), îi povestești “istoria milenară”, îi comunică (spre surprinderea lui) că Brîncuși, Tzara, Enescu, Ionesco, Cioran sunt “de origine română”... O dată, de două ori, de zece, pînă îl simți “pătruns” (de România). Și pentru că o “călătorie” în România face, pentru tînărul-jurnalist, cît toată facultatea lor de jurnalistică, îl trimiți în lume; adică în România. Fără iluzii: mulți dintre “candidați”, crezînd că “românii ăștia: suferă toți de mania persecuției, suut paranoici”, nu țin seamă de recomandările noastre și “se plantează”: îi miroase Securitatea de la primii pași; în unii bagă spaima-n oase; pe alții, chiar dacă nu-i sperie) oricum, nu mai sunt buni de nimic, sunt “arși”. Așa că “atelierelor” (de fabricat jurnaliști pentru România) lucrează fără oprire: la Berindei, la Monica, la mine; unii jurnaliști trec pe la toate trei - pentru o mai “completă pregătire”; alții doar la doi dintre noi, în fine, ații doar la cîte unul - după facultăți, ar zice Marin Preda. Jurnaliștii mai rezistenți, cei cu care am legat adevărate legături de prietenie, chiar dacă nu mai călătoresc în România, scriu despre România. Cum se informează-la-fața-locului? Simplu (simplu, acum, după doisprezece ani de... prelucrare) : prin-telefon-de-la-Paris. Ei știu (au ajuns să știe) că informațiile primite (prin telefon) de la Berindei, de la Monica, de la mine nu au nevoie să fie verificate: *fiindcă niciodată nu i-am mințit*, nici una din știrile comunicate prin telefon nu a fost dez-mințită - de “realitate”. Că, uneori, prin telefon, nu se înțelege, exact, cutare “subtilitate românească”; că, uneori, numele proprii nu sunt corect-românește grafiate ; că, alteori... se inversează fapte și nume - adevărat. Ne-am obișnuit (noi

ne-am obișnuit - fiindcă românii care stau pe margine și „activează”... citind presa, ascultând radioul, privind la televiziune - ei se revoltă din toată inima: «Dar cum este posibil, domnule, să scrie numele cutare greșit? Și de ce n-a scris despre cutare?»). Asta este presa - și găsim că încă este prea-bună pentru noi, românii...

Ne-a mers tactica (dacă este!) cu toate ziarele de stînga (*L'Humanité* nu e de stînga, ci de-Est). Ceea ce a provocat mirarea, îndurerarea, mînia românilor (care au fost și sunt anticomuniști) ; și care români (din exil) continuau să citească - și să creadă - numai vocea... *Figaro*-ului. Firește, se revoltau cînd citeau articole de Jean Miot - și mai ales de Michel-P. Hamelet (în care Ceaușescu era lăudat, problemele românilor minimalizate, trecute la “dificultăți temporare”), dar aceiași ne reproșau nouă că “lucrăm numai cu stîngiști”... Lucram cu cine puteam; cu cine se putea lucra - nu aveam de ales. “Stîngiști” de la *Le Monde*, de la *Le Matin* (pînă la dispariție) ; de la *La Croix* - și, în fine, “ultra-stîngiști” de la *Libé*... Aceștia ne ascultau, aceștia ne credeau, aceștia scriau despre România. Fiindcă *Le Figaro* (cu atît mai de prețuit sunt articolele “strecurate” ale Arianei Thedrel), timp de doisprezece ani (ce să fac: sunt marcat de anul 1977...), cînd nu a scris favorabil despre Ceaușescu, a tăcut. Și nu ne poate consola “autocritica” lui Jean d'Ormesson, în *Fig-Mag*, din această primăvară - că... “în România, au trebuit să fie distruse pietrele, ca să aflăm că sunt distruși oamenii” - fiindcă, așa cum scrie la Scriptură, mărturiile nu au lipsit ! Sau nu le puteau lua în seamă, fiindcă apăreau în presa de stînga? Și, dacă apăreau în presa de stînga, însemna că erau neadevărate? Francezii (de stînga) spun că dreapta lor (franceză) este cea mai tîmpită dreaptă din lume. Noi nu ne amestecăm în treburile-lor-interne, dar față cu România, dreapta franceză a fost de-a dreptul criminală. Să nu urcăm pînă la de Gaulle (nici măcar pînă la Pompidou) - dar Giscard? În februarie 1979 ce a făcut Giscard d'Estaing, cînd a fost în România?- și știa foarte bine că, în acel moment, erau 2 000 de sindicaliști - pe care Ceaușescu ezita încă să-i lichideze - depindea de atitudinea ilustrului oaspete... Iar ilustrul oaspete a dus - cu gestu-i caracteristic - mîna dreaptă la buzunarul drept (acolo se afla “problema SLOMR”); dar a scos-o goală - și Ceaușescu a răsuflat ușurat: a înțeles (Securitatea știa, îl informase pînă și de conținutul buzunarelor Presedintelui Franței); iar Președintele Franței a dus mîna stîngă la buzunarul stîng - acolo erau problemele (marile probleme!): căsătoriile-mixte... - asta o știu de la Bernard Poulet, care era de față... Iar lui Ceaușescu i-a fost ușor: chiar în timpul vizitei lui Giscard a dat ordin de lichidare ai Sindicatului...

Dreapta franceză... Dar prin structură dreapta este națională (ca să nu spun: naționalistă), puțin îi pasă de ceea ce se petrece în afara Hexagonului ! Și încă în România... Iar dacă-i pasă - ce înțelege ea: că Ceaușescu este împotriva rușilor! Iar cine-i împotriva “străinilor” este prietenul ei! Dreapta franceză... Dar ce a publicat *Présent*, organul Frontului Național, decât “articole” scrise de Securitatea de la București, semnate - când erau semnate! - de Manolii (fiul si mă-sa! - cum umbla o vorbă)? Și articole, care dacă nu erau redactate la București, atunci erau inspirate de... inspiratorii, aceiași: Manoliii mai încoace, de Boutmy de Katzmann, Pantazi, Cernovodeanu și alți.. “băieți”. Ce să mai vorbim de alegerile din 1984 și de Pordea...

Bineînțeles că “lucram cu stînga” - fiindcă eram... ciungi, ne lipsea dreapta. Se poate spune, azi, că nu s-a lucrat bine?

4. Cîntec pentru mutarea buricului.

A mai fost un moment (moment care a durat mai bine de un an) de îndoială. De acea dată, nu pentru că am fi lucrat cu stînga - ci pentru că lucram cu presa franceză...

«Ce-i aia *Libération* ? - nimeni n-a auzit de jurnalul ăsta... Și nici de... cum îi zice? *Le Matin* ? *La Croix* ? - de acord, de *Le Monde* se mai știe cîte ceva, dar e naserios, dragă, ca tot ce e franțuzesc - nu sunt cre-di-bi-le jurnalele franțuzești ! Noi trebuie să cităm din presa americană, dragă! În America se face jurnalism serios, de-informație, nu de-senzatie! Presa americană, fiindcă în America se decide politica lumii - ce-i aia: Europa? Ce-i aia: Franța - nimic, nimic, nu contează, acum cînd centrul-lumii s-a mutat în Pacific!»

Cine era “reformatorul” exilului ? Vreun românaș oarecare, colaboraționist în țară, vajnic oppzant (nu disident, Doamne-fereste, fiindcă toți disidenții sunt manipulați de Securitate!), de cum s-a văzut la adăpost, în Occident? Vreun strateg, cum sunt atîția printre români? Vreun tactician - “din cuțite și păhară”?

Nu, domnule (pardon: nu, dragă). Persoana în chestiune era un adevărat personaj: făcuse pușcărie în România; și era istoric de profesie: Vlad Georgescu, noul director al Europei libere.

Murise Noël Bernard, murise și Cismărescu, venise Georgescu. Unul “de-al nostru” - nu scrisese el o carte despre disidență ? Nu plătise, greu, în România, făcînd închisoare? Nu era el, în plus, istoric? Și mai în plus: nu erai “prieten din copilărie” al lui Berindei ? Atunci de ce eram îngrijorați? De ce intrasem chiar în panică?

Uite de ce : toată munca noastră de furnici, de ocnași, de exilați-care-se-gîndesc-la-cei-din-țară, avea să se ducă dracului - cu o astfel de concepție americano-centristă. Presa franceză (în primul rînd franceză - și de stînga!) funcționa; era pusă pe șine, nu trecea săptămîină fără să scrie ceva despre România. Foarte bine: presa franceză scria pentru cititorii de limbă franceză din Lumea Liberă dar românii din Lumea Neliberă? Fiindcă, important, pentru noi, era să se spună la Europa liberă, pentru românii din România, ceea ce scria presa franceză; ca să știe că nu au fost uitați; că nu au fost abandonati (că nu au fost chiar vînduți, la Yalta...).

Și uite-l pe Vlad Georgescu, fost pușcăriaș, român (de familie bună), iubitor-de-țară (ca orice istoric), în plus: un franțuzit (ca toți cei din familiile-bune din România), că vrea să reformeze Europa liberă; să nu mai transmită “Revista presei” - de la Paris - să transmită “Revista presei” de la Washington! Fiindcă americanii, nu-i așa, fac jurnalistică serioasă, de-informație (nu de-senzație, ca francezii); ba chiar și emisiunile culturale să fie făcute din America (doar avem jurnaliști buni acolo, de pildă, Ratesh; de pildă, pentru emisiunile literare, în locul Monicăi Lovinescu și în al lui Virgil Ierunca, am putea să-i folosim pe Virgil Nemoianu - om serios: universitar; Matei Călinescu: și el, universitar...). Fiindcă Franța - și, în general, Europa - nu mai fac legea, Parisul nu mai face moda - de multă vreme - «nu înțeleg de ce directorii care m-au precedat s-au încăpățînat să nu vadă mutațiile care s-au produs în lume..»

Ei, uite, noi nu văzusem mutațiile; nu voiam să acceptăm că “moda” s-a mutat de la Paris; că Franța (în special; în general, Europa) nu mai este buricul lumii - care s-a mutat taman în Pacific... Situația era cu atît mai gravă, cu cît Monica Lovinescu și Virgil Ierunca nu puteau să pledeze cauza-noastră, fără să fie bănuți că pledează cauza-lor, personală, de titulari ai emisiunilor amenințate. Încercau, politicos, să-i explice lui Vlad Georgescu măcar atîta: va fi fiind jurnalismul american mai obiectiv, mai credibil - dar, pînă una-alta, jurnalele americane nu se ocupă de România (mai bine: ar fi scris cine știe ce tîmpenii - altfel, obiective... - asta este remarca mea, Monica nu a zis niciodată nimic despre americani în prezența lui Georgescu). Pînă una-alta, europenii occidentali scriu despre România (îi va fi făcut și un desen, ca să priceapă eforturile depuse de noi, pînă să ajungem aici) - de ce să nu se transmită, la Europa liberă, ceea ce apare în Occidentul Europei (întîmplător, mai cu seamă, în Franța), despre România?

Vlad Georgescu era însă o ființă redutabilă: nu se lăsa. El știa una și bună și nimeni nu putea să-l facă să-și schimbe acea una-și-buna.

Vlad Georgescu nu era ca Noël Bernard - acela avea părerile lui, unele de-a dreptul fixe, însă cu Bernard te puteai certa, veneai tu cu argumentele tale, venea el cu ale lui, uneori ieșea pe-a lui, dar alteori recunoștea că celălalt avea dreptate și proceda în consecință. Cu Vlad Georgescu nu te puteai certa. Nici măcar dialoga. Politicos (binecrescut), te lăsa să vorbești; nu te întrerupea, nu te contrazicea. La urmă, te anunța că ideile tale nu sunt bune; că ideile lui sunt bune - așa că el pune în aplicare bunele-idei. Dacă evocai-invocai “mersul Europei libere” sub direcția lui Bernard, Vlad Georgescu nu se supăra, te lăsa să termini - apoi încheia: Bernard era jurnalist și conducea Europa liberă ca un jurnalist; el este istoric, o conduce ca un istoric : obiectiv ; pe bază de informații de trei ori verificate - americânește, nu franțuzeste...

Nu-l cunoșteam din țară (nici nu auzisem de el), însă cu prilejul unei călătorii în Germania, am dat și pe la München. În virtutea pușcăriei pe care o făcusem - nu împreună, ci simultan - și a “disidenței” comune (singura dată când am acceptat această etichetă), am încercat să-i explic (mărturisesc: credeam că știa, însă executa un ordin al americanilor) de ce este necesar să preia și informațiile din presa franceză; de ce este important, pentru români - doar lor le erau destinate emisiunile, nu? - să știe ce se petrece, din punct de vedere cultural, literar și în Franța... Am început - nu am continuat: Vlad Georgescu mă asculta, era atent la ce spuneam, ba chiar dădea din cap, a aprobare - dar simțeam că mă înfrunt cu un zid de cauciuc. A zis:

«Da, dragă, asta este părerea ta; și a Monicăi Lovinescu. Părerea mea este alta - aplic părerea mea, nu crezi că așa e normal? Să fac cum cred eu că e bine? Nu cum cred alții? Deocamdată, eu sunt director al Europei libere, așa că aplic punctul meu de vedere»

Mi-am regăsit răsuflarea. Am pornit din nou la escaladarea Everestului. Am zis că eu, unul, nu văd de ce “Revista presei” ar trebui rezemată numai pe știri din presa americană - care știri? Americanii nu publică informații despre România.

«Dacă nu publică - nu publică, doar n-o să inventăm noi, la Europa liberă, ce nu au scris americanii. Nu sunt articole, nu sunt».

«Dar sunt articole! În presa franceză!»

«Fii serios, dragă, cu presa ta, franceză - e total neserioasă, o știe lumea-ntreagă - ce, tu crezi că pe mine m-a scos din pușcărie și din România presa franceză?»

«Nu doar ea, însă când erai tu la ananghie, în România, au scris despre “Cazul Georgescu” și *Le Monde* și *Le Matin* și *Libération*...»

«Or fi scris, dar fără rezultate - în schimb, ziare serioase,

americane, ca *New York Times*, ca *Washington Post* - astea, da, ziare - ele m-au scos din pușcărie»

«Ce-i tot dai cu “scosul din pușcărie”?», nu m-am putut eu stăpîni. «Din pușcărie și din România te-au scos, nu jurnalele americane - oricît ar fi ele de... obiective - te-a scos Departamentul de Stat, la inițiativa canaliei de James Barnes junior».

«Într-un fel, da, el m-a scos - însă fără batajul presei americane... n-ar fi reușit».

«Ei, uite, pe mine m-a scos, de pe unde eram băgat, batajul presei franceze!»

«Poate. Dar, pînă una-alta, nu tu ești director al Europei libere», mi-a atras atenția, cu un zîmbet amical, Vlad Georgescu. «Atunci cînd ai să fii tu director, ai să faci ce ai acum de gînd»

Asta așa era! Cum de uitasem?

Asta așa era - și uitasem! Deși mi-o mai spusese cineva... Da, domnule... Mi-o spusese directorul *României literare*, Nicolae Breban. Eu, deși interzis, din martie 1970, nu fusesem dat afară și de la revistă, directorul însuși mă asigurase, bătîndu-mă pe umăr:

«Cît timp sunt eu șef, aici, nimeni n-o să te dea afară - poți să lucrezi, în continuare, ca redactor la proză... Ordin de sus!»

«Dar ca... autor? Măcar de notițe?», întrebam.

«A! Asta e cu totul altceva - asta o rezolvi cu tovarășii...» - și a arătat și cu ochii și cu un deget, tavanul.

«Dar dumneavoastră, tovarășe Breban», am zis eu «sunteți unul dintre tovarășii...» - și am arătat cu degetul și cu ochii.

În primele două secunde băgarea-de-seamă a mea i-a provocat o imensă plăcere, după uleiul care i-a luminat obrazul. Dar în a treia, prudența șarpelui i-a deschis ventilul, iar balonul la care dădusem și eu cîteva pompe sănătoase (zicînd că și dînsul... - și mai ales arătînd în sus, unde, dincolo de tavan, s-ar afla Comitetul Central a Partidului Comunist Român): a coborît - cam în dreptul meu - oricum, între dușumeaua și tavanul redacției - a zis:

«Nu!» - s-a ajutat și de degetul arătător, iar eu am crezut că are să spună, modest nevoie-mare, că el nu este unul dintre tovarășii de acolo, de sus...

«Nu!», a repetat el. «Tovarășii care te-au... în fine, au luat hotărîrea asta...»

«Adică tovarășii care au hotărît să-mi interzică să mai public; care au hotărît să interzică celorlalți să scrie despre mine»

Ce-mi închipuiam eu: că mă pot înfrunta cu Breban într-o dispută-dialectică? De mirare fiind că abia adineauri fusese cooptat în CC, însă

omul era ceceist, hai să nu zicem de cînd se născuse - dar de pe la zece-unsprezece ani tot era. Ca tot Ardeleanul: temeinic și și fidel.

«Am spus așa» - și iar a dat din degetul arătător (nu știu de ce mă tot degețea, eram numai noi doi, într-un cot de coridor - acolo-l prinsesem... credeam eu): «Tovarășii care au luat hotărîrea asta au luat-o în deplină cunoștință de cauză, după o matură chibzuință...»

«Bine, vă mulțumesc», am înțeles eu ceea ce trebuia să fi știut înainte de a deschide gura.

«Dar te rog...», a făcut el, de astă dată cu mîna întreagă, un gest rotund, reverențial - adică să mai poftesc.

N-am poftit. În schimb îmi făceam, nu-i așa, “datoria” de redactor la secția proză. La fiecare ședință și cu directorul, eu re-aduceam vorba despre autorii ale căror manuscrise - nu doar publicabile, dar foarte bune! - zăceau în sertarele mele...

Firește, nu-l puteam... delationa pe Sami Damian lui Nicolae Breban - deși mirosea de la o poștă: Sami executa cu mare plăcere o dispoziție a lui Breban - deci a Partidului nostru drag: să nu publice în principalul săptămînal literar texte care... i-ar putea supăra pe tovarăși - cînd tovarășii nu s-ar supăra deloc-deloc dacă ne-am ocupa de artă, de valoare, de cultură, ce mai încolo-ncoace, nu de fleacuri - la urma urmei, cu toții, suntem împotriva odiosului realism-socialist, nu ? Deci, fără... realisme, fără aluzii - care ne-ar putea periclita publicarea adevăratei literaturi, cea de înaltă valoare estetică! Ce era să spun - în prezența lui Breban: că Sami iubește numai “proza fără probleme (de tipul Țepeneag)?” - dar chiar așa, fără-probleme, proza lui Țepeneag nu-mi displăcea; să-l torn pe Sami lui Breban, că publică numai Radu F. Alexandru, Simu, Andru, Schwartz - persoane și texte onorabile, dar numai atît? Nu știam, însă bănuiam: Breban, ca director, încuraja - ba chiar direcționa - opțiunile mălăiețe, căldicele, limonadice ale lui Sami; *proza tare* fiindu-i rezervată. Bine, nu în revistă, dar în volum, artilerie grea!

Zăceau în sertare proze de foarte bună calitate;

«Să zacă!», făcea Sami, roșind și scuzîndu-se de asemenea de ne-zis cuvinte. Iar dacă insistam - și insistam ! - Sami scăpa prin legendaru-i răspuns: «Nu-i momentul !» - de unde și porecla: *Sami-Nuimomentul*.

Printre “slăbiciunile” mele se afla și o oarecare Gabriela Adameșteanu, redactor la Editura Enciclopedică. Eu nu aveam altă treabă pe-acolo decît să o salut pe Nora Iuga. Ea m-a prezentat unei colege de redacție, șoptindu-mi că și ea “comite”. Din politețe, am cerut să citesc “comiterile”: am fost fulgerat de la prima frază!

“Hîrțiile” comițătoarei erau, în fapt, ciorne, note, bruioane - mi-am dat și eu cu părerea: dacă are de gînd să le prezinte spre publicare, să încerce măcar să le transcrie citeț (de dorit: să le dea la dactilografiat). Numai că, iată: comițătoarea nu avea de gînd să facă efortul...

Nora a împins-o, eu am tras-o - și iată cîteva texte (dactilografiate!) care, după un bun și statornic obicei, au început să circule prin redacție: cu toții (cu excepția celui alt redactor al secției de proză: dragul de Sorin Titel) au găsit că Gabriela Adameșteanu trebuie publicată în viitorul număr!

Și Sami. Vreau să spun: și Sami a fost de acord că Gabriela Adameșteanu trebuie să debuteze la noi, la *România literară* - bine: în următorul număr - dar... *deocamdată nu-i momentul...*

Aproape un an de zile m-am străduit să provoc debutul Gabrielei. N-am reușit: Sami recunoștea că fata este “o bună scriitoare”, dar... “prea scrie ca tine...”, îmi strecura Sami, între patru ochi - și roșind.

În cele din urmă, am făcut ce nu se face: am urcat la “concurență” - la *Luceafărul*, am încredințat textul Sânzianei Pop - *Luceafărul* a debutat-o pe Gabriela Adameșteanu cu tam-tam!

Dar nu despre asta era vorba - eu am adus-o și n-am făcut rău, nu? Bine: nu - dar cum e cu jurnalul meu, fac ce vreau în el.

Deci, vorbeam de Vlad Georgescu; cel care, atunci cînd am încercat să-l conving de utilitatea (dacă nu de-a dreptul de eficacitatea) presei și franceze - în “Revista presei” - el mi-a răspuns... Exact ce-mi răspunsese Nicolae Breban, cu peste un deceniu în urmă, cînd, într-o ședință de redacție, eu propusesem (pentru a cîta oară?) să o publicăm pe Gabriela Adameșteanu...

(Și iarăși nu pot rezista la încă o paranteză.

A treia sau a cincea oară (începusem să-i plictisesc pe colegi cu “Adameșteanca mea”), Breban, agasat, a zis:

«Cum ai zis că o cheamă? Ce, ăsta-i nume de prozator? Și cine-i, mă rog, cucoana asta? N-am auzit de ea !»

«O să auziți după ce are să debuteze», am zis eu.

«La mineee?», s-a lărgit de mirare Breban. “La mine, un necunoscut? Eu nu debutez, la mine, la *România literară*, necunoscuți!»)

Am închis paranteza asta, trec la următoarea:

Așadar, la una din insistențele mele, Breban, vizibil sictirit că unul ca mine - în plus: interzis ! - îndrăznește să-i explice cum ar fi bine să fie “politica debuturilor în proză”, s-a stăpînit și a zis (desigur, privind în jur, ca să vadă cum se vede stăpînirea de sine a lui):

«Poate. Dar, pînă una-alta, nu dumneata ești director al *României literare*. Cînd ai să fii dumneata director, ai să faci ce-ți trece prin cap

- deocamdată, faci ce-ți spun eu!»

Firește, Vlad Georgescu: mai bine crescut decât Breban - nici nu-i greu, ca să spun așa...

Așadar, m-am întors cu povestitul la... München, la Europa liberă - la Vlad Georgescu: Mi-o zisese! Asta așa era - cum de uitasem?...

Am încercat o altă... pantă, alt versant - al Everestului din cauciuc. Am vorbit despre emisiunile Monicăi și ale lui Virgil...

«Da, dragă, a zis Vlad Georgescu - după ce m-a ascultat pînă la capăt. N-am nimic împotriva lor, fac emisiuni destul de bune, deși cam prea critice... Ce Dumnezeu, vor fi fiind și lucruri pozitive în România, nu doar negative! Asta e una. A doua: de ce să se intituleze emisiunea Monicăi: “Teze și antiteze la Paris”? De ce să nu se cheme: “Teze și antiteze în America”? Sau: “...la Washington”?»

«Tu întrebi sau te întrebi?»

«A, nu, nu ! Mă întreb eu, pe mine. Și îmi dau răspunsul».

Am încercat să-i explic... - dar ce n-am încercat să-i explic, lui Vlad Georgescu? Cu ocazia... explicațiilor mele (pe care le asculta, politicos, bine-crescut), am căpătat eu, explicația :

Vlad Georgescu nu știa nimic - dar ni-mic - despre literatura română contemporană; nici despre literatura română ne-contemporană; nici despre, în general, cultură și nici nu era doritor să afle.

Întors la Paris, am dat mi “raport” edulcorat; ba chiar am mințit: nu, nu voia, cu adevărat, să mute “Tezele și antitezele...” la Washington - îi trecuse prin cap o idee - dar numai o idee.

L-am trimis “în delegație”, pe Mihnea (lui îi spuseseam despre amenințarea care plana asupra emisiunilor literar-culturale): să discute el cu Vlad Georgescu; ca de la istoric la istoric; ca de la băiat de familie la băiat de familie - în fine, doar fuseseră colegi de facultate, erau prieteni, ce dracu’!

Mihnea s-a întors... hlizindu-se. Rîdea ca proasta, Berindei ! Rîdea - ca să nu plîngă. Nu ne-a povestit cum anume au decurs “convorbirile”, dar îl cunosc destul de bine pe Mihnea, ca să știu: prost, el însă n-are să spună adevărul... Oricum, “avea speranțe”...

«Să-i dăm timp, să se obișnuiască», a zis Berindei. «Cînd o să afle, el singur, că e bine așa cum făcusem noi...»

«Dar cînd o să afle-singur? Și, pînă atunci, ce ne facem noi?»

«E băiat deștept, n-o să dureze mult aflarea...»

Nu, n-a durat mult: peste un an... Este adevărat: nu a suprimat emisiunile “de la Paris”...

Cu siguranță că un rol fast în alfabetizarea lui Vlad Georgescu a jucat Gelu Ionescu. El îl va fi bătut la cap, zi de zi, săptămîni, luni cu...

credibilitatea - totuși! - presei franceze. Și, în prima parte, va fi pledat pentru menținerea emisiunilor literare “de la Paris”. Dar, în a doua parte, Gelu Ionescu va fi găsit că este nedrept ca Monica și Virgil - de la Paris - să cunoască mai bine viața-și-opera scriitorilor români decât el, proaspăt venit din țară... De ce ei și nu el, Gelu, de-o pildă, să facă astfel de emisiuni? Așa că, pentru început, a început să prezinte emisiunile Monicăi (care nu aveau nevoie de prezentări, veneau gata-făcute, de la Paris, nu rămânea decât să fie difuzate); să le rezume, carevasăzică: să le comenteze, ba chiar să se declare în dezacord (parțial, total) cu “interpretarea” Monicăi Lovinescu...

Am încercat, printr-o scrisoare, să-i sugerez lui Vlad Georgescu: să-i facă, domnule, lui Geluțu o emisiune personală, o jucărie numai pentru Bombonel; din ea n-avea decât să nu-fie-de-acord (cu cine-o fi). Dar n-am trimis această scrisoare - cum adică: mă apuc să-l delatinez pînă și pe Gelu? Ionescu? Și la cui îl turnam eu pe Domnul Goe Ionescu - lui Tatițu Vlad Georgescu? Dar ce are să înțeleagă directorul postului de radio Europa liberă din ceea ce pîram eu? A, că ar fi putut înțelege că sunt invidios pe Gelu, că el are casă-masă-concedii (la plural), iar eu, ba ? Bine, era adevărat dar nu despre asta era vorba - ci despre faptul că Vlad Georgescu îi îngăduia (de ce nu: îl îndemna) pe Bombonel să verse dulceața în galoșii Monicăi Lovinescu! Că tolera, ca director, un fapt de nefăptuit: un redactor să anunțe, la microfon, că el nu împărtășește... opiniile din cronica sau articolul care urmează! Și nu în ultimul rînd, că el, Vlad Georgescu, îngăduia ca un căcîcea precum Gelu Ionescu să-i “amendeze” pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca - în legătură cu cine? O spun pentru a treia oară, am s-o mai spun: pentru o jigodie ca Valentin Lipatti!

A fost o vreme cînd Monicii se temeau (și aveau toate motivele) că vor fi înlocuiți cu Gelu ; sau cu Nemoianu - cu Matei Călinescu nu prea, deși, din punctul de vedere al lui Vlad Georgescu și Matei era foarte-bun - de ce era foarte bun Matei? A, nu fiindcă ar fi el bun scriitor, bun eseist, bun profesor, bun prieten - nu, domnule! Ci pentru că era și el universitar! (Eu aș zice: în ciuda faptului că este universitar, Matei Călinescu este foarte-bun.)

Că nu s-a întîmplat o asemenea catastrofă - asta s-a datorat, în bună parte lui Mihnea Berindei - care nu-l va fi convins de adevărul tezei lui (că Monicii trebuie să rămînă la Europa; că presa franceză merită să fie citată de Europa), ci de extrema-urgență a... așteptării.

Și, tot așteptînd, Vlad Georgescu “aflase” (vorba lui Mihnea) cam cum stau lucrurile cu Monica Lovinescu și cu Virgil Ierunca, în România - fiindcă bietul Vlad, istoric de profesie și universitar prin

vocație, nu știa: de unde să știe, dacă “nu i se ceruse”?

În acel răstimp a mai aflat Vlad Georgescu și acest lucru nemaipomenit: ceea ce scrie presa franceză este (ca să vezi! cine-ar fi crezut, dragă?) luat în seamă - *la București* (mai ales de cei-răi)...

Așa că a renunțat la mutarea buricului-pământului la Washington.

Dacă va fi aflat ceva-ceva și despre literatura română - nu știu. Și nici nu cred.

VIII

(Joi, 6 iulie 1989)

1. Complot? A spus careva, ceva, cumva de complot?

Căldură-mare - ce n-a văzut Parisu'... Norocul meu: nu ies din casă, n-o simt și pe cea a Bicentenarului. Lang mi-a trimis invitație (pentru două locuri) la o chestie despre care tot Parisul vorbește, întrebându-se ce-o mai fi și aia: o "operă-balet", pe Champs-Élysées, a lui Jean-Paul (sau Pierre?) Goude. Firește, n-o să mă duc: mi-e frică de mulțime. Apoi n-am această curiozitate. Ba chiar am această greață. Propaganda comunistă n-a inventat nimic în materie de "manifestații de masă"; iar occidentalii nu pot fi acuzați că s-ar inspira din defilările din Piața Roșie. În fiecare din noi (corectez: în fiecare din ei) zace un dornic de cadru organizat, de structură, de, în fine, gloată-bine-temperată. A înțeles asta pînă și Filip: în primul moment, văzînd invitația arătoasă, însoțită de cîteva cuvinte scrise de Lang (cu stiloul!), ar vrea, ca orice copil, să meargă la bîlci; s-ar duce și Ana - pentru Filip. Oricum, au timp să se răs-, răs-gîndească. Se pare că, la urmă, "are să se dea" și focuri de artificii...

Căldură-mare.

Ieri, Alain ar fi trebuit să se vadă cu Țepeneag. Nu mi-a telefonat, să-mi spună rezultatul - probabil s-a întors tîrziu și cum eu mă culc devreme...

În schimb, Monica - din ce în ce mai istovită (o săptămînă s-a scurs de la explozia mămăligii-scriitorilor), mi-a telefonat, aseară,

«Ai auzit de unul, Ilie Brie?», m-a întrebat.

«N-am auzit de unul, Ilie Brie», am zis (iar în sinea mea: «Dacă Monica a ajuns pînă la... cum îi zice? Ilie-Pălărie? Ilie-Gălăgie, înseamnă, pe de o parte, că e rău - pentru Monica; pe de altă parte, bine, pentru Țepeneag - de ce ? Nu știu»).

«Si-gur?»

«Si-gur, am memoria numelor, deși...»

«Deși?»

«Nimic, simplă asonanță... Dar nu consonanță, credeam că e Ilie Chilie al meu, de la Madrid, băiatul cu Samsonită, de la Agerpres».

«Cu ce ? De unde? E și la Agerpres?»

«Nu. Adică da, acum e corespondent la Moscova - însă acela-i al meu: Ilie Chilie; Ilie Brie e-al lui Țepeneag - deci, nu-l cunosc pe numitul Ilie Brie. Ce-i cu el?»

Însă Monica vrea să știe ce-i cu “al meu”; îi spun că e tipul pe care-l pusesem bine, într-o carte, în *Chassé-croisé*. Liniștită (că îl pusesem bine într-o carte), Monica a trecut la “al lui Țepe”.

Nici ea nu auzise pînă de curînd de Ilie Brie, dar se pare că este cunoscut în anume cercuri, mai cu seamă universitare. Cică ar fi o persoană muncitoare, ardeleană; fost elev (student?) al Doinei Cornea, la Universitatea din Cluj; nu știe (Monica) anume cînd a venit în Franța - în exil, zice el, ca Breban, dar e ca și Breban: cu pașaport românesc, frecventează Ambasada RSR; și, evident, face naveta în România (nu e singurul). Și, după exemplul celui alt mare-român și mare-ardelean, Pordea, și-a dat odrasla la Conservator, la Cluj - că-i mai ieftin; și se face carte mai bună, la noi, la Cluj»...

De ce-mi vorbește despre “necunoscutul” Ilie Brie?

«Fiindcă necunoscutul e un cunoscut manipulator», zice Monica.

«Nu cred», zic, din obișnuință.

«Nici eu nu cred», zice Monica. «Nu vreau să cred că e prieten bun cu Țepeneag. Și nu vreau să cred că, pe Ilie Brie, Breban i l-a prezentat lui Țepeneag. Ce zici?»

«Zic: manipuleze-se-ntre ei, pînă n-or mai putea».

«Dar există pericolul să manipuleze și pe alții!»

«Existe! Manipularea să face cu asentimentul manipulatului, ca și... obidirea rumânului - un polonez, un ungur nu s-ar lăsa obidiți ; complicitatea victimei...»

«Îți cunoaștem poezia-cu-teoria. Dar ce ne facem cu... Bria?»

Ce ne facem? Dar de ce trebuie să-i purtăm de grijă și acestui alt intelectual ardelean, cumnat (cel puțin) cu șoferul Ambasadei?

Monica îmi explică de ce: nu suntem singuri pe lumea asta, trebuie să ne întrajutorăm, să avem grijă unii de alții. Foarte bine, zic, de alții să aibă ea grijă, că o cloșcă ce este, eu unul nu sunt în stare să-mi port mie...

Nu cred ce-mi spune Monica. Nu vreau să cred - ca apoi să-i spun ei că eu nu cred, deci, bine-ar fi să nu creadă nici ea. Să fi ajuns Țepeneag în asemenea hal de...? Să fi ajuns atît de nesimțitor la morală - sau nu va fi știind ce hram poartă Ilie? Dar dacă i l-a recomandat Breban - ca văr? Mai degrabă ca soț al verișoarei, vajnica tovarășă de viață a tovarășului lui Țepeneag, neasemuită interpretă de lîduri-populare în cadrul sarmalifestărilor Ambasadei țării europene România, pe al cărei trotuar (spre Avenue Bosquet) a fost găsit - sub fereastră - cadavrul unui “lucrător”: de dor de țară, bietul om (colonel de felul lui) se sinucisese... Cum? Iată cum: deschide fereastra - spre stradă - urcă pe pervaz, își împlîntă un cuțit între omoplați, după care, strigînd:

«Trăiască România și Conducătorul ei!», sare în gol, gata-sinucis (după explicațiile date de Ciceo Pop - cel care nu poate fi bănuț de “simpatii comuniste”, nooo, el nu face politică, e doar general de Secu’, descendetul Marilor Ardeleni...).

Vorbeam de “doamna” Brie - soața tovarășului Brie, dimpreună cu care Țepeneag și Breban și Sorin Alexandrescu (și încă alții) au de gînd să-i organizeze pe neorganizații scriitori români refugiați-politic...

2. În care povestitorul înalță un imn de laudă Romancierului Nr. 1, Nicolae Breban.

Am aflat ultimul brebenism - i-ar fi zis lui Țepeneag :

«Țepe, dacă tu scoți din nou *Les Cahiers de l'Est*, eu mă angajez curier! În genunchi distribui revista!»

Mda (da: pare autentică promisiunea: a ieșit din gura lui Grobei. Îl și văd pe Breban: s-a așezat în genunchi - după ce și-a ridicat, pe rînd, cracii pantalonilor, ca să nu pocnească stofa.

Ultima oară l-am văzut pe Breban acum vreo trei-patru-cinci ani. Pe Champs-Élysées, la nouă dimineața. Se plimba, cu o doamnă blondă. Ne-am dat mîna, am schimbat cîteva mormăituri - din care eu am înțeles că locuia prin apropiere și scria o carte - acum ieșise să ia aer. Era mohorît, buhăit - ca după o noapte de lucru - și parcă trist. În fine, o tristețe de-a lui Breban: plină de reproșuri - că îl încondeiasem în **Le Tremblement des Hommes** - pe el, care îmi fusese atît de apropiat în ‘77... Și eu îl trădasem - și pe el! - ca, mai tîrziu, pe Țepeneag... Este adevărat: Breban, după arestarea mea, de la 1 aprilie (!), făcuse două gesturi, acte... de neînțeles:

Așadar, după ce eu fusesem arestat, Ana și copilul fuseseră... evacuați: o brigadă de securiști pusese într-un camion, claie peste grămadă, toate lucrurile noastre, pe Ana și pe Filip deasupra și cărase încărcătura în cartierul Vitan (pe strada Turturele). Nu puteau rămîne în singura odaie (cu lut pe jos), fără încălzire, fără apă - și cu movila de mobilă, cărți, farfurii, așternuturi, ocupînd întreaga suprafață a camerei - așa că Ana primise “permisiunea” să stea, cu copilul, la socru-meu. Nici telefonul lui socru-meu nu mai funcționa, iar pe stradă, cum se apropia de o cabină telefonică, apăsese securistul de serviciu, îi smulgea receptorul din mîna: «N-ai voie să transmiți știri !» După vreo săptămîină de izolare completă, au venit trei securiști și au dus-o la Procuratura (sau la tribunal ?), oricum, “unde va unde erau și avocați” - în vederea procesului, familia trebuia să-mi desemneze un

avocat. Ana nu mai ține minte ce era acolo, ce a făcut o vreme - dar știe că, la un moment dat s-a aflat, singură, într-o încăpăre cu șeful baroului, avocatul Pora; și că a cerut voie să telefoneze acasă - ca să se consulte cu tatăl ei... Evident, telefonul de acasă nu funcționa, însă Ana a telefonat la... Breban. De ce la Breban? Era singurul număr "în funcție" (cele ale prietenilor fiind și ele "în deranjament"). Și, minune!: a răspuns Breban! Ana i-a lansat un... SOS: se afla - și a spus unde: în biroul șefului baroului - și nu știe ce să facă. Breban i-a spus să fie liniștită, că vine numaidecât! Și a venit! Și de acolo, a condus-o la socru-meu...

Mai târziu, la Paris, pe când scriam **Le Tremblement des Hommes**, Ana s-a opus energic la pasajele în care Breban ieșea cam șifonat (mai ales cel al întrevederii cu 'Burtică). Zicea:

«Nu pot uita cum, atunci când eram cu totul izolată, mutată la dracu-n Vitan, cu un copil mic, și nici la tata, unde dormeam, nu funcționa telefonul, iar bestiile de securiști bruiau, de undeva, din apropiere, Europa liberă, deci nu știam ce se întâmplă în lume și dacă prietenii de la Paris știau măcar că ești arestat... Ei, uitate, în izolarea, în părăsirea generală, am prilejul să dau un singur telefon, telefonez la întâmplare la Breban, știam că nu vă înțelegeți - dar Breban vine! Acolo, în biroul lui Pora (el era șeful baroului, el mi-a fost și avocat angajat-de-familie)! Când l-am văzut intrând pe ușă... L-am văzut pe Arhanghelul Gabriel...»

«Chiar el era - tocmai publicase **Bunavestirea**», am ironizat eu.

«Nu râde! Sunt convinsă: dacă aș fi reușit să-i contactez pe bunii tăi prieteni - ar fi venit, cum a venit Breban? Îl vezi tu pe Mazilescu, venind la... dracu' știe ce era acolo, în clădirea aceea, probabil tribunal? Ar fi venit, oare, Raicu? Sau Petrișor? Sau Negoîtescu - încă nu știam că și el e arestat, dar dacă ar fi fost liber, ar fi venit? Sau văru-tău, Cuza? Horia Popescu, Radu Surdulescu ?

«De unde să știu - dacă nu le-ai telefonat...»

«Ei, uitate, eu știu: nici unul n-ar fi venit - de frică. Și a venit antipaticul, megalomanul, primul-și-ultimul-romancier-al-plaiurilor-natale ! A venit tipul scîrbos, care-ți fusese șef imposibil la *România literară*! A venit cel care... refuzase să se lipească de tine, la început de tot, când i-ai propus - fiindcă urma să-i apară **Bunavestirea**; cel care ți-a cerut... un răgaz de două săptămîni...»

«Bine-bine, înțeleg simțămintele tale de... femeie singură, izolată de lume, cu un copil mic, însă eu scriu, acum, o mărturie: povestesc ce s-a întâmplat, atunci când s-a întâmplat...»

«Foarte bine, dar să povestești și ce s-a întâmplat, în absența ta,

atunci, în biroul lui Pora. Și ce s-a întâmplat după ce te-ai liberat - ții minte povestea cuferelor din pivniță...»

Cum să nu o țin minte? În a treia sau în a patra zi după liberarea mea (tot la socru-meu), în casă era nevoie de ceva, de, probabil, așternuturi, însă acestea se aflau în pivniță, într-un cufăr, sub alte cufer, grele - în toată casa nu era un om valid în stare să coboare în pivniță, să dea la o parte cuferele grele, ca să găsească ce era de găsit. Socru-meu - ca frunza, îl bătea vântul; eu - dacă mă puteam muta de pe un scaun pe altul - iar femeile... Ana apucase să-mi povestească de ce mare folos îi fusese Breban, atunci, la tribunal, cât de sincer-săritor fusese... Așa că îi telefonasem și-i spusese, cinstit... marea-problemă a noastră: niște cufer, în pivniță... - n-aș fi apelat la el, pentru o treabă ca asta, dar în situația în care mă aflu, la cine Dumnezeu să...?

Și Breban a venit numaidecât! A coborât în pivniță, s-a mînjit de var, a luat pe umeri păianjeni, a ridicat, a mutat... Cu un aer și cu o naturalețe nebănuite, de mine - la el. Cum să uit așa ceva?

Numai că, iată: din motive editoriale (și... auctoriale : autorul ieșind istovit din re-trăirea evenimentelor), am sfîrșit **Le Tremblement des Hommes** cu episodul liberării, de la 6 mai. Așa că nu am putut să povestesc și ceea ce a urmat - sau am aflat că s-a petrecut în absența mea. Deci, și imaginea lui Breban a ieșit... parțială. Îmi promisesem să scriu o a doua parte a mărturiei (acolo aș fi pus și întîmplările cu Breban) dar editorul meu, Claude Durand, a fost dat afară de la Seuil, încă de pe cînd cartea nu-mi apăruse, iar cu noul director, Chodkiewitch (nu-i voi fi scris numele corect, dar nici nu merită - el l-a dat afară, atunci, de la Seuil și pe Jean-Marie Domenach, sub a cărui pulpană publicasem cartea lui C. Dumitrescu, **Cetatea totală**, reproșîndu-i, printre altele și această carte), nici vorbă să mă înțeleg; de la prima vedere am știut: trebuie să-mi caut alt editor.

Breban nu mi-a reproșat niciodată, în față, “portretul” făcut în **Le Tremblement**... - nici nu a avut prilejul. Însă, chiar dacă nu l-aș fi întîlnit, pe Champs-Élysées, cu aerul acela, trist-întristat (care nu-i stătea bine), eu mă simt, în continuare, vinovat de parțialitate - în prezentarea lui. Faptul că, după aceea, comportamentul lui a devenit și mai... “așa” (vezi pamfletul lui Tudoran, publicat în *Ethos*), nu mă încălzește: eu i-am rămas dator cu ceva, lui Breban. Cu... “părțile lui” fiindcă nu are numai “părți”.

3. Complot - fie, dar să știm și noi!

Nici Marie-France nu crede în “manipularea” lui Țepeneag de către numitul Brie - am vorbit la telefon, adineauri. Atît de tare... nu crede ea, încît, astă-noapte, excedați de temerile Monicăi în privința unui complot, i-a scăpat o-vorbă. Știu vorba, mi-a spus-o Monica, iar eu, chiar dacă încă nu o știam, din reflex am încercat să-i micșorez portanța - dar, fără să-mi dau seama, am micșorat-o și pe Marie-France și cunoștințele ei de limbă-franceză... A fost vorba de vorba: *paranoia*. Și, cum se întîmplă între prieteni: Monica, cea atinsă, s-a supărat; Marie-France s-a îngrozit de ce îi scăpase - dar atît de tare, încît... Monica este, acum, îngrijorată de starea sufletească a Mariei Franca, «sărăcuța, atîta am bătut-o și pe ea la cap, cu complotul, complotul, încît i-a scăpat vorba asta și acum va fi într-un hal fără hal, crezînd că m-a jignit - bineînțeles, pe moment, m-a atins, dar numai eu sunt de vină că am isterizat-o și pe ea...», zicea Monica.

Am făcut și eu ce-am putut, ca să aplanez tragedia: aseară i-am spus Monicăi că Marie-France va fi zis, “ca tot franțuzul, vorba ceea” (pe care el, francezul, o folosește în toate împrejurările, fără să-și dea seama de semnificație), iar Monica s-a supărat: cum așa, Marie-France vorbește franțuzește “ca tot franțuzul”? Dar asta-i o insultă la adresa ei! Eu m-am făcut mic-mic (la telefon), rușinat și în același timp grozav de satisfăcut că am creat o diversiune (Monica, acum, o apăra pe Marie-France... împotriva mea). Iar adineauri, mi-am cerut iertare - față de Marie-France - că, aseară, am... bănuir-o că folosește vorba- ceea fără să-și dea seama ce spune... Bine-nțeles, ea m-a iertat.

Ceea ce înseamnă că, chiar dacă nu e complot organizat împotriva Monicilor, efectele sunt cele ale unui adevărat complot: dac-am ajuns să ne... paranoizăm înde noi...

Încep să cred cu din ce în ce mai multă convingere: oricum s-ar sfîrși povestea aceasta (cine știe!: vom afla că nu fusese vreo cabală, oricum, nu ceva cu-intenții-rele), nimic nu va mai fi ca înainte.

I-am împărtășit această temere - Marie-France a respins-o cu prea mare grabă, cu prea... hotărîre, ca să nu fie și a ei, pe undeva.

N-am insistat. Am zis: să dea Dumnezeu să mă înșel, poate că e numai din cauza oboselii adunate... Am apucat... să nu rostesc cuvintele care-mi stăteau pe limbă de mai multe zile, de cînd observ (și particip, e drept, dar mai degrabă din fidelitate, decît din convingere adîncă) încercările aproape desperate (de ce: aproape ?) ale Monicăi de a afla din ce direcție vine amenințarea - ca astfel să o poată evita, înfrunța - eventual, învinge.

Anei i-am spus:

«Am impresia că trăim un sfârșit de domnie...»

Ana a înțeles, pe dată. A oftat:

«Din nefericire»...

Impresia mi s-a întărit în urma vorbirii, la telefon, cu Rodica Iulian; în urma discuției, la noi, cu Lucian Raicu. Dacă aceștia, prieteni ai mei - și prieteni ai Monicăi și ai lui Virgil - erau, în fond, dornici de organizare (și de organizație), după criteriile (aproximativ aceleași) ale Uniunii Scriitorilor de la București, cum să nu fie dornici de înnoire, neutrii; și mai ales... inamicii?

Am observat cu plăcere că Sonia Larian gândește altfel decât bărbatu-său. Ea spune (numai dacă o întrebi, dacă insiști) că... nu vede de ce ne-am “da”, în exil, o Uniune - și pune întrebarea esențială, după părerea mea: - în ce scop?

Lucian țîțîie (că n-a înțeles ea ce explicase el, înainte) - dar tot nu răspunde la întrebarea: în ce scop facem noi această Uniune? Și este foarte sigur că noi - “cei de bine” - într-o eventuală confruntare (să zicem: în reuniunea de constituire), vom... câștiga “fiindcă noi avem dreptate, fiindcă de partea noastră este valoarea și bunul-simț”...

Ridic din umeri: ce au a face dreptatea, valoarea - și mai ales bunul-simț, atunci când se creează o organizație, supusă unui statut, unui regulament de funcționare (oricât de liber ar fi, pentru niște scriitori) - și mai ales votului?

- Dar ce rol poate să joace... votul?, se miră, rîzînd, Lucian. La vot, are să piardă Țepeneag, fiindcă s-a legat la cap cu Breban!

- Așa crezi tu ?, întreabă încetișor, răsucind capul spre în sus, înspre Lucian, Sonia.

- Cum, tu nu crezi?, o întreabă Lucian, incredul. Nici tu? - mă întreabă pe mine.

Dau din cap că nu. Sonia:

- Tu ai să te duci la ședința de constituire cu mâinile în buzunare, convins că... adevărul, valoarea, bunul-simț au să triumfe de la sine...

- Ț! Dar suntem între scriitori, dragă! Ce, Țepeneag nu e scriitor? Breban - o fi el, ca om, cum o fi, dar e scriitor! Culcer, Necula - au scris și ei cărți, sunt și ei scriitori!

- Da, dar scriitorii Țepeneag și Breban - au o calitate pe care nici tu nici eu, nici prietenii noștri nu o avem - zic eu.

- Frustrarea? Că, din diferite motive, n-au fost și ei vorbiți de bine la Europa liberă? face Lucian.

- Și frustrarea, zice Sonia. Nu mai ții minte cum vorbea Breban în țară despre Europa liberă? Despre Monica și Virgil? «Îi distrug!»

- ...pe de alta spiritul organizatoric, zic. Țepeneag nu poate trăi dacă nu joacă șah cu oamenii; dacă nu plasează pionii, după o, “schemă bine pusă la punct”. Asociat cu Breban al cărui gust de putere...

- Dar ce putere, aici, în exil?, întreabă Raicu. Președinte al Uniunii Scriitorilor din exil ?

- De, pildă, zice Ana. Ce, e de colea - să fii președinte de ceva?

- Tot de pildă, n-or să reușească ! Or să cadă - ce, tu i-ai da votul?

- Bineînțeles, nu, zice Sonia - dar frustrații ? Dar “oropsiții” Europei libere?

- Ce are a face Europa liberă în asta?

- Are, zic. Europa liberă a împărțit lumea scriitoricească în “buni”, “neutri” și “răi”. Iar numeric - mai ales de când ne-am făcut atîția în exil - neutrii și răii sunt mai numeroși.

- Ț! Nu cred.

- Ai să vezi, la ședința de constituire, zice Sonia. Noi o să ne prezentăm cu... adevărul-valoarea și bunul-simț, dar când or să se numere voturile... Pentru ei or să voteze Geta Horodincă, Tertulian, Vera Lungu, Ana Novak, Mioara Cremene...

- Dar noi vorbim de scriitori, nu de..., face Lucian Raicu, orifiat.

- Sunt scriitori - n-au fost membri-plini ai Uniunii Scriitorilor din România?, zice Sonia. Și stai, n-am terminat; din America or să-ți vină cu voturile Ninei Cassian, ale lui... acel Mihăilescu, Călin, sau așa ceva, care a “polemizat” cu Tudoran, în *Agora*... Și cu al lui Brezianu; și cu al Sandei Târziu, și cu al lui Dan Cristea...

- Dan Cristea o să meargă cu noi, e prieten cu... Tudoran!, zice Ana, rîzînd, privindu-l pe Raicu.

- Bine - atunci voturile lui Astaloș, Marian Popa, Dumitru Popa...

- Dar ce tot...? Ce-i asta? - Raicu e speriat de-a binelea.

- Ce să fie, zic. O parte din voturile pe care au să le primească Breban și Țepeneag.

- Bine, dar noi suntem, totuși, mai mulți!

- Așa crezi?, fac. Uite, chiar băieți buni, scriitori: Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Toma Pavel... - pe cine vor vota: pe, de-o pildă, tine?

- sau pe Breban și Țepeneag - cu care sunt prieteni de multă vreme?

- Dar eu nu sunt candidat la nimic, de ce să...?

- Așa, ca exemplu. Sonia are dreptate: noi o să fim cu mâinile goale în fața mașinii de război a lui Țepeneag și a lui Breban.

- Chiar așa? - Raicu întreabă în jur, așteaptă să fie contrazis (că nu e chiar așa). În acest caz... Dar nu, nu cred! Nu e posibil!

- Nu are să fie posibil dacă n-o să aibă loc ședința de constituire. Știu că ceea ce spun acum este o chestie... reacționară, conservatoare...

- Totuși... o Uniune a Scriitorilor..., visează Raicu. Una pe baze sănătoase, pe baze adevărate...

- Lasă, pisi, mă mîngîie Ana pe creștet, tu faci uniune cu mine - una pe baze sănătoase, adevărate - de bun-simț...

Cu coada ochiului o văd pe Sonia întinzînd mîna să-l mîngîie pe pisi al ei - dar pisi al Soniei este un motan serios, domnule, un adevărat scriitor, nu se lasă scărpinat între urechi, ca mine (și unde: în public!):

Țîțîie, enervat și ia un aer de reproș - se poate, una ca asta?

IX

(Vineri, 7 iulie 1989)

1. În care povestitorul povestește tot felul de paralele, cimitire, turnurimontparnasse, patrii - și alte povești.

Căldură, căldură. Aș zicz că mă doare capul - dacă nu m-ar durea; aș zice că nu mă doare! - dacă.

Început o nouă zi - în zori: să profit de ziua-lungă; nu atît de ziua lungă (de altfel, de la solstițiu a început să se micșoreze), cît de faptul că știu eu bine că, pe vremea asta a anului, am vreme; mai am încă - și nu ca în preajma celui alt solstițiu cînd, cu fiecare zi, mi se scurtează vremea. Știu pe proprie piele că timpul este foarte relativ (cam relativ, ar zice Ardeleanul): că se lăbărțează, se zbîrcește - după facultăți, ar zice Moromete. Asta devine după... paralela pe care te-ai născut - am citit eu, în cărți.

“Am văzut lumina zilei” pe 47’ :” ca să zic așa. Am copilărit, am jînit între 45 și 46, am trăit între 44 și 45 - la București. Or, Parisul e pe, exact, 49; și de aceea. De asta. Bine-ar fi să cîștig la loterie și să mă mut pe 43, la Ustaritz ; chiar la Colliures, pe 42. Am cunoscut, în viața mea chiar și 33. Eram la Los Angeles și prietenii voiau să-mi facă o plăcere - unde să mă ducă: la Disneyland? Pe hula pe care scrie citeț *Hollywood*? Prin Beverly Hills, ca să vedem vila cu păr la puță?, în fine, nu întreaga Vilă, numai statuile și numai cele de sex tare (celelalte avînd diamante)? Eu însă am vrut ceva mai ‘telectual, așa că am zis:

«Voiu să văz paralela 33, apoi să mor!»

Am fost, am văzut(-o), m-am pișat pe ea (de ce? - n-aș putea explica, era mai tare decît mine), m-am întors. Viu și nevătămat.

Da, domnule. Aș putea spune, acum, în amurgul vieții, că n-am trăit degeaba: am văzut, de-a lungul timpului, o mulțime de paralele. Care de care mai. Însă cu toatele avînd un numitor comun: eu.

Asta vine de la căldură. Cine n-are căldură, vorba Sfîntului Apostol Pavel, în Epistola către Corinteni (prima, capul 13): făcutu-s-a aramă călătoare și chimval adormitor ; și nimica nu este; și la nimica nu-i folosește. Și, la vară, cald.

Căldură mare. Nici n-ai zice că suntem la 49, ai zice că suntem, așa, între 44 și 45, cam pe la Domnești - ba nu: pe-acolo adie Ciorogîrla (ori Sabarul, tot nu mai contează); atunci pe undeva, pe Calea Victoriei, indiferent unde anume, contează că acolo ne dăm înîlnire, cîndva, după prînz. Chiar mai pă siară: de să scază vipia.

De la geamul meu se vede Turnul Montparnasse. Bine de tot se vede Turnul Montparnasse de la geamul meu. De vreo doi ani nu-l văd decît atunci cînd mă uit special la el: ca să mă asigur că într-acolo-i Nordul. Aproximativ, dar destul de exact, vorba francezului (ba nu, el spune: destul de extraordinar - ceea ce e destul de excepțional, însă ceea ce găsesc și mai destul de extraordinar: ei spun: mediu, mijlociu - *moyen* - la de-a dreptul prost, cum ar fi situația șomajului, ori vinul algerian). Așadar, Turnul Montparnasse - voiam să spun că el, Turnul - în fine, o să spun cînd o să-mi aduc aminte.

A-ha! Mi-am amintit: Turnul Montparnasse: de doi-trei ani, nu-l mai văd decît dacă mă uit special la el, altfel nu, și dacă România se eliberează mîine, eu nu mă-ntorc acasă - ce să văd?

O știi, e acolo, nu s-a mutat chiar cu totul, România este eternă, domnule, nu se schimbă ea cu una-cu două, chiar dacă a distrus-o din temelii ăsta, fie-i-ar țărîna grea și îngerii sexuați, la ce să mă duc eu în țara mea, unde niciodată n-am avut o acasă personală, începînd din martie 44, recunosc peisajul dintr-o mie, chiar la televizor, unde se dau filme oarecari, murături franco-belgo-italo-luxemburgheze, vorbite în limba dublajului, turnate la noi, în România, tot felul de chestii de Jules Verne, în fine, aventuri, trecînd prin dreptul televizorului la care se chiorăște Filip, îi spun: e turnat în România, recunosc, nu locurile, ci locul, în general, a început și Filip să recunoască locurile-locul, zice: uite, e turnat la noi, în România, așa că-mi ajunge peisajul, despre el vorbeam, are el ceva, un aer unic, chiar dacă televiziunea n-a ajuns pînă acolo încît să-mi trimită și odoarea de oaie a dealului-văii, Doamne, îmi zic, să mă fac eu, acuma, pe-un vîrf de munte de-al nostru, de-acasă, dîn popor, chiar dacă niciodată nu mi-au plăcut munții decît văzuți de departe, să zicem din capătul Bulevardului, de la Sibiu, de unde se vedeau “mai înalți decît de la Zürich”, așa se zice că ar fi zis Blaga, știa el ce știa, fusese chiar și la Zürich, eu n-am, de altfel n-am pus piciorul în Elveția și nu înțeleg de ce, doar aș putea, așa cum am putut-o pe paralela 33, la urma urmei, orice se poate pe lumea asta, numai să ai voință, așa zicea tata, Dumnezeu să-l ierte în mormîntul lui care demult se va fi făcut una cu pămîntul din care a fost făcut, la Vad, exact, satul cu “Poiana Narciselor”, nu prea era el la-locul-lui, unde-i găsisem loc de mormînt, prea în gura cimitirului, de-atunci pe poartă vor fi intrat o mulțime de morți și nu l-au putut ocoli, se afla prea în cale mormîntul refugiatului, vreo doi ani plătisem o femeie să aibă grijă de el, a avut cît s-a putut, mai mult n-a putut nici ea, prea în gura porții se pusese străinul, ultima oară cînd am dat pe la Vad, nu mai

era deloc, trecea pe-acolo aleea-centrală, însă crucea ființă, o rezemase femeia de alta, una adevărată, din marmură, cioplită la Făgăraș, cu fotografie faină pe ea și cu scris fain dedesubt, nu doar din lemn, nu doar cu numele Tatălui, cu anul nașterii și al morții, cruce provizorie fusese, provizorie devenise, cine știe pe unde-o mai fi, dac-o mai fi, deși era din stejar bun, atît că nu prea avea mormînt, crucea, tata trecuse sub prundișul aleii și de-acolo ținea socoteală: cine intră, cine iese, mă gîndeam, pe cînd mă mai puteam gîndi la asta, că ar trebui să-i adun la un loc, alături, s-o iau pe mama de la Străulești și s-o duc lîngă tata, la Vad, ori să-l recuperez pe tata de la Poiana Narciselor și să-l așez lîngă mama, în Bărăgan, dar a venit Cutremurul din '77 și Străuleștiul a fost invadat, n-am mai găsit-o, cu toate că am căutat-o, știam precis că era într-o margine și aproape de colț, acolo se afla o fîntînă ca toate fîntînele de sat, cu manivelă și cu acoperiș frumos din tablă, cînd am îngropat-o pe mama, cimitirul era nou, vreo zece-douăzeci de morminte, destul de proaspete, judecînd după piatra și marmura, noi și care, ca într-un cimitir catolic, nu îngăduiau ierburilor să crească, pe-acolo, prin "zona centrală", pe mama am dus-o la-săraci, în fund, la cei îngropați pe cheltuiala statului, cu toate că plătisem, luasem un împrumut de la Fondul Literar și-l dădusem tot și tot nu-mi ajunsese, pe gropari și pe ceilalți gropari îi plătise, pe loc, socru-meu, îl plătise și pe portar și pe un îngrijitor, să aibă grijă de mama, însă după Cutremur n-o mai găsisem, portarul era același, dar nu-și aducea aminte de nimic, era și de crezut: cu atîția morți, zicea că nu mai găsește catastifele și mă întreba: «Dom'le, asta să-mi spui: mama matale era la Străulești I ori la Străulești II?» Și eu nu puteam să-i spun, cînd o înmormîntasem nu se vorbea de I, de II, mă țineam după portar și-l întrebam de o fîntînă, unde era fîntîna: la II ori la I?, dar omul nu-și mai aducea aminte, ridica din umeri și zicea «Lasă-mă, dom'le cu fîntîna matale, nu vezi că s' tem ocupaț' - că și românii ăștia: moare și moare și moare, nu se mai hodine și ei...» - am umblat singur, căutînd fîntîna, n-am dat de ea, deci nici de mama și, cu toate că era tot în iulie, ca atunci cînd murise, n-am mai întîlnit fir de ciulin, de spin de pășune, din aceia grași, țepoși, violeți, nici de gard n-am mai dat, înainte țineam minte un gard de scîndură, acum și cel de sîrmă ghimpată fusese smuls, în vederea mutării, a lărgirii cimitirului, așa că, uite: nu știu ce s-a făcut mama, o fi și ea pe undeva, pe-acolo, pe lîngă fîntîna dispărută și ea, pe lîngă gardul mutat, că și românii ăștia se ține de blestemății, moare și moare și moare, așa că mă uit, cînd mă uit, special, la Turnul lui Montparnasse, ca să fiu sigur că pe-acolo, pe undeva, e Nordul și-mi zic în sinea mea că n-am la ce să mă duc în

România, Tudoran, la supărare, zicea că ce bine, ce bine că maică-sa nu vînduse și casa de la țară, din Ștefănești-Argeș, acolo se duce el, mama lor de români și de exilați și de învîrțiți, că el se-ntoarce-n țară, se retrage la țară, trăgînd rare focuri de pușcă, precum Geo Dumitrescu, m-aș trage și eu la țară, re-trăgînd și eu focuri, îndeobște de armă și rare, dar am eu o la-țară? Măcar o-țară? N-am, și n-am nici măcar un mormînt-părintesc la care să mă gîndesc, din cînd în gînd, că ar cam fi timpul să mă duc, să văd ce-i cu crucea, iar dacă nu ai morminte, pe-aici, n-ai ce căuta - pe-aici, pe la noi - du-te, domnule, pe pămîntul tău, altul decît al nostru, plin de mormintele alor noștri - că și românii ăștia - așa că la cine să mă duc eu, dacă România noastră scumpă și dragă și eternă se eliberează?, m-aș fi dus, pînă anul trecut, la ovreiul de socru-meu, dar ovreiul de socru-meu a murit și el exact în 21 noiembrie 1988, exact la 11 ani de la plecarea noastră, se vede că nu l-a mai ținut așteptarea, deși cifra 11 este a mea, nu a lui, în fine, și românii ăștia, de-alte-naționalități, moare și moare și moare, să zicem că mă duc în România, în vizită, la prieteni, care prieteni?, că Mazilescu-i mort și Sorin Titel mort, și Dana Dumitriu și Dimov și Robescu și văru-meu, Marcel Mihălaș, și, și, și, că și românii ăștia, dom'le cînd se pornește ei pe murite, greu de oprit(e), ca țărani lui Coșbuc din jucat, asta-i cu prietenii: jumătate morți, jumătate plecați și ei, veniți și ei, acum zbătîndu-se, pe-aici, să facă o uniune a scriitorilor, la ei dorul-de-țară fiind mult mai puternic decît la mine, de aceea, pentru ei, exilul este doar un alt-domiciliu, unul provizoriu, cum provizorie le este des-țărarea și, în acest provizorat, ei se străduiesc să-și amenajeze un mic colț de patrie, să re-facă, în mic, ce-au lăsat în România, ba o sărmăluță, ba un șprițuleț, ba o iconiță de la mama, ei și-au schimbat doar adresa nu și altceva, de aceea, aici, își re-creează, provizoriu, structuri și reguli și legi-nescrise, ca acolo, ei nu s-au mutat, definitiv, sunt doar detașați, pentru un an, pentru zece, pentru o viață, pentru cît o fi să fie, dar tot acasă or să se întoarcă, fiindcă, vorba ceea: fie pîinea cît de rea - că și românii ăștia, pe-ăștia-i avem, cu ăștia defilăm, în rînduri strînse și disciplinate, nu e vorba de o disciplină nemțească, rigidă, constrîngătoare, vorba-i de o disciplină-liber-consimțită, oricum, te simți mai puțin des-țărat cînd îți creezi, aici, cadrul de-acasă, de-un paregzamplu, o uniune a scriitorilor, domnule, cu statut statutar, frate și regulament regulamentar, soro și președinte și vicepreședinte și un primvicepreședinte (cu soția sa: doamna primă-vice-șiașamaideparte) și casier și încă un scriitor de să adune voluntar cotizațiile, vere, și cu vot-universal-direct-și-liber-și-nesecret - ca să fie nouă cald (și la vară, bine), să știm noi că simțim cu umărul umerii

celorlalți co-breslași, cu nările blana colegilor de inginerie a sufletului, din trib, clan, turmă, haită, uniune, asociație, nene, la anul și la mulți ani!

2. Despre o re-convorbire cu Alain.

Mi-a telefonat Alain : a fost pe la Țepeneag. Bineînțeles că a fost pe la Țepeneag, încă de miercuri (azi e vineri). Nu i-am telefonat (lui Alain) ieri ca să aflu ce s-a petrecut, cu adevărat, alaltăieri, fiindcă, așa. Nici azi nu i-am reproșat că m-a lăsat să fierb atîta timp, cînd știa bine: așteptam vederea între ei ca să știm o dată dacă ceea ce spune Monica e doar o temere (de complot), sau chiar amenințare (de complot).

De la primele cuvinte ale lui Alain am înțeles că n-are să-mi spună chiar totul; că probabil din această pricină a întârziat cu telefonul - deși el zice că Monicăi i-a telefonat chiar în seara aceea «fiindcă ea nu se culcă o dată cu găinile, ca tine».

Nimic interesant, nimic nou, zice Alain, cu glas prea indiferent ca să fi fost chiar așa.

Vasăzică s-a dus la Țepeneag și vreo oră și ceva au lucrat împreună ; pe un text... Au lucrat pe un text literar (cel scris direct în franceză de Pastenague), nu au discutat despre cestiunea-arzătoare. El, Alain, nu l-a întrebat nimic; Țepeneag nu i-a spus nimic. Și după aceea a venit Shafir; cu soția. Alain a discutat cu soția lui Shafir; Țepeneag a discutat cu Shafir. La un moment dat Țepeneag i-a arătat lui Shafir o foaie de hîrtie. Shafir părea să cunoască problema de pe hîrtie. Alain a discutat, mai departe, cu soția lui Shafir - Shafir a discutat cu Țepeneag. Despre ceva nu neapărat secret, dar care nu-l privea pe Alain. Ridicîndu-se să plece, s-a apropiat de masa pe care se afla hîrtia. A întrebat dacă e ceva secret, dacă poate să vadă ce e cu acea hîrtie. Țepeneag i-a făcut semn că nu e secret, că poate s-o citească - și a continuat discuția cu Shafir.

Alain povestește, la telefon; exact și amuzat. Nu văd ce a fost atît de amuzant - ba văd, de aceea tac și ascult, nu-l întrerup, nu-i pun întrebări.

«Textul este cu totul și cu totul rezonabil», zice Alain. «Începe cu “stimate Coleg”, continuă în același ton. Fiindcă Uniunea Scriitorilor din România nu-și mai îndeplinește funcția - nici nu s-a întrunit, din 1981, fiindcă nu-i apără pe scriitori... - în fine, din această cauză nu mai țin minte cum sună, dar te asigur: textul este cu totul și totul rezonabil... Și Țepeneag era liniștit, nu dădea vreun semn de iritare, de

nemulțumire... Țin minte: textul propunea scriitorilor din exil să se întrunească, să discute - dar nu era fixată vreo dată, rămânea la latitudinea oamenilor. Cred că-i ruga pe cei care îl primeau să dea sugestii: fie de organizare a reuniunii de constituire, fie de organizare a Uniunii... Nu! Nu-i mai zicea Uniune, ci Asociație - probabil au ajuns pînă la urechile lor obiecțiile Monicăi. Era semnat: "Comitetul de inițiativă"...

«Așa!», am zis - era prima mea zicere.

«Așa», a zis Alain. «Vrei să știi din cine-i compus Comitetul?»

«Aș cam vrea, zic. Deși, acum, că mă întrebi, mă întreb dacă aș mai cam vrea...»

«Dacă nu vrei, nu ți-l spun, îl păstrez pentru mine!», rîde Alain.

«Dar te asigur: textul este cu totul și cu totul...»

«Bine, îți fac un hatîr: spune-mi-l».

«Îi țin minte pe toți...»

«Țepeneag, bineînțeleș...»

«Bineînțeleș, Țepeneag. Negoîtescu. Sorin Alexandrescu. Bujor Nedelcovici. Damian Necula. Dan Culcer. Dorin Tudoran...»

«Cooom? Ce caută Tudoran în... ? Dar Tudoran știe?»

«Nu știu dacă știe, ți-am spus că n-am discutat cu Țepeneag despre asta. Și avea dreptate, Țepe: pe mine nu mă interesează treburile-interne ale scriitorilor români».

Deci asta era... Și pentru că Alain a început, eu nu am nici un motiv, dar nici unul - să tac. Și zic:

«Ei, da: pe Shafir îl interesează treburile-interne ale scriitorilor români - nu e el scriitor român din fragedă pruncie? Mihai e tot timpul cu mâinile pînă la cot în literatura română - la serviciul de cercetări de la Europa liberă așa ceva, cu Socor, cu Gabany... Și pe nepotul-abuziv, pe Sören van Amsterdamescu! Și pe...»

«Îți atrag atenția că Mihai Shafir nu face parte din Comitetul de inițiativă».

«Mă mir, zic. N-o fi el literat, scriitor - dar e prieten cu Țepeneag».

«E prieten și cu tine, Shafir - cu o zi-două mai devreme fusese și pe la tine».

«Eu n-am discutat cu Shafir treburi scriitoricești pe care ție ți le-am ascuns».

«Dar Țepe nu mi-a ascuns nimic; cînd l-am întrebat dacă pot să citesc hîrtia aceea, mi-a făcut semn că pot»

«Dar nu ți-a spus nimic cu augusta-i gură»

«N-avea ce să-mi spună - epuizasem ce avusesem să ne spunem, înainte de venirea Shafirilor»

«Ei, ce să zic ! Ei, da! Alain e bun traducător, să facă bune-traduceri, nu să se amestece în treburi scri-i-to-ri-cești!»

«Îți atrag atenția, pentru a nu știu cita oară, că Tepe este prietenul meu și...»

«Bine, nu mai scot un cuvîntel despre bunul tău prieten Tepe».

[...]

După ce-mi fac numărul:

«Îți pun o întrebare - dar întrebare!

«Dacă e aceea, păstrează-ți-o» [...]

Așa, carevasăzică. Tepeneag este completamente... Cum să zic: nebun? E prea slab cuvîntul, apoi nebunia îl scuză pe nebun de... porcărie. Nu: Tepeneag e un nesimțit - să-l văd pe scriitorul-francez Tepeneag găsind echivalența exactă a românescului: *nesimțire*. Vasăzică pe Alain - la urma urmelor, singurul lui prieten, singurul care i-a suportat toate bîzdîcurile, toate hachițele lui de sergent-major inconștient și somnolent, de nesimțit, isteric, singurul dintre vechii lui prieteni rămas lîngă el, cu o fidelitate și cu o dăruire totale - pe Alain îl tratează, în această treabă-scriitoricească, mai rău ca pe o slugă! Vasăzică Alain e bun, cît timp îi francizează scrisul-direct-în-franțuzește - dar numai atît! Firește, Alain nu a suflat o vorbă despre colaborarea lui la cărțile semnate numai de Tepeneag - și, la urma urmelor... nici chiar Cioran, pe care îl “urmează” Tepeneag, nu a scris, dintr-o dată, franțuzește - și singur. Dar aici e nesimțirea. Tepeneag își închipuie că Alain este proprietatea lui - hai: un libert, un fel de secretar-francizator - atît.

Nu mai continuu: mă doare capul - și nu doar din pricina căldurii-mari.

X

(Marți, 11 iulie 1989)

1. Prolog la un epilog.

Căldură-mare. Și tare, vorba celuia.

Tare-tare, dar nu pre caldă, vorba Ardeleanului.

Adică: de tot ne-caldă - ca în Ardeal.

Suntem în Franția și e frig al dracului, bate vântul rece-rece (ar fi putut s-o dea pe dungă, dar el... - și el : ce vînt, domnule - dacă nu l-am poftit la organizația scriitorilor, de-asta-i supărat el - Dunăre).

Căldură-mare - pe-un frigul dracului ca ăsta - eu însă fac, ziceam așa: literatură, nu meteorologie.

Și cu asta, basta - și Uf ! Uf ! Uf ! Mîine pleacă Monica în concediu - îl merită din plin (dar noi? care n-am mai cunoscut "asta" de șapte ani, iar Ana de opt?). Să aibă și ea un strop de pace - noi, așijderea, pe lîngă ea - vrea să spun: departe de lîngă-ea. Ne bucurăm cu toții de concediul Monicăi, de parcă ar fi al nostru, la cub. Nu-mi îngădui să vorbesc în numele Mariei-Franca, nici în al lui Alain, dar pe lumea cealaltă sunt convins: au să recunoască-cinstit: și ei s-au bucurat peste poate de plecarea în vacanță a Monicăi Lovinescu.

Eu nu aștept pînă atunci: scriu aici, negru pe alb, să rămînă: mă bucur; mă simt ușurat; despovărat - deresponsabilizat, ar zice careva căruia i-am uitat numele. Ca să mai zicem: de parcă mi-aș fi căpătat o libertate la care demult tînjeam. Dar, cum se-ntîmplă-n viață : după ce-am căpătat-o (fiindcă mi s-a dat, n-am cucerit-o eu - vedea-m-aș "luptînd" cu Monica Lovinescu pentru neatîrnare de ea...), am constatat că nu știu cu ce se mănîncă și la ce slujește ea, în zilele de lucru (tot de libertate vorbesc).

A căzut bine plecarea în concediu a Monicăi : taman înainte! De ce să plece omul cu inima îndoită; să șadă la soarele Provenței cu sufletul cernit ; să se scalde-n unda mării celei de la Mijloc, gîndindu-se că, în acest timp, mii, chiar milioane de copii mor de foame și sute de scriitori exilați completează împotriva...

Aici am vrut să ajung: a aflat Monica - exact înainte de plecarea în concediu, că n-a fost chiar complot ; pe scurt: n-a fost. Complot.

Ceea ce, dintr-un anume punct de vedere, este o constatare cum nu se află mai concedială și mai vacanțică - chiar dacă noi nu ne ducem la

marea cea mare și nici albastră, rămînem aici, pe baricada Parisului!

Unde mai pui că Monica se duce - unde se duce, n-am întrebat-o, nu ne-a spus, are să ne scrie o ilustrată în ultima zi, la noi are să ajungă - după zece de la întoarcerea Monicăi la Paris, noi o să telefonăm de bun-venit, ea o să ne-ntrebe de ce n-am telefonat mai devreme, că ea mai devreme a venit - dar pînă atunci, noi o să avem pace, Virgil așijderi, poate să nu răspundă la telefon, poate să cuture librăriile și FNAC-urile după voie - ce spuneam: neatîrnare curată pentru toată lumea!

Uf! Ce bună e vacanția/ cînd mergem la Constanța - în fine, cu zisa, că eu nu m-aș duce la Constanța nici dacă as mai avea o dată treizeci de ani și m-ar pofti Mirela (de șap'spe).

S-a lămurit, deci: n-a fost complot!

Chiar așa m-a anunțat Monica aseară, la telefon:

«Știi că n-a fost nici un complot?»

Ce era să zic - la telefon! Că știam (că n-a fost) ? Că, ba chiar din contra: continuam să știu că e complot? Am preferat neutrul:

«Slavă Domnului!» cu asta am împăcat și capra și pistolul.

Firește, n-am cerut lămuriri: cum-anume-n-a-fost-complot am fi riscat amîndoi ca, tot căutînd argumente împotriva (complotului), să ne trezim cu argumente în... slujba lui - tot de complot vorbesc.

Da, domnule! Căci așa este ea, viața: ca asta. Și ce căldură-mare!

Așa că n-a fost complot; a fost mai rău (a cui vorbă va fi?). Dar Monica nu știe și nu trebuie să știe, las' să se ducă în concediu să se hodihească dînsa; să ne lase și nouă un răgaz de respirație.

Știu eu ce știu. Văzute și nevăzute. Argumentate (vreau să spun: probate-cu-probe-materiale) și (încă) neprobate (dar au să vină, vin ele probele, ca trenul, însă atunci, ca în fața unui tren, ce te faci tu, mujic beat, cu gîndul numai la samovar?).

Știu eu ce știu - și ce am vrut să spun în fraza precedentă : că e de rău pentru Monica și pentru Virgil; și pentru noi, prieteni ai lor, colaboratori modești dar statornici (zic eu, făcînd bilanțul) ai faptei lor.

Ai cauzei - uite, n-am pus ghilimelele deriziunii. Fiindcă, într-o măsură și eu sunt implicat în cauza... de-rîs.

Nu, nu e de-rîs - pentru ei, Monicii. Am mai scris în vreo două-trei cărți adevărate, să scriu și în asta, nu-cu-adevărat-carte: ei au venit în exil acum peste patruzeci de ani - și vreme de (peste) patruzeci de ani au slujit cauza. Știu, știu: cuvintele-s ca femeile noastre, din țara ocupată de ruși, ni le-au "maculat" (acum pun ghilimele) ocupanții. Aici, însă, cînd spun cuvintele: *slujit* și *cauza* - astea sunt definitive, nu există altele; înlocuitoare.

Complot-necomplot... Bineînțeleles că n-a fost complot; și bineînțeleles că a fost-este-și-va-fi: pînă ce Monica Lovinescu și Virgil Ierunca vor fi... dați-jos de pe baricadele slujirii cauzei (aici, mai multe fiind cuvintele, mai lesne se integrează acelea ușor uzabile). Îndrăznesc să spun: nu pentru că ei doi și-ar fi trăit traiul, și-ar fi mîncat mălaiul; și nu pentru că, “la vremuri noi, oameni noi” - ci așa: pentru că trebuie ștearsă urma lor; pentru că este necesar să nu se mai știe nimic din fapta lor, cum se spune: nici bunicii bunicilor să nu mai știe cine au fost Monica și Virgil și ce-au făcut ei pentru slujirea cauzei (na, acum mi-a scăpat chiar sublinierea acelor cuvinte “de rușine”...).

După ce am venit în Occident (1977), am încercat în cîteva rînduri să le comunic o observație; o băgare-de-seamă care îi privea direct. De fiecare dată am zis: lasă, am să le-o spun altă dată, acum nu e bine formulată în capul meu, ar putea s-o înțeleagă greșit - apoi am renunțat să le-o comunic. “Greșit” însemnînd: laudă-de-mine...

Dacă nu mi-ar fi fost teamă de ridicol, uite ce le-aș fi spus:

Că, *din România*, numai alți doi scriitori (cu mine, trei) receptau emisiunile lor, ale Monicăi și ale lui Virgil, ca pe niște... bunuri-pentru-toți. “Bunuri”, întîmplător, pentru noi (Țepeneag, Tănase, eu) și bune - dar, oricare ar fi fost părerea noastră, a fiecăruia (forțamente, fiecare cu a lui...) despre ce au zis, în acea săptămîină, la Europa liberă Monica și Virgil (Monica sau Virgil), noi măcar înregistram (și comentam - favorabil, defavorabil, asta-i altă căciulă) ceea ce Monica și Virgil spusese... și despre alții... Or, ceilalții (nu spun: toți-ceilalți, fiindcă n-am avut relații de Europă liberă cu toată scriitorimea română - dar cei din cercul-cercurile concentrice - mai degrabă: excentrice) altfel “înregistrau ; altfel comentau.

Iată, de pildă Sorin Titel; prieten al nostru, coleg al meu, nu doar de *România literară*, ci și de redacție (proză); și de încăpere (birou) - și de publicare-în-Occident. Cum “comenta” Sorin Titel emisiunea de aseară a “Tezelor și antitezelor la Paris”? Astfel:

«Ai auzit ce-a zis Monica despre mine?» - în cazul în care, aseară, vorbise de el - sau și de el și/sau: «Iar n-a zis Monica nimic despre mine!» - Sorin Titel era vînat de supărare.

Dacă însă îl întrebai :

«Sorine, ce crezi despre ce a spus, aseară, Monica despre...?» și rosteai numele acelui scriitor, poate lăudat, poate “ciupit”.

Sorin Titel se posomora; te privea, scurt, pe sub sprîncenele-i albe, pufăia, fosăia, mormăia, în cele din urmă zicea că el n-a ascultat; deci, el nu știe despre ce e vorba - și nici nu-l interesează.

Ceea ce era adevărat: pe Sorin Titel nu-l interesa ce spuneau

Monica și Virgil la Europa despre alții - fie aceia și cei mai buni prieteni ai săi. Pe el, pe Sorin Titel îl interesa numai ce spunea - de bine - despre el Monica; sau Virgil...

Sau Mazilescu: Virgil nu prea avea el timp să asculte radioul. În câteva rînduri, s-a nimerit să se afle la mine, în timp ce ascultam emisiunile literare ale Monicăi, ale lui Virgil Ierunca. Politicos, nu vorbea în acest timp - dar îmi zicea, așa, în treacăt:

«Dacă spune ceva de mine, îmi atragi atenția - bine?»

Bine, cum altfel? Dacă spunea ceva bine de el, de Mazilescu, îi atrăgeam atenția, Virgil asculta și el, se bucura, își freca palmele, bea un pahar în cinstea celui care-l vorbea de bine, altul în cinstea lui, a vorbitului... Și atît.

Cu Mazilescu mă obișnuisem. Îmi ziceam:

«Bulă al nostru este un poet atît de foarte-mare, încît nu are nevoie să asculte Europa liberă».

Desigur, făceam - fac, în continuare - deosebiri între poeți și ne-poeți. De aceea nu înțelegeam (și nu aprobam) maniera în care înregistra Sorin Titel comentariile de la Europa liberă - a, dacă el era mai degrabă poet, atunci...

Cu atît mai deosebiți păreau (chiar erau) prietenii mei buni: Țepeneag și Tănase. Chiar dacă se întîmpla ca unul dintre ei să nu fi ascultat, “cu urechile lui”) ce se spusese la Europa - nu neapărat despre unul din ei sau unul dintre prietenii aceluia - înregistrau și țineau minte - *fiindcă îi interesa*.

După ce m-am exilat, am cunoscut ceastălaltă parte a întregului: emisia. Firește, nu eu emiteam - decît rar, accidental aș zice (neaccidental “emițînd” de la Deutsche Welle, “postul pe care nu-l ascultă nimeni” - numai de nu m-ar auzi prietenul și protectorul meu la acest post, George Carpat Focke...), însă mă aflu... Mai corect: nu mă mai aflu pe recepție.

O vreme - lungă, să zicem pînă adineauri, cînd a ‘zbucnit nu atît complotul, cît compotul - hai să-i zic pe nume: mămăliga noastră tricoloră - față cu vînzoleala “clandestinilor” la Monici, îmi spuneam că... toată lumea-i băiat bun, nu? La câteva întîlniri cu scriitori veniți din România asistasem și eu (dar numai la început, vreau să spun: pînă în 1979 - de atunci, e-he, de cîte ori nu-i vizitaseră pe Monici : Sorescu, Blandiana, Doinaș, însă numai cu condiția Blandianei: «Goma să nu știe, să nu fie de față»...), și remarcasem: atît Virgil cît și Monica îi întrebau pe scriitorii -prieteni din România ce părere au despre cutare emisiune, despre cutare comentariu - chiar despre cutare “rezervă” la adresa lor, acum de față, la Paris... Răspunsul-răspunsurile lor nu mi

s-a(u) părut... nelalocu-și : vorbeau în cunoștință de cauză, fiind - sau ne-... de aceeași părere.

Ciudățenia începea atunci când același scriitor (întîlnit mai întîi la Monici) mă vizita pe mine: de parcă ar fi uitat că eram de față, acum un an, acum o zi - la Monica Lovinescu - scriitorul îmi spunea mie *altceva*; mă lua martor la nemulțumirile lui față de spusele (sau de tăcerile!) Monicăi și ale lui Virgil Ierunca.

Primul și cel mai comod reflex - i-o întorceam :

«De ce nu i-ai spus Monicăi ce-mi spui mie?»

Răspunsul fiind invariabil:

«Cum să-i spun în față? - nu se face...»

«Dar se-face să spui pe din dos?», mă înfuriam eu. «Dacă ai ceva de spus - spui!»

«În față? Doamne-fereste!» - scriitorul era orificat de o perspectivă ca asta. «Crezi că-s nebun? - nu se face...»

«A-ha - dar unde se face să spui (fiindcă nu ești nebun)?», călcam eu în străchini, dădeam cu bîta-n baltă. «Cînd nu-se-face să dai cu bîta-n baltă, numai în capul prietenului?»

«Adică ce vrei tu să spui?» - brusc, scriitorul (adeseori chiar foarte bun - scriitor) devenea un oarecare șut, deținut de drept comun, cu privire diagonală și “mereu ofensat”.

«Eu, cînd vreau să spun ceva - chiar spun. De ce nu întrebi tu ce ai de întrebat pe cel care-ți poate răspunde? De ce nu i-ai spus Monicăi nemulțumirile tale în legătură cu Europa liberă? De ce mi le spui mie? - fiindcă eu n-am să-i transmit “criticile» tale?»

«Tot îți scapă ție ceva-ceva...», și scriitorul-în-trecere-prin-Paris mă bătea pe umăr, protector - și asigurător...

Fiindcă el era sigur: pînă la urmă tot are să-mi scape mie “ceva-ceva”. Scopul lui: ca Monica (sau Virgil) să afle că el nu e mulțumit de “prestația” Europei... Mijloacele ? Uite-i-le: curate! Vorba romancierei Maria-Luiza Cristescu: «Dragă, closetul meu e atît de curat, de poți bea apă din el!» - așa și mîinile scriitorului român: poți bea apă din ele, ca din citatul maisuscitat (din Maria-Luiza).

Cînd nu mă răbda inima; le spuneam celor bine-crescuți:

«Tu nu spui în față - că nu se face, că tu nu ești nebun... Dar în ne-față, spui !»

«Adică ce vrei să spui?»; se zbîrlea scriitorul. «Că bîrfesc?»

Uluitor: cu vreo cinci scriitori am avut acest - dar exact acesta! - schimb de cuvinte; de fiecare dată mă așteptam ca ofuscatul să protesteze - ba să-mi dea și o pereche de palme, fiindcă l-am bănuț că... denunță (la Cadre, la Secu). Ei bine, nu. Cu toții (desi, nu erau

frați, nu erau cu toții ardeleni, nici măcar nu erau cu toții poeți...) o trăgeau pe... acuzația că ei ar bârbi - nespunând în față ceea ce gîndesc...

Cu fiecare coleg, chiar prieten găzduit, înțelegeam și mai limpede teoria lui Wegener, a “alunecării continentelor”. Eu, optimist fiind (în fapt, minoritar solicitant), mai păstram nădejdea că acele... continente făcuseră cîndva, una - apoi, în urma unei catastrofe...

Nu. Nu trebuia să am nici această iluzie: niciodată nu făcusem una: el, prietenul meu bun, acum în vizită la Paris, pe cînd eram și eu la București, nu voia să mă mai amărască și el, așa că nu-mi spusese, verde în față - ceea ce îmi spunea acum (că vorba-ceea, acum mă aflu la adăpost, nu mai rabd foame, nu fac cuie de frig, nu-mi bag deștele-n ochi de întuneric):

«Ce să mai vorbim - tu niciodată n-ai fost de-al nostru. Totdeauna ai gîndit și ai acționat ca un ne-român - iartă-mă că ți-o spun în față, dar mă cunoști: sunt sincer, ăsta-i cusurul meu...»

Bun. Asta o știam, începînd din martie 1944, cînd ne-am refugiat în Ardeal. Cînd eram... mai bun, eram: “altufel” - însă, de obicei, nu eram “rumân de-al nost” !

Mai există o... wegeneriadă, o rătăcire în urma unei rupturi (în continuare, cred că, dacă nu în viața asta, atunci cu certitudine în cea imediat anterioară, făceam-una...) : exilul - mai corect: exilarea.

Eu credeam - naivul! - că exilat este acel român care se gîndește la România ceva mai des decît un român ne-exilat.

Eroare! Gîndul (la țărișoară) nu e definitoriu și nu are, la urma urmelor, vreo importanță.

Prin 1980-81, cînd l-am cunoscut pe Nicolae Manolescu - aici, la Paris, la București nu aveam aceleași frecvențațiuni - mi-a spus - în fapt, *ne-a* spus: eram cu Ana la Oana și la Rodica):

«Voi, exilații, vedeți lucrurile *altfel*» (sublinierea îmi aparține).

Cîtiva ani mai tîrziu, Gabriela Adameșteanu - tot aici, la Paris:

«Eu nu înțeleg nimic din ce spuneți voi - și nici nu vreau să înțeleg, pe mine să mă lase-n pace, cu toții».

Pe astea le știam, le învățasem : însă din România, orice aș fi făcut, făceam ca ne-românii - de aceea... nici nu conta ce fac! Nu era zicere-facere românească, a mea - cum să fie, dacă eu, făcătorul nu eram “de-ai noștri”?; dacă eram în cel mai fericit caz *altfel*...

Mai știam - imediat după ce venisem în exil: dacă trimiteam cîte unuia o pereche de pantaloni de jeans, un cartuș-două de țigări, o carte, un medicament, acelea... nu-contau; acelea nu intrau în discuție, fiind de la sine înțelese, acesta fiind rolul-rostul meu, de prieten-dela-Paris - fiindcă și el dacă ar fi exilat, tot-așa...; iar aici, în Franta, demersurile

pentru obținerea unei burse («Dar să nu se afle la București, că sunt un om mort!»), statul la mine, o noapte, o săptămână, o lună, asta nu avea altă “semnificație” decât aceea că am fost, cândva, prieteni, bine: cunoscuți, însă el mă stima, chiar mă iubea, atît că nu-și permitea să o arate... - iar prietenul la nevoie se cunoaște, «numai să nu afle bestiile astea ale noastre că am dormit la tine, că mă-mpușcă ! - si, dacă ne-ntîlnim din întîmplare prin oraș, salut-salut, atît, dar să nu dai de înțeles că stau la tine, că altă dată nu mai pup eu pașaport!»).

Este foarte adevărat: Andrei Plesu mi-a făcut o vizită, la Paris, dar numai vizită a fost, de cîteva ceasuri (împreună cu Liiceanu, care atunci mi-a dăruit, cu dedicație, **Jurnalul de la Păltiniș**); însă el într-o discuție cu Monicii (dacă nu cumva și prin vreo scrisoare - trimisă din Heidelberg, firește, nu din București!), își dezvăluia concepția despre-noi - corect: concepția lor, a celor de-ai pămîntului, cei care, deși trec din bursă-n bursă, tot d-ai gliei străbune rămîn - spre deosebire de unii (care ne știm noi!): nici nu plecaseră din România, că sufletul le era, demult, înstrăinat... Pe scurt: concepția culturalilor (exprimată de șeful clasei) despre exilați, destărați, înstrăinați: dacă tot ținem noi să facem ceva pentru țărișoară, pentru românie, atunci să ne punem toate puterile și cunoștințele în slujba celor care nu s-au destărat: să le aranjăm lor călătorii de studii; să le obținem lor burse (de studii); să le mijlocim procurarea unor cărți - desigur, în vederea studiului - într-un cuvînt, să le fim, lor, adevărați ambasadori culturali (la acest titlu de onoare ajungînd numai după ce le-am facilitat traducerea operelor lor, de gliști)!

Discutînd într-o zi cu Negoîtescu - în glumă, despre rolul desemnat nouă de premiantul lui Hăulică si al lui Noica - Pleșu - el mi-a relatat ce auzise (deci, nuputea jura că “chiar așa” se rostise bursierul de profesie - acum ditamai disidentul!, la mai mare! - dar “cam așa-ceva” si-gur !):

«Voi, exilații», ar fi zis Pleșu «trebuie să fiți, pentru noi, rămașii, ca gunoiul fertil: vă descompuneți, vă sacrificați, ca să favorizați cultivarea noastră, a celor din țară»...

Negoîtescu m-a întrebat:

«Știi cum se cheamă, științific-bulgărește, ceea ce Pleșu a numit: gunoi-fertil?»

«Știu: mraniță - să mulțumim partidului lui Pleșiță că Pleșu nu s-a exprimat și mai agricultural, despre noi: bălegar»...

Așadar, rămăsesem cu halba ridicată deasupra capului... scriitorului român, venit în călătorie-de-studii la Paris, locuind la mine, pe șest, vizitîndu-i pe Monici în cel mai mare secret, fiind foarte-sincer cu

ei (în legătură cu emisiunile de la Europa liberă), iar mie, la mine acasă, spunându-mi cu totul altceva - ce anume?

«Ție pot să-ți spun, că tu nu lucrezi la postul ăsta... Nu e bine ce fac ei - și m-am tot întrebat: tu ce păzești pe-aici, de ce nu le atragi atenția: au făcut din Paler un supraom, un suprascriitor - ei, dă-o-n pisici! Păi, Paler - să-ți spun eu cine-a fost...»

«Despre Paler pot să-ți spun eu mai multe : am făcut ultima clasă de liceu la Făgăraș, între 1952 și 1953: în fiecare seară când o conduceam pe prietena mea la internatul ei, vedeam cum securiștii descărcau din camioane “buștenii” doborâți în acea zi: cadavrele înghețate ale partizanilor din munți, împușcați; când în ținutul Făgărașului o treime din populație era sus-la-munte, o altă treime în pușcărie... Tavi Paler din Lisa era cunoscut ca «Ăla de la Utemeu»! Tată-său la Canal, el... din contra. Dar asta s-a petrecut demult, acum trebuie să recunoaștem: “Utemistul” vă dă lecții de demnitate scriitoricească»

«Dă, pe pizda mă-sii, cu Dimisianca lui cu tot!» izbucnește scriitorul român în vizită la Paris. «Cum poate Monica Lovinescu să ni-l propună ca model pe un comunist ca Paler - păi tata a fost la Canal!»

«Adineauri am spus: și tată-său a fost la Canal - se pare că acolo a și murit... Numai că tații de la Canal nu slujesc fiilor».

«...să mi-l dea exemplu pe Sorescu, domnule? Sorescu, cel care linge în dreapta, în stînga, dar nu toarnă decît la oral? Și care nu se mai odihnește și el de-atîtea burse, călătorii, traduceri în străinătate - bine-nțeles; dacă-i oltean de-al lui Dom' Virgil...»

«Pîna acum ai spus ce n-ar trebui să facă, la Europa liberă - să nu-i mai laude pe Paler, pe Sorescu, pe... pe mai cine?»

«Pe Blandiana, pe... Cum, domnule: Manolescu îl laudă pe marele prozator Popescu-Dumnezeu, iar Monica Lovinescu îl laudă pe Manolescu, zicîndu-i cel mai mare critic român? Eu ca eu: aud ce spune Monica, îmi zic: spune și ea, acolo, spunerii - din prietenie; dar ascultă și alții, care nu-s scriitori: elevi, studenți... Și ce află ei, de la Europa liberă, singurul post care spune adevărul? De la Monica Lovinescu, singura persoană care spune adevărul? Că îl consideră pe Manolescu cel mai mare critic, fiindcă Manolescu îl consideră pe Popescu-Dumnezeu...»

«Nu *fiindcă!*»

«Ba, pardon! *Fiindcă!* În capul lor așa se face legătura: dacă Monica Lovinescu a zis, la Europa, că Manolescu e cel-mai mare critic; dacă Manolescu a scris despre Popescu-Dumnezeu că-i bun romancier - înseamnă că Monica Lovinescu a zis că Popescu-Dumnezeu, călăul culturii, e cel mai bun...»

«Nu înseamnă nimic! Faci legături false! Abuzive!»

«Nu eu le fac. Le fac ascultătorii Europei libere, cei care nu cunosc nici culisele literaturii, nici ale Tezelor Monicăi - fii atent ce-mi aud urechile, acum câțva timp: Sălcudeanu - un porc de cîine, o lepră cu vechi state de serviciu, e din nou considerat bun-scriitor, nu din vreun ordin al partidului, al Securității - nu! - dacă ar fi fost așa, nimeni nu l-ar fi luat în seamă - ci... a zis Monica, la Europa...»

«Monica, la Europa, a vorbit despre o singură carte, **Biblioteca din Alexandria**».

«Ce-ți spun eu: Monica vorbește de o singură carte, dar la noi se înțelege că a vorbit de bine de toate cărțile».

«Să fiți sănătoși dacă nu înțelegeți»

«Nu suntem sănătoși și nu înțelegem...»

După o pauză, întreb:

«Ce-ar trebui să facă Monica și Virgil ca să vă fie vouă pe plac?»

«Ca să-mi fie mie pe plac... Să vorbească numai la superlativ, numai de mine!», râde scriitorul român-în-trecere-prin-Paris.

Au rîs scriitorii - mai mulți mi-au spus asta - firește, în glumă...

Unul singur - Virgil Mazilescu - a zis, în finalul unei discuții ca cea de mai sus:

«Ce-ar trebui să facă Monica și Virgil? - să facă să nu mai existe 'Teze și antiteze la Paris'!»

«Ești într-o ureche, Virgile», am zis, bătîndu-l pe umăr. «Și ce s-ar face scriitorul român din România fără porția săptămînală de Europa liberă?»

«Ce să facă? Una din două: ori moare de tot, ori se trezește de tot! Cale de mijloc nu există!»

Nostimada : exact asta și exact așa zisesem eu, după liberarea din 1977 - era prin iulie, oricum: la Europa liberă emisiunile Monicăi erau "în reluare", titulara fiind în concediu ca și acum; ne aflam în noul apartament, cel băgat pe gît (noi nu făcusem multe nazuri...) de generalul Pleșiță - ca să nu mai zbiere reacțiunea și Europa că pe Goma îl persecută Securitatea: da de unde! Cel dintr-un bloc fără număr, fără literă, pe o stradă fără nume (nici în contractul de închiriere nu era trecută adresa...), însă nu ne pierdeam - ne orientam după "blocul lui Mazilescu" de lîngă stația de troleibuz Ialomița (firește: Drumul Taberei). Deci, ne aflam "la noi, pe Ialomița" (cum zicea Ana) și beam vodcă poloneză, de-aia cu paiu-n cur, dimpreună cu "vecinul" Virgil. Beam și trăgeam cu bleaga la Europa. Și tocmai pentru că emisiunea difuzată în acea seară ne era cunoscută de acum o săptămîină, eu zisesem, rîzînd ca proasta cu paiu-n vodcă:

«Și dacă se întrerup de tot? Dacă se suspendă emisiunile Monicăi?»

«Doamne ferește !» a ciocănit Virgil cu genunchiul degetului în masă. «Ce-or să se facă scriitorii români fără porția săptămînală de la Europa liberă?»

La care eu, tot hilar - trăsnițoare vodca trasă-n pai (unde mai pui că era căldura-mare a Bucureștilor...) zisesem, atunci, exact ce-mi răspunsese Mazilescu, la Paris.

Am tot vrut să-l întreb dacă spunînd ce spusese o spunea ca... de la el; ori, vrînd să-mi facă plăcere, citase din înaintași (ca vîrstă, se-nțelege).

Rămînînd la asta - la (Doamne ferește!) suprimarea emisiunilor literare... Ziceam eu atunci ce ziceam (și chiar credeam! - culmea); zisesese Mazilescu ce zisesese (te pomenești că chiar credea...), acum însă... Nu cred că scriitorul român “ar muri de tot” lipsit fiind de apa-vie a emisiunilor literare ale Europei; ar suferi, s-ar obișnui cu suferința, s-ar deda cu lipsa - e-he, prin cîte n-a trecut Românul, de-a lungul veacurilor... A supraviețuit tuturor încercărilor, tentațiilor, și mai ales “în răutățirii regimului” (am folosit o expresie de pușcărie vorba fiind de regimul penitenciar...). Cum își zice Românul, cînd îi cade-n cap o nenorocire? «Mai rău de-atîta nu poate fi !» - și este, însă Românul nu se lasă doborît: dacă se află demult pe burtă... Și mai zice Românul cînd vrea el să “nuanțeze”: «Rău cu rău, dar mai rău făr’ de rău» - asta ar veni așa, că trebuie să te mulțumești și cu schimbarea asta, recentă, în rău, “în răutățirea regimului” - fiindcă dacă n-ar mai fi “regim” deloc, deloc? Cu o asemenea înțelepciune drept în peșteră, înapoi, nimerim.

Dar nu (mai) cred nici că, dacă s-ar suprima emisiunile literare scriitorul român s-ar trezi “de tot”. Vorba celuia: ce,-i prost (să se trezească - și încă de tot)?

Scriitorul român din acest secot al XX-lea, cu cîteva excepții (eu nu pot numi acum decît trei: Stere, Istrati, Lovinescu), n-a avut puterea să-și asume condiția, n-a vrut să accepte că a fi scriitor poate fi, la urma urmei, o ocupație, dar nu o profesie (și în nici un caz, meserie). Ar mai putea fi avansată o ipoteză (sociologică aceasta): “desprinderea de glie” a provocat nu doar o anume tendință (nu doar culturală), nu numai un curent: sămănătorismul în multele lui înfățișări dar, în general, la scriitorul din acest secol, a dat și “nostalgia”, “neadaptarea la oraș - tîrg al tuturor prăbușirilor” - și (la unii, simultan): rușinea de a avea origine rurală. Chiar la cei care o proclamau, o “scriau”, o comentau, gîndind-asupra (și mă gîndesc la Marin Preda), exista, în

adânc, sub formă de complex de inferioritate - prefăcut, prin efectul balanțierului, în de-superioritate - rușinea, jena, teama de a-și asuma condiția de cetățean, în general, pentru ca apoi să fie în stare să-și asume condiția de scriitor, să nu rămână la cea de autor-de-cărți; probabil obiectul focalizează, justifică, impulsionează or un scriitor, dacă este om-de-carte (cărturar), foarte bine, însă nu-i destul; scriitorul trăiește prin și pentru cuvânt (desigur, scris), ceea ce presupune o altă... tonalitate.

Ai noștri scriitori, cu excepțiile amintite (și încă doi-trei), de parcă ar fi marcați de o tară genetică sunt incapabili să facă pasul de la carte la cuvânt și atunci se blindează cu explicații, cu “teorii” potrivit cărora scopul unic al lor este cultura (ca și cum cultură n-ar putea face oamenii-de-cultură, cei ce nu sunt neapărat - sau deloc scriitori); prin, desigur: literatură - când scriu-rostesc acest cuvânt, literatorii te roagă din priviri să crezi și ceea ce nu spun ei, din bună-creștere, din prudență, din...

O “dumerire” (să nu se supere cel vizat pentru termenul realist-socialist) spectaculoasă, reconfortantă: Ion Negoîtescu. Acest rafinat esthet avusese o erupție de rujeolă etică atunci când îi adresase lui Eugen Lovinescu faimoasa scrisoare de la Sibiu, din 13 mai 1943, însă îi trecuse și, cu toate că, în încercările grele prin care a înotat în următoarele decenii, Nego nu a făcut nici o “concesie”, totuși: nu a luat în seamă că... nu-se-face-să-faci (concesii). El pretindea că și în ‘77 era... un ambiguu (termenul îi aparține, l-am luat din dialogul cu E. Hurezeanu pentru Europa, publicat de Solacolu în *Dialog*, anul trecut).

Hai s-o mai spun și pe asta: eu cred că, în aprilie 1977, Nego s-a lăsat “ajutat” de colegii-cei-buni (Doinaș, Manolescu, Breban), nu din orbire, nu din teamă (să te ferească Dumnezeu de curajul fricosului!), ci din delicatețe: el, arestatul, el umilitul, el, “demascatul” - nu doar politic - a sărit în ajutorul bieților colegi, scriitori români: cum să-i lase singuri-singurei să facă doar cultură-nu-natură? fără să le dea o mână de ajutor întru estetic?

Ah, cum știm noi să inversăm rolurile, când... viata ne-o cere... Am încercat totdeauna un simțămînt de oroare și de admirație (de departe - mai degrabă: uluire) față de cei care, fiind de cealaltă parte a liniei trasă cu creta, întind mîinile, te apucă de umeri, te rotesc, te așează cu de-a sila pe locul lor, ei plantîndu-se în al tău - acela de victimă. Am mai scris despre un anchetator al meu, locotenent Țîrlea (din Arad), de la Interne, din iarna 1956-57: el nu bătea ca Enoiu - dar nu se dădea în lături... Numai că Țîrlea, dacă lovea cu bîta, cu pulanul, cu bastonul-de-circulație, după a zecea oară, nimerea într-o margine de masă,

într-un spătar de scaun - și-atunci îi scăpa din mână mijlocul-de-producție, scutura, sufla în degete, de parcă s-ar fi ars - și mă-înjura, tot pe mine; dacă lovea cu mâinile goale (palme, ghionți, pumni), sau cu picioarele, se întâmpla - după a zecea, a douăzecea lovitură - să se izbească de altceva ori să-și zdrelească pielea pumnului în dinții mei ; și-atunci mă înjura și zicea astfel:

«Futu-ți Dumnezeii mă-tii! Uite ce *mi-ai făcut!*»

Bineînțeles, n-am să-l compar pe Doinaș cu... conjudețeanul său, locotenentul Țîrlea, dar am să spun că el folosisa, față de Nego (dimpreună cu ceilalți “colegi”, prieteni: Manolescu, Breban, Crohmălniceanu, Ileana Vrancea, Fănuș Neagu), exact aceeași metodă: inversarea rolurilor - și a poziției...

Am avut parte și eu de o astfel de amicală, aproape lacrimogenă “solidaritate” din partea Calului de Șah:

Prin 1974 lucram în echipa condusă de sculptorul Ion Condiescu la “realizarea” statuii (ecvestre) a lui Decebal, urmînd a fi plantată la Deva - autor: Ion Jalea. Eu fusesem luat în echipă din... hai să zic: prietenie, ca să câștig și eu un ban. Făceam tot ce se chema: hamalîc - căram materiale, “țineam”, șipcuiam, legam cu sîrmă, lutuiam (eu spun așa, cu un termen ne-artistic; întindeam grosul lutului).

Într-o zi descărcam lutul - adus de niște țărani, într-o căruță - și-l căram în pivnița atelierului - cînd trece pe-acolo Calul de Șah, cum îi spuneam (în gînd) poetului Radu Boureanu.

Eu, cu aerul cel mai firesc) îl salut și îmi văd de treabă - adică duc înăuntru, pe umăr, un boț mărișor de lut umed. Cînd mă întorc la căruță - pe strada Pangrati - Calul de Șah tot acolo.

De astă dată se apropie de mine și, după ce privește în jur (de partea cealaltă: Televiziunea...), îmi șoptește, plîngăreț:

«Ce faci, doooooomnule? Chiar aici, în dreptul Televiziunii?»

«Car lut», răspund, ca prostul, închipuindu-mi că poetul nu văzuse sau nu pricepuse ce tot făceam eu, chiar acolo, sub nasul Televiziunii.

«Dar de ce, domnule?», a întrebat mai departe Calul Șahului.

«Aici» - am arătat atelierul - «se lucrează statuia lui Decebal - de jos și de pe cal - e nevoie de lut», am zis.

«Dar de ce?» - s-a pornit Boureanu, însă numaidecît a tras-o alături: «Dar cum se face, domnule, că dumneata...?» - și a început să mă măsoare de sus pînă jos. «Se poate, domnule Goma, să faci dumneata una ca asta ?»

Am pus la loc în căruță lutul pe care-l țineam pe umăr - era, totuși, greulean - fiindcă nu înțelegeam ce întreabă Calul de Șah; și ce vrea să-mi transmită - prin întrebare: compasiune (că uite ce-am ajuns: să

fac ce fac)? Reproș - avusesem impresia, ori chiar zisese: «să-mi faci»?

Am încercat să rezum rapid:

«Am nevoie de bani».

«Lasă, domnule!», a făcut Boureanu. «Cine n-are nevoie de bani? - dar să faci dumneata una ca asta... Așa cum arăți... Și aici, sub geamurile Televiziunii... Să fi venit la noi, să stăm de vorbă... De ce n-ai venit la mine, să-mi spui ce nevoi ai?»

«La dumneavoastră, tovarășe Boureanu?» - Calul de Sah a făcut o mișcare - îndărăt - de ne-cal de șah. «Ca ce?»

«Ca.: Nu suntem noi colegi? Nu suntem cu toții scriitori? Să fi venit la noi, la mine, să-mi fi spus: uite, domnule, sau tovarășe, am niște greutăți trecătoare, cu banii - dați-mi un ajutor, ceva...»

«Greutățile mele cu banii nu sunt... trecătoare, iar ultima oară când am cerut împrumut de la Fondul literar erați și dumneavoastră de față: mi s-a refuzat...»

«De ce n-ai venit la mine, să-mi spui: domnule sau tovarășe...»

«To-va-rășe Boureanu: ce anume vă displace, la mine? Mergeați încolo?» - și am arătat: «...drum bun! Nu v-am cerut nimic, nu v-am reproșat nimic»

«Dar n-ai spus ce necazuri ai! Și-acum te afișezi aici, în fața Televiziunii, murdar de noroi, cărînd la pămînt - că adică uite cum îi tratăm noi pe colegii noștri! Acum eu ce mă fac?» - o dăduse din nou pe tînguire. «Ce spun eu - fiindcă am să fiu întrebat! M-au văzut că te-am văzut, că am stat de vorbă...»

«Dar nu mai stați de vorbă - la revedere!»

«Dumitale ți-e ușor, dar eu? La mine nu te gîndești? Ce mă fac eu, acum, din cauza dumitale? Au să mă tragă la răspundere - vezi ce *mi-ai* făcut?»

«Tovarășe!», am ridicat eu glasul. «Ce-ai vrea, acum: să te compătimesc? Să-ți plîng eu de milă - te anunț : eu nu accept schimbul de locuri? Eu nu mă las culpabilizat de culpabili!»

Am luat iar gogoloiul de lut și am intrat în pivnița atelierului.

Acest Radu Boureanu: “un om cumsecade”. Cumsecade erau și Țoiu și Nichita și Horea și Dimisianu și Fănuș și Cireșarul, zi-i pe nume... - când mă încolțeau, mă acuzau, mă șantajau, încercau să... schimbe locurile cu mine («Pune-te în situația mea»). Fiindcă și el, Boureanu, în “Întîlnirile-de-partid” îmi cerea să predau carnetul de partid. El fiind doar un pion - chiar dacă profilul arăta un cal.

În continuare, eu nu cred că Negoîtescu, cel care i-a scris lui Lovinescu, ar fi fost “pus bine” vreme de patru decenii și că abia în exil s-ar fi... dumerit. De altfel i-am scris, după ce am citit dialogul cu Hurezeanu și pe cel cu Solacolu, în *Dialog*, zicîndu-i că din proprie

experiență știu că... modestia prea apăsată e mai de-păcat decît o trufie “cinstită”...

Și bine a făcut Monica, că s-a dus în concediu; și mai bine ar face dacă, la întoarcere, n-ar constata că Europa liberă nu mai are chef să difuzeze și emisiuni literare - să bat în lemn!

Ce-ți mai doresc (eu, ție, dulce Românie): să nu mai ai nevoie de Europa liberă; să ai tu, la București, ‘Teze și antiteze la București’ și ‘Povestea vorbeii’; îți doresc să ai tot de ce-ai dus lipsă în această ultimă jumătate de veac, de cînd bestiile asiatiche în strînsă colaborare cu ciobanul autohton (cel care și-a întors cojocul de să i se vadă lui epoleții albaștri) ne-au scos din Europa și, de parcă n-ar fi fost destul că ne înconjuraseră cu sîrmă ghimpată, au început să ne și îngroape - întîi la propriu: ciobanul nostru (acela, eternul) știe să mînuiască nu doar bita; nu numai pușca, ci și hîrlețul și lopata... Și nu e foarte exact: ciobanul-etern-securist n-a săpat întreaga groapă - nu-i nimic : atunci cînd baciul are să se supere pe el, ciobanul are să și-o sape pe a lui - așa cum noi, victimele, ne-am săpat singuri groapa; singuri ne-am dat cu ciomagul mioritic în cap (ca să economisim gloanțele: să avem destule arme și muniții cînd i-om beli pe unguri!) ; singuri am tras pămînt peste noi, ca pe un țol.

Mama noastră de români !

Mama voastră de autori-de-cărți români !

2. În continuarea epilogului, dezvoltarea prologului (și un kil de mastică - întru reparație).

M-am tot gîndit de atunci: bine, Virgil Mazilescu ar fi avut un motiv-obiectiv să nu mai țină minte : alcoolul. Există, totuși, cîțiva scriitori români (am spus: cîțiva) ne-băutori; sau ne-foarte-băutori - sau de-a dreptul anti-alcoolici (eu nu cunosc vreunul, n-am auzit - dar nu se poate să nu fie măcar unul, de leac) - însă, ca și Mazilescu, nu-mai-țin-minte.

S-ar putea să fie altceva: scriitorul român nu uită (ceea ce, la un moment dat, a știut), ci pur și simplu nu înregistrează ceea ce nu-l interesează. În care caz, nu mai poate fi vorba de amnezie, ci de lipsă de organ. Scriitorul român nu posedă (dacă nu i-a repartizat partidul, prin Fondul literar) acel instrument de înregistrare a... Sau, mai bine: Partidul l-a dotat pe inginerul-sufletului-omenesc de pe plaiurile carpătine cu un aparat care, nu numai că șterge o înregistrare - dar nu o

îngăduie! N-o permite (mă-nțelegi...) - totul fiind spre liniștea noastră, a tuturor.

Ce: n-are scriitorul: nevastă, cuscră, copii, apartament, rate, soacră, chiar cumnat? Să mai aibă și memorie? Ca ce chestie, memorie ? Ce să facă cu ea ? Să țină minte scriitorul - ce ? Cum l-a turnat pe el - colegul - apoi cum l-a delatționat el pe porcul și pe turnătorul de coleg? Și cum l-a luxat pe el prietenul de-o viață, de n-a mai primit premiul Uniunii - apoi cum l-a aranjat el pe prieten, de n-a mai plecat în China?

Și-apoi: chiar de n-ar fi aceste... cerințe ale conviețuirii pașnice (în cadrul societății noastre nu-i konzult să-ți aduci aminte de porcăriile făcute ție - fiindcă - nu-i așa? - și ceilalți uită măgăriile făcute de tine - nu spune înțelepciunea poporului: "O uitare spală pe alta..."?) - în ce alte scopuri-pașnice ar fi de folos memoria? Poeții nu s-au slujit niciodată de ea, ba, cu cât un poet e mai amnezic, cu atât mai... poetic; criticii, nici ei - la ce le-ar folosi să știe ei (sau să li se aducă aminte) că alaltăieri scriau taman invers? («numai imbecilii nu-și schimbă părerile», îi plăcea lui Ivasiuc să spună în toate ocaziile privind roată - adică: ia te uită cât de neimbecil sunt eu!); un critic ne-revizuit?: care-vaăzică nu există... Memoria le era - oarecum - de folos romancierilor pe vremuri, când "roman" însemna poveste-povestită, însă acum am evoluat, suntem în rîndul lumii - la distanță în timp de treizeci de ani, sincronici-cu-ecou, așa se mai spune, științific, la ușorul decalaj între Europa și Carpația - și, ca să revenim: la ce-ți slujește memoria-mecanică, atunci când tu produci texte, domnule, nu... povești cu o "istorioară" - nu, domnule, noi facem artă, nu politică! Adevărat: textiliștii nu fac "politică" - uite, am citit de curînd o chestie soră:

Sabinele n-ar fi fost răpite de Răpitori (cum se răpește și cum ne arată pictorimea-istorică) - nu: după ce i-au întîlnit pe Sabini, cuceritorii au adunat pe toți înfrînții în "piață".

În centru: fetele și femeile - Sabinele; de jur împrejur, în picioare, bărbații supraviețuitori.

Șeful învingătorilor, secretarul-general al lor s-a adresat bărbaților învinși, zicînd:

«Vă dezlegăm mîinile și picioarele; n-o să-i luăm în sclavie pe aceia dintre voi care vor avea tăria, înțelepciunea, rezistența de a nu crîcni, de a nu protesta, de a nu face vreun gest de nesupunere - în timp ce noi, biruitorii, ne vom desfăta...»

Biruitorii au prins a se desfătare; cu fetele și cu femeile Sabine - sub ochii Sabinilor.

Dintre bărbați - doar cinci - din o mie cinci sute - n-au putut îndura

în tăcere, n-au putut “rezista” (înțelepțește) violului soției, fiicei, surorii, mamei: au urlat, s-au zbatut, au încercat să le scoată pe femei din labele Ocupantului: celor mai “neascultători” li s-a tăiat capul; ceilalți au fost re-înlănțuiți și duși în sclavie.

Membrii disciplinați (una mie patru sute nouăzeci și cinci de tari, de vajnici, de rezistenți, de înțelepți) au rămas, eroic, neclintiți - pe baricada-rezistenței; vedeau ce vedeau, auzeau ce auzeau, înțelegeau totul - dar nu s-au lăsat prinși în... capcana-protestului-care-la-nimica-nu-slujeste. Ce bărbați, Sabinii, domnule!

La un moment dat, o Sabină, soția unuia, sora altuia, mama unui-altuia, (după al treilea, i se dăduse un răgaz înainte de următorii) a strigat:

«Nenorociților! Bărbați cu numele - ați ales tăcerea ca preț al cedării - dar ce-o să faceți, înțelepților, cu “libertatea» căpătată? Liberi, în viață - dar fără femei: cu cine o să vă iubiți, cum o să faceți copii?»

«Cu... uite... Cu... A-șșșșșaaa... Așa-așa-așa...», au arătat Sabinii, trudind de zor la înlocuitorul cultural mai numit și textualism solitar, lucru de mână, lucru manual.

Se uită de sus textualiștii singuratici la realist-socialiști, i-au uitat cu program pe onirici - așa suntem noi, românii: noi nu ne tragem decât din Traian-și-Decebal, noi ne zămislăm de unul singur (precum Sabinii: cu dreapta: și cu pleoapele lăsate), nu datorăm nimănui nimic (fiindcă nu ținem minte ce datorăm), nu suntem “urmașii” nimăruia, măcar în timp. Care timp: cel pe care nu-l percepem (am impresia - devine certitudine: “mioritismul” este mai puțin resemnare, cât uitare - nu, nu e bine, asta ar presupune că Ciobanul știuse cândva - nu, bade : nu știuseși niciodată, nu înregistraseși - cu ce, dacă n-ai organ)? Românul, ca Românul (biet-săracui!) - dar scriitorul? Cel care, în principiu, este păstrătorul memoriei comunității?

Textiliștii... Curent, școală, academie... Ei n-au beneficiat de o... instituție - ca Fabrica de Scriitori: băgai, prin fund, boul și, prin față, rezulta Scriitorul realist-socialist (în principiu, fiindcă în realitate n-a ieșit nici unul din cei planificați...); în schimb, “Școala liberă”, favorizată de Paul Georgescu, cultivată de Sami Damian, teoretizată de Crohmălniceanu a produs scriitori onorabili - pe de o parte însă nenorocindu-i pe ei, pe scriitori, fiindcă au fost schilodiți (unii, pe viață); pe de altă parte fiindcă aceștia (“scriitori care n-au făcut nici un compromis, la gazete”), jucau, simultan, rolul de țap ispășitor și de alibi - al puterii. Când îi convenea puterii să organizeze “campanii” - organiza (ca cea condusă la atac de Ivașcu prin *Contemporanul* împotriva onirismului - la care a “contribuit” și Adrian Marino) ; iar când încetau

campaniile, continuau... “sfaturile-în-șoaptă” dinspre cenzura sătulă de... naturalismele unor realiști... E-he, de câte ori m-au consiliat Gafița, Cornel Popescu, Corneliu Leu, Dodu-Bălan, Măciucă - chiar și nemuritorul Vasile (altfel, Nicolescu): «Scrie și dumneata chestii fără probleme - ca oniricii, doar ești de-al lor». Numai că, așa cum se întâmplă în viață: cine acceptă un singur făcut-cu-ochiul dinspre Diavol, dacă nu are structură de profitor de pe urma pactului cu acela - poate că mâine, nu, dar sigur: poimâine are să primească un picior în cur - de la același Diavol - de are să se audă pînă-n Mecet! Pentru că, la urma urmei, “politica” făcută de Țepeneag, cît timp era în țară, a fost: “Fără politică în literatură!” - refuz-ukaz și mai net pe buzele lui Dimov.

În fond, Țepeneag se înțelegea perfect cu Sami Damian, nu doar pentru că amîndoi jucau șah - ci pentru că amîndoi credeau (și se străduiau să-i convingă pe alții) că “realismul în literatură, cel care zice de-a dreptul ceea ce se spune pe ocolite, prin aluzii, cu ajutorul parabolilor, a visului...” este... în cel mai fericit caz, ne-literatură “adevărata fiind cea aluzivă” - și-mai-adevărată : cea somnirică...

De ce nu-l vor fi recuperat băieții de la București pe Țepeneag? Cu ce i-a “deranjat” el - în scris? - cu nimic; n-a pus pe hîrtie nici un cuvînt din care să se înțeleagă, limpede, Securitatea; Rușii; Canalul; Cenzura - el tot pe după piersic, ba cu Maica Domnului, ba cu scroafa înjunghiată în curte - la urma urmei, infinit mai “politic” fiind bolnavul-de-frică Sorin Titel: **Lunga călătorie a prizonierului** fiind o carte, nu doar bună - ci și adevărată.

De ce nu-l revalorifică și pe Țepeneag Revalorică Râpeanu? S-ar afla într-o companie strălucită: Eliade, Cioran, George Brătianu... Adevărat, Eugène Ionesco nu ar figura printre “întorșii acasă”, dar asta n-are să-l împiedice pe Țepeneag să doarmă. S-ar repara și o cruntă nedreptate de istorie literară: actualii textiliști ar afla că au “înaintași”, strămoșul lor fiind, hotărît - Țepeneag - n-au decît să consulte textele: și ei, ca și Țepeneag, stăpînesc de minune arta de a nu spune nimic, pe puține pagini - asta zic și eu concizie !

3. Aici sfîrșește prologul și începe - mai încolo - epilogul.

Căldură-căldură.

Una din aia rece, dar orișicîtuși: caldă.

Pe căldura asta se duce Monica în concediu; și ne lasă pe noi de izbeliște - să mai respirăm oleacă; nițel, pătîm, cum rostea Filip puținul auzit de la Maria-Franca sub formă de picătur’.

Era cât pe ce să-mi scape oftatul de ușurare - la telefon. Monica va fi simțit ceva, că a întrebat:

- Te bucuri că plec?

- Nooo ! m-am repezit, în prima parte; în a doua: Cum să nu mă bucur - că plecați în concediu, la marea cea mare: plină la sare...

- Știu eu: vă bucurați cu toții că scăpați de mine...

- Dar se poate, doamna Lovinescu?, am luat-o eu cu protestele, de jos. Dar nu se poate, doamna Lovinescu - cum să se poată așa ceva, doamnă Lovinescu? Dar nu fiți așa de suspicioase - păi vedeți cum eeecești?

Am uitat care era motivul protestului; Monica mă oprește:

- Bine, bine...

Așa să fie : bine - și la vară mai puțin cald (dac-o mai apucăm). Am scăpat ieftin: de astă dată n-am ofensat-o (așa cred). Numai că... am pierdut din vedere...

Și dacă atunci când Monica are să se întoarcă din concediu are să constate că s-a schimbat calimera la (cu) Europa liberă? Fie că altcineva are să facă emisiunile literare: Gelu Ionescu; ori Țepeneag cu Breban; sau Necula și Sorin Alexandrescu - ba chiar Nina Cassian/ cu Popa Marian (ca să rimeze - orice "rimează" la noi; Nina cu persecuțiile anticomuniste, Marian Popa cu Nina tocmai pentru că a justificat, ba teoretizat plagiatul - dar numai la Eugen Barbu).

Fie că n-or să se mai facă emisiuni literare la Europa liberă.

Fie că n-o mai existe deloc Europa liberă - se to-ot desfiin'...

Ultima nu e plauzibilă; din inerție (nu sunt americanii ruși cu mai multe stele pe drapel?) ; prima, cea cu altcinevatorii: mda-da ; asta a provocat tulburarea: Monica a simți că "Uniunea" aceea e trambulina de pe care marele somnambulnic vrea să se lanseze drept în Englischer Garten, unde are să se promeneze colocvialic în compania lui Gelu, a lui Marino, a lui Breban...

Cald-cald - si cam răcoare, vorba Ardeleanului. Nu știu cum are să arate viitorul-de-aur, dar sunt convins că, pentru Monica și pentru Virgil (și pentru emisiunile lor la Europa), nimic n-are să mai fie ca înainte - ca înainte de aflarea "convocării la Nedelcovici".

Cald, al dracului de frig.

Pe-o vreme ca asta să to-ot. Ba din contra: să nu tot.

Am obosit. M-am săturat de oboseli din astea pricinuite, nu de bestiile dușmănoase - în principal, securiste - ci de dragii colegi și prieteni, în principal prozatori. În secundar: scriitori-pensionari.

Bine că s-a lămurit și-atîta : că n-a fost complot-complot. Foarte bine: n-a fost complot, a fost mai rău: a fost Sorin! Da, domnule! Unde dai și unde crapă adîncul cunoscător, atît al literaturii contemporane, cît și al literaturilor: dacă a fost prieten din copilărie cu Țepeneag...

Ieri a trecut pe la mine și n-a făcut deosebite eforturi ca să mă scoată din fire (colegul din copilărie și partenerul de facere a unei organizații a scriitorilor știe că unchiu-său, Eliade, a fost scriitor - atîta îi ajunge, că, vorba ceea, el e structuralist, nu istoric al literaturii; și încă române - ce să mai vorbim de contemporaneitate...). Am strîns din dinți și din buci ca să nu sar de pe scaun, să nu-i bag, lui, furculița în urechea stîngă, mie: cuțitul neascuțit în buric; cred că am împins tavanul cu doi metri mai spre Dumnezeu de cît m-am holbat la el, trăgînd zgomotos aer printre dinți, strîngînd pumnii sub masă - ca să nu-l fac chisăliță pe Inocentul de la Amsterdam. Ana care s-a întors acasă spre sfîrșitul vizitei lui Salex, după plecarea "colegului" m-a felicitat: cică niciodată în viață-mi nu dovedisem o asemenea - perfectă!, pretinde ea, ca să mă încurajeze pe această cale (strîmtă, în schimb, priporoasă!) - stăpînire de mine. Și nu l-am trimis - l-am invitat să se ducă, chiar atunci, mai avea timp! - la Europa liberă: fiind zi de înregistrare, o găsea pe Monica: să-i spună ei, să-i explice ei ceea ce mie mi se părea inexplicabil (și inadmisibil!).

În cele din urmă Sorin Alexandrescu a plecat - s-a chiar dus la Europa liberă ; i-a explicat Monicăi - că n-a fost complot - de unde pînă unde complot.? Monica, și ea (mai mult decît noi, ceștialaltii) epuizată, lehamită, va fi zis: «Bine-bine - n-a fost...» și cu asta, basta, a și pornit către concediu.

Și cu asta, basta! - cu toate că aseară, tîrziu, Alain (care asistase, la studio, la "explicațiile" lui Salex Inocentul Amsterdamatic) mi-a telefonat, să-mi spună:

«Monica a avut dreptate».

Am înțeles, dar am făcut pe prostul - uneori așa îți alungi sau doar amîni căderea în capu-ți a unei vești rele despre un, totuși, prieten:

«În legătură cu ce?»

Mai nădăjduiam că mă înșel - ei bine, nu :

«Cu Breban lîngă Țepe».

Am încasat lovitura în plex, știind că înainte Alain o luase în plin bot. La urma urmei, acești unsprezece ani din urmă, de absență a lui Țepeneag, pentru noi, pentru Alain n-au fost decît prezență. Și, de cîte ori venea vorba de Țepe, cu toate că știa bine că eu nu-i reproșez nimic, ba îl compătimesc (avînd grijă să-l rog pe Alain să nu-i transmită asemenea ofensatoare sentimente), el o trăgea pe circumstanțe

atenuante: pe Tepe așa îl doare capul...

N-am mai zis nimic -la telefon. După o pauză, Alain :

«De la început s-au aflat în tandem. Nego nu-ți va fi scris - sigur nu le-a scris nici Monicilor, dar la el, la München, l-a vizitat Tepeneag însoțit de Breban».

Nu mai spun că Sorin Alexandrescu, ieri după-amiază, la mine, nega cu îndârjire și cu inocență că Breban ar avea o cât de neînsemnată... prezență în “organizare”. Doar am zis - după Monica: nu-i complot! - nuicomplot să fie!

Alain zice că numai mie mi-a spus asta și că el crede că n-ar fi bine ca “asta” să ajungă la urechile Monicăi, să plece liniștită, în concediu...

Încuviințez, moale, cu: îhîm...

Acum Alain îmi vorbește, amuzat, de Ilie Constantin: au fost colegi de facultate, la București, “camarazi” de convocare, în armată, așa că au tot felul de amintiri comune - și hazlii... Dar nu despre amintiri-din-armată vorbiseră de curînd, ci despre vînzolelile scriitoricești... Ilie - care nu era la curent cu “complotul” - i-a spus lui Alain că el știa de uniune, încă de acum vreo lună de zile: îi telefonase Breban, invitîndu-l să meargă-împreună la constituirea unei uniuni a scriitorilor din exil. Ilie i-ar fi răspuns, glumeț, neagresiv, după obicei:

«Întîi fă-te și tu exilat, după aceea mai vorbim».

Breban i-a răspuns pe dată că nici Ovidiu, la Tomis, nu avea “certificat de exilat” ; nici Dante! Ilie i-a zis că nu e vorba de certificat, ci de om: el, Breban, publică, în continuare, în România, călătorește frecvent în România, capătă premii literare - în România - a fost sărbătorit la Uniunea Scriitorilor din România, cu ocazia împlinirii a atîtor ani...

Breban i-a zis că exilul este o treabă personală, că el a hotărît că este exilat - deci este! - și ca exilat i se adresează altui exilat (Ilie), propunîndu-i să participe la unirea scriitorilor din exil - promițîndu-i:

«Îți dau și ție un post bun, în conducere».

Ilie mai asistase, după un Cenaclu-Mămăligă, la o discuție de cafea între Breban și Tănase, prin 1981, când amîndoi (Breban și Tănase) erau convinși că Ceaușescu are să cadă și are să vină... Ion Iliescu; numai că, în acel caz, Breban - care-l cunoștea bine pe Iliescu - avea să fie prim-ministru.

«Și-ți dau ție Comitetul pentru Cultură», zisese Breban adresîndu-i-se lui Tănase.

«Ce vorbești! Ministerul Culturii!», făcuse Tănase.

«Dacă Iliescu numește pe altcineva prim-ministru, atunci Cultura o iau eu - ție, Virgile, îți dau Municipalul - Naționalul îl păstrez pentru

Lucian»

«Ce vorbești! Dacă vine Iliescu, iau eu Cultura - uite, ție-ți dau Casa Scînteii! Cu tot cu statuia lui Lenin!»

Discuția durase multîșor, Ilie o luase în foarte-glumă, tot în glumă a luat și ceastăaltă propunere, “postul, în conducere”...

«Bine, domnule, mai vorbim la telefon» încheiase Ilie și își văzuse de ale lui.

Alain m-a întrebat:

«Ei, ce zici?»

«Ce să zic», am zis.

Căldură mare. Mă supără inima. Nu mai pot urmări “evenimentele”. Ori că sunt eu foarte-foarte obosit, neînstare să mă țin de curul lor, ori că ele, evenimentele, sunt ca ibovnica Moldoveanului: răpidi di șali; ș’ nu le nimeresc, de să le ‘mpălesc. Acum cîțva timp am văzut, transmis la televizor, un match de box - între un francez și un nefrancez. Francezul a mîncat o bătaie cumplită - “pe picioare; întrebat de un jurnalist cum de a fost învins de un necunoscut, francezul a răspuns, plîngînd ca un copil (de asta mi-a plăcut, îmi place în continuare boxul - l-am și practicat):

«Dar n-ai văzut cum mișca - tot timpul, tot timpul?!»

Așa și eu: am mîncat bătaie de la ‘venimente - păi nu s-a văzut cum mișcau tot-mereu-întruna-tot-timpul? Și nu stăteau, dracului, un pic, de să le otînjesc și eu (oleacă)...

Căldură. Nu e cald-cald, dar mie mi-e răcoare. Chiar frig. Șii mi-e rău; așa, nițel, nu foarte-foarte. Îmi vîjîie auzul, îmi pîlpîie văzul.

De la ‘venimente îmi vine răul inimal. Pentru mine ‘venimentele, în cald-răul de-acum, iau formă de cauză, nu de efect. Cum ar veni: un jucător de șah. Care le-a cîntărit, le-a socotit, le-a făcut și mersul și pe hîrtie (ca talentul faulknerian în viziunea lui Sorin Alexandrescu)... Și ce reiese din calcule? Că Țepeneag (cu, în spate, Breban), oricît ne-ar trage ghionți în coaste și ne-ar cotonogi la... cotoaie (merge și vițăvercea: oricît ne-ar cotoi la cotoaie), noi nu-i vom putea răspunde cu aceeași monedă, nici măcar cu un: «Sictir!» diagonal, șoptit (ca între vechi amici); așa, fiindcă noi nu putem... să-i facem una-ca asta. Una-ea-asta ar fi - din partea noastră - un atac! O agresiune caracterizată! Și nu un răspuns, o replică...

De ce așa? Mă doare capul - mă doare sufletul - dar uite de ce :

Fiindcă noi, românii așa ne-am făcut pre noi: suntem solidari - dar nu cu victima, ci numai cu agresorul care în mod excepțional a luat-o peste bot - pentru că nu mai e dreptate pe lumea asta: cum adică, eu te mușc de cur și tu nu muști, la rîndul tău, pe altul - ci te-ntorci la mine și mă lovești? Mă jignești? Păi dacă vede nevastă-mea ce *mi-ai* făcut?

Fiindcă la noi, românii - fie aceia și pecenegi - regula este asta: ne mai facem câte o mică porcărioară înde noi (că oameni suntem!), dar nu în perechi, nu prin relații bilaterale: propostă-ripostă - ci în cerc! Ca la Perinița, măi frate al meu! Ai văzut tu ca ăl de-a fost ales, tras din cerc în mijloc și pupat cu foc, atunci când îi vine lui rîndul, să... aleagă pe cel (cea) care-l băgase în cerc, adineauri? Bunînteles, nu! Că oameni suntem, nu animale! Asta vine așa : dacă eu îți fac o chestie, tu nu mi-o întorci, nu dai-înapoi - că unde-ajungem?! Păi toată româ-nimea știe cum sună regula de bună conviețuire (națională - Ethosă!, ar zice-scrie omul de condei Ion Rațiu din Londra); dacă eu te torn pe tine, tu nu mă torni pe mine, boule, că nu s'ntem la box, una ție, una mie, înde noi doi! Tu torni mai departe - comuniștii aveau lozinca: "Citește si dă mai departe!", fiindcă ei erau analfabeți, în fine, abia silabiseau, manifestele alea erau abecedarul lor, dar noi? Păi noi știm carte, știm chiar să scriem (că de-aia suntem anticomuniști), așa că scriem cu mîna noastră, proprie și personală, hîrtia-de-punere-bine a celuilalt - iar celălalt, chiar știind că turnătoria dinspre mine vine, n-o să poată pretinde, în public, că eu l-am turnat - fiindcă asta nu se face: noi, românii, s'tem o populație foarte civilizată, noi ne facem că plouă și turnăm mai departe - așa se realizează Hora României, Turul Patriei Socialiste!

Mi-e rău - pe la inimă, însă de astă dată basarabeantul de mine a gîndit-zis-scris românește: mă doare inima, nu lingurica.

Și mi-e jele (pe la ele). Mi-e ciudă pe nesimțitoria mea.

Uite, chestia cu Țepeneag: se cîcîie, se screme, se dă de ceasul morții (de parcă ar trudi la proza-i nemuritoare), atîta vreme, cheltuind atîta energie (și hîrtie - ca să rimeze), să ne-o facă el nouă - "mișcarea Țepeneag" este următoarea: Țepeneag atacă, predilect sub centură (firește, el cu albele joacă!), însă noi, negrii în cerul gurii (auzi, negreață : să-l scoatem noi pe Puiu Țepeneag din istorie - dar unde s-a mai pomenit una ca asta?!), ziceam, așadar: Albul-Țepeneag atacă, ne calcă în picioare... însă noi, negrii de noi, nu trebuie să răspundem atacului; nu se face să răspunzi cu măcar un dos de labă la piedica pe care ți-a pus-o - așa, că regula nescrisă a Românilor este: să nu răspunzi la insultă; să nu dai înapoi lovitura primită; cel mai bine și mai bine: nici să nu deschizi gura să povestești în jur ce ți s-a-ntîmplat, ori să zbieri de durere - nu: Românul are șapte vieți - el nu dă-napoi, el dă mai departe...

Ei uite: mi se filfîie de tactica-i-strateghia încotopeneagă. Da, dom'le, -s un ne-sim-țit ! N-am văzut venind "intenția" amicului.

Știu de ce: sunt bolnav, mi s-au tocit sănătățile, mi s-au uzat

bunătățile - de-aia.

Și încă: mi-e ciudă pentru nesimțitoria mea în chestia Breban.

Ei, da: potrivit spuselor lui Ilie Constantin, Breban era pus pe treabă încă de acum o lună și ceva. Pus pe treabă - dar cu măsură (mai cu modestia: cum striga grecul caragialic). Măsură care-i vine, pe de o parte, dinspre șahistul Țepeneag - deci e bun un șahist la casa brebanului; pe de altă parte, de la el însuși: Ardeleanul gândit - pînă după trecerea trenului - nu se aruncă el cu capu-n gard; în al treilea: toate cele două avînd pe deasupra: informația... Breban care, prin 1980, la Mămăligă, împărțea deja ministerele cu Tănase - sub președinția lui... Iliescu! - era, atunci un... informat, oricît mi se păruse mie, naivul, fraierul, că ar fi de neconceput (chiar așa: de neconceput!) ca Securitatea poporului să încerce să-l răstoarne pe Fiul (cel mai iubit) al aceluiași Popor (muncitor, se-nțelege)... Și iarăși, în 1982, cînd am "jucat" piesa scrisă de boii de la DST dimpreună cu "Virgil" (Tănase) și cu "Moțu" (Haiducu, zis Vișan zis Forrestier, altfel Hirsch), nu-l credeam (dar puteam?) pe securistul-cu-moț (sau: Hirschul cu... coarne) cînd îmi tot dădea cu... Plesită, Pleșiță, Pleșiță; că adică bestia de fost ministru al Securității, printre altele responsabil direct de lichidarea noastră, a celor cu drepturile omului, dar și de "rezolvarea" (după metodele Securității poporului) a minerilor din Valea Jiului, din august '77 - că acest Pleșiță - prieten al lui Breban! - ar fi putut, măcar cu gîndul, complota împotriva lui Ceaușescu! Nici acum nu cred (nu pot, nu-mi dau voie să cred: pentru mine, Securitatea și Ceaușescu fac una, asta nimeni - nici chiar Securitatea! - n-are să mi-o scoată din cap). Dar cred altceva: periodic (să zicem, ca și răzvrătirile scriitorilor: într-un ritm cincinal), Securitatea lansează zvonul că ea - cum ar veni: Securitatea, da; comunistă, ba ! - și mai ales: anticeaușistă... - că ea, ziceam, ar fi încercat (iar!) să-l răstoarne pe tiran («Să-l răsturnăm pe nebun!», ca să-l citez pe Moțul Hirsch). Că eu nu cred în realitatea unui conflict Securitate-Ceaușescu - asta nu are importanță pentru un politolog (acel istoric-profet care prevede, în cele mai mici amănunte, trecutul), așa o fi; dar că mișcările de dezinformare ale Securității trec în mod obligatoriu și prin gura-de-aur a lui Breban, asta nici măcar "disidentul" Brucan (la el mă gîndeam cînd vorbeam de politologi) nu mi-o poate scoate din cap.

Bineînțeles că nu-l bag în aceeași oală pe Țepeneag (deși el singur se vîră), dar deduc următoarele:

Ajunge la urechea lui Breban (cum altfel?) că... "se pregătește ceva, o schimbare"; poate că chiar schimbul-de-mîine al lui Ceaușescu (și mîrtoaga lui Breban și a lui Tănase): activistul Iliescu. Că nu mă

înșel foarte tare: ieșirea... în arenă a unui omolog al lui Breban: Hăulică! Au și început să spună cei care-l cunosc (cu excepția, evidentă - și decisă! - a Monicilor : să nu te-atingi de Hăulică!) : «Dacă iese la iveală Hăulică, înseamnă că se scufundă corabia !»

Mai departe: Breban, aflat la mama lui, la München, îl încunoștiințează de iminenta schimbare pe bunului său prieten de la Paris - a, nu Tănase - Țepeneag...

Numai că și Țepeneag și Tutorele (cum s-au schimbat rolurile, măi frate! - să nu-l mai recunoști pe Dîrzul Țepeneag/de jos și de pe meleag) au fost ajunși din urmă de ‘venimente: acolo, în țară, Deșliu și Dinescu și Dan Petrescu și Cangeopol și Mariana Marin se zice că pînă și Luca Pițu - se agită, dau declarații, interviuri, trimit încoace texte, vești - noi, de-aici, suflăm în foc: Monica la Europa, Mihnea cu presa, eu cu PEN Clubul... Și iată că pe cei doi i-a surprins pînă și un eveniment pe care, oricum, Breban ar fi trebuit să-l “stăpînească” - dacă era băgat în el și Hăulică...: declarația de solidarizare a scriitorilor din România) cu Dinescu! Firește, dacă s-ar fi aflat în acel moment în România, Breban tot n-ar fi semnat - chiar dacă ar fi fost sigur-sigur că... nu pățește nimic (s-a ars o dată, în vara lui ‘71, a pierdut atîtea și-atîtea avantaje - și pentru ce ?, pentru un prin-ci-piu?, dar ce, principiile îți asigură... puterea?), tot n-ar fi semnat. Apoi dacă nu avea dezlegare de sus...

Cînd noi, exilații, am adunat semnături pe Protest - Țepeneag a refuzat să semneze (și a “justificat” cum a justificat...). De Breban: nici nu putea fi vorba: el numai la Casa Scriitorilor povestește cum “a venit, alaltăieri, din exil, de la Paris...” - iar băieții și fetele care n-au “ieșit” nici pînă în Bulgaria, cum să nu creadă această variantă?

Iată însă că... ajunge la Breban o “sugestie” potrivit căreia ar fi de dorit ca el, Breban, să facă un gest, să facă ceva, însă care să nu-l implice prea-prea, dar să-l poziționeze în vederea... schimbărilor care se anunță (marele complot-mare pus la cale de Securitate! Prin care Ceaușescu are să fie înlocuit cu Iliescu! - drept care Breban are să ajungă ministru pe la cultură - dacă nu chiar ministru prim).

Ei, aici cred eu că se află “cumpăna” în timp: Țepeneag, pe de o parte, a început să fie “criticat” de cei apropiați, atît pentru refuz, cît mai ales pentru argumentarea refuzului - dar ce să facă? Era prea tîrziu - trecuseră trei-patru săptămîni, lista cu cei ce protestam se difuzase, repetat. Dar te pui cu Țepeneag, şahistul ? A găsit mijlocul de a împăca varza: a semnat Protestul în varianta lui “străină” - aici Țepeneag este în acord cu afirmația lui, că nu mai e român, că e scriitor francez - dar capra n-a putut-o împăca (fiindcă nimeni nu l-a luat de

guler): Cum vrei să organizezi scriitorimea din exil, română, tu, care ai declarat că nu mai ești scriitor român? - și că tu ai făcut destul pentru români - gata!?

Acum mi-a venit *asta*: cu ne-inocența lui Țepeneag (de-a lui Breban, mi se-ndoaie). Niciodată Țepeneag nu a “atacat” gardurile cu coarnele; totdeauna a cîntărit îndelung, ca un șahist ce este, câștigurile și pierderile. Țepeneag n-a făcut vreodată ceva “negîndit” politicește (retragerea pașaportului românesc, în 1975, într-adevăr, l-a surprins, pentru că nu a constituit o ripostă la un act violent al lui; nu se aștepta la așa ceva - nici noi, de altfel - dar, mai departe, a luat iar frîiele în mînă și nu le-a mai scăpat: iar cînd a ajuns la *încercarea-cea-mare* : *azilul politic*, a frînat, a evitat, a ocolit și a izbutit: a obținut cetățenia franceză direct, fără să păteze dosarele familiilor Țepeneag și Ionescu reunite sub același slogan: “Țepe al nostru nu este dușman al regiunii, dovada: nu a cerut azil-politic!”).

Da, acum mi-a venit ideea asta - numai din pricina căldurii-mari.

Și ce-ar fi dac-aș fi, ca pîn-acuma: nesimțitoriu la Marile Manevre țepeneago-brebane? Ca ieri, de pildă - cînd Ana m-a lăudat, m-a mîngîiat pe cap - dacă nu mai văzuse așa ceva: unul ca Sorin Alexandrescu să scape din ghearele mele, teafăr! - azi însă încep să mă neliniștesc: de ce nu mă... neliniștesc “evenimentele” din juru-mi ?

De ce! Pe de o parte, fiindcă sunt sătul; pe de alta, fiindcă sunt, pesemne-sigur, bolnav - nu mai am mîinii, nu mai am reflexe: cine nu se-nfurie nu mai e viu - ci, ca să spunem așa, cam mort.

Eu fiind cam-ul acela, ca ardelean prin adopție ce sunt.

Dacă însă îmi dau silința, parcă-parcă mișc... parcă-parcă n-aș fi cu totul decedat; ar mai fi, pe undeva, un firicel de viață în mine ia să văz: pre unde?

Nu e chiar totul pierdut: uite, acum (azi, 11 iulie 1989, la orele nouă și cinci minute dimineata), dacă îmi rememorez vizita, ieri, a lui Sorin Alexandrescu, simt așa, ca un freamăt; ca un foșnet de nemulțumire; iar dacă insist, s-ar putea să trec în supărare - mai știi: chiar în mînie! Și-atunci sunt din nou viu și mișcătoriu (deși adînc vătămat).

4. Un portret-leit-structuralit al lui Sorin Alexandrescu.

Topografia (structuralismul presupune și multă cartografie):

Un *inocent* (Sorin Alexandrescu), care și-a petrecut 20 de ani de ședere în Occident pe o penișă din Amsterdam, păstrîndu-și bine-bine pașaportul lui românesc; neamestecîndu-se în “acțiunile dușmănoase

ale exilaților - împotriva Patriei Române”, iar de un an sau doi, căpătînd cetățenie olandeză, a căpătat și mare curaj - dar ce folos de curaj, dacă nu știe nimic despre exil, nici despre exilați?;

un somnambul, absent din 1978 (Țepeneag) ;

un impostor al exilului, agent de influență cu condicuță, curluntristul navetist (Breban),

se unesc înde ei și... hai să-i ardă o, asta, zi-i pe nume, o uniune a scriitorilor - din exil! Ei, ne-exilații !

În cazul lui Țepeneag, chiar un potrivnic al formulei de azil-politic - el cică... nu vrea să le dea celor de la București satisfacția că... el, Țepeneag, a cerut azil-politic! - ca și cum raportul de forțe, simplificat: călău-victimă, pe el nu l-ar privi; ca și cum în România ar exista o pătură intermediară alcătuită din nici-nici (cum ar veni: apoliticii); de parcă ar mai avea loc asemenea “nuanțe” - uite, nici nu aș vrea să aflu cum a decurs “simultanul” pe care l-a susținut popa Ionescu, socrul lui Țepeneag - cu... ai săi colegi din Marea Adunare a RSR și cu ginerele de la Paris, aflat fără-cetățenie; nu mă interesează, pentru că rezultatul este lizibil pentru orice analfabet: nu poate fi exilat (în accepția noastră, în vigoare de aproape cincizeci de ani - șaptezeci la ruși) acela care “sare” direct în cetățenia țării în care a găsit adăpost; nu poate fi considerat exilat rezidentul în Occident ai cărui soție, copii, surori, mamă, socri, cumnați vin din România, în vizite repetate. Țepeneag susține că el n-a făcut pe placul “ăloră de la București” (ca și cum “ăi de la București” ar fi dorit grozav ca Țepeneag să ceară azil politic... Ei bine, Țepeneag n-a cerut! uite-așa!). Numai că iordanele astea să i le povestească el lui Breban, cînd se mint ei reciproc - stau numai ei doi și-și fac cu ochiul: a văzut celălalt cum (cestălalt) i-a tras în piept pe boii de exilați? Dar pe vițeei de neexilați, cei de la Madam Candrea, care-s numai guri-căscate și urechi?

Sigur: au dreptate Monica și Marie-France cînd îmi reproșează că, la un moment dat, la telefon, mi-a scăpat povestea cu Popa Ionescu și cu Țepeneag, soțul soției care se duce în fiecare vacanță în România - spre deosebire de mine, care... Au dreptate: nu trebuia să mă ating de familie... Nu m-am atins cît timp Țepeneag nu m-a atacat la... natura statutului meu - cum așa: de ce l-am trădat, cerînd azil-politic? Ce trebuia să fac: să fac ca el, să nu care cumva să cer azil politic - pentru ca socru-meu să nu fie (să nu fi fost, a murit în noiembrie anul trecut) tratat mai rău ca familia lui Pacepa? În primul rînd, nu se poate ca Țepeneag să nu știe - și nu doar de la mine: socru-meu, Năvodaru-Fischer, comunist de prin 1933, în 1970, cînd Manea Mănescu l-a somat: ori îl convinge pe ginere-său să se lase de prostii, ori îl dă afară,

pe el, cu scandal - socru-meu i-a răspuns că fiică-sa era majoră când s-a măritat, că ea, nu el, s-a măritat cu Goma. Rezultatul a fost că explozia de la Centrul de Calcul a fost pusă în cârca lui Năvodaru (colonelul Grenadă-Vasile l-a anchetat și pe el); când, după 1972, Cioară și Cazacu (de la Municipiu?) i-au pus în vedere să nu mai întrețină un parazit ca Goma, el a răspuns că o ajută pe fiică-sa - parazita de Ana; rezultatul: a fost dat afară și de la revista *Probleme economice* și pensionat înainte de termen; când, în iarna-primăvara lui '77, Năvodaru a fost convocat la diferiți Burtici, Popi, Stănești, Comani și somat s-o... someze pe fiică-sa să divorțeze de Goma (ultima oară în timp ce eu eram arestat), Năvodaru a răspuns că el nu poate soma pe nimeni să divorțeze, cu atât mai puțin pe fiică-sa - doar nu se opusese la căsătoria ei; în 6 mai '77, când m-au liberat, Vasile Gheorghe, comandantul Rahovei, Pleșiță, generalul, șef al Securității, și Coman, ministru de Interne, au încercat, multă vreme, să-l facă pe Năvodaru să rostească măcar un cuvânt de... dezaprobare a acțiunilor mele - n-au izbutit; iar după plecarea noastră, timp de un an și jumătate, îl convocau ba la CC, ba la Interne, ba la Consiliul de Miniștri: îi propuneau să-i dea, în sfârșit, pașaport, să meargă la Paris, să-și vadă fata, nepotul și ginerele - cu o condiție: să-l convingă pe "nebunul de Goma" să nu mai calomnieze-realizările. Năvodaru ar fi putut foarte bine să zică: «Bine, dați-mi pașaport, mă duc, îi spun...» - iar la întoarcere să ridice din umeri: «I-am spus, urmează ca el să asculte ce i-am spus...» - nu. A răspuns de fiecare dată: preferă să nu-i mai vadă pe ai lui decât să călătorească - o dată, pe banii lui; a doua oară: să intre în casa fiică-sii și să-i transmită un ordin al Securității... La un moment dat, un șmecher de pe la vreun minister de externe (foarte... civil și intern) i-a făcut cu ochiul: «Tovarășu' Năvodaru, păi noi să te-nvățăm cum să faci? Iei pașaportul, te duci, îți faci datoria de membru de partid, te întorci... Te mai duci și altă dată, dacă nebunul nu se potolește...-s-a-nțeles, nu?» Năvodaru a refuzat. Moale, politicos, dar a refuzat.

A murit anul trecut, în noiembrie, exact la 11 ani de la plecarea noastră. Dacă nu și-a mai văzut fata și nepotul doar eu sunt de vină: fiindcă am cerut azil politic; și pentru că am mai făcut câte ceva - altfel de ce și mie - după Monica - mi-ar fi trimis "pedepsitori" și bombe? Chiar așa: de ce lui Țepeneag nu i-au trimis un Haiduc, măcar unul mic, un Haiducel? Ei, de ce: el n-a făcut "politică"! El n-a avut niciodată azil-politic, a jucat exact cum i-a cîntat taica popa Ionescu, socrul... Asta-i s' tuatia : fiecare cu socrul lui...

Căldură mare. Și eu, de frig; nu vreau să mă mai gîndesc la vizita de ieri a lui Sorin Alexandrescu.

Eu vreau să mă gîndesc - uite-aşa, la Breban:

Umblă băiatul ăsta, de-ai zice că-i de la chéféré; ori şofer de cursă lungă. Face şi tot face Turul Europei occidentale. Umblă în triumghiul Bucureşti-Paris-München şi minte peste tot; pe toţi:

La Bucureşti, la Madam Candrea, povesteşte bieţilor juni cu chelie şi cu stagiul etilic cum el aplică o formulă deloc originală (şi nu i-e ruşine să recunoască - altul a inventat-o: Ţepeneag): s-a stabilit la Paris, "unde tocmai scrie trei romane şi două volume de poeme";

la München Dumnezeu să ştie ce-i va fi povestind mamei sale şi fratelui - rămîne de aflat cum se va fi înţelegînd cu Gelu;

la Paris povesteşte românilor aleşi pe sprinceană că el s-a e-xi-lat, că nu mai putea îndura jugul comunist, dar dacă, în glumă, i se cere să arate o hîrtie din care să reiasă "exilul" acela de care nimeni nu-l întrebase, Breban răspunde pe dată că şi-a uitat actele "acas", la München"... Ca să vezi, soro, cum umblă unii făr-de-hîrtii, prin Europa, ca vodă prin lobodă... A, nu riscă nimic: la un caz de ceva control de poliţie, Breban se legitimează, cuminte, disciplinat, ca un ardelean ce este, cu... paşaportul de serviciu românesc - ei, da, cel cu mai multe vize de intrare-ieşire - cum are Pintilie, cum are Hăulică (de Marino nu sunt sigur - deşi, mai ştii ?).

Francezilor însă Breban le vinde altă marfă...

Madame Elisabeth Gilles mi-a devenit editor aici, la Julliard. Eu vin de la Albin Michel - după Yvan Nabokov - ea de la Flammarion. Acolo i-a fost redactor de carte lui Breban. Multă vreme mă privea cu neîncredere (un eufemism); îi... răspundeam cu aceeaşi monedă. Într-o zi :

«Te-am ascultat pe France Culture, în legătură cu cartea despre Basarabia (era vorba de **Din Calidor**). Cum poţi susţine că nu ai voie să călătoreşti în România? Uite, am stat de vorbă îndelung cu Breban: el poate publica în România unde vrea - dacă vreo editură îl acceptă, fireşte; poate veni înapoi cînd vrea - cu condiţia să aibă bani, nu?; se poate întoarce în România cînd are poftă - aşa fac toţi scriitorii români, nimeni nu-i împiedică să călătorească, să publice... Dumneata de ce pretinzi contrariul?»

Cucoana zîmbea, întrebîndu-mă. Ceea ce dovedea că măcar pe jumătate credea (din ce-i spusese Breban). Am început şi eu să zîmbesc, apoi să rîd. Am luat-o de mîna şi am condus-o la colegul ei de editură, Yvan Nabokov (nepotul lui Vladimir).

«Doamna Elisabeth Gilles mi-a spus adineauri o foarte-foarte reuşită glumă. Dar fie că sunt eu obosit, fie că Doamna Gilles n-a spus-o bine - n-am înţeles-o. Te rog pe dumneata, Yvan, să mi-o... traduci

în rusește.”

(Elisabeth - *la quarantaine bien sonné* - s-a născut la Paris, însă părinții ei la Kiev.)

Yvan, amuzat, a pus-o pe Elisabeth să repete “gluma”. De la primele propozițiuni, a izbucnit în hohote de râs; a ținut-o așa, crescendo, pînă la urmă, aproape plîngea de râs.

Elisabeth Gilles era descumpănită: de ce rîdea Yvan, de se prăpădea, iar eu : neclintit? A pus această întrebare. Yvan a explicat:

«Dacă acest Breban ar fi fost rus și mi s-ar fi relatat spusele lui - aș fi rămas ca Paul: întunecat; nefericit; fără umor. Dar eu sunt rus. *Ma chère, daragaia* Lizaveta Alfredovna! Breban e român de-al lui Paul, iar mie, rus, îmi arde de râs, cînd aud asemenea prăpăstii!»

Chiar dacă după aceea Elisabeth Gilles a încercat să “încălzească” relațiile dintre ea, redactor și mine, autor, n-a mers. În ciuda repetatelor ei declarații că... se înșelase, atunci cînd se lăsase înșelată - ca orice înșelat, păstrează în sine credința că nu se înșelase cu totul; că ceva- ceva adevăr cuprindeau spusele “colegului” meu, Breban; că eu mințeam, pretinzînd că în România domnește teroarea și că eu, fiindcă m-am opus, am fost alungat...

Iar eu, în ciuda politeții afișate, a declarațiilor că n-a fost decît un malentendu - păstrez credința că ea, Madame Gilles, este o persoană lipsită de inteligență și, în ciuda profesiei, total incultă. Regretabil, cînd te gîndești că este nu numai “din Rusia”, ci și evreică.

Da, domnule: acești ne- și acești anti- organizează exilul!

Păi nu asta-i căldura-mare, soro? Cu atît mai fierbinte, cu cît “inocentul” lor demers cade în urechile noastre, înfierbîntate de *În Așteptarea lui Complot* - ca să zic așa. Așa-căci-iată-pentru-că-de-ce: si dă-i, si dă-i lupte-secularele !

Doamne, ce aiureală! Ce românie, ce țigănie !

Azi, cum sunt ușurat de povară, eliberat de complot, nici nu vreau să-mi aduc aminte de “întrevederea” de ieri, cu Sorin Alexandrescu.

Cumplită. Distrugătoare - tocmai pentru că nu a fost înfruntare. Ci, la urma urmei, alfabetizare... însă nu una cinstită, în care o parte vine la cealaltă parte și zice, de la început: «Iată, eu nu știu mare lucru - inițiază-mă!» A, nu ! Sorin Alexandrescu este un ignorant care se ignoră, el nu știe că nu știe și, chiar de ar ști (că nu știe), tot nu s-ar sinchisi. Că, vorba ceea, de ce s-ar (sinchisi)? Nu-i un păcat de moarte să nu cunoști chiar toate detaliile din viața unui scriitor contemporan - mai ales că el abia ieri aflase de existența acestuia - bineînțeles, de Nedelcovici vorbește...

Telefonase că vine; venise: ca și cum m-ar fi vizitat o dată pe an,

cel puțin, numai când vine el la Paris, fiindcă atunci când mergem noi la Amsterdam, Sorin e de ne-găsit; de fapt: de ne-căutat, are povești-în-familie, dacă i-aș fi sunat la ușa penișei, s-ar fi văzut silit (de ochii lumii) să mă invite la Haga, la Ambasada RSR - firește, să mă invite, nu să mă și ducă - doar nu-i nebun: să pun vreo bombă sub curul ciobănimii cu epoleți și al consoartelor în civil, specializate în serate cu următorul program cultural, propus-impus de MAI : 1. *Mioritza* ; 2. *Blaga*; 3. *Transilvania*...

Ei, da, fuseserăm colegi de facultate, din 1954, ne știam de la cursurile comune: la marxism - cu Radu Florian, la R III - și la "militărie", luna, la Facultatea de Drept. Când am ieșit din subterană, în 1965 (intrasem în 1956), Sorin Alexandrescu ar fi trebuit să fie cel puțin conferențiar la catedra de universală "a lui Vianu" - dar, uite, eu nu-mi aduceam aminte să-l fi văzut măcar pe coridorul acela; sau poate nu era "la Vianu"? Posibil - dar, zău: nu mă foarte interesa. Cartea lui despre Faulkner fusese un eveniment în România - era nu doar groasă, ci și cu scheme! Or, cum eu ador "hărțile" într-o carte de literatură - fie ea și despre... Nu, nici o ironie: cartea lui Sorin m-a uluit - acesta fiind cuvântul care numește adevărul. Uluit - prin cunoștințele lui Sorin despre, în general, literatură; uluit, de știința lui Sorin de a trece în scheme "chestii" care, pentru mine, ignorantul, țineau de mai degrabă religie decât știință; în fine, Sorin m-a uluit prin cartea lui despre Faulkner, fiindcă în momentul apariției ei, la București, tot la București becisnicul de mine, dimpreună cu prietenul de pușcărie și domiciliu obligatoriu Horia Florian Popescu, încercam o traducere românească a... intraductibilului titlu: **As I Lay Dying** (în cele din urmă am recurs la varianta lui Radu Lupan, ca singura acceptabilă în românește: **Pe patul de moarte...**), iar dacă pînă atunci cunoșteam ceva Faulkner din traducerile altora, de acea dată îl cunoșteam (așa îmi imaginam) pe dinlăuntru, scriindu-l în românește...; iar acolo nu găsisem nici urmă de "săgeți", "scheme", în fine: hărți prin care Sorin Alexandrescu încerca să cartografieze continentul Faulkner, mai cu seamă Comitatul Yoknapatahwa - iar acum nădăjduiesc să nu fi fost patetic. Țin minte: cu Horia - adevărat, întru destindere - făceam "recreații de rîs" - cu cartea lui Sorin în mînă. Ne trecuse uluiala dintîi, apoi stupoarea - ajunseseam la... hilaritate. Adevărat, uneori ne înduioșam de soarta "bietului Sorin" (și Horia fusese coleg de R III și de Cilibia cu el): «Bagă soarele în casă cu donița», zicea Horia, găsind echivalența folclorică a structuralismului sorinalexian.

Prin 1970 ne pierdusem din vedere - fără să fi fost, cu adevărat, vizibili - iar după 1977, când eu m-am exilat, ne vedeam mai degrabă

pe la câte un colocviu sau conferință sau susținere a vreunei teze de doctorat a cuiva (știu precis: la doctoratul lui Culianu - care pe atunci era profesor tot în Olanda, la Groningen - ba Culianu fiind, de la început, un exilat și scriind ca un exilat) - pe aici, pe la Sorbona. Altfel, ba. Să nu mint: într-o zi (să fi fost prin 1979), ducându-mă cu Ana la Eliade, la doi pași de locuința lui ne-am întâlnit cu Sorin: «A, ce coincidență! - tocmai plec la Amsterdam !», a zis el și s-a grăbit. N-am înțeles niciodată la ce “coincidență” se gîdea structuralistul penișard amsterdamichez...

Sorin Alexandrescu are o fire - era să zic: o structură... - ce nu te îndeamnă (ba te descurajează) la... hartă, la discuție aprinsă. Măcar așa mi s-a arătat mie: un perfect universitar, cel puțin văr cu Vlad Georgescu. Amîndoi structurați (hait!, mi-a scăpat!) din cauciuc, cu ei nu te poți certa, cu ei nu poți dialoga cu adevărat, ci ca în interviurile “aranjate” în redacție, date dintr-un bloc și cărora “întrebătorul” le presară, ici-colo, câte o... întrebare. Fiindcă un adevărat universitar oficiază; interpretează un rol bine-știut, bine-învățat (și bine-repetat). Bineînțeles că “din sală” pot fi puse unele întrebări însă acelea nu pot influența discursul, doar întrerupe-în-timp (cît să-și tragă răsufierea universitarul). Eventualele răspunsuri date acelor întrebări nu intră în corpul textului, vor cădea de la sine - nici nu merită altă soartă...

Așadar, Sorin Alexandrescu venise la mine dintr-un fel de datorie-superioară; universitară: dacă un “coleg” nu este întru totul de acord cu tine, tu îi faci o vizită - de curtoazie. Nu neapărat în scopul de a vă armoniza opiniile, ci pentru că așa se face; așa este bine-crescut; convenient...

Mi-au trebuit cîteva zeci de minute ca să înțeleg că lui Sorin Alexandrescu - venit în vizită de “explicații” (sigur: trimis de Țepeneag cu misia de a domoli, eventual devia efectele gafelor onire) - lui Sorin puțin îi păsa: de uniune, de scriitori, de mine. Țepeneag (prietenu din copilărie) îl rugase să facă asta, el asta făcea - dar să nu i se ceară să pună și inimă - care inimă la un structuralist “prinzător” de Faulkner în grafice? În scheme? Care arătase cititorilor, alb-pe-negru, că “taina geniului” este, în realitate, secretul lui Sorinichinelle: nimica toată - chestie de structură... a săgeților, a graficelor?

Căzuse - Sorin - și pe un mine bòlnav, acru, obosit, stors, lehamitit de căcaturi scriitoricești românești, amărît (mai corect: otrăvit) de... otrava cu care Țepeneag se “răzbuna” pe noi, cei care-l scosesem din istorie și din literatură (!) - într-un cuvînt (cuvîntul fiind din Rodica Iulian): împuțit de împuțiciunea căcatului întins pe toate clanțele - de întinzătorul-de-căcat Țepeneag. Mai scurt: nu eram (dar deloc) un bun

partener de discuție.

Numai că Sorin Alexandrescu, universitar și structuralist nu fusese niciodată (partener).

Și dacă asta urmărise Țepeneag? Să ne toace, macine, “prepare” astfel, ca apoi să ne dea lovitura de grație?;

Și dacă mie mi se filfie de “loviturile” de grație țepenege? Am “răspuns” la solicitări numai pentru că Monica era neliniștită, împani-cată (de complot!), altfel puțin mi-ar fi păsat mie de Uniunea lui Țepeneag cu Breban (a nu se uita structunivertsitaristul Sorin!). Dar facă-și echipe, alcătuiască-și uniuni, certe-se pe posturi, ceară-și unul altuia cotizația, toarne-se înde ei pînă n-or mai putea - nici o grijă: au să-și găsească un “spoveditor” ca locotenentul Hobana, chiar și un majur precum nemuritorul bănățean, văr drept cu Drăgan, autorul de librete de operetă Traian Iancu - pe mine să mă lase-n pace, că-s ostenit, uzat (am avut chiar și gripă !), în plus fugărit de portărei - sper să nu-mi ia și ochelarii, că nu mai aud.

Și, zău, nu am chef să povestesc ce și cum cu Sorin, ieri. Uite: a dat peste mine un val de vînt de cumsecădenie (să nu mă mai recunosc, frate - parol!) : la urma urmelor, de ce să-l vorbesc de rău pe un băiat-bun ca Sorin? El nu mi-a fost niciodată potrivnic pe față, iar pe din dos n-ai cum dovedi c-a făcut, c-a dres, că te-a aranjat; la urma urmei ce-a făcut: a lăsat să scape, față de traducătorii în neerlandeză ai lui Zaharia Stancu, Fănuș Neagu, Marin Sorescu și ai inevitabilei Blandiana că, dacă vreunul dintre ei se lasă convins de Weverbergh să-l traducă și pe Goma, oricît de cu pseudonim ar semna, tot are să se afle la București - și adio vacanțe la Mamaia și adio vize încoace pentru mama, pentru fratele (poate și pentru cumnatul)... Și dacă minte Weverbergh, de la care știu astea? Posibil, în general, mai puțin în special: ca editor, avea nevoie de traducător din română - și slavă Domnului, “înainte” avusese de unde alege: dintre universitarii români din Olanda și din Belgia flamandă! Unii chiar exilați, nu ca Sorin - dar și ei, deh, ca Românul lui Bernea: plini de neamuri, în general, în special de cumnați...

Și zău dacă vreau să-mi aduc aminte discuția de ieri cu Sorin, de “relațiile” cu el, din ultimii doisprezece ani. La urma urmei, n-a publicat el un dialog între noi doi în revista - universitară - pe care o face? Ba da! Totdeauna cînd ne-am întîlnit a fost de o perfectă civilitate, ba chiar mi-a și zîmbit de trei ori! Ce naiba voi fi avînd eu cu el, dacă tot pretind că nu vreau să-mi aduc aminte de vizita lui, de ieri...?

Nu, nu; nici vorbă să-mi aduc aminte cum ieri, la început de tot, am pus întrebări neobișnuite mie: de bun-simț; neagresive, necerătoare de socoteală - uite, de-o pildă, nu vreau să-mi amintesc întrebarea:

De ce se bagă el, băiat la locul lui, universitar, nepot al lui Eliade - într-o poveste care nu-i de el? - nu că n-ar fi de nasul lui, ci invers: el nu-i de nasul ei, cam așa ceva. De ce se bagă într-o chestie ca asta, a scriitorilor, dacă nu știe mare lucru despre scriitori, nici în general, nici câte unul?; și nici despre modul în care ei conviețuiesc, se iubesc, se scui pă, se întrelaudă, se urăsc, se întrajutorează, se sapă unul pe altul?

La această întrebare - repet: din cale-afară de politicoasă, de-ai fi zis că întrebătorul acela nu sunt eu - nu vreau să-mi aduc aminte că Inocentul structuralnic îmi răspunde cu... inocență, nu candoare:

«De ce să nu mă bag? - vreau să fac ceva bun...»

Ei, ce mai zici la asta? Mai ales când el continuă:

«Nu înțeleg de ce se supără unii...»

Chiar așa : de ce s-or fi supărînd acei unii? Când el n-a vrut decît binele acelora - să-i spun eu, care-l cunosc de... stai să numărăm, uite, de treizeci și cinci de ani - să-i spun: de ce sunt eu supărat pe el? Ce rău îmi făcuse?, când el n-a vrut decît, cum a mai spus: să-mi facă bine - că ce poate fi mai bine, bun, pentru un scriitor, decît o uniune? E ceva rău în unirea scriitorilor? E ceva reprobabil în armonia dintre oameni în general, între scriitori în particular?

Ce să-mi mai aduc aminte! - vorba cuiva...

A, persoanele!? Cele care au luat inițiativa alcătuirii uniunii?

Care persoane, el nu cunoaște decît una: pe Țepeneag - prieten din copilărie - e-he, ce-au copilărit ei doi, când erau copii... Da' de unde! Nu-i cunoaște pe ceilalți - pe nici unul din cei pe care noi ne-am supărat - chiar așa: de ce suntem supărați ?

Nedelcovici?- l-a cunoscut acum două săptămîni, la Țepeneag, când începuse să se înfiripeze uniunea, venise cu prietena lui, o persoană blondă, cu păreri deloc de aruncat, mai ales în probleme organizatorice, i-a dat lui Țepeneag cîteva sugestii utile. Pe Nedelcovici îl cunoștea după nume, dinainte. Nu, nu citise nimic de el, în Olanda nu prea găsești cărți românești. A publicat și în franțuzește? Ce? Nu, n-a citit, parcă-parcă auzise ceva - în schimb amica lui, persoana blondă, i-a făcut o impresie dintre cele mai favorabile. Da, o persoană distinsă.

Damian Necula ? Dan Culcer ? Îi pare rău, de ei nici nu auzise. De unde, dacă el nu-urmărește. Vrea să spună că nu prea cunoaște lumea scriitoricească din țară. Și mai mărturisește : nici pe cea din exil - în afară de Țepeneag, cu el a copilărit. Pe Necula și pe Culcer i-a cunoscut zilele astea, la Țepeneag, veniseră cu chestiuni organizatorice. I-au făcut o impresie foarte bună - nu, nu știe care ce a scris, care ce a făcut în România, dacă s-au manifestat împotriva lui Ceaușescu ori ba, însă dacă fuseseră membri ai Uniunii din București, totul e în

regulă, nu? Ba da, cum altfel? Nu, el nu crede că e necesar ca oamenii să prezinte carnetele de membru al Uniunii Scriitorilor de la București, ca să fie automat primiți aici, în exil - unii nu-l vor fi luat cu ei, alții îl vor fi pierdut...

Cine, el? Am să râd: n-a fost membru de partid, nici al Uniunii... A plecat din România chiar când ar fi putut să intre... Bineînțeles că a fost de față când s-a hotărât să fie cooptați, aici, numai cei care fuseseră membri în România. Cum, de ce? Uitase, după aceea i-a spus lui Țepeneag, Țepeneag a dat o altă circulară, a corectat prima directivă...

Mă uitam la el cu ochii lărgiți: poate fi cineva atât de inocent? Teodor Mazilu ar fi răspuns în deplină cunoștință de cauză: poate! Deși Sorin Alexandrescu e inocent, nu și nevinovat.

Bine-bine, îi ziceam eu, nu-i cunoștea pe cei cu care voia să organizeze scriitorimea; nici pe cei pe care avea de gând să-i structuralizeze - dar hîrtia asta ce vrea să fie? Proiectul de Scrisoare? Cum: așa!? Dar nu așa arăta la început! Așa - arăta textul încă de acum cîteva săptămîni? Cîte? Două... Ciudat: Alain a văzut aceeași scrisoare, chiar la redactorul ei, Țepeneag, dar nu arăta...așa, aceea avea și numele celor din Comitetul de inițiativă, or în asta pe care mi-o tot bagi în suflet stă scris: "Comitetul de inițiativă", dar niciun nume - unde-s numele?

A-ha, îi ziceam. N-a văzut Alain bine - asta de unde vine: de la Țepeneag? Nu cumva tot Țepeneag a spus să spui că Alain nu știe nici românește? Ei, de ce: ca să nu recunoască adevărul: el își schimbă adevărurile mai des decît cămășile. A-ha, Țepeneag nu umblă în cămăși, ci în bluze - de-aia...

A-ha, îi ziceam. Și acum pe cine să cred: pe Monica Lovinescu, pe Rodica Iulian, pe Oana Orlea, pe Alain - sau pe tine? Sper că observi dezechilibrul. Bine, o lăsăm - dar spune, te rog; rogu-te, spune: cine a avut mai întîi ideea acestei... uniuni?

A-ha, îi ziceam. Ei, nu! Deci inițiativa uniunii aparține lui Sorin Alexandrescu și lui Țepeneag - nu te mai întreb unde *erai* când consimțeai la uniune, știi: la Amsterdam - dar spune, te rog, Sorin Alexandrescu: unde era Breban pe cînd tu îți dădeai asentimentul?

A-ha. Care Breban! N-o să spui că nu-l cunoști pe Breban! Știam eu că-l cunoști - cine nu-l...? Întreb, fiindcă știu, știe toată omenirea scriitoricească exilată la Paris că Țepeneag a lucrat întîi cu Breban, la München, să-i ardă ei doi o Uniune agreată întîi la București, abia apoi aici - altfel de ce nu vrea Țepeneag să-i spună: "din Exil"?

A, da: pe Breban nu l-ai văzut de ani și ani, pe Nedelcovici l-ai cunoscut adineauri, la Țepeneag. Dar tu... Ce ești tu, prezent la toate

“timpurile” lui Țepeneag ? Bine, te privește, dar așa, puțin, mă privește și pe mine - numai în măsura în care admiți că și eu sunt scriitor român exilat, nu structuralist olandez de origine română care, din cetățean réséríst pînă mai deunăzi, a sărit direct în cetățenia olandeză.

Bine: nu deunăzi, acum un an. Doi? Bine, și trei, dar tot se adună vreo cincisprezece anișori de curluntrism? Bine: atunci curpenişism - și cum ziceai că-i spune în olandeză penişei ?

Bine, nu te mai întreb de navigatia olandeză. Și, dacă tot mai rămîi, spune, te rog: ce program are Uniunea? Mă rog: Asociația, gentil din partea voastră, a inițiatorilor, că i-ați schimbat numele... A-ha, tu ai avut ideea cu “Asociația”... Deci, în ce scop, Asociația?

A, da: “Să apere interesele scriitorilor exilați” - mulțumesc, asta o pot citi și singur de pe hîrtia de azi - chiar așa: de ce nu pune Țepeneag data emiterii documentelor? Ei, nu știi! Cum nu știi, cînd lucrați împreună, ca vechi prieteni din copilărie? Eu știu de ce, dar voiam să văd dacă ai curajul să spui ce știi.

A-ha, îi ziceam. Nu știi. Dar faci - fă, soro, ceea ce nu știi! Nu, n-a fost banc. Da, am spus-o serios: tu faci ceea ce nu știi să faci - dacă dorești, pot să repet...

Cam pe aici s-a întors Ana de la slujbă și auzindu-mă cum discut cu *proepinentul* (așa zicem noi, citîndu-l pe Săraru), m-a lăudat - efectul pedagogic al laudei n-a întîrziat: am devenit și mai politicos și mai împăciuitorist (mai știi: o să-l înlocuiesc pe Bujorul de serviciu).

Bine-bine, ziceam; sigur că “să apare interesele scriitorilor exilați” - dar cum anume? A-ha, scrie aici: “Să dea asistentă materială și morală” - frumos din partea Asociației, dar are ea mijloacele? Să dea asistență? Cum, frate, poți să-mi explici cum ar putea Asociația da asistență materială - lui Marin Tarangul, de pildă? Sau lui Raicu, nou-venit? A-ha, nu știi... Nu știe nici Țepeneag, ați scris și voi, acolo...

Bine-bine, dar cum anume “să intervină în relațiile scriitorilor cu editorii occidentali”? - oricît mi-aș respecta soția și aș fi sensibil la cuvintele ei de laudă la adresa cumințeniei mele - zău, Sorine, asta-i o dobitocenie! Tu ai pus-o? Cum: Țepeneag? “Să-i ajute pe scriitorii români să publice în Occident”? - dar Țepeneag știe foarte bine cum se petrec lucrurile, le-a uitat? Sau puțin îi pasă ce scrie, într-un program - și eu, care credeam că programele alcătuiesc grosul operei lui...

A-ha, ideea lui Breban - cel care nici nu există... Nu idee: propunere - cum va fi propus propunerea, dacă era absent? Cum de nu m-am gîndit: prin telefon! Știu cum: se duce Țepeneag la München, se întîlnește cu Breban în casă la Nego, unul se așează pe un scaun, altul, fatalmente, pe alt scaun - și-și telefonează...

Bineînțeles că am umor - asta mai lipsea: să n-am! Atunci să o luăm băbește: ziceam că tu, Sorin Alexandrescu, avîndu-l la dreapta pe Culcer, la stînga pe Necula, pornești "în delegație"... hai să nu zicem la Gallimard, ci la Dimitrievici, la L'Age d'Homme... Tu înarmat cu o hîrtie avînd antetul: "Asociația Scriitorilor Români în Exil"...

A-ha: fără "Exil" - de cînd, fără? Cum, de totdeauna, ce înseamnă la voi, la Amsterdam: totdeauna? Și de ce, mă rog, Asociația voastră nu recunoaște a fi ceea ce este: o organizație *în exil*?

A, da: ca să nu se sperie cei din țară... Începînd cu cine, "cei din țară"? - bineînțeles cu Breban - Breban nu vrea să se atingă, pe față, de exil (dacă exilul nu-l vrea pe exilatul-cu-sfert-de-normă...). Continuînd cu Țepeneag - marele strateg al echilibrismului oniric, cel care, vorba unui prieten comun, Dieter Schlesak: șade-crăcănat-pe-graniță...

Sigur că am, se vede: am un umooooor... Să ne întoarcem la delegație: cum crezi tu, conducător al delegației Asociației Scriitorilor Români - dar nu exilați, Doamne ferește! (asta ar trebui inclusă în denumire) - cum crezi că au să vă primească editorii francezi?

Uite cum: zîmbind politicos - francezul nu e, totuși, român (deși am mai întîlnit printre ei și țigani de-ai noștri). Așadar, zîmbind și recomandîndu-vă călduros să vă adresați în altă parte...

Cum: *de ce ? De-aia*, na !

Bine-nțeles că "ăsta"-i răspuns: dacă ai fi fost un scriitor român venit adineauri din țară, ți-aș fi explicat în lung și-n lat de-ce-ul - dar tu? Ditamai universitarul? Aflat de douăzeci de ani în Occident? Bine: numai nouăsprezece... Și pentru că tu ai pus o întrebare ca de-ce-ul de adineauri, să-ți pun și eu una: ai recomandat tu, Sorin Alexandrescu, în viața ta vreo carte a unui scriitor român unei edituri - să zicem olandeze? Să zicem: oferindu-te să o traduci tu? Am spus: o carte a unui scriitor - nu o carte a unui universitar... Da, domnule: eu împart lumea după chipul și asemănarea mea: basarabeni - ne-basarabeni; scriitori - ne-scriitori, aici intrînd universitarii.

Exact: ca tine.

«Dar, domnule! sar la un moment dat de pe scaun. Scopul unei Uniuni, Asociații, Societăți a scriitorilor în exil trebuie să fie, înainte de toate, editarea, publicarea, scoaterea unui... organ! A unei reviste - fie ea și anuală - eh, ce bună ar fi fost, dacă ar fi fost *Ethos*...»

«Nu în primul rînd», zice Sorin Alexandrescu. «Vine și revista, dar numai după ce Asociația se structurează».

«Eu, dac-aș fi rege, cu asta aș începe: cu o revistă! În jurul organului se adună, în mod firesc, structural, ca să-ți fac plăcere, oamenii; cînd sunt bine-bine... adunați, binecuvîntezi adunarea și-i zici cum

vrei: asociație, organizație, amicală, societate... E-he, dac-aș câștiga la loterie! Dac-aș câștiga la loterie, n-aș avea nevoie de... structură organizatorică, aș scoate o revistă... să-i zicem, fără fantezie: *Exil*»

«Nu e bună... Nu e bun titlul»

«Cum să fie bun-bună, dacă-ți pune în frunte eticheta de exilat!»

«Ei și?» face Sorin. «Nu mi-e frică de eticheta asta»

- Nu-ți *mai* e frică - de când: de doi ani? - bine, să te lăsăm pe tine... Domnule! O revistă... Chiar o editură - una mică-mică, așa, ca pentru mine, să-mi pot publica, în sfârșit, cărțile în românește...»

Sorin râde! A fost foarte glumeață gluma: ce nevoie mai am eu, care am publicat atâtea cărți în ne-românește, să public în...? Ca ce chestie? Ce ambiție-i asta - sau mă răsfăț?

Nu-i răspund. Deschid gura, să-i explic ce ambiție-i asta: să fiu publicat în românește, dar îmi aduc aminte că Sorin Alexandrescu nu e un oarecare francez; nici chiar un olandez - și nici un român venit de curînd din România... Bine-bine, n-am fost noi prieteni din copilărie, nici din studenție, dar ne cunoaștem! Știm unul despre celălalt cel puțin strictul necesar. Sau ar trebui să știm..

Dar, vorba mea (însă nimeni nu mă aude citîndu-mă): cu cît ești mai neștiutoriu cu atît mai adînc te bagi; să faci - ceea ce nu știi.

Sorin simte ceva-ceva. Mă întrebă, ca pe un bolnav - chiar întinde mîna peste masă:

«Cum așa? Vrei să spui că tot în românește scrii?» - ai zice că mă compătimentește. «N-ai trecut la franțuzește - adică direct? Ca Țepeneag?

Îi răspund că nu; n-am trecut la franțuzește - direct, ca Țepeneag.

Sorin Alexandrescu mă asigură: nici o problemă, cu revistele...

- Nici o problemă?» zic. «Deci e adevărat că Țepeneag vrea să scoată iar *Les Cahiers de l'Est*!»

«Adevărat, zice Sorin. Dar nu pentru... Asociație. *Les Cahiers de l'Est*, după cum numele indică, rămîne o revistă a întregului Est - de data asta, Țepeneag vrea să includă și Rusia - nu doar a României...»

«De ce nu faceți voi o Uniune a Scriitorilor din Est?», zic. «Dacă Țepeneag se gîndește numai la *Les Cahiers* - revistă în franceză, consacrată întregului Est al Europei...»

«Nu vorbesc de revista lui Țepeneag, vorbesc de revista Uniu'... în fine, a Asociației, că i-am schimbat numele».

«Revista Asociației? Care?»

«Păi *Agora*, nu?»

«Păi, *Agora* - ce? De unde-ai scos asta?»

«Păi, ce, n-ar fi bună? - e o revistă bună, *Agora*»...

«E bună *Agora*: dacă o face Tudoran...»

«Păi, să ne-o dea! - ar rămîne tot el șef».

«Păi, o fi Tudoran șef, dar mai există și ne-șefi - care nu fac muncă redacțională, dar la caz de pericol de intruziune dușmană, amenință cu veto-ul».

«Păi, da de ce să opui tu veto? E o revistă numai bună pentru Asociația noastră. Ești împotriva unei reviste? - tu, care...?»

«Asociația voastră să-și facă ea o revistă, nou-nouță, un adevărat organ! Și ce : strică o revistă în plus? Și-așa sunt prea puține reviste în exil... Dar ia stai... ai vorbit cu Tudoran despre asta?»

«Nu, dar Nego a promis că îi scrie».

«A, da ? Tot Nego a promis că îi scrie și că l-a băgat în “Comitetul de inițiativă”?»

«Nu știu... Nu știu despre ce vorbești».

«Știi foarte bine! În varianta de acum cîteva zile a Scrisorii figurau, cu numele, componenții “Comitetului de inițiativă” - printre ei și Tudoran - măcar a fost anunțat?»

«Nu știu, Nego se ocupă cu asta... Avem și revista lui Nego».

«Revista lui Nego ? Nu știam că Nego are o revistă - care?»

«*Dialog* - a zis că o pune la dispoziția Asociației noastre»

«Ce face Nego? Pune la dispoziția...? Ți-a spus ție Nego că pune la dispoziția...?»

«Nu mie, lui Țepeneag. Așa a spus Țepeneag: Nego pune la dispoziția Asociației revista lui, *Dialog*»

«*Dialog*! Spune: tu ai văzut vreodată revista-lui-Nego, *Dialog*?»

«Cred că da... Parcă...»

«Nici n-ai auzit de *Dialog* - dar de Ion Solacolu?»

«Parcă...»

«Nici de el n-ai auzit - îți spun eu: *Dialog* e a lui Solacolu - el face toată revista; citește contoarele de gaz și de...»

«Ce citește?»

«...și bate la mașină revista...»

«Adică articolele care urmează să... Să fie publicate în...»

«Nu. Bate la mașină revista - ai văzut cum arată? Parcă?»

Îi aduc un număr din *Dialog*. Și un exemplar din... **Din Calidor**.

«O, ce interesant! face Sorin Alexandrescu. Știi că e la modă, acum, asta ? Tipărirea cu caractere de mașină de scris...».

«O fi la-modă, dar Solacolu nu din dorința de a fi la modă bate la mașină... Ce zici: “organul” Asociației Scriitorilor Români - cu tine ca cel puțin secretar-adjunct - să apară în condițiile astea...? Mizerabile, sărace, inacceptabile?»

«Nu știam că... N-am văzut încă - dar mai avem revista mea.

Suplimentul - dacă avem bani, putem publica pînă la 150 de pagini convenționale - bineînțeles, cu caractere de tipografie, nu ca asta... Ce-i scris aici: "în dactilografierea autorului"? Vai, ce interesant! Și original - deci, ai bătut tu la mașină? A intrat toată - vreau să spun: cartea? În doar cincizeci de pagini? Foarte, foarte interesant - ai o mașină cu caractere atît de mici? Sau a micșorat el, la fotocopiere? Interesant...»

Mda. Da: interesant, original, vai-ce-drăguț, ar mai fi lipsit. Acum sunt ușurat. Am scăpat de o povară cumplită. Îmi pot vedea de sufletul meu.

5. Pe dinafară e prologul, / Pe dinlăuntru: epilogul...

Ce căldură mare, domnule - a fost... Sper să fi fost, să fi trecut, să se fi dus, ca visul rău.

Ce am eu de împărțit (la-bine-și-la-rău) cu un Sorin Alexandrescu? Nimic. Dar cu Necula, Culcer - chiar cu Nedelcovici? Nimic. Cu Țepe-neag, fostul meu prieten? Nimic. Facă-și Uniune, Asociație, Societate, Amicală, ce-o fi, dar să mă lase pe mine în pace... Ei, săracii, mă lăsaseră - în pace - dar mă băgasem eu în treburile lor. Adevărat, alertat de Monica, temătoare de niscai comploturi; comploate.

Se apropie 14 iulie și Parisul va deveni invivabil, pentru parizieni. Pentru parizienii de baștină.

Eu nu sunt de-baștină. Deși sunt, firesc, natural, parizian. Ce contează că n-am ieșit, de luni de zile, de ani, de decenii - pe-străzile-Parisului? De la geamul meu se vedea bine de tot Turnul Montparnasse. Se vede foarte bine, cînd mă uit - dar la ce să mă uit, cînd îl știu, acolo, ca un stîlp negru, arătîndu-mi, mie, Nordul?

Sunt fericit - că am scăpat de... De asta, cu complotul, cu uniunea... Aș fi și mai fericit - aș zice: complet fericit - dacă Ana, citind capitolul din 7 iulie - cel cu paralelele - nu l-ar fi găsit de-a dreptul prost.

- Nu se poate, trebuie să-l rescii, e prost! a zis Ana. Deși, dacă ar fi după mine, l-aș elimina, pur și simplu. E prost, prost, prost!

- Dar de ce ? o întreb eu, suferind cumplit - fiindcă știu că Ana are dreptate - chiar atunci cînd n-are.

- De ce! Fiindcă-i prost, prost! Ce e aiureala cu... paralelele? E tîmpită ! Proastă! Și ce e... cu jelania ? Iar te jeluiești ?

- Dar nu mă jeluiesc deloc, de unde-ai scos asta?

- Din ce-am citit! Iar începi cu jelania - pe cine interesează jeluirile tale? Și e indecent! Ce trebuie să știe și alții cît de oropsit ai

fost tu, cum ți-a dat ție istoria la cap, numai la cap, și cum te per-se-cu-tă ceilalți ?

- Dar nu mă perse'... Și nu mă je'...

- Cum nu te jeluiești ? Ar mai fi lipsit să pui la jurnal și că azi-mîine vin iar nenorociții ăia, să ne ia lucrurile din casă! Dar de le-ar lua pe toate, că și-așa sunt niște gioarse ! Fotoliile, canapeaua - se mai putea sta în ele? Covoarele - să ia trențele alea, cu tot cu praful adunat în ele! Televizorul - să-l ia, să-l ducă, să nu-l mai văd! Și măsuța - aia măsuță de oameni? Și...

Și. De nu mi-ar lua mașina de' scris - n-or să mi-o ia, e "mijloc de producție" ; nici cărțile - și ele, tot "mijloc de producție". Deși nu se stie niciodată - cu ăștia.

Așa că opresc "jurnalul" aici. Chiar dacă l-am scris pentru sufletul meu, și pentru cei doi-trei-patru prieteni, nu se face, e indecent, chiar față de prieteni să te, vorba Anei, jeluiești.

Azi-mîine e 14 iulie. Fie. Și după aceea are să fie, în continuare, tot iulie; apoi august; apoi septembrie - la 21 septembrie, echinocțiul de toamnă, după care ziua va fi din ce în ce mai scurtă - față de noapte. O să agonizez pînă la 21 decembrie - apoi o să încep să cresc și eu, ca omul; ca ziua.

Căldură-mare. Noapte-bună.

Paris, 20 iulie 1989

[...]